NÁVRH NOVÉHO MODELU PŮSOBNOSTI ŠPZ PRO ŽÁKY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

ZPRACOVÁNO PRO POTŘEBY PROJEKTU:
Inovace činnosti SPC při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb,
reg. č.: CZ.1.07/1.2.00/14.0020
© APZP, 2013, Univerzita Palackého Olomouc, 2013

evropský sociální fond v ČR
EVROPSKÁ UNIE
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

NÁZEV:
Návrh úprav činnosti školských poradenských zařízení pro děti a žáky se zdravotním postižením.

ZADAVATEL PROJEKTU:
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v rámci projektu ESF ČR Inovace činnosti SPC při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb (reg. č.: CZ.1.07/1.2.00/14.0020)

ZPRACOVATEL PROJEKTU:
Asociace poraden pro zdravotně postižené
Partyzánská 1/7
170 00 Praha 7
IČ: 26603233
e-mail: info@apzp.cz
www.apzp.cz

AUTORSKÝ TÝM:
Mgr. Edita Satinská, Ph.D.
Mgr. Jana Hanzlíková
PaedDr. Jaroslav Hála
Ing. Alena Konečná

Abstrakt

Cílem práce je na základě provedených analýz a dotazníkového šetření navrhnout možné varianty řešení problémů, které se v současnosti řeší v daném segmentu školských poradenských zařízení. Jedná se zejména o oblasti:

- Zřizovatelské a řídící kompetence ŠPZ pro žáky se ZP
- Organizace činnosti ŠPZ pro žáky se ZP vycházející z potřeb příjemců jejich služeb
- Personální podmínky pro výkon činnosti ŠPZ pro žáky se ZP včetně podmínek pro další vzdělávání pracovníků
- Legislativní opatření navržená k řešení daných problémů

Předmětem Návrhu je ve shodě se zadáním podrobný návrh možných (potřebných) změn. Pro potřebu této práce jsou školskými poradenskými pracovišti pro žáky se zdravotním postižením (ŠPZ pro žáky se ZP) chápána zejména:

- speciálně pedagogická centra pro žáky
    - s mentálním postižením
    - s tělesným postižením a zdravotním oslabením
    - se zrakovým postižením
    - se sluchovým postižením
    - s narušenou komunikační schopností
    - s poruchou autistického spektra
    - s vícečetným (kombinovaným) postižením

KLÍČOVÁ SLOVA

Speciálně pedagogické centrum, poradenský pracovník, dítě, žák, student se zdravotním postižením, mateřská, základní, střední škola, krajský úřad, právní normy.

Summary

The aim of the following text is to propose – based on the analysis of questionaire survey – possible options of solving problemms, that are currently being solved in the segment of school counselling insitiutions (SCI). Mainly in the areas of:

- Founding/establisment and directing competence of SCI for children with disabilities
- Organisatin of the advisory work of SCI for children with disabilities based on the needs of services´users
- Personnel conditiontions necessary for the act of advisory work of SCI for children with disabilities including conditions for folowing education and training
- Legislative measures and action suggested to solve above specified problems.

The subject of the Proposal is in conformity with detailed assignment of possible (needed) changes. As school counselling insititutions for children with disabilities (SCI for chidlren with disabilities) shall be understood mainly:

- Special needs centres fo children with:
    - with mental disability
    - with physical disability and health weakness
    - with visual impairmnet
    - with hearing impairment
    - with communication ability disorder
    - with autistic spectrum disorders
    - with multiple (combined) disability

KEY WORDS:
Special Needs Centre, advisor, child, pupil, student with disability, kindergarden/ nursery school, primary school, secondary school, County, legal norms.

Uvedení do problematiky, předmět dokumentu

Změny, které aktuálně probíhají v českém školství v souvislosti se zvyšující se inkluzivitou, jsou provázeny nadále významnými rozpory v jejich organizačním, legislativním a personálním zajištěním.

Jedním z významných prvků, které ovlivňují úroveň vzdělávání dětí a žáků a studentů (dále jen žáci) se speciálními vzdělávacími potřebami, je činnost školského poradenského systému obecně, a speciálně jeho segmentu speciálně pedagogických center (dále i SPC).

V souvislosti se zásadními změnami v legislativě se od roku 2005 projevuje snaha o postupnou standardizaci činnosti těchto poradenských zařízení.

Je tomu jednak proto, že se postupně zvyšuje počet žáků se ZP v tzv. „běžných" školách, ale hlavně proto, že je nutno legislativně vymezit a zpřesnit hranice jejich působnosti. Právní normy českého školství (zejména zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon a prováděcí předpisy č. 72/2005 Sb. a 73/2005 Sb.) pozvolným způsobem rozšiřují úkoly školských poradenských zařízení (včetně speciálně pedagogických center). Mj. i vlivem známého rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci D.H. a ostatní vers. Česká republika (2007) a následné reakce České republiky jsou upravovány hmotně právní i procesně právní podmínky vzdělávání dětí a žáků na školách samostatně pro ně určených.

Aktuálně jsme svědky dopadů této situace do činnosti školských poradenských zařízení. Obecně se setkáváme s tím, že řada výše uvedených skutečností jsou poradenským terénem přijímána rozporuplně, legislativní změny výrazně ovlivnily administrativní náročnost poradenské práce a mění její charakter. Ta se díky časové náročnosti a omezení finančních prostředků mění z terénní práce v přirozeném prostředí žáků (škola, rodina) na práci ambulantní.

Míru těchto tendencí zjišťovali autoři této práce v rámci dotazníkového šetření, které proběhlo v podzimních měsících roku 2012 s cílem navrhnout možné varianty uspořádání činnosti SPC tak, aby naplňovaly potřeby klientů a přitom umožňovaly pracovníkům SPC vykonávat erudovaně svou práci v bezpečném prostředí.

Cíle Návrhu

a) Identifikovat stávající situaci na základě zkušeností práce v ŠPZ pro žáky se ZP (zejména v SPC) a realizovaných analýz.
b) Vyhodnotit dotazníky určené uživatelům služeb SPC (učitelé škol, v kterých jsou žáci se SVP individuálně integrováni a zákonní zástupci těchto žáků) a jejich poskytovatelům (pracovníci SPC, zástupci zřizovatele – krajských úřadů).
c) Na základě těchto vyhodnocení definovat očekávání, která mají jednotliví účastníci vůči tomuto segmentu poskytujícího školské poradenství žákům se zdravotním postižením v následujících oblastech:

- Organizace činnosti – zřizování
- Metodické vedení ŠPZ pro žáky se ZP
- Teritoriální aspekty působnosti ŠPZ pro žáky se ZP
- Procedurální aspekty působnosti ŠPZ pro žáky se ZP
- Akreditace školských poradenských zařízení pro žáky se ZP
- Personální zajištění činnosti ŠPZ pro žáky se ZP
- Pregraduální a další vzdělávání poradenských pracovníků

Metodologie práce

Návrh byl zpracován v období září 2012 – leden 2013. V podzimních měsících roku 2012 byly sestaveny, distribuovány a shromážděny dotazníky zjišťující potřeby poskytovatelů a uživatelů služeb SPC.

Vyplnění dotazníků pro pracovníky SPC bylo zajištěno na III. národní konferenci SPC projektu „Inovace činnosti SPC při posuzování SVP dětí a žáků se zdravotním postižením“ v Praze ve dnech 2. a 3. října 2012. A dále byly jednotlivá SPC oslovena přímou formou.

Dotazníky rodičům žáků se zdravotním postižením byly distribuovány formou přímoho oslovení prostřednictvím rodičovských organizací a také s využitím kontaktů poskytnutých vybranými SPC.

Dotazníky pro školy, ve kterých jsou žáci integrováni, byly distribuovány do téměř všech mateřských, základních a středních škol v celé republice s výjimkou hl. města Prahy a to za podpory odborů školství Krajských úřadů z celé ČR s výjimkou Prahy. Zástupci zřizovatelů (krajské úřady) byli osloveni přímou výzvou k účasti v expertní anketě, v níž se vyjadřovali k problematice řízení ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením z pohledu zřizovatele.

Průběžně byly týmem zpracovatelů studovány všechny relevantní výstupy, které se váží k činnosti ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením.

Vyhodnocení a komparace dat získaných z dotazníkového šetření s expertní ankety probíhalo v měsíci listopadu 2012. Následně v prosinci byly kriticky vytěženy dostupné prameny, data, názory a poznatky a v témže měsíci a v lednu byl zpracován předkládaný „Návrh úprav činnosti….“

Obsah

Obsah 7
Úvod 10

1. VYMEZENÍ ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO ŽÁKY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM 13

1.1 Charakteristika školského poradenského zařízení pro žáky se zdravotním postižením 13
1.2 Vymezení kompetencí SPC ve školském poradenském systému 16
1.3 Personální obsazení SPC 18
1.4 Další vzdělávání 20
1.5 Kariérní růst poradenských pracovníků 22
1.6 Metodické vedení 23
1.7 Supervize 24
1.8 Neprovázanost legislativních norem 25
4. platová třída 25
5. platová třída 25
6. platová třída 25
7. platová třída 26
8. platová třída 26
9. platová třída 26
1.8.1 Aktuální znění vyhlášky č.72/2005Sb., (diskuse, shrnutí). 32
1.9 Zřizovatelské a řídící kompetence SPC 33
1.10 Evidenční systém 35
1.11 Vybavenost SPC diagnostickými nástroji 35
1.12 Kontaktování potencionálních klientů – spolupráce s dalšími odborníky 36

2. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ REALIZOVANÉ V SPC 37

2.1 Metodika shromažďování dat 37
2.2 Způsob vyhodnocení dat 38
2.3 Analýza dotazníkového šetření – rodiče 38
2.3.1 Výsledky dotazníku a interpretace výsledků 39
2.4 Analýza dotazníkového šetření – školy 53
2.4.1 Výsledky dotazníkového šetření 54
2.5 Analýza dotazníkového šetření – pracovníci speciálně pedagogických center 72
2.5.1 Vyhodnocení a výsledky dotazníkového šetření 72
2.6 Analýza expertní ankety pracovníků odboru školství Krajských úřadů České republiky 80
2.6.1 Vyhodnocení expertní ankety – odborný pohled pracovníků odboru školství Krajských úřadů ČR 80
2.7 Komparace hodnocení a očekávání účastníků poradenského systému 91
2.7.1 Potřeby škol a školských zařízení ve vztahu ke službám SPC. 91
2.7.2 Přehled potřeb zákonných zástupců dětí s postižením/zletilých klientů ve vztahu k činnostem SPC 93
2.7.3 Komparace priorit zákonných zástupců a škol s možnostmi SPC 94

3. ORGANIZACE ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO ŽÁKY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM – NÁVRH ÚPRAV SYSTÉMU Z HLEDISKA FOREM ORGANIZACE A Z TERITORIÁLNÍ PŮSOBNOSTI 97

3.1 Formy organizace SPC 98
3.1.1 Vývoj a současný stav 98
3.1.2 Současný stav teritoriálních aspektů působnosti SPC 99

3.1.3 Vývoj a současný stav 99
3.1.4 Modelace z hlediska forem organizace SPC a teritoriální působnosti 100
3.1.5 Návrh postupu modifikace organizačního a teritoriálního řešení činností SPC v krajích 111
3.1.6 Návrhy na změnu legislativy 112
3.2 Metodické vedení ŠPZ pro žáky se ZP 112
3.2.1 Současný stav 112
3.2.2 Modelace 114
3.2.3 Návrh modifikací metodické podpory SPC 116
3.2.4 Návrhy na změnu legislativy 117
3.3 Supervize 117
3.3.1 Současný stav 117
3.3.2 Vyjasnění pojmů 118
3.3.3 Modelace 120
3.3.4 Návrh postupu modifikace řešení systému supervize 122
3.3.5 Návrhy na změnu legislativy 123
3.4 Zavedení povinné registrace školského poradenského zařízení a povinnosti poskytovat poradenské služby v souladu se standardem kvality školských poradenských služeb 124
3.4.1 Shrnutí současného stavu 124
3.4.2 Systém registrace zařízení školských poradenských služeb 125
3.4.3 Standard kvality školských poradenských služeb 126
3.4.4 Návrh postupu modifikace řešení registrace školských poradenských zařízení a zavedení standardu kvality školských poradenských služeb 126
3.4.5 Návrhy na změnu legislativy 126
3.5 Revizní pracoviště 127
3.5.1 Shrnutí současného stavu 127
3.5.2 Modelace 128
3.5.3 Postup při řešení vybrané modifikace revizního orgánu 130
3.5.4 Návrhy na změnu legislativy 130

4. KOMPETENCE ŠPZ PŘI POSKYTOVÁNÍ PODPORY ŽÁKŮM SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM 131
4.1 Členění poradenských zařízení podle cílové skupiny 132
4.2 Modelace 133
4.3 Kroky vedoucí k zavedení výše uvedeného modelu 137
4.4 Návrhy na změnu legislativy 138

5. PROCEDURÁLNÍ ASPEKTY PŮSOBENÍ (STANDARD) ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO ŽÁKY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM 139
5.1 Popis současného stavu 139
5.2 Základní charakteristika standardu ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením 140
5.2.1 Materiální standard 141
5.2.2 Personální standard 142
5.2.2.1 Současný stav 142
5.2.2.2 Cíle personálního standardu 143
5.2.2.3 Pracovní profily odborných pracovníků ŠPZ pro žáky se ZP 143
5.2.2.4 Problematika složení pracovních týmů ŠPZ pro ZP 147
5.3 Procedurální standard (průběh poradenské služby) 150
5.3.1 Současný stav 150
5.3.2 Kritéria procesu přijetí zakázky (první kontakt) 150
5.3.3 Kritéria procesu přijetí zakázky (klient v dlouhodobé péči) 152
5.3.4 Informovaný souhlas 153
5.3.5 Metody péče a dalších činností poradenského zařízení 154

5.3.6 Formy péče a dalších činností poradenského zařízení 154
5.3.7 Povinnosti a práva SPC, žáka a zákonného zástupce 156
5.3.8 Dokumentace 157
5.4 Provozní standard 157
5.4.1 Návrh postupu modifikace zavedení standardu kvality ŠPZ 158

6. PREGRADUÁLNÍ A DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PORADENSKÝCH PRACOVNÍKŮ VE VAZBĚ NA MOŽNOSTI KARIÉRNÍHO RŮSTU 159
6.1 Možnosti získávání odborné způsobilosti pracovníků SPC 159
6.1.1 Speciální pedagog 159
6.1.2 Psycholog 161
6.1.3 Sociální pracovník 161
6.2 Návrhy legislativních změn 162
6.3 Další vzdělávání poradenských pracovníků 162
6.3.1 Současný stav 162
6.3.2 Návrh modelu: Další vzdělávání poradenských pracovníků jako součást Standardu kvality školských poradenských služeb 163
6.3.2.1 Studium k výkonu specializovaných činností 164
6.3.2.2 Návrh jednotlivých úrovní modelů další vzdělávání poradenských pracovníků v závislosti na délce poradenské praxe 165
6.4 Kariérní růst poradenských pracovníků 172
6.4.1 Jednotlivé fáze kariérního růstu poradenských pracovníků: 173

7. MOŽNOSTI FINANCOVÁNÍ PORADENSKÝCH SLUŽEB A PRÁVNÍ ASPEKTY ČINNOSTI. 175
7.1 Financování 175
7.1.1 Shrnutí současného stavu financování 175
7.1.2 Počty pracovníků a klientů ve vztahu k financování - modelace 175
7.1.3 Návrh postupu modifikace řešení financování ŠPZ (SPC) 178
7.2 Právní aspekty činnosti ŠPZ pro žáky se ZP (SPC) 178
7.2.1 Návrh na úpravu a doplnění právních norem zákonné síly 179
7.2.2 Návrh na změny a doplnění právních norem podzákonné síly 180

8. IDENTIFIKACE RIZIK PROBLÉMŮ SOUVISEJÍCÍCH S NAVRHOVANÝMI ZMĚNAMI 182
8.1 Dílčí rizika 182
8.1.1 Rizika v oblasti organizační formy SPC 182
8.1.2 Rizika v oblasti zřízení revizního pracoviště 184
8.1.3 Rizika v oblasti metodického vedení 184
8.1.4 Rizika v oblasti realizace supervize 185
8.1.5 Rizika v oblasti teritoriální 185
8.1.6 Rizika v oblasti zavedení standardu poradenských služeb 186
8.1.7 Rizika v oblasti financování poradenských služeb 186
8.1.8 Rizika v oblasti dalšího vzdělávání poradenských pracovníků 187
8.2 Systémová rizika vyplývající ze společenské situace v ČR 187

9. NÁVRH ČASOVÝCH ETAP PRO REALIZACI NAVRHOVANÝCH ZMĚN 191

10. ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ 193

Seznam příloh 194
Přílohy 195

Úvod

Školská poradenská zařízení pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením jsou součástí spektra poradenských a diagnostických zařízení české vzdělávací soustavy už více než 20 let. Primárně a rozhodujícím způsobem plní jejich roli speciálně pedagogická centra (dále jen SPC).

> *V úvodu celého textu je třeba důrazně zmínit, že přesto, že Školský zákon zahrnuje mezi žáky se zdravotním postižením i žáky s vývojovými poruchami učení nebo chování[1], tento materiál se jimi dopodrobna nezabývá. Důvodem je skutečnost, že poradenství pro žáky s poruchou chování nebylo až do listopadu 2012 realizováno prostřednictvím školských poradenských zařízení, ale bylo více méně v gesci zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, a jeho segmentu – středisek výchovné péče.*

První z SPC vznikla v roce 1991 jako reakce na rozšiřující se formy tzv. integrovaného vzdělávání, které se po roce 1989 začaly objevovat v našem školství. Do té doby bylo obvyklé, pokud se děti a žáci se zdravotním postižením vzdělávali ve speciálních školách podle druhu a stupně daného zdravotního postižení. Přítomnost dítěte se zdravotním postižením běžné mateřské a ještě více základní (střední) škole byla naprostou výjimkou.

Spolu s dalšími společenskými a politickými změnami se začaly emancipovat skupiny rodičovské veřejnosti, které, v některých případech za podpory odborníků, začaly usilovat o zařazení žáků se zdravotním postižením do systému běžného školství.

Doplnění stávajícího poradenského systému, který by nové vzdělávací možnosti reflektoval a podporoval, byl logickým vyústěním výše uvedených tendencí.

První SPC vznikla u škol pro žáky se smyslovým a tělesným postižení. V počátcích byla SPC budována s respektem k těmto principům:

- SPC musí mít odborné i materiální zázemí ve speciální škole, která má v péči žáky s tím druhem postižení, pro které je dané SPC zřízeno,
- pracovníky SPC se stávají nejzkušenější pedagogové daných škol, kteří mají dostatek zkušeností, které dokážou předat učitelům běžných škol,
- pracovní týmy se skládají ze speciálních pedagogů, psychologa a sociálního pracovníka,
- rozhodující část přímé poradenské práce se odehrává v přirozeném prostředí dítěte či žáka (ve škole, školském zařízení, rodině).

S postupující integraci a rozšiřováním tzv. školské integrace na další skupiny žáků (s mentálním postižením, s poruchou autistického spektra, s narušenou komunikační schopností) se situace v tomto segmentu ŠPZ zcela změnila.

Je logické, že v návaznosti na rozvoj inkluzivity našeho školství přibývá integrovaných žáků, samotná problematika poradenství se mění i v návaznosti na celkové změny českého školského systému, zásadní změnu ve skladbě poradenské činnosti přinesly i legislativní změny.

[1] Odst.2, §16, Zákon č.561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Činnost systému ŠPZ pro děti a žáky se zdravotním postižením je v současnosti vystavena protichůdným tendencím. Na jedné straně se zvyšuje počet dětí se zdravotním postižením vzdělávaných v rámci tzv. běžných škol. Stejně tak jsou přijímány dílčí a často nekoncepční novely právních norem, které ukládají ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením řadu nových úkolů. Na druhé straně trpí systém činnosti těchto poradenských a diagnostických zařízení řadou"dětských nemocí", které nebyly v průběhu minulých let řešeny. Patří mezi ně i základní systémové nedostatky vázané na řízení činnosti ŠPZ, stanovení závazných standardů odborné části jejich činnosti či nevyjasněnost základních procedurálních (správně právních) aspektů jejich činnosti.

V následujícím dokumentu je tak dílčím způsobem řešena deskripce stávající situace, ale zejména formulace možných způsobů řešení, spočívajících v úpravě současného stavu činnosti ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením. Případně i návrhy potřebných systémových změn, které mohou zlepšit situaci v tomto segmentu školských zařízení. Cílem takto navržených úprav je vytvoření „bezpečného, standardizovaného, efektivního a nediskriminujícího" poradenského prostředí, v němž mohou být stanoveny a vyhodnocovány speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením. A to s respektem k právům (a povinnostem) zákonných zástupců, škol a dalších vzdělávacích institucí a v neposlední řadě samotných pracovníků ŠPZ.

Autoři se snaží v následujícím textu o stanovení návrhů, jejichž cílem je nastavení rovnoprávných podmínek pro poskytovatele i uživatele speciálně pedagogických poradenských služeb v následujících oblastech:

- dostupnost poskytovaných služeb
- srovnatelnost poskytovaných služeb (stanovení standardu péče, stanovení podpůrných opatření)
- úměrnost počtu poradenských pracovníků k počtu žákům, kterým jsou služby poskytovány
- odbornost poskytovaných služeb (personální standard a další vzdělávání poradenských pracovníků)
- vymahatelnost kvantity i kvality služeb

Návrhy uvedené v rámci tohoto dokumentu vycházejí z podrobné excerpce dostupných normativně právních materiálů, důvodových zpráv k nim, ale i již vypracovaných materiálů analyzujících vybrané aspekty činnosti tohoto segmentu ŠPZ. Konkrétně se jedná o tyto dokumenty a materiály:

1. Školský zákon č. 561/2004 Sb. platném znění
2. Vyhláška č. 72/2005Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění.
3. Vyhláška č. 73/2005Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v platném znění
4. Vyhláška č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách
5. Vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách s maturitní zkouškou
6. Kol. autorů: Analýza systémového, organizačního a personálního rámce činnosti SPC v ČR, Institut rozvoje veřejných služeb, 2011;

7. MICHALÍK,J: Školský poradenský systém v ČR (východiska, rizika, příležitosti, návrh pojetí), UP Olomouc, 2008.
8. KUCHARSKÁ, A. a kol. Obligatorní diagnózy a obligatorní diagnostika ve speciálně pedagogických centrech. Praha – IPPP ČR, 2007
9. MICHALÍK, Jan, a kol.: Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb část I. (hmotněprávní a procedurální standardy, dokumentace a vybrané vzory v činnosti SPC), UP, Olomouc, 2011.
10. Plán opatření pro výkon rozsudku evropského soudu pro lidská práva v případu D. H. a ostatní proti české republice – "rovné příležitosti" - verze 19. října 2012
11. Stanovisko k výkladu § 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. Dokument MŠMT č.j.: MSMT-55128/2012-22.

V rámci zpracování dokumentu provedl expertní tým řadu vlastních šetření a výzkumů, kterými ověřoval nejen stávající situaci, ale zjišťoval „požadavky" uživatelů systému ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením.

Cílem bylo vytvořit ucelený, vnitřně však strukturovaný návrh úprav činnosti ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením. V některých případech jsou dále uvedené návrhy zpracovány jako variantní, či je alespoň popsán přínos a možná rizika volby té které varianty řešení.

Návrhy předložené v tomto dokumentu do značné míry respektují „možnosti a stav české vzdělávací soustavy". Nepřímo vyhodnocují a zpracovávají i uvažované tendence „společensko-politických elit" ovlivňujících podobu českého (zejména inkluzivního) vzdělávání. Základním cílem a svého druhu metodologickým východiskem se tvůrcům stal „zájem, ochrana a prospěch" rozhodujících účastníků systému poradenství a diagnostiky – tedy samotných dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením. Navrhované úpravy, bez výjimky, sledují zlepšení jejich situace v oblasti poradenství a diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeba a tím i zlepšení jejich vzdělávacích příležitostí.

1. VYMEZENÍ ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO ŽÁKY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

1.1 Charakteristika školského poradenského zařízení pro žáky se zdravotním postižením

V ČR existují tyto druhy školských poradenských zařízení, jako svého druhu „odborného servisu", jenž je dispozici účastníkům vzdělávacího systému u nás. Jedná se o:

a. pedagogicko-psychologické poradny
b. speciálně pedagogická centra
c. střediska výchovné péče[2]

Právě **speciálně pedagogické centrum** (dále i jen SPC) je školské poradenské zařízení, které **poskytuje poradenské služby dětem, žákům a studentům se zdravotním postižením**, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením, jeho činnost je blíže (ovšem nedostatečně) vymezena vyhláškou MŠMT č. 72/2005 Sb. v platném znění.

Standardní poradenské služby jsou SPC poskytovány podle zákona bezplatně. **SPC** jako jeden z prvků poradenského systému v ČR **významně ovlivňují úroveň vzdělávání dětí a žáků se zdravotním postižením.** V posledních letech je postupně rozšiřována oblast působnosti SPC – a na jejich činnost jsou kladeny vyšší požadavky.

Důvodem je jednak rozvoj tzv. inkluzivního vzdělávání a zvyšující se počty žáků se zdravotním postižením zařazených v běžných školách a zejména v posledních letech (od 20010/2011) i legislativní změny, které rozšiřují působnost SPC. Jedná se především o zákon 561/2004 Sb. školský zákon a vyhlášky č. 72/2005 a 73/2005 Sb. v platném znění, které přesněji charakterizují činnost SPC a pozvolna rozšiřují úkoly těchto zařízení.

To výrazně zasahuje do podmínek a obsahu jednotlivých činností SPC – a díky tomu se i výrazněji projevují nedostatky a slabé stránky poradenského systému SPC. Jedním ze zásadních problémů je **nedostatečné teritoriální pokrytí České**

[2] V tomto případě se nejedná o ŠPZ dle zákona č. 561/2004 Sb., ale o součást zařízení podle zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní a ochranné výchovy. Tato zařízení mají, oproti PPP a SPC rozšířenu činnost reedukační a výchovnou.

republiky jednotlivými poradenskými pracovišti, což je ovlivněno podmínkami a způsoby jejich vzniku i dalšího vývoje jejich zřizování.

SPC začala vznikat po roce 1989, a to jako jedno z konkrétních opatření v rámci podpory vzdělávání dětí a žáků se zdravotním postižením. Na počátku školního roku 1990/91 byly vytvářeny podmínky pro vznik prvních SPC.

O vytváření sítě SPC můžeme hovořit až na základě vyhlášky MŠMT č. 399/1991 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách, kdy SPC začala vznikat ve větším počtu při speciálních školách pro zrakově, sluchově a tělesně postižené. V roce 1993 bylo koncipováno vládní usnesení č. 493/1993 – Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení, jenž částečně vycházel i z Listiny základních práv a svobod – v oblasti práva na vzdělávání. V této době vznikala centra „živelně", především ze zájmu a aktivity ředitelů speciálních škol. Vzhledem k tomu, že chyběla pravidla při zřizování SPC a neexistoval jednotný systém či model jejich působnosti, síť SPC se tvořila nerovnoměrně. V určitých oblastech vzniklo více SPC zaměřených na stejný typ zdravotního postižení, jejichž oblasti působnosti se překrývaly, zatímco v dalších oblastech SPC úplně chyběla. Většina SPC byla zřízena v období od roku 1991 do roku 1997, nejvyšší počet nově zřízených center byl zaznamenán v roce 1993 a 1994.

Charakteristickým rysem počátku vzniku SPC byla existence vždy **jednoho SPC** zaměřeného výhradně **na poskytování péče klientům s jedním druhem zdravotního postižení.** Tento model vycházel především z personálních a prostorových možností, s nimiž v té době SPC disponovala. Tento trend se začal měnit po roce 2003 a byl logickým důsledkem změny ve veřejné správě (vznik krajů). Po tomto roce začala vznikat SPC zaměřená na více zdravotních postižení.

TABULKA Č. 1.1
Zastoupení SPC podle druhu zaměření* (data UIV 2011)

Zaměření SPC	Počet
mentální postižení	27
sluchové postižení	11
zrakové postižení	8
vady řeči	9
tělesné postižení	8
souběžné více vadami	8
autismus	2
různé druhy postižení	32
celkem	105

* jedná se o SPC bez vykazovaných odloučených pracovišť (zaměření je dáno kódy výkazu Z 33-01 označující druh postižení následovně:

2) Druh postižení, pro něž je centrum určeno, podle číselníku
1 mentální postižení
2 sluchové postižení
3 zrakové postižení
4 vady řeči
5 tělesné postižení
6 souběžné postižení více vadami
8 autismus
0 různé druhy postižení,

zdroj: http://delta.uiv.cz/kestazeni/for3312.pdf)

V současné době působí na území ČR cca 120 SPC, které poskytují služby cílové skupině dětí a žáků se zdravotním postižením. V různých zdrojích (APSPC, MŠMT, UIV) je uváděn odlišný počet SPC, což je zřejmě důsledek nejednotnosti jejich zřizování. SPC jsou v určitých počtech a s různou teritoriální působností rozmístěna v jednotlivých krajích. Nejmenší počet SPC v kraji jsou 4 (Karlovarský kraj), k nejvyšším počtům patří kraje s více než 10 SPC (např. Jihomoravský kraj). Specifická je Praha, kde působí zhruba 20 SPC, z nichž některá poskytují služby i klientům ze Středočeského kraje či z dalších krajů ČR.

Síť SPC je nerovnoměrná, existuje významná disproporce v zajištění dostupnosti v jednotlivých regionech. SPC jsou umístěna převážně ve velkých městech

– cca 80 %.[3] Vedle toho existují oblasti (jihozápad, jihovýchod Moravy, Vysočina, atd.), kde je SPC pro klienty velmi těžko dostupné (i několik desítek kilometrů). **Nejrozšířenější jsou SPC pro mentálně postižené, nejméně je SPC pro žáky s poruchou autistického spektra.**

V určitých regionech dochází k překrývání kapacit SPC a naopak v jiných regionech jich je nedostatek. V některých krajích není vůbec zřízeno nebo je pouze jedno SPC pro určitý druh zdravotního postižení, což vzhledem k možnosti mobility pracovníků a k personální kapacitě představuje obtížnou dostupnost až nedostupnost odborné poradenské péče v daném regionu. Dostupnost služeb SPC není nijak definována, není dořešen ani přesah do jiného kraje.

> *Existují situace, kde rodina s dítětem se zdravotním postižením je odkázána na služby poradenského zařízeného vzdáleného více než 80 km, což je s přihlédnutím k potřebám dítěte i celé rodiny velmi náročné a pro dítě stresující.*

Organizační rámec poradenských zařízení vyplývá z historie určitého typu zařízení a částečně i ze způsobu jeho zřizování. U jednotlivých prvků poradenského systému (PPP, SPC, SVP) je odlišný, to znamená, že v organizačním zabezpečení poradenského systému jsou výrazné odchylky.

Obsah činnosti poradenských zařízení je v současné době omezen pouze na výčet činností PPP a SPC v rámci přílohy vyhlášky 72/2005 Sb., chybí stanovení a vymezení způsobu zajišťování těchto činností. **Nejsou jasně stanoveny metody, formy a zásady u jednotlivých činností, což vede k různým výkladům** u jednotlivých SPC, a tím k dalšímu prohlubování nejednotnosti v procesuálních postupech a činnostech.

Metodicky **není upraveno získávání podkladů pro činnost SPC** – údaje pro osobní, zdravotní, rodinnou, sociální anamnézu klienta, vytváření a správa dokumentace ani forma jednotlivých výstupů SPC.

Nejsou jednotně **vymezena práva a povinnosti účastníků poradenského procesu** – tj. dítěte, zákonných zástupců, poradenského pracoviště, školy, orgánu veřejné správy. Systém poradenství nemá stanoveny principy poskytování poradenských služeb jako je tomu např. v oblasti sociálních služeb, kdy je klientovi umožněn výběr zařízení a služby dle vyhodnocení právě principů služby.

V současné době **není k dispozici standard** týkajícího se **materiálního a prostorového vybavení SPC**. Z toho důvodu je situace v různých SPC naprosto odlišná. V ČR je cca více než 30 % SPC, kde pracovníci uvádějí[4], že disponují nedostačujícími prostory k výkonu činností poradenského pracoviště. U materiálního zabezpečení některá SPC uváděla, že nemají k dispozici automobil, což je při vykonávání terénní práce velmi problematické.

Rozdílnost úrovně materiálního vybavení SPC umocňuje fakt, že **financování SPC probíhá de facto „skrytě" v rámci a prostřednictvím speciálních škol**, u kterých jsou zřízeny. Zpravidla nelze přímo a zřetelně dohledat, kolik finančních prostředků náleží právě SPC. Obvyklé je, že z rozpočtu školy jsou hrazeny např. výjezdy za žáky do té doby, dokud jí stačí finanční prostředky na provoz služebního automobilu či cestovné. Není výjimkou stav, kdy frekvence intervencí poskytnutých pracovníky **SPC je více závislá na množství dostupných finančních prostředků než na skutečných potřebách těchto klientů.**

[3] Kol. autorů: Analýza systému organizačního, obsahového a personálního rámce činnosti Speciálně pedagogických center v ČR, ÚP Olomouc, 2011

[4] Zdroj: www.apspc.cz: aktuality: výsledky dotazníkové šetření mez pracovníky SPC - II. národní konference Inovace činnosti SPC při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb u dětí a žáků se zdravotním postižením v Praze ve dnech 4.a 5. října 2011

Tato skutečnost je často ovlivněna i tím, jakou pozici zaujímá SPC a jím vykonávané činnosti ve struktuře organizace. Je realitou, že na modernizaci materiálně technického vybavení SPC (notebooky případně tablety vhodné pro práci v terénu, internetové připojení, vybavení diagnostickými nástroji, evidenční systém klientů...) nezbývají finanční prostředky ani v případě zájmu vedení školy o zvyšování kvality poskytovaných služeb SPC směřovaných k inkluzi.

Není zajištěn jednotný systém posuzování speciálních vzdělávacích potřeb (dále i jen SVP) – chybí vymezení odpovídajících metod a forem speciálně pedagogické podpory v závislosti na speciálních vzdělávacích potřebách, chybí i jasné vymezení samotných pojmů (speciální vzdělávací potřeby, zdravotní postižení × těžké zdravotní postižení atd).

Vzhledem k neexistenci obecně závazné klasifikace „stupňů" speciálních vzdělávacích potřeb nejsou zpracovány ani diagnostické přístupy, které by byly objektivně určeny pro posouzení toho či onoho stupně (míry) SVP. Pracovníci SPC během vývoje řešili nedostatek diagnostických materiálů (zejména speciálně pedagogických) tím, že si vytvářeli vlastní nestandardizované.

Díky tomu **nebyla zajištěna objektivita diagnostiky.** To mělo v určitých případech negativní dopad na individuální osudy jednotlivých žáků v oblasti vzdělávání. Posunem v této oblasti by mohla být existence Katalogů posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb, které byly vytvořeny v rámci projektu EU „Inovace činností SPC při posuzování SVP dětí a žáků se zdravotním postižením". O posunu zde hovoříme z toho důvodu, že používání uvedeného katalogu pracovníky všech SPC by vedlo k zajištění práva na jednotné, standardní, a tím i srovnatelné posouzení speciálních vzdělávacích potřeb každého žáka v kterékoli oblasti naší republiky. Současná situace je ale taková, že používání katalogu není povinné, dané právními předpisy, ale je ponecháno na rozhodnutí jednotlivých SPC.

> *Vzhledem k tomu, že většina poradenských pracovníků vyjadřuje potřebu standardizace činností SPC, můžeme předpokládat, že katalog přijmou jako další krok k jednotnosti a srovnatelnosti výstupů své práce.*

Důležité je také vytvoření takových změn v legislativě, aby mohl být využit systém čtyř stupňů pedagogické a speciálněpedagogické podpory, který je základem uvedených katalogů. A zejména obligatorním přístupem daným Mezinárodní klasifikací funkčních schopností, disabilit a zdraví WHO.

1.2 Vymezení kompetencí SPC ve školském poradenském systému

Nejsou jasně specifikované role PPP a SPC a jasně vymezeny jejich kompetence, tudíž dochází k překrývání péče i mezi těmito typy poradenských zařízení. Vzhledem k nutnosti těsné spolupráce těchto dvou zařízení a také k jejich odlišnosti v činnostech, kdy PPP je v praxi více orientována na diagnostiku a méně je kladen důraz na návaznou speciálněpedagogickou péči v **terénu, je nutné nastavení systému spolupráce SPC a PPP.**

V některých krajích již došlo k určitému vymezení kompetencí a vytýčení spolupráce SPC a PPP, ale nejedná se o závazný dokument, kterým by se jednotlivá zařízení musela řídit. Ostatně ani přesné vymezení kompetencí, které má navíc oporu ve stanovení standardních činností poraden a center (příloha č. 1 a příloha č. 2 k vyhlášce č. 72/2005Sb), nemůže zamezit situacím, kdy se zletilý klient či jeho zákonný zástupce obrátí na jiné poradenské zařízení, než které "přísluší" k danému zdravotnímu postižení, protože výše uvedená vyhláška v odst. 2 § 1 uvádí, že " školská poradenská zařízení a školy poskytují bezplatně standardní poradenské služby uvedené v přílohách č. 1 až 3 k této vyhlášce". **To umožňuje svobodnou volbu poradenského zařízení nezávisle na druhu postižení žáka.**

Dochází rovněž k překrývání péče poskytované jednotlivými SPC. Tato situace nastává zejména u dětí a žáků s vícečetným postižením, které jsou v péči více poradenských zařízení. Je jasné, že konkrétní péči o tyto žáky musí sjednat pracovníci zainteresovaných SPC a jejich spolupráce musí vždy respektovat konkrétní potřeby daného žáka. Nebylo by vhodné tuto spolupráci nějakým způsobem "unifikovat". **Měl by však být nastaven mechanismus, který by určoval způsob vedení dokumentace a statistického vykazování péče o tyto žáky.**

Nevyjasněná zůstává i problematika týkající se poskytování poradenských služeb (případně jejich překrývání) **i u klientů, kteří využívají svého práva** daného ustanovením odst. 2 § 1 vyhlášky č. 72/2005 (školská poradenská zařízení a školy poskytují bezplatně standardní poradenské služby uvedené v přílohách č. 1 až 3 k této vyhlášce, a to na žádost žáků, jejich zákonných zástupců, škol nebo školských zařízení) **bez ohledu na to, zda teritoriálně přísluší do péče příslušného SPC.** Ta mají často (s výjimkou zejména pražských SPC) ve svých statutech nejčastěji uvedena, že poskytují péči v rámci svého kraje a zřizovatelé pak odmítají náklady s podporou těchto "přeshraničních" klientů hradit. Je jasné, že pro řešení těchto případů nelze vytvořit jednoduché administrativní opatření, je však nutné vytvořit algoritmus, podle kterého by se tyto situace řešily.

Nejsou vymezeny vztahy a formy spolupráce poradenského zařízení a školy a ŠPP, mezi poradenským zařízením a zařízeními sociálních či zdravotnických služeb – např. raná péče, sociálně aktivizační služby pro zdravotně postižené.

Naprosto novou situaci „způsobilo" zařazení středisek výchovné péče mezi školská poradenská zařízení, jak je to nově definováno v novele zákona č. 109/2002Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tato novela byla zveřejněna ve sbírce zákonů dne 15. října 2012 s platností od 1. listopadu 2012. Střediska výchovné péče stejně jako PPP či SPC úzce spolupracují se školami a jejich cílem je poskytnutí systematické péče při výchovných problémech dětí a žáků, a to formou ambulantní nebo internátní péče. Naplňování svých cílů dosahují SVP činností diagnostickou, poradenskou, výchovnou a vzdělávací.

Vyjasnění si vzájemných kompetencí jednotlivých segmentů poradenských zařízení bude s největší pravděpodobností řešeno jen pouze díky profesním iniciativám odborných asociací tří výše uvedených poradenských segmentů, protože žádné signály o systémovém řešení tohoto problému ze strany MŠMT nebyly v rámci tvorby tohoto dokumentu zaznamenány (stav v prosince 2012).

1.3 Personální obsazení SPC

Školská poradenská zařízení mají povinnost vykonávat činnosti dané vyhláškou č. 72/2005 Sb., o školských poradenských službách ve školách a školských zařízeních, v platném znění. K tomu je nutné určité personální obsazení centra. **Historicky byl základní personální tým pracovníků SPC tvořen speciálním pedagogem pro předškolní věk, speciálním pedagogem pro školní věk, psychologem, sociálním pracovníkem** a případně dalším odborným pracovníkem, např. fyzioterapeutem, ergoterapeutem atd. Složení pracovního týmu vyplynulo z potřeb klientů a jejich rodin a bylo ovlivněno specifickými podmínkami jednotlivých škol, při kterých bylo SPC zřízeno. Každá pracovní pozice měla a má důležitou a nezastupitelnou roli v týmu odborníků, kteří jsou v tomto složení schopni poskytnout klientovi komplexní odbornou péči.

V ČR není do současnosti vyřešen systém stanovování počtu pracovníků jednotlivých SPC. Není výjimkou, že SPC má stále stejný počet pracovníků od svého vzniku, i přesto, že v poslední době došlo velkému nárůstu činností a úkolů SPC v souvislosti se zvyšujícím se počtem žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzívním vzdělávání a s nárůstem administrativy. **Počty poradenských pracovníků jsou v současné době nedostačující, přitom tato skutečnost může v SPC výrazně ovlivnit kvalitu poskytované péče.**

Z analýzy počtu odborných pracovníků vyplývá, že nárůst speciálních pedagogů od roku 1998 do roku 2011 je z původního počtu 331 na počet 379, u psychologů ze 108 pracovníků na 137, u sociálních pracovníků dokonce došlo ke snížení počtu 89 na 86 sociálních pracovníků, kteří v současnosti pracují v SPC. Z výše uvedeného vyplývá, **že vzhledem k nárůstu činností a úkolů SPC, jsou počty odborných pracovníků velmi nízké a neumožňují plnit činnosti a úkoly SPC dané právními předpisy, neumožňují také kvalitní individuální práci s žákem a s rodinou ani dostatečný prostor pro práci přímo ve školách.**

Zásadním problémem je absence závazného personálního standardu, který by vymezoval složení odborného týmu, jeho odbornou kvalifikaci, stanovoval minimální obsazení SPC, nastavoval systém stanovení počtu pracovníků k počtu klientů, vymezil jednotlivé pozice včetně sociálního pracovníka, u kterého v současné době nejsou dány jasné kompetence v rámci práce s rodinou. Současná praxe je taková, že mnoho SPC disponuje pouze částečným úvazkem psychologa a v mnoha SPC není zřízena pozice sociálního pracovníka, především z důvodu limitovaného financování ze strany zřizovatele. Návrh obvyklých činností jednotlivých poradenských pracovníků je zpracován v Katalogu posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb I (Michalík, Baslerová, Hanák, 2011), vychází ze standardních činností SPC, ale není zakotven v závazné formě standardu.

Není stanoven počet klientů na jednoho odborného pracovníka v SPC, v Katalogu posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb I (Michalík, Baslerová, Hanák, 2011), je uveden návrh počtu klientů za rok dle jednotlivých druhů zdravotního postižení:

TABULKA Č. 1.2
Návrh „normování" počtu žáků na pracovníka SPC[5]

Zdravotní postižení	Počet klientů x 2 hod.přímé práce	Celkem klientů za rok
Zraková postižení	40 x 0,6	24 - 40
Sluchová postižení	40 x 0,6	24 - 40
Mentální postižení (MP)	60 x 0,6	36 - 60
Vícečetná postižení (VV)	30 x 0,6	18 - 30
Tělesná postižení (TP)	70 x 0,6	42 - 70
Poruchy autistického spektra (PAS)	40 x 0,6	24 - 40
Vady řeči (VŘ)	140 x 0,6	84 - 140

V současné době tedy **nelze přesně popsat, jaké personální obsazení má mít „typické" SPC.** Žádné „typické SPC" se za posledních 20 let nepodařilo definovat. Vedle sebe, v závislosti na potřebách zřizovatele, pedagogického terénu a samotných klientů tak existují:

- SPC pro péči o děti, žáky a studenty s konkrétním postižením,
- SPC pro žáky s kombinovaným postižením,
- SPC tzv. víceoborová pro klienty s různými druhy postižení,
- SPC pro žáky se specifickými poruchami učení či chování (ta byla zařazena do sítě školských zařízení přesto, že péčí o žáky se specifickými poruchami učení se dle přílohy vyhlášky č. 72/2005Sb standardní činnosti jsou pověřeny pedagogicko-psychologické poradny a péčí o žáky se specifickými poruchami chování Střediska výchovné péče).
- SPC pro určitý typ postižení, v jejichž řadách působí i (někdy na první pohled poněkud nelogicky) krajští koordinátoři logopedické péče či PAS (tato nesourodost vznikala postupem času díky tomu, že SPC byla pověřována průběžně novými úkoly).

Zobecnění v oblasti personálního zabezpečení lze učinit jen v následujících tvrzeních:

- v každém SPC je obsazen minimálně jeden úvazek speciálního pedagoga; ve většině případů jde nastěstí o jednu fyzickou osobu
- v každém SPC působí psycholog minimálně na částečný úvazek
- sociální pracovník působí většinou jen ve velkých SPC. I zde často pouze na částečný úvazek, který je obvykle z velké části „obětován" administrativním činnostem

V roce 2005 vešlo v platnost nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, kde byla poprvé exaktně stanovena povinnost přímé pedagogické činnosti speciálního pedagoga na 20 – 24 hodin. Nikde však není přesně definováno, co lze za přímou pedagogickou činnost považovat, **není dořešeno její naplňování u poradenských pracovníků**, není stanoven výčet činností, které mohou být do splnění přímé práce započítávány s přihlédnutím k charakteru práce v poradenství. Vzhledem k naprosto jinému systému práce poradenských pracovníků (terénní práce, vypracovávání zpráv, administrativa) je velmi složité tento předpis dodržet.

Zcela **jistě do přímé pedagogické činnosti poradenského pracovníka patří poskytování poradenských služeb** ve školách a školských zařízeních dětem, žákům,

[5] MICHALIK,J., BASLEROVÁ,P., HANÁK,P.: Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb, část I., Hmotněprávní a procedurální standardy, dokumentace vybrané vzory v činnosti SPC, UPOL Olomouc 2012

studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením (odst. 1 § 1 vyhl. č. 72/2005Sb., ve znění pozdějších předpisů). Jedná se o žáky se zdravotním postižením, jakož i děti s hlubokým mentálním postižením, v odůvodněných případech, zejména při pochybnostech, zda se jedná o žáky se zdravotním postižením nebo zdravotním znevýhodněním (odst. 1 § 6 téže vyhlášky).

Souvisejícím problémem je např. určení, zda cesta za žákem do místa jeho kmenové školy či rodiny, jenž zabere vzhledem k rozsáhlé spádovosti center často mnoho času, patří do přímých činností (můžeme se analogicky ptát, zda cesta učitele ze sborovny do třídy a zpět patří do jeho přímé pracovní činnosti, která činí u učitele ZŠ zpravidla 22 hodin).

> *Z logiky popisu přímé pedagogické činnosti by se zdálo, že cesta za žákem do ní nepatří. Avšak vzhledem k tomu, že jedině s jejím započítáním lze naplnit pracovní dobu tak, aby byl dodržen rovněž Zákoník práce s týdenní čtyřicetihodinovou pracovní dobou, je jasné, že naplnění tohoto nařízení vlády je nutno revidovat.*

Až do roku 2011 bylo v souladu s filozofií poradenství žákům se zdravotním postižením a příslušné legislativy **hlavním posláním SPC poskytovat intervenční a další podpůrné služby žákům integrovaným v běžných školách. Změnu přinesla novela vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb, která v ustanovení odst. 2 § 6 uvádí, že „žákům základních škol speciálních a školských zařízení jsou poradenské služby centra poskytují pouze v rámci diagnostiky a rediagnostiky“.** V souvislosti s platností ustanovení odst. 5 § 1 téže vyhlášky, které ukládá platnost doporučení do vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením nejvýše na dobu jednoho roku, je jasné, **že se aktivity SPC odklání velmi aktuálně od žáků v integraci a pracovníci SPC jsou pracovně přetíženi především diagnostikou žáků speciálních škol, která však nemá jasně nastavená pravidla a není všemi jednoznačně vykládána a realizována.**

V prosinci 2012 MŠMT díky iniciativě AP SPC ČR zveřejnilo výklad ustanovení týkající se rediagnostiky zpracovaný legislativním odborem MŠMT, které do určité míry „zjemňuje“ popis uvedený ve vyhlášce. Na druhou stranu ani tento výklad nemění nic na faktu, že problematika readiagnostiky je ve vyhlášce popsána nejasně, bez vazby na potřeby klientů a kapacitní možnosti SPC.

1.4 Další vzdělávání

Kvalita poskytování školských poradenských služeb významně ovlivňuje rozvoj vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a má značný vliv na integrační vývoj ve společnosti.

K zajištění kvality poradenských služeb, je nutný neustálý růst odbornosti poradenských pracovníků formou dalšího vzdělávání.

Problém dostatečné odbornosti bohužel začíná již v terciálním vzdělávání. Model, kdy do poradenského systému nastupovali zkušení praktici až poté, co získali dostatek zkušeností ve své učitelské praxi, je postupně nahrazován příchodem nových zaměstnanců – absolventů vysokoškolského studia – jen někdy zaměřeného na problematiku poradenství. Nejen nedostatek praktických zkušeností, ale

hlavně fakt, že součástí jejich studia nejsou didaktiky jednotlivých předmětů, naléhavě zvyšuje potřebu dalšího vzdělávání. Nejde jen o udržení kontaktu s nejmodernějšími poznatky z oboru, ale i získání základního přehledu o fungování škol, vzdělávacích programech, o otázkách didaktiky a metodiky tak, aby poradenský pracovník měl dostatečné odborné kompetence k realizaci své profese.

V současné době je v ČR však i další vzdělávání poradenských pracovníků roztříštěné, neexistuje žádný systém, stanovené moduly, doporučené počty hodin vzdělávání. Základem vytvoření systému dalšího vzdělávání musí být jasně vymezené kompetence, kterými má disponovat nastupující poradenský pracovník, poté pracovník po určitých letech poradenské práce a vedoucí pracovník. Takto vymezené kompetence v ČR zcela absentují.

Další vzdělávání poradenských pracovníků není povinné, není legislativně zakotveno, jako je tomu např. v sociálních službách. Je zcela v pravomoci ředitele, jaký rozsah a s jakým zaměřením vzdělávání pracovníkovi umožní. Záleží také na ochotě a aktivitě samotného pracovníka, v jakém rozsahu vzdělávání absolvuje. V praxi to přináší markantní rozdíly mezi rozsahem dalšího vzdělávání u jednotlivých pracovníků. Analýzou zaměřenou na stav absolvovaného vzdělávání a návrhů nových vzdělávacích modulů, která proběhla v květnu a červnu 2012 v rámci projektu RAMPS-VIP III, **byla potvrzena velká roztříštěnost ve vzdělávání poradenských pracovníků v rámci krajů,[6] jednotlivých SPC i jednotlivých pracovníků.** Nebyla nalezena žádná úměra počtu absolvovaných kurzů vzhledem k zaměření SPC, sídla SPC, apod.

Z toho vyplývá, že z důvodu absence jednotného systému vzdělávání, který by byl zakotven legislativně, vzdělávání probíhá v závislosti na ochotě a aktivitě pracovníka a vedení SPC. Vznikají tak velké rozdíly v obsahu a rozsahu vzdělávání jednotlivých pracovníků SPC, což se může negativně projevovat ve srovnatelnosti kvality poskytovaných služeb jednotlivými poradenskými zařízeními.

Z analýzy dále vyplynulo, že s ohledem na celkový rozsah vzdělávání se naprosto minimálně objevuje vzdělávání v oblasti legislativy, komunikačních dovedností, organizačních, koordinačních a dalších manažerských dovedností, lektorských dovedností, správy dokumentace.

Nejednotnost vzdělávání je navíc podpořena nabídkou enormního množství různých forem vzdělávacích kurzů a seminářů ze strany státních, veřejných a soukromých institucí. Tyto instituce nabízí vzdělávání v široké škále oblastí, ale také ve velmi odlišné kvalitě.

> *Aktuálně lze např. na trhu vzdělávacích aktivit nalézt dva vzdělávací programy pro získání pozice logopedický asistent s identickým výstupem: první je 80ti hodinový, druhý osmihodinový.*

Analýza ukázala, že jednotné vzdělávání, které uváděli jako absolvované téměř všichni pracovníci SPC bylo vzdělávání realizované IPPP Praha, především se jednalo o vzdělávání začínajících speciálních pedagogů, psychologů, psaní zpráv, uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky, atd.

Jednou z oblastí, ve které se velmi citelně odráží neexistence systému dalšího vzdělávání, je vzdělávání v komunikačních dovednostech. Přitom se jedná o těžiště práce poradenského pracovníka. Při zvyšující se náročnosti práce a tlaku

[6] Zdroj: Šetření metodiků RAMPS –VIP III pro vzdělávání, které zjišťovalo zejména potřebu dalšího vzdělávání poradenských pracovníků a jimi absolvované vzdělávací celky.

na rozvoj kvality poskytovaných služeb je rozvoj dovedností v oblasti jednání a komunikace s různými typy klientů nutností.

U vedoucích pracovníků poradenských zařízení chybí povinnost vzdělávání v manažerských dovednostech jako je organizování, plánování, vedení kolektivů, dosahování týmové efektivity, práce s lidskými zdroji, personální strategie, hodnocení atd.

Poradenským pracovníkům také chybí vzdělávání zaměřené na vytváření a správu dokumentace, na systémové propojování dokumentace, na speciální programy pro vedení dokumentace.

V souvislosti s touto problematikou je nutno zmínit i fakt, že kromě vzorů dokumentace, kterou si vytvořili pracovníci SPC sami v rámci projektu "Inovace činnosti SPC při posuzování SVP dětí a žáků se zdravotním postižením" (které však nemají právní závaznost), neexistuje žádný dokument, který by jednoznačně vymezoval součásti spisů klienta a další dokumentaci SPC.

1.5 Kariérní růst poradenských pracovníků

Dalším problémem současnosti je absence systému kariérního růstu poradenských pracovníků. O možnostech kariérního růstu a s ním související motivací a finančním ohodnocením se v českém školství hovoří nejméně posledních 15 let.

Pod hlavičkou IPPP vznikl v roce 2001 návrh koncepce kariérního růstu a dalšího vzdělávání poradenských pracovníků, který byl základem pozdějších diskusí a dalších návrhů k tomuto tématu, ale v praktické podobě nebyl centrálně a systémově kariérní růst zaveden.

V letošním roce dostává tato problematika konkrétnější obrysy díky projektu Kariérní systém, realizovaný MŠMT ČR s podporou finančních prostředků z ESF (CZ.1.07/4.1.00/33.0002). Bohužel se však v rámci tohoto projektu řeší pouze kariérní růst učitele a ředitele. Kariérní růst dalších pedagogických pracovníků včetně poradenských není předmětem úkolů tohoto projektu.

Snadno se tak v ČR můžeme dostat do podobné situace jako poradenští pracovníci na Slovensku: v poradenském systému pracuji na minimální úvazky a převažující je úvazek přímé vyučovací činnosti v dané škole, aby dosáhli na možnosti dalšího vzdělávání i finančních benefitů.

1.6 Metodické vedení

Metodické vedení poradenského segmentu SPC lze historicky shrnut do několika etap:

I.
Na počátku 90.let, kdy první SPC vznikala, bylo základním postulátem zahájit a podporovat přechod (integraci) žáků se zdravotním (především smyslovým a tělesným) postižením ze speciálních do běžných škol. SPC byla zřizována u škol, které řídilo MŠMT ČR a jejich síť nevznikala na základě konkrétních potřeb terénu, ale na základě osobní iniciativy konkrétních ředitelů speciálních škol. **V podstatě jediným metodickým pokynem té doby byl požadavek, aby se pracovníky SPC stali nejzkušenější učitelé daných speciálních škol, kteří jsou schopni své zkušenosti dále předávat.** V hodnocení této etapy nelze než přiznat, že jiná cesta nebyla ani možná.

II.
V druhé polovině 90. let začala masivně vznikat SPC pro žáky s mentálním postižením. Tato snaha vycházela rovněž z MŠMT ČR, i když školy, u kterých tato SPC vznikala, měly převážně zřizovatele v podobě tehdejších školských úřadů okresních úřadů. Spolu se vznikem řady soukromých SPC byl právě v této době **založen jeden z problémů, které před jakýmkoliv systém metodického vedení SPC stojí neustále: problém různorodých zřizovatelských kompetencí.**

III.
Na počátku nového tisíciletí přešly zřizovatelské kompetence většiny speciálních škol z MŠMT ČR na nově zřízené kraje a u těch zbývajících došlo k přechodu kompetencí na kraje nebo obce. Naprostá nesystémovost tohoto rozhodnutí zapříčinila, že se celý systém ještě zkomplikoval. "Jednotnosti" systému neprospělo ani ustanovení školského zákona z roku 2005, které převedlo odpovědnost za fungování poradenského systému na jednotlivé kraje. (a to navíc velmi problematickou dikcí zákona „kraj může… – rozuměj zřizovat školská poradenská zařízení).

V této době se začala v metodickém vedení SPC projevovat činnost IPPP Praha, jako organizace s celorepublikovou působností a s cílem řešit aktuální koncepční otázky pedagogicko - psychologického poradenství, koordinovat poradenský systém a další vzdělávání poradenských pracovníků. Jeho snahy byly komplikovány nejen zřizovatelskou roztříštěností (obtížné hledání partnera ke spolupráci, v podstatě nevymahatelnost metodických doporučení a postupů), ale i další atomizací celého systému na v podstatě 14 poradenských systémů (v závislosti na 14ti krajích ČR a jejich prioritách v oblasti poradenství).

Přes dílčí úspěchy tohoto období (nastavení systému dalšího vzdělávání začínajících pracovníků SPC, první snahy o identifikaci diagnostických nástrojů užívaných v SPC, standardizace některých dílčích postupů) nelze říci, že došlo konečně k pevnějšímu ukotvení postavení pracovníků SPC v poradenském systému a hlavně ke sjednocení postupů jejich pracovních činností. Je otázkou, který z obou výše uvedených faktorů: nejednotná zřizovatelská působnost vers. nedostatečné metodické vedení bylo příčinou a které důsledkem.

> *V roce 2002 reflektovali tento stav samotní pracovníci SPC založením Asociace pracovníků SPC jako profesní organizace, jejíž snahou je ovlivňovat strategická, koncepční i operativní rozhodnutí o směřování tohoto poradenského segmentu.*

IV.
V roce 2011 došlo ke zrušení IPPP, a tím k faktickému zrušení jakéhokoliv metodického vedení SPC. Metodické vedení SPC je v současnosti realizováno de facto jen díky „nesystémovým", přesto však potřebným projektovým aktivitám spolufinancovaným ESF: např. projekty RAMPS – VIP III a „Inovace činnosti SPC". Druhý z uvedených projektů přinesl konkrétní výstupy, které mají ambice na řešení problematiky, která je pro klienty SPC tou nejdůležitější: vytvoření metodiky jednotného posuzování vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením bez ohledu na to, kterém regionu se nacházejí a ve které zřizovatelské působnosti se SPC identifikující speciální vzdělávací potřeby nachází. Konstatujeme, že rozhodující prvek „metodického zajištění" velmi důležitého segmentu posuzování SVP u dětí a žáků se zdravotním postižením zajišťují v roce 2012 „jen" nestátní neziskové organizace jejich pracovníků. **Stát de facto v této roli selhal a na svou objektivní povinnost zajistit „spravedlivý, transparentní a srovnatelný přístup k odborné službě" rezignoval.**

1.7 Supervize

Systém supervizí není v poradenství, ale ani obecně ve školství vyřešen. Velkým problémem je různý terminologický výklad tohoto pojmu. Často je supervize chápána jako metodická podpora prováděná zkušenými kolegy nezávisle na absolvovaném dlouhodobém supervizím výcviku. Někdy je tento pojem dokonce zaměňován a směšován s kontrolní činností.

Důsledkem je, že ve školství nejen nemáme ujasněn obsah pojmu supervize, ale současně supervize není povinná, není zakotvena v legislativě, není vyřešeno její financování. **Přitom supervize by se jistě mohla velmi pozitivně odrazit na kvalitě poskytovaných poradenských služeb**, neboť je zaměřena na aktualizaci odborných znalostí a dovedností, k udržování odborných kompetencí. **Znamenala by i kvalitativní posun v oblasti týmové práce či ve zlepšení komunikačních schopností pracovníků.** V současnosti je realizace supervizí ponechána na uvážení ředitele, na rozdíl od sociálních služeb, kde je supervize zakotvena v legislativě, je kontrolována inspektory sociálních služeb a pracovníky v sociálních službách je dnes přijímána jako běžná a potřebná součást jejich práce.

V oblasti **školství je supervize realizována minimálně** a je ze strany pracovníků přijímána často s rozpaky. Přesnější vymezení supervize ve školství by zabránilo situacím, kdy je supervize nastavena spíše jako kontrola nebo ji poskytuje nekompetentní osoba, což u pracovníků vyvolává nedůvěru a negativní hodnocení supervize.

1.8 Neprovázanost legislativních norem

Další oblastí problémů, které musí být bezpodmínečně řešeny, protože jejich aktuální stav znepřehledňuje výkon samotné poradenské činnosti a zároveň neumožňuje objektivně porovnat a posoudit „výkonnost“ a efektivnost poskytovaných služeb je **neprovázanost a nejasnost legislativních norem.**

A. Neprovázanost **zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění a provádějících norem**

Dle přílohy vyhlášky Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálněpedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků je stanoven rozsah přímé pedagogické činnosti pro speciálního pedagoga v rozsahu 20–24 hodin. Vzhledem k diametrálně odlišnému charakteru náplně a výstupů práce (např. v případě terénně poskytovaných služeb, kdy do přímé činnosti nelze započítat cestu, odlišné zastoupení podílu práce související s přímou pedagogickou prací – v ŠPZ podstatně více administrativní činnosti zpracování odborných zpráv, podkladů pro speciální vzdělávání apod.) speciálního pedagoga ve školském poradenském zařízení je v praxi velice obtížné tento předpis dodržovat. Rovněž není stanoveno, jakým způsobem by měla být přímá pedagogické činnost nahrazena např. v případě provozních porad apod.

B. Neprovázanost **náplně práce podle katalogu prací (viz níže) s náplní práce asistenta pedagoga** podle novely vyhlášky 73/2005 Sb., která v § 7 odst. 1 nově zahrnuje v případě poskytování asistentské činnosti i *„…nezbytnou pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.“*, kdy tyto pak nejsou již v katalogu prací reflektovány. Problém zdánlivě nesouvisí s výkonem činnosti SPC, může však mít vliv na naplňování potřeb žáka, který je klientem SPC.

2.16.05 ASISTENT PEDAGOGA

4. PLATOVÁ TŘÍDA

1. Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.
2. Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

5. PLATOVÁ TŘÍDA

1. Provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí a žáků nebo studentů.

6. PLATOVÁ TŘÍDA

1. Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.
2. Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.

7. PLATOVÁ TŘÍDA

1. Výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů.

8. PLATOVÁ TŘÍDA

1. Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávaní, individuální vzdělávání nebo specifické výchovné potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů.

9. PLATOVÁ TŘÍDA

1. Samostatná vzdělávací a výchovná činnost při vyučování zaměřená na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga.
2. Samostatná vzdělávací, výchovná nebo speciálněpedagogická činnost vykonávaná v souladu se stanoveným individuálním vzdělávacím plánem dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a v souladu s pokyny učitele.

C. Rediagnostika, jak ji vymezuje ustanovení odst. 5 § 1 vyhlášky č. 72/2005.

Velkým terčem kritiky od počátku byla a zůstává nově zakotvena povinnost roční rediagnostiky (§ 1 odst. 5), která se významně dotýká všech SPC – analytickým rozborem statistických dat[7] a praktických zkušeností pracovníků SPC v naplňování vyhlášky bylo prokázáno, že při současném personálním obsazení SPC nelze reálně znění vyhlášky naplňovat. Kromě této skutečnosti chybí zcela přesné vymezení pojmu rediagnostika (dle výkladu MŠMT – by mohlo být polemizováno o validitě a reliabilitě výsledků, dokonce ve výkladu operuje možností navštívit zdravotnické zařízení a využít jejich závěry pro svá zdůvodnění, přičemž lze jen těžko očekávat, že se zdravotnické zařízení bude vyjadřovat k hodnocení progrese, stagnace či regrese ve výchovně vzdělávacím procesu!

Asociace pracovníků SPC v září 2012 vyzvala **MŠMT ČR ke zpracování legislativního výkladu otázek týkajících se rediagnostiky[8].**

JEDNALO SE O ŽÁDOST O ODPOVĚDI NA NÁSLEDUJÍCÍ OTÁZKY:

1. **Je rediagnostika chápána jako komplexní vyšetření (speciálně pedagogické a psychologické) nebo stačí rediagnostikovat tu část, kterou poradenský pracovník považuje pro nastavení optimálního vzdělávání za potřebnou?**
2. **Musí se u žáků s lehkou mentální retardací vždy provádět psychologické vyšetření (LMR se určuje na základě psychologického vyšetření)?**
3. **Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků, kteří byli přijati do jiného vzdělávacího programu po 1. 9. 2011 nebo všech, kteří byli přijímáni na základě zprávy a doporučení v době platnosti předchozích legislativních opatření?**
4. **Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků s LMR nebo všech, kteří se vzdělávají podle RVP ZV, upraveného pro potřeby žáků se smyslovým a tělesným postižením?**
5. **Je nutné rediagnostikovat opakovaně žáky s těžkým a vícečetným zdravotním postižením, jejich stav je víceméně neměnný?**
6. **Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků speciálních škol (mají ŠVP s úpravami dle jednotlivých typů postižení) nebo i žáků individuálně integrovaných (pracují podle IVP)?**

[7] Analýza systému organizačního, obsahového a personálního rámce činnosti Speciálně pedagogických center v ČR, 2011 kolektiv autorů

[8] Zdroj: materiál APSPC dostupné na: http://www.apspc.cz/aktualita/stanoviska-k-rediagnostice. Cit. dne 28.11.2012.

V prosinci 2012 obdržela AP SPC následující odpovědi[9] :

[9] Dostupné na: http://www.msmt.cz/socialni-programy/dokumenty-6. Cit. dne 28.12.2012.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

V Praze dne 19. prosince 2012

Č.j.: MSMT-55128/2012-22

Stanovisko k výkladu § 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., upravuje služby školských poradenských zařízení, tj. pedagogicko-psychologických poraden a speciálně pedagogických center.

Školská poradenská zařízení krom jiného zjišťují speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů (provádějí psychologickou nebo speciálně-pedagogickou diagnostiku). Výsledkem diagnostiky je zpráva a doporučení obsahující návrhy úprav ve vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta se zjištěnými speciálními vzdělávacími potřebami. Platné doporučení je podle školských předpisů zpravidla podmínkou provedení úprav ve vzdělávání žáka ze strany školy.

Jelikož speciální vzdělávací potřeby žáka se mohou v čase vyvíjet, má doporučení omezenou časovou platnost. Vyhláška č. 72/2005 Sb. obecně podmiňuje dobu platnosti doporučení jeho účelem. Jedná-li se však o doporučení zařazení žáka do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením, je platnost doporučení omezena přímo vyhláškou nejdéle na jeden rok.

Po uplynutí doby platnosti doporučení již nelze použít toto dopuručení jako podklad pro úpravy ve vzdělávání. Vyhláška s tím spojuje povinnost školského poradenského zařízení vyrozumět žáka nebo jeho zákonného zástupce před skončením platnosti doporučení „o potřebě nové diagnostiky".

Ačkoli předmětem této povinnosti je pouze podání informace, v praxi se vyskytly názory (bohužel podpořené i dřívějšími oficiálními stanovisky), že po skončení platnosti doporučení musí školské poradenské zařízení nutně provést novu diagnostiku (tzv. rediagnostiku).

Na základě dotazů odborné veřejnosti vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy následující stanovisko, jehož účelem je především zdůraznit, že provedení rediagnostiky je podmíněno především odbornými hledisky a není formální podmínkou pro setrvání žáka v režimu úprav ve vzdělávání provedených v souladu s dřívějším platným doporučením školského poradenského zařízení:

I. K předmětu § 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb.

Ustanovení § 1 odst. 5 bylo do vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, doplněno novelou vyhlášenou pod č. 116/2011 Sb. v tomto znění:

*„(5) Výsledkem psychologické nebo speciálně pedagogické diagnostiky jsou **zpráva z vyšetření a doporučení obsahující návrhy úprav ve vzdělávání** žáka. Při vydání zprávy a doporučení je žák, v případě žáka, který má zákonného zástupce, též jeho zákonný zástupce, informován o obsahu doporučení způsobem srozumitelným pro nejširší možný okruh osob. Žák nebo jeho zákonný zástupce potvrzuje svým podpisem, že doporučení s ním bylo projednáno, že porozuměl jeho povaze a obsahu a případně že k němu uplatňuje výhrady spolu s jejich upřesněním. Zpráva a doporučení se vydávají*

nejpozději do 30 dnů ode dne ukončení vyšetření. ***Doporučení je platné po dobu určitou, odpovídající jeho účelu; v případě doporučení zařazení žáka do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením však nejvýše po dobu jednoho roku. Před skončením platnosti doporučení školské poradenské zařízení vyrozumí žáka nebo jeho zákonného zástupce o potřebě nové diagnostiky.“***

Citované ustanovení je předmětem dotazů ohledně povinnosti tzv. rediagnostiky žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.

K tomu je na prvním místě zapotřebí zdůraznit, že **předmětem** § 1 odst. 5 poslední věty není povinnost rediagnostiky, ale **výhradně povinnost školského poradenského zařízení informovat žáka nebo zákonného zástupce o „potřebě rediagnostiky“.** O existenci nebo neexistenci povinnosti podrobit se nové diagnostice proto nelze z citovaného ustanovení učinit závěry. Ve školských právních předpisech však taková povinnost upravena není.

Předmětem § 1 odst. 5 nejsou ani právní následky skončení platnosti doporučení z hlediska postavení žáka zařazeného ve škole nebo vzdělávacím programu pro žáky se zdravotním postižením. Nelze tedy dovozovat, že po skončení platnosti doporučení je nutné opatřit si nové doporučení, aby mohl žák ve „speciálním vzdělávání“ setrvat.

„Potřeba nové diagnostiky“ neodkazuje na právní povinnost podstoupit novou diagnostiku, ale na účel doporučení. Jinými slovy – školské poradenské zařízení musí žáka nebo zákonného zástupce informovat o tom, že pokud by chtěl dosáhnout cíle, ke kterému bylo nyní již neplatné doporučení vydáno, tj. např. zařazení do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením, potřebuje nové doporučení, které lze vydat jedině po provedení nové diagnostiky.

„Potřebou nové diagnostiky“ je však nutné rozumět i potřebu odbornou. Tam, kde se může stav diagnostikované osoby v čase měnit, bude z odborného hlediska zapotřebí provést novou diagnostiku. Je nasnadě, že o této skutečnosti bude školské poradenské zařízení žáka nebo zákonného zástupce informovat, a mělo by to být samozřejmé i bez návodné úpravy ve vyhlášce.

II. K často kladeným dotazům

- **Je rediagnostika chápána jako komplexní vyšetření (speciálně pedagogické a psychologické) nebo stačí rediagnostikovat tu část, kterou poradenský pracovník považuje pro nastavení optimálního vzdělávání za potřebnou?**
- **Musí se u žáků s lehkou mentální retardací vždy provádět psychologické vyšetření (lehká mentální retardace se určuje na základě psychologického vyšetření)?**

Právní předpisy rozsah nové diagnostiky neupravují a ponechávají volný prostor pro odborné posouzení věci školským poradenským zařízením.

Poradenský pracovník tedy musí učinit, co považuje z odborného hlediska za potřebné. Může přitom (umožní-li to povaha věci) vycházet i ze zprávy z dřívější diagnostiky, neboť zpráva není omezena platností a faktická použitelnost údajů ve zprávě je limitována výhradně povahou skutečností, o nichž tyto údaje vypovídají.

- **Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků, kteří byli přijati do jiného vzdělávacího programu po 1. 9. 2011 nebo všech, kteří byli přijímáni na základě zprávy a doporučení v době platnosti předchozích legislativních opatření?**

Vyhláška č. 116/2011 Sb. neobsahuje přechodná ustanovení, z nichž by bylo možné dovodit vztah nově zaváděných pravidel ke skutečnostem, které nastaly do dne jejího nabytí účinnosti. **Nová pravidla platnosti doporučení školských poradenských zařízení se tudíž formálně nevztahují na případy uvedené v dotazu.**

Vzhledem k níže uvedené interpretaci § 1 odst. 5 však nic nebrání tomu, aby školská poradenská zařízení informovala i tyto žáky nebo jejich zákonné zástupce o faktické potřebě nové diagnostiky. Dokonce lze tvrdit, že povinnost podat žákovi nebo zákonnému zástupci informaci o tom, že by se měl žák z objektivních odborných důvodů ve svém zájmu podrobit nové diagnostice, je součástí postupů de lege artis, a byla zde již před vyhláškou (termínována však byla jen dle odborného posouzení).

- **Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků s lehkou mentální retardací nebo všech, kteří se vzdělávají podle RVP ZV, upraveného pro potřeby žáků se smyslovým a tělesným postižením?**
- **Je nutné rediagnostikovat opakovaně žáky s těžkým a vícečetným zdravotním postižením, jejichž stav je víceméně neměnný?**
- **Týká se povinnost rediagnostiky pouze žáků speciálních škol (mají školní vzdělávací program s úpravami dle jednotlivých typů postižení) nebo i žáků individuálně integrovaných (podle individuálního vzdělávacího plánu)?**

V § 1 odst. 5 se nejedná o povinnost v přísném formálním slova smyslu, ale o objektivní potřebu nové diagnostiky, která je dána v rovinách:

- použitelnosti doporučení jako podkladu k zařazení žáka do školy nebo třídy zřízené pro žáky se zdravotním postižením nebo povolení individuálního vzdělávacího plánu, zahrnuje-li úpravu vzdělávacího programu,
- odborného přístupu k soustavné práci na rozvoji žáka, která podle povahy věci může vyžadovat různě časté opakované diagnostikování jeho stavu.

Informace, kterou školské poradenské zařízení musí žákovi nebo zákonnému zástupci podle § 1 odst. 5 poslední věty vyhlášky č. 72/2005 Sb. podat, by měla obsahovat:

- sdělení, že předchozí doporučení pozbylo platnosti, a nelze je tudíž použít jako podklad k žádosti o přiznání podpůrných opatření/zařazení do školy/třídy/programu pro žáky se zdravotním postižením; pokud by žák nebo zákonný zástupce podával takovou žádost, je nezbytná nová diagnostika žáka, která povede k vydání nového doporučení; k zachování stávajících podmínek vzdělávání žáka není nové doporučení zapotřebí;
- informaci o tom, zda a kdy je v zájmu žáka podrobit se nové diagnostice za účelem objektivního určení jeho vzdělávacích potřeb a stanovení optimálního režimu vzdělávání; zde by měl být žák nebo zákonný zástupce též informován, zda nová diagnostika může ukázat potřebu zásadních změn v dosavadních podmínkách vzdělávání a jaká může žákovi vzejít faktická újma, nepodrobí-li

se nové diagnostice (např. že za stávajících podmínek vzdělávání nebudou efektivně využity jeho vzdělávací možnosti a předpoklady). V případě, že by zanedbání nové diagnostiky ze strany zákonných zástupců žáka bylo ve zjevném rozporu s nejlepším zájmem dítěte, není vyloučeno, že se školské poradenské zařízení obrátí na orgán sociálně-právní ochrany dítěte.

Termín nové diagnostiky dle druhé odrážky nemusí být nutně shodný s koncem platnosti dřívějšího doporučení, může být i pozdější. Ministerstvo však setrvává na dosavadním názoru, že v případě dětí vzdělávajících se podle přílohy LMP je z odborného hlediska namístě konstatovat faktickou potřebu nové diagnostiky s periodou nejvýše 1 roku.

PhDr. Jindřich Fryč

náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy

Z uvedených odpovědí lze vyvodit, že explicitní výklad norem upravujících diagnostiku SVP je stále, i přes pokus provedený v uvedeném výkladu značně nejasný. Dotazy mezi pracovníky v jednotlivých SPC bylo zjištěno, že přijímají výklad v oblasti pojetí rediagnostiky (tzn. dle stanoviska MŠMT se nejedná o komplexní vyšetření). V ostatních otázkách však nadále spatřují interpretační problémy.

Je zřejmé, že poradenskými pracovníky je naléhavě očekávána změna stávajícího státu quo (daného vyhláškami MŠMT).

> *V reakci na zmíněné odpovědi žádala AP SPC, aby s výkladem byla prokazatelně seznámena Česká školní inspekce a zřizovatelé (zejména odbory školství krajských úřadů). To je důležité zejména vzhledem k aktuální praxi,kdy se aplikované výklady vyhlášky jednotlivých krajích diametrálně liší.*
> *Z odpovědi vrchního ředitele Mgr. Jakuba Stárka vyplynulo, že pracovníci ČŠI budou seznámeni s tímto výkladem v průběhu ledna 2013.*[10]

D. Nevyjasněnost kompetencí SPC a PPP vyplývající z neaktuální podoby standardních činností školských poradenských zařízení (příloha vyhlášky č.72/2005)

Problémem je nejasné a nepřesné vymezení kompetencí týkajících se péče o dítě či žáka s kombinací jednotlivých postižení. Např. v případě kombinace zdravotního postižení zrakové – poruchy učení (chování) podle přílohy č. 1 výše uvedené vyhlášky participuje na diagnostice jak PPP, tak SPC. Platná právní úprava nestanoví rozdělení kompetencí v tomto, ani desítkách podobných situací. Dále se jedná o např. řešení šikany ve školách u dětí s postižením – SPC na rozdíl od PPP nemají okresního metodika preventivních aktivit, navíc problematika řešení šikany je odborně i časově náročná a SPC jsou v tomto směru personálně podhodnocena.

E. Neprovázanost vyhlášky č. 72/2005 Sb. s vyhláškou č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, v platném znění

Platná novela vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, č. 116/2011 Sb., která umožňuje za určitých okolností vést speciálně pedagogickému centru v evidenci a péči klienta se zdravotním znevýhodněním, legislativně nekoresponduje s vyhláškou č. 177/2009 Sb., o bližších

[10] Zdroj: osobní rozhovor s členy výboru APSPC (Olomouc, 4.12.2012)

podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou. Doporučení k uzpůsobení MZ mohou dát žákům se SPU pouze PPP, přestože tyto klienty dlouhodobě vedou SPC (např. SPC pro žáky s tělesným postižením). Důsledkem jsou významné rozdíly v podpůrných opatřeních – např. rozdíl v časovém uzpůsobení.

Jednotlivé kategorie SPU pro uzpůsobení státní maturitní zkoušky jsou definovány následovně :

SKUPINA 1 (SPUO-1)
Žáci se specifickou poruchou učení (konkrétně se jedná o dyslexii, dysgrafii, dysortografii či jejich kombinace), žáci s dyspraxií, žáci s narušenou komunikační schopností (např. dyslalie, balbuties, breptavost, dysartie), žáci, kteří nemohou produkovat řeč po zvukové stránce (sluchová percepce a psaní nejsou znemožněny, ani omezeny), žáci dlouhodobě nemocní a/nebo žáci s lehčími zdravotními poruchami - (což odpovídá definici zdravotního znevýhodění podle zákona č. 561/2004 Sb.) popsanými v doporučení školského poradenského zařízení (poruchy pozornosti, projevy hyperaktivity, hypoaktivity, impulzivity apod.). Žáci mají obtíže se čtením běžného textu (bez úprav) a se psaním (jak po fyzické, tak po jazykové stránce); pracují se zkušební dokumentací bez úprav (po formální ani obsahové stránce se neliší od zkušební dokumentace pro žáky běžné populace).

SKUPINA 2 (SPUO-2)
Žáci se specifickou poruchou učení (konkrétně se jedná dyslexii, dysgrafii, dysortografii či jejich kombinace) nebo s těžšími formami zdravotních poruch popsanými v doporučení školského poradenského zařízení (poruchy pozornosti, projevy hyperaktivity, hypoaktivity, impulzivity, dyspraxie apod.), dále jsou zde řazeni žáci s poruchami autistického spektra, žáci s těžkým narušením komunikační schopnosti: dysfázií nebo afázií. Žáci mají vážnější obtíže se čtením a porozuměním běžnému textu (bez úprav) a se psaním (jak po fyzické, tak po jazykové stránce); pracují s upravenou zkušební dokumentací.

SKUPINA 3 (SPUO-3-A)
Žáci se souběžným postižením více vadami, poruchami autistického spektra, žáci s těžkým narušením komunikační schopnosti: dysfázií nebo afázií, kteří mají vážnější obtíže se čtením a porozuměním běžnému textu (bez úprav) a se psaním (jak po fyzické, tak po jazykové stránce). Vzhledem k funkčním důsledkům svého postižení Potřebují ke čtení, porozumění čtenému textu, psaní nebo k dalším činnostem souvisejícím s maturitní zkouškou upravenou zkušební dokumentaci a služby asistenta.

F. Neprovázanost zákona č. 561/2004 Sb. a vyhlášek MŠMT

Zákon č. 561/2004 Sb. v § 16 definuje žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (tedy zdravotně postižené, zdravotně znevýhodněné a sociálně znevýhodněné). Následně vyhláška č. 73/2005 Sb., v platném znění používá tuto terminologii, tj. tři skupiny žáků se SVP. Ovšem klíčová ustanovení vyhlášky pro definici tzv. vzdělávacích cest žáků a studentů, tj. naplnění obsahu pojmu speciální vzdělávání, konkrétně tzv. integraci", zde se již explicitně mluví pouze v souvislosti s užší skupinou, a tou jsou děti, žáci a studenti se zdravotním postižením. Návazně chybí korelace § 16 školského zákona s vyhláškou č. 492/2005 Sb., o krajských normativech (§ 3 odst. 6, 7, 8 a 9), která přiznává příplatek k normativu pouze jedné skupině žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – opět žákům se zdravotním postižením. Vznikají problémy při výkaznictví žáků se zdravotním/sociálním znevýhodněním…

Zásadním problémem však není „pouhé“ výkaznictví, nýbrž naplnění speciálních vzdělávacích potřeb těchto skupin žáků.

Obdobně chybí vymezení a způsob **stanovováním míry postižení** – lehké/těžké. Vyhlášky MŠMT tento pojem uvádějí (typicky např. jako kritérium pro rozlišení náplně činnosti asistenta pedagoga v § 7 vyhlášky č. 73/2005 Sb.) Tato legislativní neujasněnost přináší nejen pedagogické, ale i ekonomické škody vzdělávacímu systému. Dále je **naprosto nevhodné** (vágní) **vymezení pojmu zdravotní znevýhodnění**, a to jak pro aplikační činnost poradenských či správních orgánů, tak pro praktickou činnost škol.

Institut individuálního vzdělávání (§ 41) v současném pojetí, umožňuje vzdělávání žáků na prvním stupni bez nutnosti docházet do školy, vyjma pravidelných přezkoušení. Velmi často je však tento paragraf využíván **v případě vzdělávání žáků se závažným onemocněním, kterým zdravotní stav nedovoluje do školy docházet, ev. by docházka mohla ohrozit další vývoj jejich zdravotního stavu.** Problémem je, že tento způsob vzdělávání nelze aplikovat v případě vzdělávání takto postiženého žáka na druhém stupni základní školy, přestože vzhledem k časté progresi onemocnění se právě v tomto období zdravotní stav žáka zhoršuje a docházka do školy je často problematičtější než na prvním stupni ZŠ.

Zákon řeší tuto problematiku v odst. 2 § 50 Školského zákona[11]. Problémem tohoto ustanovení je, že odpovídající způsob vzdělávání stanoví ředitel bez opory doporučení ŠPZ (tudíž bez záruky kompetentnosti k těmto opatřením) a zároveň zákon přenáší zodpovědnosti za vzdělávání (vytvoření podmínek) na zákonného zástupce (bez právně podloženého nároku na poradenskou podporu).

Paragraf 42 Vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením – je nedostatečně, zejména pak metodicky rozpracován.

Možnost odvolání, řešení stížnosti na obsah a formy poskytovaných poradenských služeb. Zákon ani vyhlášky nestanoví způsob řešení odvolání v případě nesouhlasu s postupy a závěry žadatele poradenských služeb. Nejsou stanoveny možnosti odvolací a revizní činnosti a vymezení aktivní legitimace pro úkony činěné v opravných řízeních.

[11] Žákovi, který se nemůže pro svůj zdravotní stav po dobu delší než dva měsíce účastnit vyučování, stanoví ředitel školy takový způsob vyučování, který odpovídá možnostem žáka, nebo mu může povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu podle §18. Zákonný zástupce je povinen vytvořit pro stanovené vzdělávání podmínky.

1.8.1 Aktuální znění vyhlášky č.72/2005Sb., (diskuse, shrnutí)

Za **přínosný** lze považovat „institut informovaného souhlasu“ - tedy práva klientů SPC a jejich zákonných zástupců na potřebné informace spojené s poskytnutím poradenských služeb, nedořešen v případě postupu u zletilých klientů zbavených způsobilosti k právním úkonům.

Z hlediska očekávání žadatelů služby **je pozitivní** zakotvení lhůt pro zpracování výstupů z poskytnuté služby a lhůt k realizaci poradenské služby, ne tak již pro SPC samotná. **Vyhláška č. 147/2011 Sb., novela vyhl. č. 72/2005 Sb.** – má nedostatky v některých nově definovaných opatřeních – např. zařazování **žáka se sociálním znevýhodněním do režimu speciálního** vzdělávání § 3 odst. 5 + **diagnostický**

pobyt § 9 odst. 2 – prakticky neřeší, jakým způsobem by měly být zajištěny podmínky, které se projevily jako efektivní a přínosné při pobytu ve speciálním školství (např. nižší počet žáků ve třídě a možnosti individuálního přístupu atd.) a které by mohly mít zásadní význam při návratu na kmenovou školu. Nebo naopak jak má být zajištěno kvalitní vzdělávání žáka zařazeného do režimu speciálního vzdělávání, má- li se vzdělávat podle jiného vzdělávacího plánu, než zbývající část třídy, skupiny, oddělení.

Pozitivní je jednoznačně dořešení situace ohledně zabezpečování nezbytné pomoci žáků s těžkým tělesným postižením při sebeobsluze, pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou - která je nyní zařazena do **činností asistenta pedagoga.** Na druhou stranu se zvedá tlak škol a zejména rodičů, kteří požadují zřízení funkce asistenta pedagoga pro tyto účely, i když v oblasti výchovně vzdělávací činnosti, by jej klient využil minimálně!

1.9 Zřizovatelské a řídící kompetence SPC

V ČR se na rozdíl od PPP u SPC projevuje nejednotnost zřizování i řízení. Převážnou většinu SPC zřizuje kraj, u cca 10 SPC je zřizovatelem soukromý subjekt (např. obecně prospěšná společnost, společnost s ručením omezeným), u cca 9 SPC byla ponechána kompetence MŠMT, cca 6 SPC zřizuje obec. **Tato situace je základním problémem systému a výrazně negativně ovlivňuje zajišťování jednotného a objektivního způsobu posuzování speciálních vzdělávacích potřeb, což má zásadní dopad na fungování celého systému vzdělávání.**

Nejednotnost zřizovatele přináší řadu problémů, a to problém spolupráce mezi jednotlivými prvky systému, dostupnosti poradenských služeb, odbornosti poradenských služeb, srovnatelnosti výkonů, podmínek, systému dalšího vzdělávání, atd. V souvislosti s přijetím nové školské legislativy platné od roku 2005 se ještě snížila přímá řídící a metodická podpora MŠMT a negativně se také projevilo zrušení jednotného metodického pracoviště (IPPP Praha). **V současné době v poradenském systému zcela absentuje jednotné metodické řízení.**

Problematické je i nerovnoprávné postavení PPP – samostatných právních subjektů a SPC, které jsou součástí škol nebo školskými zařízeními. Toto úzké propojení se zdálo pozitivní pouze v začátcích vývoje SPC. V současné době je takto nastavené organizační členění jednou z nejslabších stránek poradenského systému. Také u většiny pracovníků SPC se názor na tuto situaci vyvíjel. V současnosti většina z nich již přiznává „negativní" důsledky této formy organizačního a právního uspořádání.

ŠKOLSKÉ PORADENSKÉ ZAŘÍZENÍ A ŠKOLA

Ve vztahu poradenského zařízení a školy opět **chybí podrobný a jasný popis forem spolupráce, je nutné též specifikovat formy spolupráce s jednotlivými pracovníky školských poradenských pracovišť. Problémem** ve vztahu ke školám **je i závaznost výsledků diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb u žáka,** kdy v současné době jde o „doporučení", **ke kterému škola může přihlédnout v různé míře.** Ze strany škol je čím dál tím více požadována různá forma podpory poradenského zařízení, což naráží na personální a materiální i mobilní možnosti poradenských zařízení.

ŠKOLSKÉ PORADENSKÉ ZAŘÍZENÍ A ŠKOLA, U KTERÉ JE ZŘÍZENO

SPC jako takové nemá právní subjektivitu a je součástí příslušné speciální školy. V době svého vzniku byla SPC výsledkem snahy stávajících ředitelů daných speciálních škol o doplnění poradenských služeb školy. Tehdejší ředitelé chápali veskrze SPC jako něco, co dané škole zlepšovalo její postavení a zdůrazňovalo její poslání. Proto byli schopni respektovat podfinacování tohoto rodícího se segmentu poradenství. Bohužel počáteční podfinacování se stalo normou stejně jako to, že činnost SPC zejména v provozních nákladech byla a je stále dotována z prostředků dané speciální školy (provozní prostředky nejsou ve většině krajů rozepisovány na jednotlivé součásti škol a proto není vlastně možné zodpovědně prohlásit, kdo koho vlastně dofinancovává).

V době vzniku SPC bylo logickým uspořádáním, že vznikala při speciálních školách pro daný typ zdravotního postižení. **Speciální školy však od té doby prošly několikerou transformací a někdy změnily zcela svůj charakter. Zároveň došlo k rozšiřování činnosti jednotlivých SPC do činností, kterým příslušná speciální škola již nedává odbornou základnu.** Je tedy diskutabilní, zda původní preambule vycházející z odborné podpory dalších pedagogů - zkušených specialistů dané školy (včetně podpory vyzkoušených didaktických a metodických postupů, pomůcek, atd.) je dnes ještě natolik pádná, aby převážila problémy, které vyplývají z toho, že **SPC není právním subjektem zcela zodpovědným za svou činnost, financování, odborné vzdělávání a kvalitu poskytovaných služeb.** Ze šetření mezi samotnými pracovníky SPC vyplývá, že rok od roku sílí názory, že samostatně zřízená SPC by přinejmenším nepřinesla zhoršení poradenské péče a komfort pro samotné poradenské pracovníky.

V současné době jsme svědky stavu, kdy v ČR de facto existuje 14 samostatných školských a poradenských systémů. Neexistence jednotného metodického vedení ze strany MŠMT ČR potažmo jím pověřené organizace jakou bylo IPPP ČR, rozmanitost vyplývající z nároků a požadavků různých zřizovatelů, různá úroveň priorit ze stran krajských státních správ, síla a kompetence PPP v daném regionu – **to vše umocňuje stav, kdy lehce dochází k různému výkladu a interpretaci legislativních norem**, k stanovování a naplňování podpůrných opatření a tak vlastně k diskriminaci žáků se zdravotním postižením, kteří nemají záruku, že ve všech částech republiky se jim dostane ze strany SPC podobné úrovně školských poradenských služeb.

Ukázkovým **příkladem nekoncepčního řešení poradenských služeb ze strany státní správy je roztříštěnost samotného poradenského systému:**

- SPC mají primárně poskytovat své služby žákům se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním.
- PPP směřují své aktivity do segmentu péče o intaktní žáky, žáky mimořádně nadané a žáky se specifickými poruchami učení.
- SVP, která však jsou legislativně zasazena do systému školských poradenských služeb až od podzimu 2012, své intervence směřují k žákům s poruchami chování.

Takto jednoznačně však není postavena ani samotná legislativa (o poradenskou službu žádá zákonný zástupce či zletilý žák u kteréhokoliv výše uvedeného subjektu na základě svého rozhodnutí a nemusí přitom respektovat zaměření ŠPZ vyplývajícího ze standardních činností uvedených vyhláškou). Naprosto **nesystematicky však byla zřízena i SPC pro žáky s poruchami chování či pro žáky se specifickými**

poruchami učení[12]. V některých případech, kdy kraj nedal souhlas se zřízením SPC na svém území, protože považuje systém vybudovaný a naplňující potřeby terénu, byl tento souhlas vydán bez bližšího vysvětlení MŠMT ČR[13]

Tato **nekoncepční rozhodnutí vytvořenému systému škodí,** jsou krátkodobá a přinejmenším neprospívají důvěryhodnosti celého školského poradenského segmentu. Mohou dokonce vyústit v přesvědčení jiných resortů, že by poradenství žákům se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním uměly zorganizovat a realizovat lépe.

Nelze však ze všech problémů, s nimiž se systém potýká, vinit pouze MŠMT či zřizovatele. Neexistence konkrétních a vymahatelných standardů spolu s nenastaveným systémem dalšího povinného vzdělávání neprospívá potřebné profesionalitě samotných poradenských pracovníků.

[12] SPC pro žáky s SPÚ Praha Zlíchov, SPC pro žáky s SPU, MP a SPCH Hranice na Moravě.

[13] SPC při ZŠ a SŠ Březejec.

1.10 Evidenční systém

V poradenském systému chybí jednotný model evidence klientů a jednotná explanace podkladů pro statistické vykazování poradenských činností. Ve většině krajů nejsou evidenční systémy využívány, pouze minimálně je v kraji zaveden a využíván jednotný evidenční systém pro všechna poradenská zařízení. Pokud tomu tak je, jedná se o elektronický evidenční program PPP Professional, u kterého je možné síťové propojení pouze v rámci jednoho pracoviště. Předností tohoto systému je jednotná evidence všech poradenských zařízení, a tím i používání jednotného jazyka pro názvy postižení, diagnóz, atd. Jednotlivá SPC mohou pořízená data využít jako výstup ke statistickému výkaznictví.

Nevýhodou je to, že systém není propojen s krajským úřadem ani mezi jednotlivými zařízeními v kraji ani přímo se statistickým výkaznictvím. Z tohoto důvodu ho krajské úřady nevyužívají a potřebné informace o počtu klientů SPC a o jejich činnosti čerpají většinou ze zahajovacích výkazů UIV. Při nastavování podmínek financování a stanovení počtu pracovníků jednotlivých SPC kraje vychází z počtu potenciálních klientů. K diskusi je také obsah dat statistických výkazů – zda jsou získaná data pro zřizovatele využitelná.

1.11 Vybavenost SPC diagnostickými nástroji

Velkým problémem, který doposud čeká na své řešení **je vybavenost SPC** psychologickými a speciálně pedagogickými **diagnostickými nástroji. Psychologové** samozřejmě **používají standardizované diagnostické nástroje, které však musí často modifikovat tak, aby byly využitelné i pro žáky se smyslovým či tělesným postižením.** Tyto **modifikace** však již **standardizované nejsou**. Nástroje, které jsou připraveny a standardizovány přímo pro žáky se zdravotním postižením, na českém trhu prakticky nejsou. Celý problém ještě akceleruje nevyjasněnost v užívání nejčastěji používaného diagnostického nástroje WISC III, která se objevila v souvislosti s jejich užívání v diagnostikování žáků etnických minorit (romská menšina).

Z šetření, které bylo prováděno v letních měsících 2012 v rámci projektu „Inovace činnosti SPC“ vyplynulo, že téměř všechna SPC jsou vybavena diagnostickým nástrojem WISC III. Tam, kde tento nástroj ve výbavě chybí, je nejčastěji k diagnostice psychomotorických funkcí používán SON-R (ve věku do 7 let) či některé starší diagnostické nástroje u žáků starších (PDW, WIT či Rawen). Poměrně pravidelně se mezi diagnostickými nástroji psychologů SPC objevují různé projektivní techniky.

Obecně lze tvrdit, že žádný psycholog se při diagnostice žáků se zdravotním postižením neobejde bez kreativity, se kterou v zájmu každého konkrétního žáka kombinuje subtesty z různých diagnostických nástrojů tak, aby co nejpřesněji dokázal zjistit a popsat osobnost žáka se zdravotním postižením a jeho ostatní psychické funkce s cílem nastavení optimální vzdělávací cesty, i osobního rozvoje.

Pokud je otázka diagnostických nástrojů u psychologů problematická, je u speciálních pedagogů ještě problematičtější. Výčet všech testových materiálů užívaných alespoň v jednom z SPC činí cca 100 titulů. Přesto **můžeme konstatovat, že ve většině to nejsou diagnostické materiály určené k identifikaci speciálních vzdělávacích potřeb a v jejich užívání není v podstatě žádný systém a řád, který by určoval, za jakých podmínek a ve kterých konkrétních případech je vhodné daný materiál použít.** Existují zde samozřejmě i výjimky (např. Edukačně hodnotící profil žáka s PAS, Heidelberský test vývoje řeči…), jsou to však ty potvrzující pravidlo. **Jedinými vodítky** v oblasti speciálně pedagogických diagnostických nástrojů tak jsou údaje uvedené v publikaci **Obligatorní diagnózy a obligatorní diagnostika v SPC (Kucharská, A. a kol., 2007)** a nově zejména **Katalogy posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb** – II. část.[14] V uvedených katalozích jsou u jednotlivých diagnostikovaných domén uvedeny standardizované a nestandardizované diagnostické nástroje, určené k identifikaci úbytků jednotlivých posuzovaných funkcí.

[14] Jedná se o sérii diagnostických „manuálů“ vydaných pro zdravotní postižení: mentální, tělesné, zrakové, sluchové, narušení komunikační schopnosti a poruchy autistického spektra v rámci projektu „Inovace činnosti SPC při posuzování SVP dětí a žáků se zdravotním postižením“. Tyto manuály jsou dostupné na www.spc.upol.cz.

1.12 Kontaktování potencionálních klientů – spolupráce s dalšími odborníky

V současné době nejsou v právních předpisech vymezeny podmínky ani způsoby spolupráce mezi ŠPZ a dalšími odborníky z jiných resortů, např. sociálního, zdravotnického, atd. Z toho důvodu se v praxi vyskytují **významné rozdíly ve formách spolupráce odborníků,** kteří klientům ŠPZ poskytují souběžné nebo následné služby.

Chybějící nastavení spolupráce s dětskými lékaři, rizikovými poradnami, odbornými lékaři a dalšími odborníky znemožňuje včasné informování klientů ŠPZ nebo využití systémové komplexní péče organizací různých resortů.

> *Příklad z praxe: Matka žádající o služby poradenského zařízení pro 5leté dítě se zdravotním postižením, až v tomto věku dítěte, získala informace o službách poradenského zařízení, i přesto, že pravidelně docházela k dětskému i odborným lékařům.*

Spolupráce ŠPZ a dalších odborníků je v jednotlivých krajích, ale i v rámci jednotlivých zařízení poradenských služeb nejednotná, což má negativní vliv na srovnatelný přístup klientů ŠPZ k informacím a poradenské péči.

2. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ REALIZOVANÉ V SPC

Při tvorbě návrhů úprav činností školských poradenských zařízení pro žáky se zdravotním postižením považoval tým navrhovatelů za směrodatné vycházet z názorů, ale také z reálných požadavků a možností terénu. Proto se stala výchozím bodem pro návrh úprav analýza názorů rozhodujících účastníků systému poradenství SVP u žáků se zdravotním postižením. V rámci získávání dat byly osloveny čtyři cílové skupiny, tak aby bylo zjištěno maximum dostupných informací od všech subjektů podílejících se na využívání a poskytování poradenských služeb.

Jednalo se o tyto účastníky systému poradenství pro žáky se zdravotním postižením:

- klienty/ zákonné zástupce nezletilých klientů speciálně pedagogických center,
- školy (zástupce škol),
- pracovníky speciálně pedagogických center,
- pracovníky Krajských úřadů – odborů školství.

2.1 Metodika shromažďování dat

Předmětná data analýzy byla získaná sběrem a vyhodnocením dotazníků, které byly distribuovány výše uvedeným skupinám následujícími způsoby:

a) klienti/zákonní zástupci byli osloveni prostřednictvím rodičovských organizací a prostřednictvím vybraných SPC. Byl jim rozeslán elektronický odkaz s možností online vyplnění dotazníku nebo možností tisku, následného vyplnění a zaslání poštou.

b) školy byly osloveny prostřednictvím pracovníků krajských úřadů; elektronický formulář byl zveřejněn na webových stránkách ke stažení.

c) pracovníci SPC vyplnili dotazníky osobně v době konání III. Národní speciálně pedagogické konference Inovace činnosti SPC v Praze v říjnu 2012 a dále formou přímého oslovení jednotlivých SPC.

d) expertní anketa – v rámci šetření byli osloveni pracovníci odboru školství Krajských úřadů ČR. V expertní anketě se vyjadřovali k problematice řízení ŠPZ z pohledu zřizovatele.

2.2 Způsob vyhodnocení dat

Vyhodnocení shromážděných dat bylo realizováno s využitím programů příslušné databáze. Na míru byla připravena dynamická webová rozhraní – softwarová prostředí postavená nad PHP s podporou MySQL. Výstupem pak byl export databázových dat a struktur ve formátu CSV a XLS. Tato data byla dále zpracována obvyklým způsobem v programu MS Excel a převedeny do souhrnných tabulek a grafů, které jsou samostatně analyzovány v jednotlivých subkapitolách níže. Management dat pokrýval jak služby evidenční, tak i archivační a provozně správní.

Vyhodnocování probíhalo formou srovnání procentního vyjádření respondentů v případě rodičů, škol a pracovníků SCP, u expertní ankety, kde s ohledem na různorodost názorů nebylo možné vyjádřit srovnání kvantitativními metodami, bylo provedeno hodnocení kvalitativní.

Při analýze dat dotazníkového šetření škol bylo zohledňováno, jakou pracovní pozici zastává v organizaci daný respondent (ředitel, učitel, výchovný poradce – viz příloha 2). Tučným písmem pak byly zvýrazněny ty hodnoty, u kterých byl rozdíl hodnocení v závislosti na pracovní pozici vyšší než 5 %. Následně byly tyto rozdíly slovně interpretovány. Při vyhodnocení a interpretaci je však nutné zohlednit skutečnost, že rozložení souboru podle funkce pracovníka ve škole je nerovnoměrné (ředitelé tvořili 37 % respondentů, učitelé 9 % respondentů, výchovní poradci 54 % respondentů - viz graf 2.12)

U analýzy výsledků dotazníkového šetření rodičů byly tučným písmem zvýrazněny a následně slovně interpretovány vždy 3 nejvyšší a 3 nejnižší hodnoty.

2.3 Analýza dotazníkového šetření – rodiče

V rámci tohoto šetření byli osloveni klienti/zákonní zástupci nezletilých klientů jako primárních uživatelů poradenských služeb, jejichž hodnocení a požadavky jsou pro efektivní fungování poradenských zařízení nepostradatelné.

U této cílové skupiny **bylo shromážděno 642** dotazníku a pro vyhodnocení **použito celkem 582** dotazníků, **60 bylo vyřazeno z důvodu nesplnění kritérií.** Dotazníky byly anonymní. Položky dotazníku byly formulovány formou uzavřených a polouzavřených otázek, dále pak pomocí otázek umožňujících dopovědi formou ratingových škál[15].

[15] Viz Příloha 1

2.3.1 Výsledky dotazníku a interpretace výsledků

Charakteristika a složení souboru. Z celkového počtu **582** dotazníků představovalo **největší** procento rodičů dětí či zletilých klientů **s narušenou komunikační schopností – tvořili 30,41 %**, naopak **nejnižší zastoupení** měla v skupina respondentů s diagnostikovaným **zdravotním znevýhodněním – 1,20 % (resp. bereme-li v úvahu postižení pak) se sluchovým postižením 5,84 %.**

TAB. Č. 2.1
Charakteristika složení souboru dotazníku - rodiče

Souhrn postižených		
Mentální postižení	98	16,84 %
Zrakově postižení	48	8,25 %
Sluchově postižení	34	5,84 %
Tělesně postižení	35	6,01 %
Narušená komunikační schopnost	177	30,41 %
Porucha autistického spektra	52	8,93 %
Kombinované postižení	120	20,62 %
Zdravotní znevýhodnění	7	1,20 %
Nevím,o jaké SPC se přesně jedná	9	1,55 %
Neodpovědělo	2	0,34 %

POLOŽKA Č. 2: INFORMOVANOST O SLUŽBÁCH SPC

V následující tabulce odpovídali respondenti na otázku, jakým způsobem se dozvěděli o existenci speciálně pedagogických center a jimi nabízených službách. **V drtivé většině se takto stalo až ve škole – 46,56 %.** Z letáku SPC či webových stránek SPC pouze **v 9,28 %. Lékaři ať už odborní nebo pediatři** poskytli rodičů informace o centrech ve **33, 51 %.**

TAB Č. 2.2
Zdroje informací o existenci SPC a služeb

O možnosti využít služeb SPC, vím od:		
Od dětského lékaře	92	15,81 %
Od odborného lékaře	103	17,70 %
Od pracovníka soc. odboru	7	1,20 %
Od pracovníka SPC	48	8,25 %
Z letáku SPC	6	1,03 %
Z webových stránek	15	2,58 %
Informovali mě ve škole	271	46,56 %
Jinak	34	5,84 %
neodpovědělo	6	1,03 %

KOMENTÁŘ:

Předchozí údaje nasvědčují, že možnosti depistáže jsou pro speciálně pedagogická centra i nadále nelehkým úkolem. V tomto případě mají možnost provádět depistáž pouze formou sebeprezentace prostřednictvím letáků ve školských, nemocničních zařízeních nebo v ordinacích pediatrů je to činnosti spíše pasivního charakteru a podávané informace nemusí vyčerpávajícím způsobem odpovědět na konkrétnější otázky rodičů.

Nejvýznamnějším činitelem ve smyslu informování rodičů představují školy. Vezmeme-li však v potaz, že věk pro zaškolení dítěte je 6 (v případě odkladu školní docházky 7) let, je to z pohledu péče poměrně pozdě. Přitom SPC nabízejí dětem zpravidla péči již od 3 let, a přesto že v ČR působí Střediska rané péče, jejich kapacita a síť zastoupení nemůže obsáhnout potřeby všech potenciálních klientů.

POLOŽKA Č. 3 : MÍSTO VYUŽITÍ SLUŽEB SPC

Z následující tabulky je čitelné, jakým způsobem funguje interakce mezi SPC a rodiči. **Téměř v polovině případů (47,25 %) převažovala odpověď „Chodíme do SPC", v 36,77 % se pak kontakt odehrává na půdě školy – „Pracovník SPC chodí do školy".**

TAB Č.2.3
Využití služeb SPC dle místa setkání

Služby SPC využíváme převážně v místě:		
My chodíme do SPC	275	47,25 %
Pracovník SPC chodí do školy	214	36,77 %
Pracovník SPC chodí k nám domů	1	0,17 %
Kombinujeme jednotlivé možnosti	81	13,92 %
neodpovědělo	11	1,89 %

Bližším rozborem dat pro jednotlivé druhy postižení bylo zjištěno, že existují určité diference v místě využívání služeb. **V případě žáků se zrakovým postižením, kombinovaným postižením převažuje návštěva žáků pracovníkem centra na půdě školy, u žáků tělesným postižením dlužno dodat,že stejná míra vyjádření jako návštěv v SPC byla u položky kombinace obou způsobů**. U žáků s poruchami autistického spektra je poměr vcelku vyrovnaný. **Naopak u žáků s mentálním postižením, sluchovým postižením a zdravotním znevýhodněním převažují návštěvy rodičů v SPC.**

KOMENTÁŘ:

Důvodem k vysvětlení těchto čísel může být více – jednak **kapacitní důvody** (vysoký počet klientů na pracovníka) a financování terénních služeb u jednotlivých center nebo např. také přihlédnutí k charakteru postižení ve smyslu snížené mobility nebo narušené orientace… Důvody nebyly předmětem šetření, proto je možné o nich hovořit pouze spekulativně.

GRAF Č. 2.1
Využití služeb SPC dle místa a dle druhu postižení

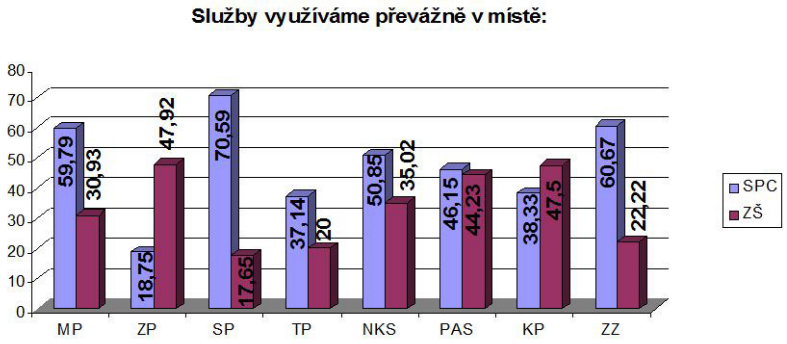

POLOŽKA Č. 4: VYUŽITÍ SLUŽEB SPC V PRŮBĚHU ROKU

Tato položka představuje míru frekvence návštěv či využívání služeb SPC. Dominuje jí **28,87 % návštěva 1 x za rok, s malým rozdílem následuje využívání služeb co ½ roku – 23,02 %.** Poměrně vysoké číslo představují i **týdenní návštěvy (16,84 %)**, kde se pravděpodobně jedná o využívání ambulantních služeb čili individuální vedení žáka. **V největší míře jsou totiž týdenní návštěvy zastoupeny u žáků se sluchovým postižení v 29,41 %**, kde SPC nabízí výuku znakového jazyka nebo logopedická péče. **U žáků s narušenou komunikační schopností v 33,33 %**, kde SPC zajišťuje intenzivní reedukaci řeči. U žáků se zdravotním znevýhodněním 27,78 % to mohou být rozvoj čtení, psaní apod. pomocí speciálních metod práce nebo reedukačních cvičení.

TAB. Č.2.4
Frekvence využívání služeb SPC

Služeb SPC využíváme:		
1 x týdně	98	16,84 %
1 x 14 dní	51	8,76 %
1 x měsíčně	54	9,28 %
1 x za půl roku	134	23,02 %
1 x za rok	168	28,87 %
méně často	46	7,90 %
neodpovědělo	31	5,33 %

POLOŽKA Č.5 – JE FREKVENCE SLUŽEB SPC PRO VAŠE DÍTĚ ODPOVÍDAJÍCÍ?

Tabulka naznačuje, že dle mínění rodičů je frekvence kontaktů a služeb **téměř z 80 % odpovídající. 16,15 % procent respondentů se domnívá, že frekvence by měly být častější.**

TAB. Č. 2.5
Spokojenost s frekvencí služeb

Je frekvence služeb SPC pro vaše dítě odpovídající?		
kontaktů je více, než je potřeba	31	5,33 %
Četnost kontaktů je odpovídající	430	73,88 %
kontaktů bychom uvítali více	94	16,15 %
Využít služby SPC je pro nás takřka nemožné	7	1,20 %
neodpovědělo	20	3,44 %

Následující graf pak specifikuje podle jednotlivých druhů postižení potřebu rodičů vyšší frekvence návštěv v SPC. **Nejvíce** zastoupena byla **u žáků s tělesným postižením 40 %, ve 30,77 %** by uvítali vyšší frekvenci rovněž **rodiče dětí s poruchami autistického spektra a ve 22,22 %** také rodiče dětí se **zdravotním znevýhodněním.**

GRAF Č. 2.2
Požadavky četnější frekvence využití služeb dle druhu postižení

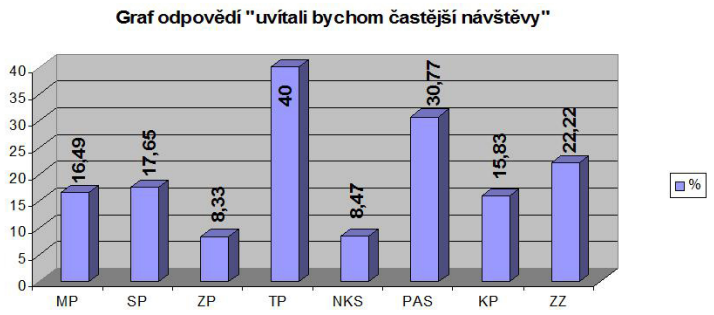

POLOŽKA Č.6 - KVALITA SLUŽEB SPC POSKYTOVANÝ NAŠEMU DÍTĚTI

Z následující tabulky je zřejmé, že **95 % procent** uživatelů služeb SPC je spokojeno a služby poskytované jejich dětem považuje za kvalitní!

TAB. Č. 2.6
Názory rodičů na kvalitu služeb

Kvalita služeb SPC poskytovaných našemu dítěti je:		
velmi dobrá, jsme naprosto spokojeni	375	64,43 %
dobrá, jsme spokojeni	178	30,58 %
spíše špatná, nebýváme vždy spokojeni	15	2,58 %
velmi špatná, nejsme spokojeni	1	0,17 %
neodpovědělo	13	2,23 %

POLOŽKA Č. 7 A 8 – OPAKOVANÁ PRAVIDELNÁ DIAGNOSTIKA A POVINNOST JEDNOU ROČNĚ PODROBIT DÍTĚ DIAGNOSTICE VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB POVAŽUJEME ZA:

Následující dvě položky se dotazovaly zákonných zástupců/zletilých klientů na jejich pohled/ potřebu rediagnostiky. **Soubory obou dat se shodují, že** pro rodiče/zletilé klienty **pravidelné posuzování speciálních vzdělávacích potřeb má svou nezastupitelnou a důležitou roli.** Potřeba pravidelné rediagnostiky je pro rodiče **velmi důležitá v necelých 50 % (47,08 %) a spíše důležitá v cca 18 %. 71,31 %** rodičů **ji pak považuje za přínosnou a potřebnou, necelých 13 % (12,89 %) za obtěžující, ale respektovanou.**

TAB. Č. 2.7
Názory rodičů na důležitost rediagnostiky

Opakovaná pravidelná diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb 1 x ročně		
1 - velmi důležité	274	47,08 %
2 - spíše důležité	105	18,04 %
3 - spíše nedůležité	63	10,82 %
4 - nedůležité	46	7,90 %
0 - neumíme posoudit	43	7,39 %
neopovědělo	51	8,76 %

TAB. Č. 2.8
Názory rodičů na význam rediagnostiky

Povinnost jednou ročně dítě podrobit diagnostice jeho vzdělávacích potřeb vyplývající z platné legislativy považujeme za:		
Přínosnou a potřebnou - potřeby dětí se mění	415	71,31 %
Obtěžující, ale námi respektovanou	75	12,89 %
Zbytečnou a nejlépe by bylo toto zrušit	56	9,62 %
neodpovědělo	36	6,19 %

Naopak za **nedůležitou ji vnímá 7,9 %** rodičů, za **spíše nedůležitou 10,82 %**. Za zcela zbytečnou s návrhem na její úplné zrušení ji považuje **9,62 %** rodičů/ zletilých klientů.

Následující graf a tabulka komparují data mezi jednotlivými postiženími. Vyjádřením **„velmi důležité“ v nevyšší míře** reagovali rodiče dětí s poruchami autistického spektra **71,15 %**, naopak vyjádření **„nedůležité“** se objevovalo **v nejvyšší míře u rodičů dětí s mentálním postižením – 15,46 %!** Jako **„Přínosnou a potřebnou“** vnímají rediagnostiku **v nejvyšší míře rodiče dětí se zrakovým postižením – 87,5 %**, naopak za zcela **zbytečnou** ji v nejvyšší míře považovali opět **rodiče dětí s mentálním postižením – 27,84 %**. **Ve třech případech se v tabulce objevuje nulová hodnota! U zdravotně znevýhodněných** byla tato hodnota zaznamenána u vyjádření **„spíše důležitá“**. **U dětí s poruchami autistického spektra nikdo nepovažoval** rediagnostiku jako **nedůležitou (0 %)!, a u žáků s tělesným postižením se 0 % rodičů** vyjádřilo tak, že rediagnostiku považují **za zbytečnou!**

Je nutné upozornit na skutečnost, že u žáků se zdravotním postižením bylo velké procento rodičů – **33,33 %**, kteří se k otázce nevyjádřili.

TAB. Č.2.8.1
Názory rodičů na důležitost a význam rediagnostiky u jednotlivých postižení

Srovnání potřeby rediagnostiky u jednotlivých druhů postižení							
druh postižení/ hodnocení	velmi důležitá	nedůležitá	spíše důležitá	spíše nedůležitá	přínosná a potřebná	zbytečná	obtěžující, ale respektovaná
MP	36,08	15,46	19,59	14,43	57,73	27,84	9,28
ZP	68,75	2,08	16,67	6,25	87,5	4,17	4,17
SP	29,41	14,71	5,88	29,41	52,94	20,59	26,47
TP	40	8,57	17,14	8,57	77,17	0	22,86
NKS	44,07	5,65	20,9	11,86	64,49	5,65	16,38
PAS	71,15	0	19,23	5,77	86,54	3,85	1,92
KP	51,67	8,33	19,17	6,67	75,83	5	11,67
ZZ	27,78	11,11	5,56	0	66,67	11,11	16,67

KOMENTÁŘ:

Výše uvedené tabulky a grafy jasně **hovoří ve prospěch a potřebnost provádění pravidelné každoroční rediagnostiky** a s ní související posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb. **Toto tvrzení podtrhují případy, kdy žádný z rodičů nepovažuje rediagnostiku jako zbytečnou nebo nedůležitou!** Jistým paradoxem pro praxi však zůstává skutečnost, kdy naopak nejvyšší míry negativního hodnocení byly vyjádřeny u rodičů děti s mentálním postižením, kdy novely vyhlášek 72/2005 Sb. a 73/2005 Sb., rediagnostiku zdůrazňují jako nejdůležitější právě u této skupiny žáků s postižením, tak aby byli vzdělávání podle odpovídajícího vzdělávacího programu školy.

POLOŽKA Č. 9 – PODPORA PŘI ZPRACOVÁNÍ INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNU DÍTĚTE

V této položce rodiče vyjadřovali míru důležitosti podpory SPC při zpracování IVP. Opět **cca 82 %** většina rodičů vyjádřila názor, že **podpora SPC při zpracování IVP je významná.**

TAB. Č. 2.9
Podíl na SPC na zpracování IVP z pohledu rodičů

Podpora při zpracování individuálního plánu dítěte		
1 - velmi důležité	356	61,17 %
2 - spíše důležité	119	20,45 %
3 - spíše nedůležité	16	2,75 %
4 - nedůležité	5	0,86 %
0 - neumíme posoudit	29	4,98 %
neopovědělo	57	9,79 %

Mezi jednotlivými druhy postižení není extrémní odlišnost v názoru. **Nejnižší** hodnota byla zaznamenána **u žáků se zdravotním znevýhodněním 44,44 %**, přičemž však v protikladném vyjádření **žádný z rodičů neuvedl**, že považuje **podporu SPC při zpracování IVP za nedůležitou!** Zajímavá se však jeví skutečnost, že **u 4 z 8 druhů postižení (žáků se sluchovým postižením, tělesným postižením, poruchami autistického spektra a zdravotně znevýhodněných) byla u vyjádření „nedůležitá“ zaznamenána nulová hodnota!**

KOMENTÁŘ:

Z těchto tvrzení a výsledků lze usuzovat, že tato činnost má pro rodiče nejen formální význam, ale že je z pohledu rodičů důležité kvalitní zpracování IVP jako podpůrného nástroje ve vzdělávání dítěte se zdravotním postižením.

GRAF Č.2.3
Podíl na SPC na zpracování IVP z pohledu rodičů dle druhu postižení

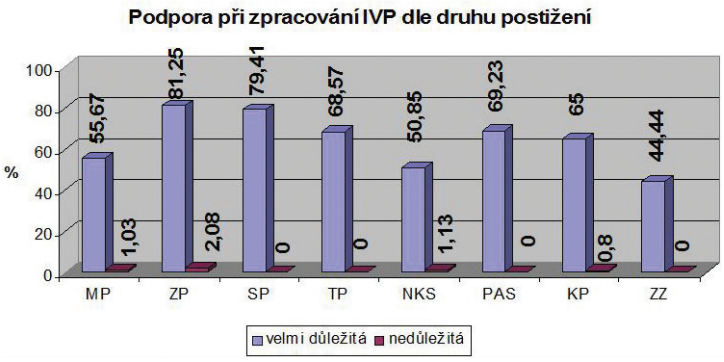

POLOŽKA Č.10 – POMOC PŘI ZAJIŠTĚNÍ POMŮCEK.

Nadpoloviční většina rodičů (66,83 %) vnímá pomoc při zajištění pomůcek SPC jako důležitou. **3,61 %** ji považují za **nedůležitou.** Necelých **11 %** se k této otázce **nevyjádřilo**.

TAB. Č. 2.10
Podíl SPC na vybavení kopmenzačními pomůckami z pohledu rodičů

Pomoc při zajištění pomůcek		
1 - velmi důležité	233	40,03 %
2 - spíše důležité	156	26,80 %
3 - spíše nedůležité	62	10,65 %
4 - nedůležité	21	3,61 %
0 - neumíme posoudit	47	8,08 %
neopovědělo	63	10,82 %

Z následujícího grafu je pak možné vyčíst zastoupení protilehlých odpovědí u jednotlivých druhů postižení. Nejvyšší hodnoty byly zjištěny u žáků **s tělesným postižením 88,57 %, se sluchovým postižením 82,35 % a zrakovým postižením 72,92 %** (ačkoliv byli nejméně početnými skupinami v dotazníku!) **Nejnižší naopak u žáků s narušenou komunikační schopností 56,5 % a zdravotním znevýhodněním 61,11 %.**

GRAF Č.2.4
Podíl SPC na vybavení kompenzačními pomůckami u jednotlivých druhů postižení

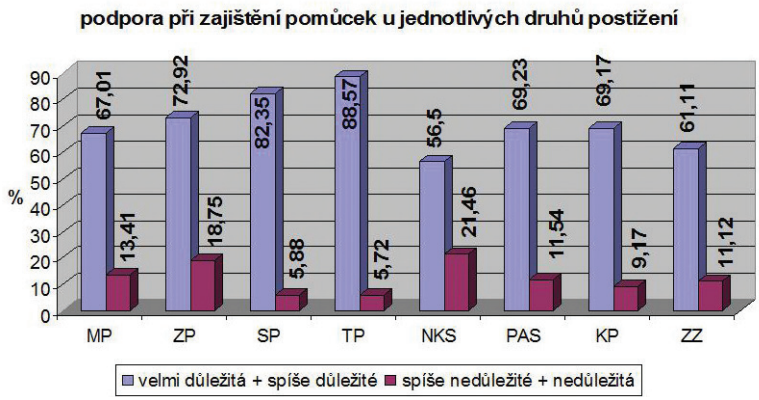

KOMENTÁŘ:
Výsledná data vztahující se k druhu postižení nejsou nijak překvapivá. Očekávání podpory (mnohdy i školy) je přímo odvislá od specifičnosti a tím i spojené nákladnosti kompenzačních pomůcek. Kompenzační pomůcky pro osoby s tělesným postižením – (např. stavitelný nábytek, polohovací zařízení, plošiny, schodolezy, invalidní vozíky, speciální software a příslušenství k PC apod.), zrakový postižením (čtecí lupy, hlasové výstupy, tiskárny s braillovým písmem apod.) a sluchovým postižením (zařízení se zesilovačem pro přenos zvuku, zařízení pro přenos zvuku, signalizace, komunikátory a programy na rozvoj komunikace apod.) patří k finančně velmi nákladným a proto také pro školy obtížně dostupným, což může v důsledku ovlivnit možnosti integrace těchto žáků, ve srovnání s integrací dětí s takovým druhem postižení, který vyžaduje méně náročně nebo kvantitativně menší počet pomůcek (žáci s narušenou komunikačních schopností, mentálně postižení, zdravot znevýhodnění)…

POLOŽKA Č.11 A 12 – PODPORA PŘI ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ SPOJENÝCH SE VZDĚLÁVÁNÍM A PODPORA PŘI ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ DÍTĚTE

V následujících tabulkách komparujeme vyjádření míry důležitosti v otázkách Podpory při řešení problémů spojených se vzděláváním a Podpory při řešení problémů dítěte (v začlenění do kolektivu, chování apod.) **U obou tabulek převažuje názor, že tato podpora ze strany SPC je pro rodiče dětí s postižením důležitá. Jako prioritní zde však vnímají především podporu při řešení problémů se vzděláváním (80,59 %** – při součtu obou vyjádření – velmi důležité + důležité). **U řešení problémů to představuje 64,09 %.**

TAB Č.2.11
Důležitost podpory SPC při řešení problémů ve vzdělávání - rodiče

Podpora při řešení problémů spojených se vzděláváním		
1 – velmi důležité	356	61,17 %
2 – spíše důležité	113	19,42 %
3 – spíše nedůležité	18	3,09 %
4 – nedůležité	10	1,72 %
0 – neumíme posoudit	34	5,84 %
neopovědělo	51	8,76 %

TAB Č.2.12
Důležitost podpory SPC při řešení problémů dítěte -rodiče

Podpora při řešení problémů dítěte		
1 – velmi důležité	220	37,80 %
2 – spíše důležité	153	26,29 %
3 – spíše nedůležité	61	10,48 %
4 – nedůležité	52	8,93 %
0 – neumíme posoudit	32	5,50 %
neopovědělo	64	11,00 %

Následující graf a tabulka dále specifikují míru důležitosti obou dotazníkových položek z hlediska jednotlivých druhů postižení.

Vyjádřením **„velmi důležité“ + „spíše důležité“ u položky Pomoc při řešení problémů spojených se vzděláváním v nejvyšší míře** reagovali rodiče dětí **s tělesným postižením 94,29 %, u položky Pomoc při řešení problémů dítěte to byli rodiče dětí s poruchami autistického spektra – 84,62 %.**

Naopak vyjádření **„spíše nedůležité“ + „nedůležité“** se objevovalo **u položky Pomoc při řešení problémů se vzděláváním v nejvyšší míře** u rodičů dětí **se zdravotním znevýhodněním – 11,12 %** a položky **Pomoc při řešení problémů dítěte to bylo u rodičů dětí s mentálním postižením – 32,99 %!**

Jako **„Přínosnou a potřebnou“** vnímají rediagnostiku **v nejvyšší míře rodiče dětí se zrakovým postižením – 87,5 %**, naopak za zcela **zbytečnou** ji v nejvyšší míře považovali opět **rodiče dětí s mentálním postižením – 27,84 %**. Ve **třech**

případech se v tabulce **objevuje nulová hodnota! U zdravotně znevýhodněných byla tato hodnota zaznamenána u vyjádření „spíše důležitá“.**

U rodičů dětí se sluchovým postižením a tělesným postižením byly zaznamenány 0 hodnoty ve vyjádření „nedůležité“ ve vztahu k řešení problémů se vzděláváním!

GRAF Č.2.5
Důležitost podpory SPC při řešení problémů ve vzdělávání a problémů dítěte – podle druhu postižení

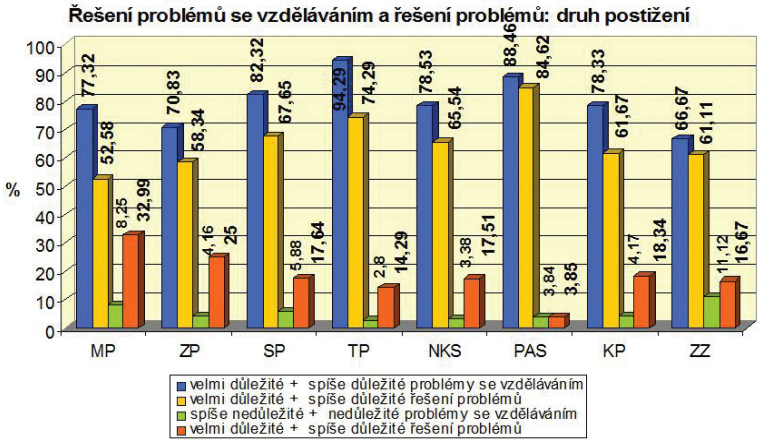

TAB. Č.2.12.1
Důležitost podpory SPC při řešení problémů ve vzdělávání a problémů dítěte – podle druhu postižení

Řešení problémů se vzdělávání a řešení problémů				
druh postižení/ hodnocení	velmi důležité + spíše důležité		spíše nedůležité + nedůležité	
	problémy se vzděláváním	řešení problémů	problémy se vzděláváním	řešení problémů
MP	77,32	52,58	8,25	**32,99**
ZP	70,83	58,34	4,16	25
SP	82,32	67,65	5,88	17,64
TP	**94,29**	74,29	**2,8**	14,29
NKS	78,53	65,54	3,38	17,51
PAS	88,46	**84,62**	3,84	3,85
KP	78,33	61,67	4,17	18,34
ZZ	66,67	61,11	11,12	16,67

KOMENTÁŘ:

Výsledky u položky „Podpora při řešení s problémy dítěte“ (velmi důležité+spíše důležité) koreluje s položkou v dotazníku pro školy „Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem ZP“, kde škola vyjádřila nejvyšší míru potřeby právě u žáků s poruchami autistického spektra. Důvodem mohou být např. obtíže v adaptaci v kolektivu, nebo výskyt problémů v třídním kolektivu, které se odvíjet od specifik daného postižení a obě strany pak mají zvýšenou potřebu ji řešit i nad rámec běžné komunikace rodič x škola.

POLOŽKY Č. 13 A 14 – PŘÍMÁ PRÁCE S DÍTĚTEM SMĚŘUJÍCÍ K ODSTRAŇOVÁNÍ ČI MÍRNĚNÍ PROBLÉMŮ A PŘÍMÁ PRÁCE S DÍTĚTEM SMĚŘUJÍCÍ K VYROVNÁNÍ SE S PROBLÉMY

Následující dvě položky přímo navazují na předchozí dotazy týkající se podpory při řešení problémů formou přímé práce.

Součet hodnot „velmi důležité“ + „spíše důležité“ je v obou případech poměrně vyrovnané. Pro položku **Přímá práce s dítětem směřující k odstraňování či mírnění problémů tato hodnota představuje 80,59 % a Přímá práce s dítětem směřující k vyrovnání se s problémy 72,10 %.** U obou položek je součet hodnot **„spíše nedůležité“+ „nedůležité“ nižší než 10 %.**

TAB. Č.2.13
Význam přímé práce s dítětem – odstraňování problémů z pohledu rodičů

Přímá práce s dítětem směřující k odstraňování či mírnění problémů		
1 – velmi důležité	378	64,95 %
2 – spíše důležité	91	15,64 %
3 – spíše nedůležité	23	3,95 %
4 – nedůležité	13	2,23 %
0 – neumíme posoudit	24	4,12 %
neopovědělo	53	9,11 %

TAB. Č.2.14
Význam přímé práce s dítětem – vyrovnání se s problémy z pohledu rodičů

Přímá práce s dítětem směřující k vyrovnání se s problémy		
1 – velmi důležité	308	52,92 %
2 – spíše důležité	112	19,24 %
3 – spíše nedůležité	24	4,12 %
4 – nedůležité	30	5,15 %
0 – neumíme posoudit	44	7,56 %
neopovědělo	64	11,00 %

Následující graf a tabulka dále specifikují míru důležitosti u obou dotazníkových položek z hlediska jednotlivých druhů postižení.

Vyjádřením **„velmi důležité“ + „spíše důležité“** u položky **Přímá práce s dítětem směřující k odstraňování či mírnění problémů – 94,29 %,** i u položky **Přímá práce s dítětem směřující k vyrovnání se s problémy v nejvyšší míře** reagovali rodiče dětí **s tělesným postižením – 82,85 %.**

Naopak vyjádření **„spíše nedůležité“ + „nedůležité“** se objevovalo u položky **Přímá práce s dítětem směřující k odstraňování či mírnění problémů v nejvyšší míře** u rodičů dětí se **zrakovým postiže ním – 12, 5 %** a položky **Přímá práce s dítětem směřující k vyrovnání se s problémy to bylo u rodičů dětí se zrakovým postižením – 14,58 %!**

U rodičů dětí s tělesným postižením byly zaznamenány 0 hodnoty ve vyjádření „nedůležité“ ve vztahu k položce vyrovnání se s problémy!

GRAF Č.2.6
Význam přímé práce s klientem podle druhu postižení

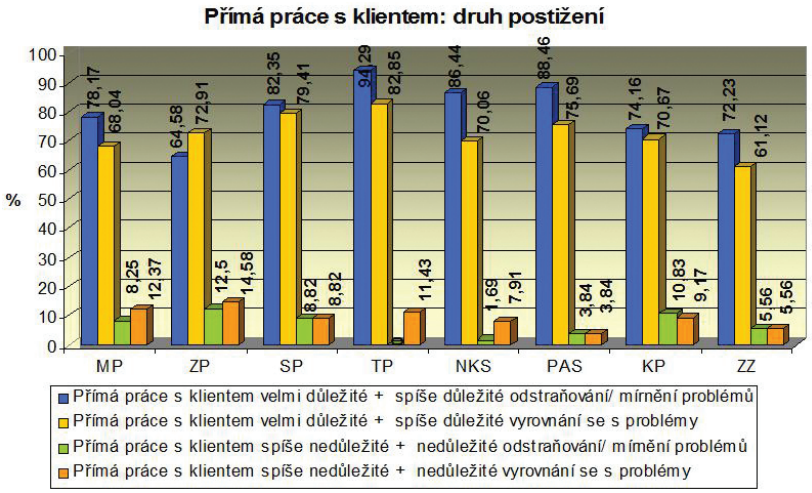

TAB Č.2.13.1
Význam přímé práce s klientem podle druhu postižení

Přímá práce s klientem				
druh postižení/ hodnocení	velmi důležité + spíše důležité		spíše nedůležité + nedůležité	
	odstraňování/ mírnění problémů	vyrovnání se s problémy	odstraňování/ mírnění problémů	vyrovnání se s problémy
MP	77,32	52,58	8,25	**32,99**
ZP	70,83	58,34	4,16	25
SP	82,32	67,65	5,88	17,64
TP	**94,29**	74,29	**2,8**	14,29
NKS	78,53	65,54	3,38	17,51
PAS	88,46	**84,62**	3,84	3,85
KP	78,33	61,67	4,17	18,34
ZZ	66,67	61,11	11,12	16,67

KOMENTÁŘ:

Jako u předchozích dvou položek, byla obdobná otázka kladena rovněž školám, kdy z hlediska druhu postižení **byla nejvyšší hodnota naměřena u žáků s poruchami autistického spektra, na 2. místě u žáků s mentálním postižením, nejnižší hodnota u žáků s kombinovaným postižením – 70,9 %.** Zde oproti minulému srovnání názory nekorelují.

POLOŽKA Č. 15 - SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ PORADENSTVÍ

V této položce vyjadřovali rodiče subjektivní míru důležitosti sociálně právního poradenství. Téměř **60 % (58,07 %)** považuje sociálně právní poradenství **za důležitou** službu poskytovanou SPC. **21,64 %** její význam vnímá jako **méně důležitý**. V případě této položky bylo velké procento rodičů, kteří **nedokázali důležitost posoudit nebo se nevyjádřilo – společně 20,62 %!**

TAB. Č. 2.15
Význam soicálně právního poradenství z pohledu rodičů

Sociálně právní poradenství		
1 – velmi důležité	210	36,08 %
2 – spíše důležité	128	21,99 %
3 – spíše nedůležité	82	14,09 %
4 – nedůležité	42	7,22 %
0 – neumíme posoudit	51	8,76 %
neopovědělo	69	11,86 %

Z pohledu míry důležitosti sociálně právního poradenství u jednotlivých druhů postižení vyplývá následující: Jako **„velmi důležité“ + „spíše důležité“** skórovali **v nejvyšší míře sociálně právní poradenství rodiče dětí s tělesným postižením – 82,85 %, rodiče dětí s poruchami autistického spektra – 73,07 % a rodiče dětí se sluchovým postižením – 67,65 %.**

Nejnižší hodnoty pro vyjádření „velmi důležité“ + „spíše důležité“ pak byly zaznamenány v případě odpovědí rodičů dětí **se zdravotním znevýhodněním 38,89 % a narušenou komunikační schopností 42,93 %,** kde **rozdíly mezi protipólními odpověďmi** byly oproti ostatním druhům postižení **poměrně malé.**

Navíc je nutné uvést, že u této položky v případě rodičů **dětí se zdravotním znevýhodněním 27,78 % nedopovědělo a 12,5 % nedokázalo tuto položku posoudit.** Podobně byly vysoké hodnoty zaznamenány **u rodičů dětí s narušenou komunikační schopností, kdy v 10,17 % neodpověděli vůbec a 18,08 % odpověděli, že tuto položku nedokáží posoudit.**

GRAF Č.2.7
Význam sociálně právního poradenství z pohledu rodičů, u jednotlivých druhů postižení

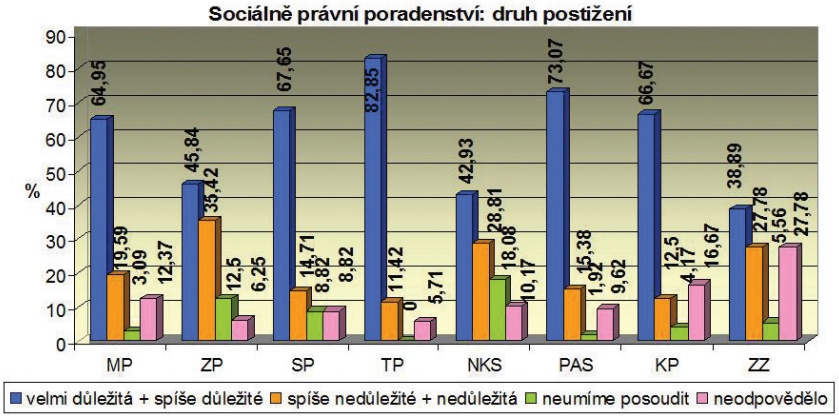

KOMENTÁŘ:

U některých druhů postižení rodiče nedokázali adekvátně míru důležitosti sociálně právního poradenství posoudit nebo na tuto otázku neodpověděli. **Příčin těchto výsledků může být více. S ohledem na druh postižení**, u kterého se tyto hodnoty objevily, se **lze domnívat, že potřebnost sociálně právního poradenství je nižší** u těch druhů postižení, kde je zároveň nižší předpoklad potřebnosti specifických kompenzačních pomůcek, nižší účast další osoby na péči o dítě s tímto druhem postižení apod.

Jednou z hlavních činností sociálního pracovníka je informování o nárocích na různé sociální příspěvky. Jedná se např. o příspěvek na péči (odvíjí se od stupně závislosti – ta je u mnoha postižení nízká nebo žádná), příspěvek na kompenzační pomůcku či mobilitu. **Druhou možnou příčinou jsou kapacitní důvody** (vyplývá rovněž z expertní ankety krajů, že pozice především sociálních pracovníků jsou významně poddimenzovány), **kdy v řadě speciálně pedagogických center je zřízeno místo sociálního pracovníka pouze na částečný úvazek, který je spojen především s vyřizováním administrativní činnosti v neprospěch skutečného poskytování sociálně právního poradenství. Proto s náplní a významem sociálně právního poradenství nejsou dostatečně obeznámeni,** a tudíž nejsou schopni tuto položku adekvátně vyhodnotit.

POLOŽKA Č.16 – PSYCHOSOCIÁLNÍ PODPORA CELÉ RODINY

V této položce vyjadřovali rodiče subjektivní míru důležitosti Psychosociální podpory celé rodiny. Téměř **60 % (59,96 %)** považuje psychosociální podporu celé rodiny **za důležitou** službu poskytovanou SPC. **20,93 %** její význam vnímá jako **méně důležitý.** V případě této položky bylo opět velké procento rodičů, kteří **nedokázali důležitost posoudit nebo se nevyjádřilo – společně 19,07 %!**

TAB. Č. 2.16
Význam psychosociální podpory rodiny z pohledu rodičůw

Psychosociální podpora celé rodiny		
1 – velmi důležité	210	36,08 %
2 – spíše důležité	139	23,88 %
3 – spíše nedůležité	72	12,37 %
4 – nedůležité	50	8,59 %
0 – neumíme posoudit	44	7,56 %
neopovědělo	67	11,51 %

Z pohledu míry důležitosti psychosociální podpory celé rodiny u jednotlivých druhů postižení vyplývá následující: Jako **„velmi důležité“ + „spíše důležité“ skórovali v nejvyšší míře** u položky **psychosociální podpora celé rodiny rodiče dětí s tělesným postižením – 77,14 %, rodiče dětí s poruchami autistického spektra – 71,15 % a rodiče dětí se sluchovým postižením – 67,65 %.**

Nejnižší hodnoty pro vyjádření „velmi důležité“ + „spíše důležité“ pak byly zaznamenány v případě odpovědí rodičů dětí **se zdravotním znevýhodněním 50 % a zrakovým postižením 52,09 %.**

Rovněž **u této položky** v případě **rodičů dětí se zdravotním znevýhodněním 27,78 % neodpovědělo. A u rodičů dětí s narušenou komunikační schopností a zrakový postižením ve 12,5 % odpověděli, že tuto položku nedokáží posoudit.** Podrobněji viz následující tabulka a graf.

GRAF Č. 2.8
Význam psychosociální podpory rodiny z pohledu rodičů u jednotlivých druhů postiženi

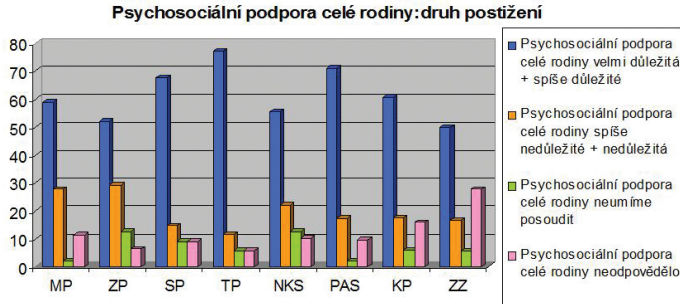

TAB. Č. 2.16.1
Význam psychosociální podpory rodiny z pohledu rodičů u jednotlivých druhů postižení

Psychosociální podpora celé rodiny				
druh postižení/ hodnocení v %	velmi důležitá + spíše důležité	spíše nedůležité + nedůležitá	neumíme posoudit	neodpovědělo
MP	58,77	27,83	2,06	**11,34**
ZP	52,09	29,17	12,5	6,25
SP	67,65	14,7	8,82	8,82
TP	**77,14**	11,43	**5,71**	5,71
NKS	55,36	22,03	12,43	10,17
PAS	71,15	**17,3**	1,92	9,62
KP	60,83	17,5	5,83	15,83
ZZ	50	16,67	5,56	27,78

KOMENTÁŘ:

Ve standardních činnostech (příloha č. 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb.) speciálně pedagogických center je sice psychosociální podpora rodiny zmíněna, ale poněkud vágně, primárně v souvislosti s všestrannou podporou žáka. „Všestranná podpora optimálního psychomotorického a sociálního vývoje žáků se zdravotním postižením v duchu tzv. ucelené rehabilitace (využívání prostředků pedagogicko psychologických, léčebných, sociálních a pracovních), tj. zajištění komplexní péče zaměřené nejen na žáka s postižením, **ale na celou jeho rodinu.“** Zpravidla je tato služba vyžadována až v případě vyvstalých problémů, proto ji mohou rodiče vnímat jako okrajovou, nikoliv jako součást služeb zabezpečujících také prevenci vzniku problémů. Proto se může v oblasti priorit vyskytovat v menší míře oproti ostatním položkám. Navíc z pohledu poskytovatelů služeb je poměrně náročná na odbornost pracovníka, který takovou službu poskytuje. Kurzy krizové intervence, psychoterapeutické výcviky zaměřené na práci s rodinou nejsou běžnou vždy běžným vzdělávacím standardem pracovníků).

POLOŽKA Č. 17 – CELKOVÉ HODNOCENÍ SPC

V následující položce respondenti vyslovovali svůj názor na celkové hodnocení SPC. **80,58 %** rodičů vnímá SPC jako **rádce a pomocníka, 9,28 % za kontrolora a dohlížitele, 6,01 %** rodičů uvedlo, že **SPC jim nijak nepomáhá ani nepřekáží. 4,12 % rodičů se k této položce nevyjádřilo.**

TAB. Č. 2.16
Význam psychosociální podpory rodiny z pohledu rodičůw

Celkové hodnocení SPC		
SPC považují za rádce a pomocníka	469	80,58 %
SPC považuji za kontrolora a "dohlížitele"	54	9,28 %
SPC mi nijak nepomáhá ani nepřekáží	35	6,01 %
neodpovědělo	24	4,12 %

Komparaci výsledků z pohledu jednotlivých druhů postižení poskytuje následující tabulka a graf. **Nejvyšší hodnoty** u této dotazníkové položky ve vyjádření **„SPC považujeme za rádce a pomocníka“** byly vysledovány u rodičů dětí se **zdravotním znevýhodněním – 94,44 % a tělesným postižením – 91,43 %.** Naopak **nejnižší hodnoty** u rodičů **dětí s kombinovanými vadami – 74,14 % a mentálním postižením - 75,26 %. Zbývající hodnoty** se pohybují v rozsahu od **80,23 % – 89,58 %.**

Největší procento odpovědí u vyjádření **„SPC považujeme za kontrolora a dohlížitele“ bylo registrováno u rodičů dětí s kombinovanými vadami 11,67 % a u rodičů dětí s mentálním postižením 11,34 %. U rodičů dětí s narušenou komunikační schopnosti a poruchami autistického spektra** se hodnoty pohybují okolo **9 %,** u rodičů dětí **žáků s tělesným postižením, sluchovým postižením a zrakovým postižením se hodnoty pohybují v rozmezí od 5 % – cca 6 %.** U žáků se **zdravotním znevýhodněním žádný** z rodičů **nepovažoval SPC za kontrolora a dohlížitele.**

GRAF. Č.2.9
Celkové hodnocení služeb SPC z pohledu rodičů podle jednotlivých druhů postižení

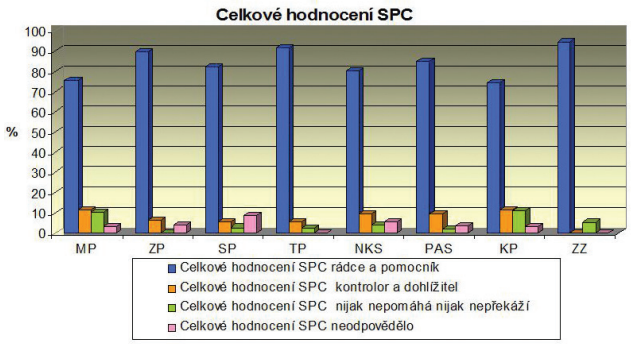

TAB Č. 2.17.1
Celkové hodnocení služeb SPC z pohledu rodičů podle jednotlivých druhů postižení

Celkové hodnocení SPC				
druh postižení/ hodnocení v %	SPC – rádce a pomocník	SPC – kontrolor a dohlížitel	nijak nepomáhá nijak nepřekáží	neodpovědělo
MP	75,26	11,34	10,31	**3,09**
ZP	89,58	6,25	0	4,17
SP	82,35	5,88	2,94	8,82
TP	**91,43**	5,71	**2,86**	0
NKS	80,23	9,6	4,25	5,65
PAS	84,62	**9,62**	1,92	3,85
KP	74,17	11,67	10,83	3,33
ZZ	94,44	0	5,56	0

POLOŽKA DOTAZNÍKU Č.18 – OD SPC OČEKÁVÁME – POTŘEBUJEME

V poslední položce dotazníku měli rodiče vyjádřit dle vlastního názoru, co od SPC očekávají nebo potřebují. Z výsledků vyplývá, že jako prioritní vnímají **srozumitelnost závěrů z vyšetření (50,52 %)**, v pořadí druhým nejčetněji zastoupeným očekáváním je **pomoc SPC při jednání se školou (44,85 %)**, dále je z hlediska potřeb rodičů vnímáno jako z nejpotřebnějších **pomoc při zpracování IVP a poskytnutí informací o daném druhu postižení (38,66 %; 32,99 %).**

V rozmezí od 20 – 30 % se pohybovaly odpovědi Pomoc při úpravách prostředí ve škole, Podpora a pomoc při volbě povolání žáka s ZP, Pomoc při řešení zdravotního stavu dítěte, Pomoc při vybavení pomůckami, Psychoterapeutická podpora dítěte, Zlepšení dostupnosti služeb SPC.

V rozmezí od 10 – 20 % se pohybovaly odpovědi Četnější návštěvy prac. SPC ve škole, Podpora a pomoc při řešení negativních jevů, Psychoterapeutická podpora rodiny, Pomoc při zapůjčení odborné literatury. Jako **nejméně častou** potřebu vnímají rodiče **Četnější návštěvy prac. SPC doma** (zastoupeno pouze u **4,47 %**).

GRAF Č.2.10
Vyjádření priorit v potřebách a očekáváních rodičů

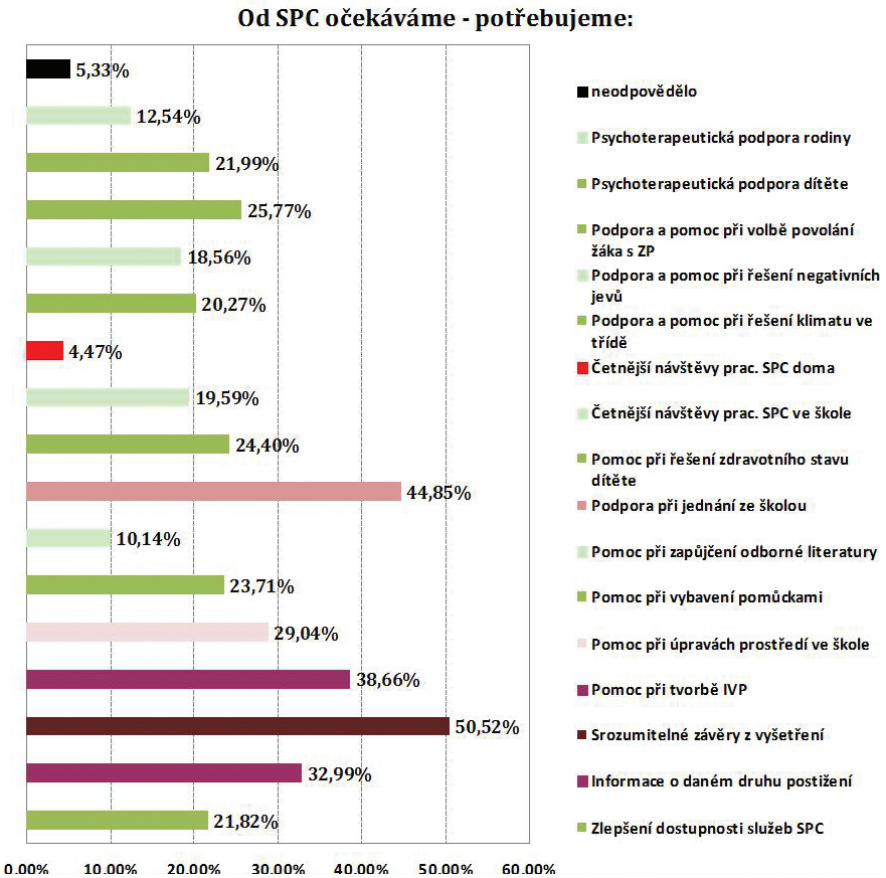

SHRNUTÍ

Výsledky dotazníkového šetření poskytují názory na potřeby/očekávání rodičů, které jsme posuzovali zejména z pohledu nejvýše postavených hodnot. Dále se pak rodiče vyjadřovali k celkovému hodnocení SPC, způsobu interakce se ŠPZ (která se váže k dostupnosti služeb SPC) a také k novelizaci vyhlášek (pravidelná rediagnostika) z nichž pro ně, stejně jako pro pracovníky SPC vyplývá určitý závazek ve smyslu podrobování se rediagnostice.

- Z pohledu získání informace o službách SPC vyplývá, že je **nadále potřebné zabývat se otázka řešení osvěty, a tak zvýšení informovanosti veřejnosti o existenci a nabízených službách SPC.**
- Nadále se **ve většině případů odehrává setkání rodičů a pracovníků SPC na půdě SPC**, i když mezi jednotlivými druhy postižení existují diskrepance. Tato skutečnost evokuje otázku **dostupnosti služeb pro rodiče (jednak z pohledu pokrytí SPC dle druhu postižení a také stejných možností ve všech krajích napříč republikou).**
- Speciálně pedagogická centra a kvalita jimi poskytovaných služeb **jsou vnímána zákonnými zástupci velice pozitivně. Cca 95 % rodičů vnímá služby jako kvalitní a cca 80 % rodičů vnímá SPC jako rádce a pomocník,** což podtrhuje důležitost nejen potřebnosti existence těchto zařízení, ale rovněž klade důraz na kvalitu služeb.
- **Z hlediska důležitosti služeb a očekávání** jsou pro zákonné zástupce prioritou zejména **informace** (srozumitelné závěry a vysvětlení, informace o daném druhu postižení) **a spolupráce při řešení otázek vzdělávání, tedy při interakci se školou (pomoc při tvorbě IVP, podpora při jednání se školou,** při úpravách škole, vybavení pomůckami, pomoc při volbě povolán, změně zdravotního stavu).

Výsledky těchto šetření byly dále použity ke komparaci s potřebami rodičů a s možnostmi speciálně pedagogických center, jak je vyjádřili v dotazníkovém šetření pracovníci SPC.

2.4 Analýza dotazníkového šetření – školy

Hodnocení služeb a požadavky na realizaci služeb z hlediska potřeb školy měli zástupci škol možnost vyjádřit v dotazníku pomocí **5 bodové škály.** Závěr dotazníku pak obsahoval bližší informace o škole (typ školy, počet žáků ve škole, počet žáků s postižením, kdo dotazník vyplnil) ovšem při zachování anonymity[16]. Celkově byla shromážděna data z 966 škol.

[16] Příloha 2

2.4.1 Výsledky dotazníkového šetření

Následující tabulky a grafy blíže specifikují charakter škol, které se dotazníkového šetření účastnily. Jednalo se z velké části o základní školy – **511**, nejméně byly zastoupeny školy speciální – **47**.

TAB.Č.2.18
Zastoupení v dotazníkovém šetření podle typu škol

Hlavní „určení" školy			
Mateřská	Základní	Střední	Speciální
213	511	195	47

TAB.Č.2.19
Zastoupení škol podle ukazatele počtu žáků

GRAF Č.2.11
Zastoupení škol podle ukazatele počtu žáků

Velikost škol, podle počtu žáků	
Počet žáků	Počet škol
do 50	186
51 - 100	143
101 - 200	195
201 - 350	195
351 - 450	97
451 - 550	60
551 +a více	90

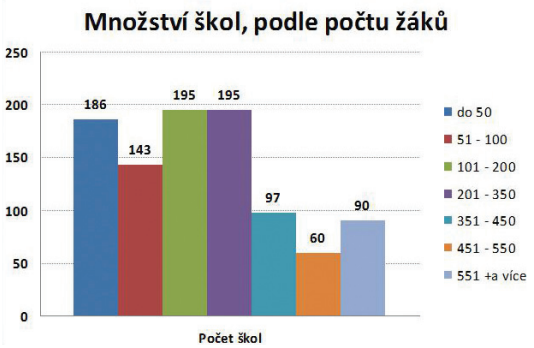

Nejvýznamnější zastoupení v dotazníkovém šetření měly školy s počtem žáků v rozmezí od 101 – 350, tedy středně velké školy. Významnou skupinou jsou však také školy s počtem do 50 žáků (zde lze předpokládat, že se jedná o mateřské školy nebo o školy speciální).

STRUKTURA VZORKU RESPONDENTŮ

Dále byl dotazník diferencován z hlediska funkce účastníků ve škole – jednalo se o ředitele/ku školy, učitele/ku nebo výchovného poradce. **Největší podíl reprezentují ředitelé škol 54 % pak výchovní poradci 37 % a učitelé byli zastoupení pouze v 9 % viz graf níže.**

GRAF Č.2.12
Zastoupení respondentů podle funkce

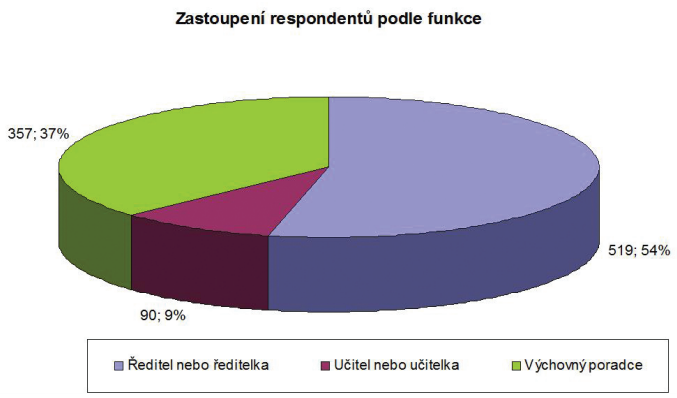

TAB.Č. 2.19
Poměr žáků se zdravotním postižením a bez zdravotního postižení a dle jednotlivých druhů postižení

GRAF Č.2.13
Poměr žáků se zdravotním postižením a bez zdravotního postižení

Počet žáků		
	se ZP	Bez ZP
MP	7113	
SP	467	
ZP	624	
TP	835	
NKS	2995	232933
PAS	982	
KP	2215	
Celkem	15231	

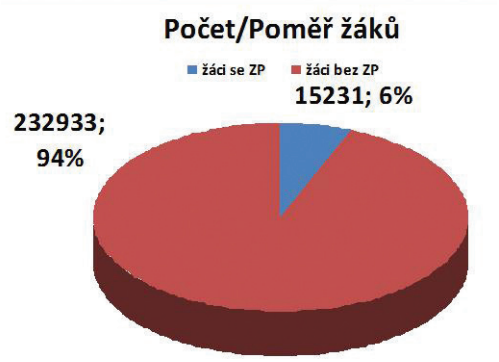

Poměr zastoupení žáků s postižením a bez postižení na školách, které se dotazníkového šetření účastnily, potvrzuje, že šlo převážně o školy mainstreamového charakteru, kde jsou integrováni žáci s postižením (6 %). Pokud by se jednalo o zařízení převážně speciální školy, byl by poměr opačný.

K velmi zajímavým údajům se ovšem dostáváme při podrobnějším zaměření na jednotlivé druhy postižení, kde **nejpočetnější skupinou integrovaných jsou žáci s mentálním postižením – celkem 7113**. Toto číslo představuje cca **46,7 % z celkového počtu žáků s postižením na školách,** které se dotazníkového šetření účastnily. Další významnou skupinu tvoří žáci **s narušenou komunikační schopností 19,6 %** a **kombinovaným postižením 14,5 %.**

KOMENTÁŘ:

Hodnoty naměřené v dotazníkovém šetření **korespondují s trendem zjištěným v rámci Analýzy**[17], kde byly data čerpána ze statistik ÚIV. Zde byly ve skupině individuálně integrovaných zastoupeny výše uváděné druhy postižení obdobně, ačkoliv ne ve stejném pořadí!

Jako vysvětlení bylo již v „analýze" použito srovnání podílu výskytu jednotlivých druhů postižení v populaci obecně. **Domníváme se však, že zde jako významný faktor působí rovněž skutečnost, že v ČR existují jasné prointegrační tendence, které jsou zejména v posledních dvou letech, explicitně u skupiny osob s mentálním postižením, posilovány legislativně a politicky.**

K obecným informacím o službách SPC ve vztahu ke škole byly v dotazníku koncipovány tři položky.

Z **první položky (č. 1)**, která dotazovala školu, zda ví, na které SPC se obrátit při přijetí žáka se zdravotním postižením, vyplývá, že **informovanost o možnosti služeb SPC** se pohybuje v rozpětí od cca **75 – 85 %**, podle druhu postižení **(průměrná hodnota je 80,6 %)**, což lze považovat za uspokojivý výsledek.

[17] Kol. autorů: Analýza systémového, organizačního a personálního rámce činnosti SPC v ČR, Institut rozvoje veřejných služeb, 2011;

TAB. 2.20
Znalost škol o nabídce SPC

Víme o SPC na které se obrátit							
	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Ano	828	786	761	786	817	756	716
Ne	138	180	205	180	149	210	250
Celkem	966	966	966	966	966	966	966

Až na školy integrující **žáky se sluchovým postižením**, kde největší povědomost, na které SPC se mohou obrátit, měli výchovní pracovníci ve srovnání s vedením školy (cca10 %), nebyly shledány výraznější diference v případě, zda dotazník vyplňoval **ředitel/ka, učitel/ka nebo výchovný poradce školy.**

Další **dvě položky (č.2 a 3) se týkaly možností využití a reálného využívání služeb SPC.** Speciálně pedagogických center. Graf č.2. 14 poskytuje přehled odpovědí vztahujících se k možnosti využít služby SPC. Zcela jednoznačně a u všech druhů postižení převažuje nejčastěji odpověď, že školy mají možnost využívat služeb **velmi často (v rozmezí od 44 %– 55 %)**, druhým nejčastěji uváděným hodnocením byla odpověď **průměrně (od 16 % – 20 %),** ve stejných hodnotách se však pohybovala odpověď **nevyužíváme vůbec (15 % – 20 %)**. Tabulka rozšiřující výsledky a komentář ve vztahu k funkci pracovníka školy je uvedena v příloze č. 6.

Na druhou stranu tak zůstává paradoxem srovnání s výsledky **následující položky – „Služeb SPC využíváme“:** tedy **reálného využívání služeb**. Školy sice vědí o službách nabízených SPC, které by mohly využít i z hlediska dostupnosti, ale **reálně je ve 46 % – 60 % (podle druhu postižení) nevyužívají vůbec! Průměrně jsou využívány služby SPC v 26 % – 33 % a výraznější rozptyl je pak zaznamenán u hodnocení „velmi často“, kde u žáků s tělesným postižením využívají školy služeb SPC velmi často jen cca v 11 %, nejvíce pak u žáků s mentálním postižením – v cca 27 %. (viz graf č 2.15)**

GRAF Č.2.14
Možnost využití (dostupnost) služby SPC pro žáky se všemi zdravotními postiženími

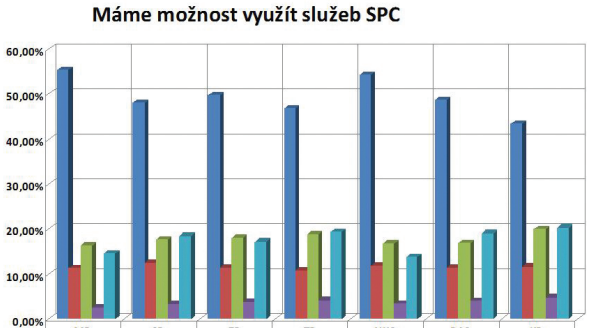

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	55,28%	48,14%	49,69%	46,89%	54,24%	48,65%	43,37%
Často - 2	11,28%	12,42%	11,39%	10,77%	11,80%	11,39%	11,59%
Průměrně - 3	16,36%	17,70%	18,01%	18,84%	16,77%	16,87%	19,98%
Málo využíváme - 4	2,48%	3,31%	3,73%	4,14%	3,42%	4,04%	4,76%
Nevyužíváme vůbec - 5	14,60%	18,43%	17,18%	19,36%	13,77%	19,05%	20,29%

GRAF Č. 2.15
Reálné využívání služeb SPC pro žáky se všemi zdravotními postiženími

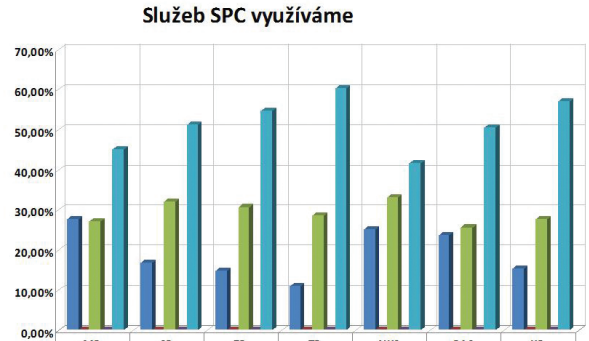

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	27,64%	16,67%	14,70%	10,97%	25,16%	23,81%	15,32%
Často - 2	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Průměrně - 3	27,23%	31,99%	30,64%	28,67%	33,23%	25,57%	27,54%
Málo využíváme - 4	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Nevyužíváme vůbec - 5	45,13%	51,35%	54,66%	60,35%	41,61%	50,62%	57,14%

KOMENTÁŘ:

Příčiny těchto rozdílů můžeme vykládat pouze spekulativně. Rozdíly související s jednotlivými druhy postižení lze odvodit např. od „náročnosti" integrace. Jak bylo uvedeno výše, nejvíce jsou služby SPC (velmi často) využívány u žáků s mentálním postižením, kde je nutné v rámci individuální integrace na běžné škole (běžné školy tvořily převážnou část respondentů dotazníkového šetření) pracovat se zcela odlišným rámcovým vzdělávacím plánem (ev. individuálním vzdělávacím plánem) a odlišnými výukovými metodami, se kterými nemusí být vyučující běžných škol dobře obeznámeni. Podobně je tomu např. u žáků se sluchovým postižením - výuka takového žáka zahrnuje např. znakový jazyk, jiný obsah vzdělávání ve výuce především jazykových předmětů…apod. Naopak nejméně byla odpověď „velmi často" zastoupena u žáků s tělesným postižením, kde (zejména v případě lehčích forem postižení) se lze domnívat, že zde může do značné míry pomoci využití adekvátních kompenzačních pomůcek a není třeba upravovat individuální vzdělávací plán či používat při výuce speciální vzdělávací metody – pomoc ze strany SPC je tak méně vyhledávaná. **Vysvětlení rozdílů mezi možnostmi a reálným využitím služeb mohou částečně zprostředkovat výsledky** položek ve III. oddíle dotazníku týkajících se hodnocení role SPC z pohledu školy. **Nelze však vyloučit ani možnost, že rozdíl ve výsledku je čistě odrazem skutečnosti, že školy nevyužívají služeb SPC, protože žáka se SVP v době vyplňování dotazníku neintegrovaly.**

POLOŽKA Č.4 – SPC POVAŽUJI ZA KONTROLORA A DOHLÍŽITELE

Ačkoli v dotazu, zda **školy považují SPC za kontrolora a dohlížitele,** byla v nevyšší míře zastoupena odpověď **„nepovažuji" (v rozmezí 35 % – 39 %),** nezanedbatelné bylo však také **vyjádření reprezentující odpověď „průměrně považuji" – cca 25 %.** Pokud vnímají školy SPC jako kontrolní orgán (ačkoli SPC nemůže a neuplatňuje žádné sankce), může to ovlivnit rovněž potřebu škol SPC kontaktovat.

TAB Č.2.21
Funkce SPC jako kontrolora a dohlížitele

SPC považuji za kontrolora a dohlížitele pro děti s následujícím ZP:							
	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Rozhodně považuji - 1	16,77 %	15,94 %	15,42 %	15,22 %	16,15 %	16,56 %	15,42 %
Považuji - 2	9,32 %	9,01 %	9,11 %	10,25 %	10,66 %	10,04 %	9,11 %
Průměrně považuji - 3	24,64 %	24,43 %	23,60 %	24,33 %	25,16 %	24,74 %	24,22 %
Spíše nepovažuji - 4	13,56 %	12,22 %	12,84 %	12,32 %	12,63 %	12,22 %	12,53 %
Nepovažuji - 5	35,71 %	38,41 %	39,03 %	37,89 %	35,40 %	36,44 %	38,72 %

POLOŽKA Č. 5 – SPC POVAŽUJI ZA RÁDCE A POMOCNÍKA

Naopak **57 % – 62 % škol považují speciálně pedagogické centrum za rádce a pomocníka** (viz níže), což bezesporu potvrzuje význam a důležitost role těchto školských poradenských zařízení.

TAB Č.2.22
Funkce SPC jako rádce a pomocníka

SPC považuji za rádce a pomocníka pro děti s následujícím ZP:							
	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Rozhodně považuji - 1	60,77 %	59,83 %	57,87 %	57,66 %	59,52 %	61,28 %	56,52 %
Považuji - 2	13,35 %	12,42 %	12,73 %	14,29 %	14,29 %	12,84 %	12,84 %
Průměrně považuji - 3	12,22 %	10,97 %	11,49 %	10,97 %	12,11 %	10,97 %	12,22 %
Spíše nepovažuji - 4	2,80 %	2,07 %	1,97 %	2,69 %	2,28 %	2,07 %	1,66 %
Nepovažuji - 5	10,87 %	14,70 %	15,94 %	14,39 %	11,80 %	12,84 %	16,77 %

Určitým potvrzením předchozího výroku jsou odpovědi v následujících tabulkách (položka č.5), kde se respondenti měli vyjádřit **k výroku SPC mi nijak nepomáhá ani nepřekáží. 38 % – 41 % respondentů vyjádřilo, že s tímto výrokem nesouhlasí, 27 % – 29 % zaujímá k tomu výroku neurčité stanovisko. 17 % – 18 % respondentů s tímto výrokem rozhodně souhlasí.**

TAB Č.2.23
Názory pracovníků škol na funkčnost SPC

SPC mi nijak nepomáhá ani nepřekáží. S výrokem:	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Rozhodně považuji - 1	18,32 %	19,05 %	17,60 %	17,81 %	18,53 %	18,01 %	17,81 %
Považuji - 2	10,25 %	9,73 %	9,83 %	10,56 %	11,80 %	10,97 %	10,04 %
Průměrně považuji - 3	28,67 %	27,43 %	27,54 %	27,02 %	27,43 %	27,95 %	28,99 %
Spíše nepovažuji - 4	4,14 %	3,62 %	4,55 %	4,66 %	4,35 %	4,35 %	3,11 %
Nepovažuji - 5	38,61 %	40,17 %	40,48 %	39,96 %	37,89 %	38,72 %	40,06 %

S ohledem na předchozí zjištění **by bylo rozhodně žádoucí a přínosné, zjistit příčiny rozdílnosti reálného využívání služeb SPC, při vědomé možnosti, že jich je možno využívat velmi často.** Takový způsob reflexe práce speciálně pedagogických center by mohl být přínosný právě při koncipování návrhů budoucích změn a zlepšení kvality služeb těchto poradenských zařízení.

V další části byl dotazník hodnocen z pohledu očekávání a potřeb, které školy mají ve vztahu ke speciálně pedagogickým centrům. Položky jsou odpovědí na výrok: Ze služeb SPC bychom nejvíce potřebovali využívat následující služby/podporu/rozsah/kvalita a hodnoceny škálou 1 až 5 (nejvíce-nejméně)

POLOŽKA Č.6 – STANOVENÍ DIAGNÓZY

První položkou zastoupenou v dotazníku byla potřeba škol ke stanovení adekvátní diagnózy. Jako nejvíce potřebnou ji označilo **59,76 %** dotazovaných účastníků. **Největší zastoupení z hlediska druhu postižení je tato služba vnímána u žáků s mentálním postižením 64,8 % (resp. 82,19 %**, bereme-li v potaz celkové kladné vyjádření), **nejméně je pak potřeba této služby reprezentována u žáků se zrakovým postižením 55,69 % (resp. 75,15 %** bereme-li v potaz celkové kladné vyjádření). Naopak **nízkou potřebu této služby** vyjádřilo **nejvíce respondentů u žáků se zrakovým postižením 24,84 %** (při součtu položek málo potřebujeme a nejméně potřebujeme) **a nejméně u žáků s narušenou komunikační schopností 16,25 %** (při součtu položek málo potřebujeme a nejméně potřebujeme).

GRAF Č.2.16
Míra potřebnosti stanovení diagnózy

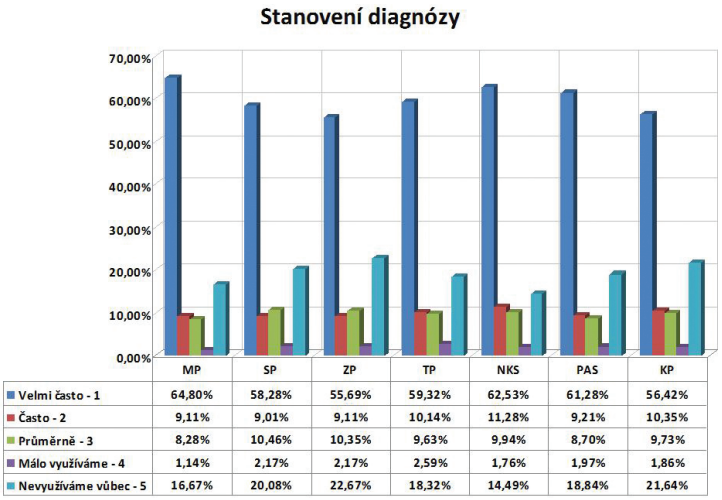

POLOŽKA Č.7 – STANOVENÍ ROZSAHU SPECIÁLNĚ VZDĚLÁVACÍCH FUNKCÍ

Další položkou v dotazníku byla potřeba stanovení rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb. Opět je nejčastěji zastoupena odpověď velmi často u žáků s mentálním postižením 63,7 % (resp. 82,72 % při součtu všech hodnot vyjadřujících potřebu školy- tedy velmi často, často a průměrně), nejméně pak znovu u žáků se zrakovým postižením – 58,90 % (resp. 77,43 %). Rozdíl mezi potřebností se tedy pohybuje okolo 5 %. Záporná vyjádření – tedy „málo potřebujeme“ nebo „nevyužíváme vůbec“ se pohybují v průměru okolo 19,5 %. Nejnižší hodnoty jsou protipólem k nejvyšším.

GRAF Č. 2.17
Míra potřebnosti stanovení rozsahu vzdělávacích potřeb žáka

O zjištěných rozdílech ve vztahu k jednotlivým funkcím ve škole hovoří tabulka c v příloze 6.

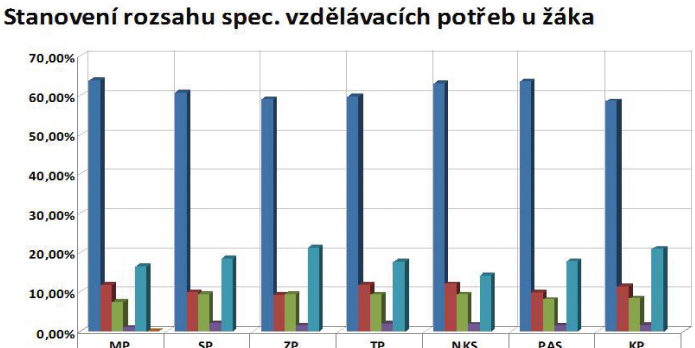

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	63,77%	60,56%	58,90%	59,63%	62,94%	63,35%	58,39%
Často - 2	11,70%	9,83%	9,11%	11,80%	11,90%	9,63%	11,18%
Průměrně - 3	7,25%	9,42%	9,42%	9,21%	9,32%	7,97%	8,18%
Málo využíváme - 4	0,83%	1,86%	1,35%	1,76%	1,66%	1,35%	1,45%
Nevyužíváme vůbec - 5	16,46%	18,32%	21,22%	17,60%	14,18%	17,70%	20,81%
Řada6	0						

POLOŽKA Č.8 – INFORMACE O DANÉM DRUHU POSTIŽENÍ

Následovala položka dotazníku zamřená **na potřebu školy získat o daném druhu postižení dostatek informací. Tato potřeba byla vyjadřována v nejvyšší míře u žáků s mentálním postižením - 58,93 % (resp. 83,4 %** v případě součtu kladných vyjádření k této potřebě**), nejméně pak u žáků s kombinovaným postižením – 51,76 % (resp. 78,99 %). Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou je 7,03 % (resp. 4,41 %). Negativní hodnocení („málo potřebujeme“ nebo „nevyužíváme vůbec“) se pohybují v průměru okolo 18 %.**

GRAF Č.2.18
Míra potřebnosti informací o daném druhu postižení

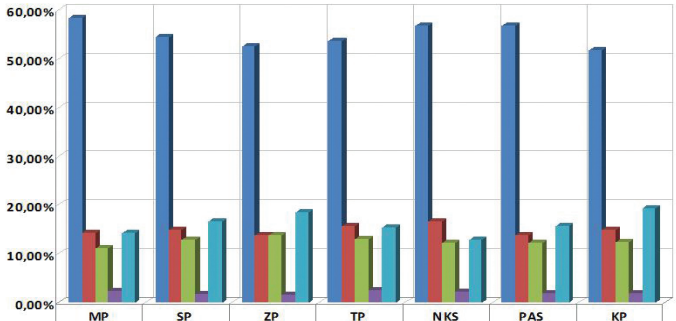

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	58,39%	54,35%	52,59%	53,62%	56,73%	56,63%	51,76%
Často - 2	14,18%	14,91%	13,87%	15,73%	16,46%	13,87%	14,91%
Průměrně - 3	10,97%	12,63%	13,77%	12,94%	12,11%	12,01%	12,32%
Málo využíváme - 4	2,17%	1,66%	1,45%	2,38%	1,97%	1,86%	1,76%
Nevyužíváme vůbec - 5	14,29%	16,46%	18,32%	15,32%	12,73%	15,63%	19,25%

POLOŽKA Č.9 – SROZUMITELNÉ ZÁVĚRY A VYSVĚTLENÍ

Potřeba srozumitelných závěrů a vysvětlení byla opět proporčně vcelku vyvážená napříč všemi druhy postižení – **průměrná hodnota „velmi často" byla 65,11 %, respektive potřeba srozumitelných závěrů byla klasifikována hodnotami nejvíce „potřebujeme", „potřebujeme" a „potřebujeme" průměrně cca 82 %. Rozdíl** mezi nejvýše zastoupenou **celkovou hodnotou** 83,53 % a nejnižší 79,09 % **byla 4,44 %. Vyjádření „málo potřebujeme" a „nejméně potřebujeme" byly v průměru zastoupeny v 17,88 %.**

GRAF Č. 2.19
Míra potřebnosti srozumitlených závěrů a vysvětlení

Diference z pohledu funkce pracovníka vyplňujícího dotazníky v případě potřeby srozumitelných závěrů jsou uvedeny v tabulce e) přílohy 6 tohoto dokumentu.

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	66,87%	65,11%	63,56%	65,22%	67,91%	65,42%	61,70%
Často - 2	8,59%	8,80%	8,39%	9,32%	10,56%	9,73%	9,52%
Průměrně - 3	8,07%	7,76%	7,14%	8,39%	7,25%	7,45%	8,07%
Málo využíváme - 4	1,35%	0,93%	1,24%	1,66%	1,45%	1,66%	1,35%
Nevyužíváme vůbec - 5	15,11%	17,39%	19,67%	15,42%	12,84%	15,73%	19,36%

POLOŽKA Č.10 – PODPORA PŘI ZPRACOVÁNÍ IVP

Na rozdíl od předchozích položek, kdy průměrná hodnota pozitivních vyjádření k předešlým potřebám přesahovala 80 %, je v případě Podpory při zpracování IVP potřeba o něco málo nižší. V případě rozdílů u jednotlivých druhů postižení je u podpory při zpracování IVP hodnota **položky „velmi často" nejvíce zastoupena u žáků s poruchami autistického spektra – 50,21 %**, souhrnně pak (při sečtení všech kladných vyjádření k potřebě) u žáků s narušenou komunikační schopností (80,33 %). **Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší průměrnou hodnotou** u jednotlivých druhů postižení představuje **5,8 %.**

GRAF Č. 2.20
Míra podpory při zpracování IVP

Zajímavé a možná až paradoxní výsledky ukazuje následující tabulka specifikující podle funkce pracovnáka ve škole. (viz tabulka f), příloha 6)

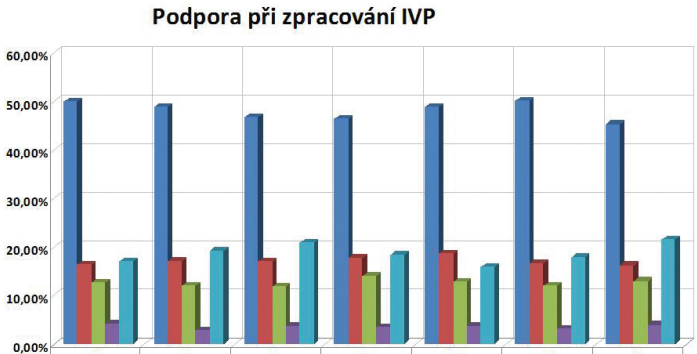

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	49,90%	48,86%	46,69%	46,48%	48,86%	50,21%	45,34%
Často - 2	16,36%	17,08%	16,98%	17,70%	18,63%	16,67%	16,25%
Průměrně - 3	12,63%	12,01%	11,80%	14,08%	12,84%	12,01%	12,94%
Málo využíváme - 4	4,14%	2,80%	3,73%	3,42%	3,73%	3,21%	3,93%
Nevyužíváme vůbec - 5	16,98%	19,25%	20,81%	18,32%	15,94%	17,91%	21,53%

POLOŽKA Č.11 - POMOC PŘI ÚPRAVÁCH PROSTŘEDÍ ŽÁKA VE ŠKOLE

Podobně jako u předchozí položky **byl zaznamenán celkový pokles potřebnosti** výše uvedené služby. Oproti položce předchozí však ještě markantnější **(až o 20 % oproti předchozím službám). Průměrná hodnota všech kladných položek** vyjadřujících potřebnost („nejvíce potřebujeme, potřebujeme a potřebujeme průměrně") **dosahuje 64, 25 %** (u hodnocení „nejvíce potřebujeme" pak 26,76 %).

Rovněž pořadí zastoupení se od předchozích položek liší. V nejvyšší míře byla potřeba „Pomoci při úpravě prostředí žáka" **uváděná u žáků s tělesným postižením – 28,88 % (resp. 65,94 %** při součtu všech kladných hodnot uváděných ve vztahu k potřebnosti), **nejnižší u žáků s mentálním postižením – 24,84 % (resp. 62,11 %). Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou je 4,04 % (resp. 3,83 %).**

KOMENTÁŘ:

Tento výsledek nemusí být příliš překvapivý, protože úprava prostředí je zde především spojována s charakterem daného postižení a nároky na uzpůsobení třídy školy. Je tedy logické, že nejpotřebněji je tato potřeba vnímána u žáků s tělesným postižením.

Průměrné hodnoty negativních odpovědí („málo potřebujeme" nebo „nejméně potřebujeme") **byly v rozmezí od 34,05 % – 37,81 %.**

GRAF Č. 2.21
Míra potřeby pomoci při úpavách prostředí žáka ve škole

Rozdílnosti ve vztahu k funkci pracovníků vyplňujících dotazník viz tabulka g) v příloze 6.

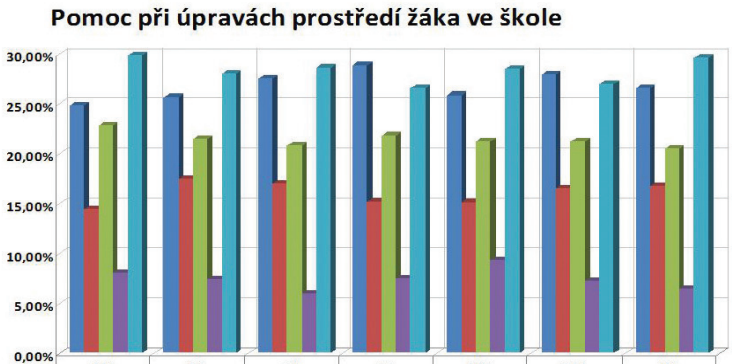

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	24,84%	25,67%	27,54%	28,88%	25,88%	27,95%	26,60%
Často - 2	14,39%	17,49%	16,98%	15,22%	15,11%	16,56%	16,77%
Průměrně - 3	22,88%	21,43%	20,81%	21,84%	21,22%	21,22%	20,50%
Málo využíváme - 4	7,97%	7,35%	6,00%	7,45%	9,32%	7,25%	6,42%
Nevyužíváme vůbec - 5	29,92%	28,05%	28,67%	26,60%	28,47%	27,02%	29,71%

POLOŽKA Č.12 – POMOC PŘI VYBAVENÍ KOMPENZAČNÍMI / REEDUKAČNÍMI POMŮCKAMI

Další položkou dotazníku bylo vyjádření škol k potřebě „Pomoci při vybavení kompenzačními/reedukačními pomůckami". **Průměrná nejvyšší hodnota** (součet hodnocení velmi často + často + průměrně) **byla zjištěna u žáků s TP – 73,08 % (u položky „velmi často" pak byla odpověď zastoupena nejvíce u žáků se sluchovým postižením 41,3 % – a zrakovým postižením – 41,93 %), nejnižší průměrná hodnota pak u žáků s kombinovanými vadami (ačkoliv u položky „velmi často" to bylo u žáků s mentálním postižením – 38,72 %). Rozdíl mezi nejvýše zastoupenou průměrnou hodnotou a nejníže zastoupenou hodnotou je 3,82 %.**

GRAF Č.2. 22
Míra potřeby pomoci při zabezpečení kompenzačních pomůcek

Diferenciace v hodnocení z pohledu funkce pracovníka vyplňujícího dotazník je v tomto případě velmi malá viz tabulka h) příloha 6.

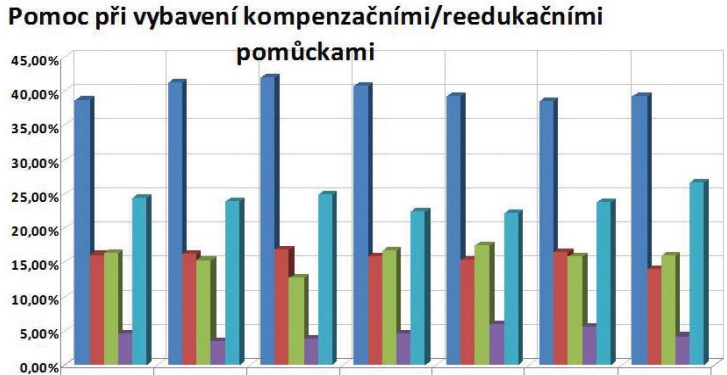

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	38,72%	41,30%	41,93%	40,79%	39,23%	38,51%	39,34%
Často - 2	16,05%	16,15%	16,77%	15,73%	15,32%	16,46%	13,98%
Průměrně - 3	16,25%	15,22%	12,63%	16,56%	17,39%	15,84%	15,94%
Málo využíváme - 4	4,55%	3,42%	3,73%	4,55%	5,90%	5,49%	4,14%
Nevyužíváme vůbec - 5	24,43%	23,91%	24,95%	22,36%	22,15%	23,71%	26,60%

POLOŽKA Č.13 – PODPORA A POMOC PŘI TVORBĚ A UZPŮSOBENÍ POMŮCEK PRO ŽÁKA

V případě položky „Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka“ se **průměrná hodnota** (součet všech kladných vyjádření – velmi často + často + průměrně) **vyjadřující potřebu škol využívat u SPC této služby pohybovala okolo 69 %** (nejvyšší průměrná hodnota **69,57 % byla zaznamenána u žáků s narušenou komunikační schopností).**
Hodnocení **„velmi často“** bylo **nejvíce zastoupeno u žáků se zrakovým postižením – 34,89 % a u žáků se sluchovým postižením – 34,27 %. Na základě rozdílu mezi nejvyšší a nejnižší průměrnou hodnotou 1,15 %,** lze konstatovat, že u všech druhů postižení je potřeba podpory a pomoci při tvorbě a uzpůsobení podmínek pro žáka vyrovnaná. **Celková průměrná hodnota negativních vyjádření** („málo potřebujeme“ a „nejméně potřebujeme“) **činí 30,93 %. Nejvyšší hodnoty** jsou zastoupeny **u žáků se zrakovým postižením a u žáků s narušenou komunikační schopností – obojí 31,58 %.**

GRAF Č. 2 23
Míra podpory při tvorbě pocmůcek pro žáka

Významné rozdíly ve vnímání potřebnosti „Podpory a pomoci při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka“ nebyly zaznamenány ani z hlediska posuzování účastníků dotazníkového šetření v různých funkcích – ředitel/a, učitel/ka a výchovný poradce. (viz tabulka i) příloha 6)

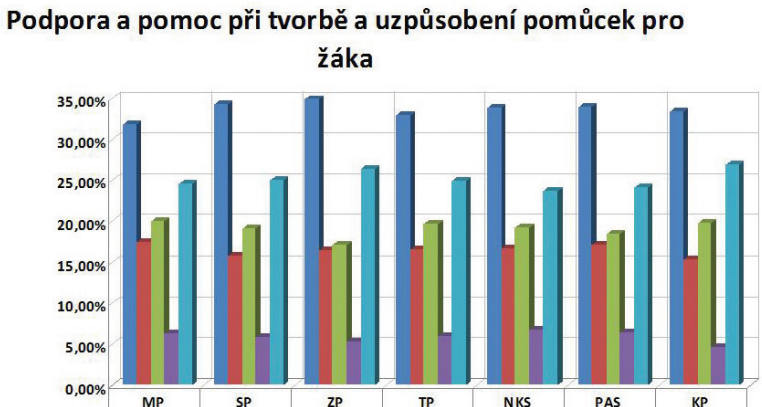

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	31,78%	34,27%	34,89%	32,92%	33,75%	33,95%	33,33%
Často - 2	17,49%	15,84%	16,36%	16,56%	16,67%	17,08%	15,32%
Průměrně - 3	19,98%	19,05%	17,18%	19,67%	19,15%	18,43%	19,77%
Málo využíváme - 4	6,21%	5,80%	5,18%	6,00%	6,73%	6,42%	4,66%
Nevyužíváme vůbec - 5	24,53%	25,05%	26,40%	24,84%	23,71%	24,12%	26,92%

POLOŽKA Č.14 – ZAPŮJČENÍ JIŽ VYTVOŘENÝCH MATERIÁLŮ PRO VÝUKU

V této položce se účastníci dotazníkového šetření vyjadřovali míře potřeby zapůjčení již vytvořených materiálů pro výuku. **Celková průměrná hodnota kladných vyjádření k této** položce dotazníku („nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně“) **pro všechny druhy postižení představuje 68,33 %. Nejvyšší průměrná hodnota** u celkových hodnocení činí **69,07 % u žáků s poruchami autistického spektra, naopak celková nejnižší průměrná hodnota je zaznamenána u žáků s kombinovaným postižením – 67,18 %. Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší celkovou průměrnou hodnotou je 1,89 %.** U položky **„velmi často potřebujeme“** byla nejvyšší hodnota zaznamenána u žáků se zrakovým postižením – **43,27 % a nejnižší u žáků s kombinovaným postižením – 41,3 %.**

GRAF Č.2.24
Míra využití zapůjčení již vytvořených materiálů pro výuku

Tabulka specifikující míru potřebnosti dané položky z pohledu funkce respondenta dotazníkového výzkumu a její interpretace jsou dostupné v tabulce j) příloze 6 tohoto dokumentu.

Zapůjčení již vytvořených materiálů pro výuku

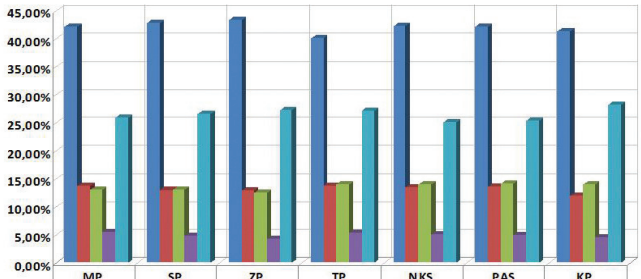

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	42,03%	42,86%	43,27%	40,06%	42,24%	42,03%	41,30%
Často - 2	13,66%	12,94%	12,84%	13,77%	13,46%	13,56%	11,90%
Průměrně - 3	13,04%	13,04%	12,42%	13,87%	13,98%	14,08%	13,98%
Málo využíváme - 4	5,38%	4,66%	4,24%	5,28%	5,18%	4,97%	4,55%
Nevyužíváme vůbec - 5	25,88%	26,50%	27,23%	27,02%	25,16%	25,36%	28,26%

POLOŽKA Č.15 – PODPORA V OTÁZKÁCH METOD A FOREM PRÁCE SE ŽÁKEM SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Potřeba podpory v otázkám metod a forem práce se žákem se zdravotním postižením patří vzhledem k vyjádření míry potřebnosti k prioritním. **Průměrná celková hodnota pozitivních vyjádření potřebnosti** (součet nejvíce potřebujeme + potřebujme + potřebujeme průměrně) **dosahuje 79,13 %, nejvíce** je pak z hlediska **druhu postižení hodnocena u žáků s narušenou komunikační schopností – 81,27 % a mentálním postižením – 80,54 %, nejméně pak u žáků s kombinovaným postižením – 76,6 %.**

GRAF Č.2.25
Míra podpory v otázkách metody a forem práce se žákem se ZP

Z hlediska funkce pracovníka podílejícího se na dotazníkovém šetření **byly zjištěny rozdíly v hodnocení potřebnosti** u položky Podpora v otázkách metod a forem práce se žákem se zdravotním postižením. (viz tab. k) příloha 6)

Podpora v otázkách metod a forem práce se žákem s ZP

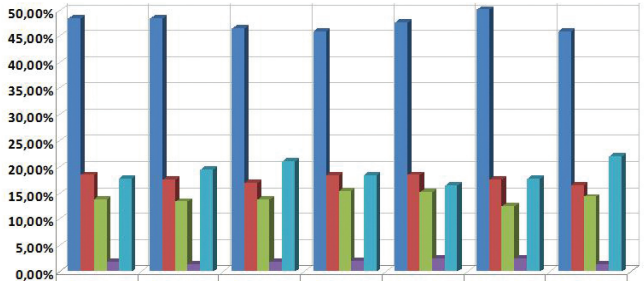

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	48,45%	48,34%	46,58%	45,96%	47,62%	50,00%	45,96%
Často - 2	18,43%	17,39%	16,87%	18,32%	18,43%	17,39%	16,46%
Průměrně - 3	13,66%	13,35%	13,66%	15,32%	15,22%	12,42%	14,18%
Málo využíváme - 4	1,86%	1,45%	1,86%	2,07%	2,38%	2,48%	1,45%
Nevyužíváme vůbec - 5	17,60%	19,46%	21,01%	18,32%	16,36%	17,70%	21,95%

POLOŽKA Č.16 – PODPORA V OTÁZKÁCH HODNOCENÍ A KLASIFIKACE

V této položce se respondenti vyjadřovali k míře potřebnosti podpory v oblasti hodnocení a klasifikace. Průměrná celková hodnota (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) je **68,12 %.** Nejvyšší celková hodnota ve vztahu k druhu postižení byla **70,29 % u žáků s narušenou komunikační schopností** a naopak **nejnižší celková hodnota** byla **zjištěna u žáků se zrakovým postižením – 66,05 %. Rozdíl** mezi těmito hodnotami činí **4,24 %.**

Průměrná hodnota vyjadřující negativní hodnocení (málo potřebujeme, nepotřebujeme vůbec) činí 31,57 %, rozptyl hodnot je v pásmu od 29,71 % - 33,95 %.

GRAF Č. 2.26
Míra podpory v otázkách hodnocení a klasifikace

Rozdíly v potřebě podpory v otázkách hodnocení a klasifikace z hlediska funkce pracovníka jsou dostupné v tabulce l) přílohy 6.

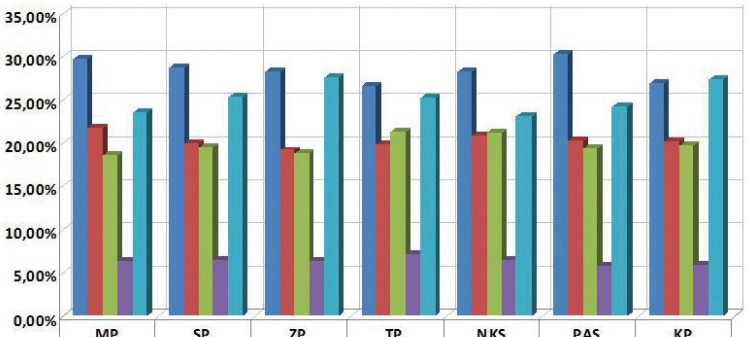

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	29,71%	28,67%	28,16%	26,60%	28,16%	30,33%	26,92%
Často - 2	21,74%	19,98%	19,15%	19,77%	20,91%	20,29%	20,19%
Průměrně - 3	18,63%	19,46%	18,74%	21,33%	21,22%	19,36%	19,67%
Málo využíváme - 4	6,31%	6,52%	6,31%	7,04%	6,52%	5,80%	5,90%
Nevyužíváme vůbec - 5	23,60%	25,36%	27,64%	25,26%	23,19%	24,22%	27,33%

POLOŽKA Č.17 – PODPORA PŘI ŘEŠENÍ ZMĚN ZDRAVOTNÍHO STAVU

V případě této položky vyjadřovali respondenti míru potřebnosti spolupráce s poradenských centrem při změně zdravotního stavu dítěte. **Celková průměrná hodnota kladných odpovědí** (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) **činí 75,03 %**, přičemž nejvyšší zastoupena hodnota **z hlediska druhu postižení je 76,5 % u žáků s narušenou komunikační schopností, naopak nejnižší hodnota byla uvedena u žáků se zrakovým postižením – 72,98 %.**

Nutno ale upozornit, že marginální hodnoty tedy „nejvíce potřebujeme" se liší. Nejvyšší je u žáků s mentálním postižením – 45,34 % a nejnižší u žáků s kombinovaným postižením – 42,55 %. Rozdíl mezi oběma položkami činí **3,52 % (resp. 2,79 %** u marginální hodnoty „nejvíce potřebujme".

Naopak poměr hodnot vyjadřujících nízkou potřebu této oblasti dosáhl celkové (součet položek málo potřebujeme + nepotřebujeme) průměrné hodnoty **24,96 %.**

GRAF Č. 2.27
Míra podpory při řešení změn zdravotního stavu

Výrazné diference z hlediska funkce pracovníka, který dotazník vyplňoval, nebyly zaznamenány. (viz tabulka m) příloha 6)

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	45,34%	43,58%	42,86%	44,62%	44,00%	44,62%	42,55%
Často - 2	17,39%	15,73%	15,63%	17,39%	17,18%	17,29%	15,63%
Průměrně - 3	12,94%	15,42%	14,49%	13,98%	15,32%	14,49%	14,80%
Málo využíváme - 4	3,83%	3,83%	3,21%	3,11%	3,93%	3,42%	3,73%
Nevyužíváme vůbec - 5	20,50%	21,43%	23,81%	20,91%	19,57%	20,19%	23,29%

POLOŽKA Č.18– INDIVIDUÁLNÍ (AMBULANTNÍ) PRÁCE PRACOVNÍKA SPC SE ŽÁKEM

V této položce byla sledováno míra potřebnosti respondentů ve vztahu ke službě poradenských zařízení týkající se individuální práce se žákem.
Celková (součet hodnocení nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) **průměrná hodnota činila 72,28 %,** přičemž **z hlediska druhu postižení byla nejvyšší hodnota naměřena žáků s poruchami autistického spektra – 74,11 %, nejnižší hodnota u žáků s kombinovaným postižením – 70,9 %. Rozdíl mezi hodnotami je 3,21 %.**
Krajní kladné hodnoty **„nejvíce potřebujeme“** jsou **v nejvyšší míře zastoupeny u žáků s narušenou komunikační schopností – 40,79 % a nejnižší u žáků s tělesným postižením – 36,54 %.**

GRAF Č. 2.28
Míra potřebnosti individuální práce pracovníka SPC se žákem

Více než 5 % rozdíl v hodnocení nacházíme v z hlediska funkce pracovníka vyplňujícího dotazník – (viz tabulka n) v příloze 6 tohoto dokumentu)

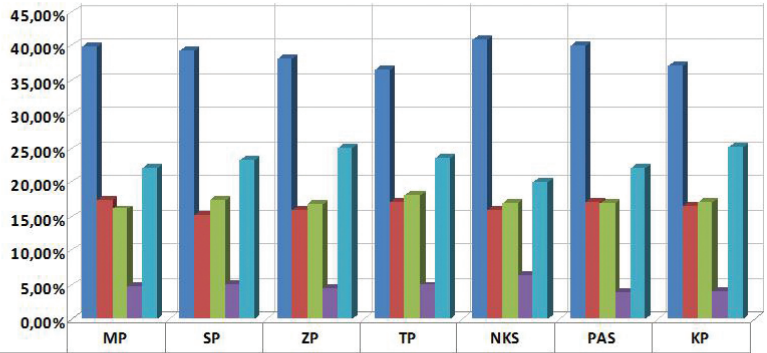

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	39,86%	39,23%	38,10%	36,54%	40,79%	40,06%	37,16%
Často - 2	17,29%	15,22%	15,94%	17,08%	15,94%	17,18%	16,56%
Průměrně - 3	16,05%	17,39%	16,67%	18,01%	16,87%	16,87%	17,18%
Málo využíváme - 4	4,76%	4,97%	4,35%	4,87%	6,42%	3,83%	3,93%
Nevyužíváme vůbec - 5	22,05%	23,19%	24,95%	23,50%	19,98%	22,05%	25,16%

POLOŽKA Č.19 - PODPORA A POMOC PŘI ŘEŠENÍ KLIMATU TŘÍDY SE ŽÁKEM SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM.

V této položce se respondenti vyjadřovali k míře potřebnosti podpory v oblasti podpory a pomoci při řešení klimatu třídy se žákem se zdravotním postižením. **Průměrná celková hodnota** (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) činí **64,27 %**. Nejvyšší celková hodnota ve vztahu k druhu postižení byla **66,47 % u žáků s poruchami autistického spektra,** a naopak **nejnižší celková hodnota** byla zjištěna **u žáků se zrakovým postižením – 62,21 %. Rozdíl** mezi těmito hodnotami činí **4,26 %**. Z hlediska zastoupení marginálního kladného vyjádření „nejvíce potřebujeme" korelují oba údaje s předchozími daty, tzn. nejvyšší míře byla zastoupena **u žáků s poruchami autistického spektra – 27,85 % a v nejnižší míře byla zjištěna u žáků se zrakovým postižením – 23, 81 %**.

Průměrná hodnota vyjadřující negativní hodnocení (málo potřebujeme, nejméně potřebujeme) činí 35,70 %, rozptyl hodnot je v pásmu od 33,37 % – 37,79 %.

KOMENTÁŘ:

Zde je možné vysvětlit výsledky v případě nejvýraznějšího výskytu hodnot u žáků s poruchami autistického spektra charakterem postižení, které se vyznačuje narušením v oblasti sociální interakce, komunikace a představivosti. V kolektivu – zejména intakntím, pak může docházet mnohem častěji ke konfliktním nebo problémovým situacím, které je třeba adekvátně řešit.

GRAF Č.2.29
Míra podpory při řešení klimatu třídy

Výrazné diference z hlediska funkce pracovníka, který dotazník vyplňoval, nejsou významné. viz tabulka o) v příloze 6

Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem ZP

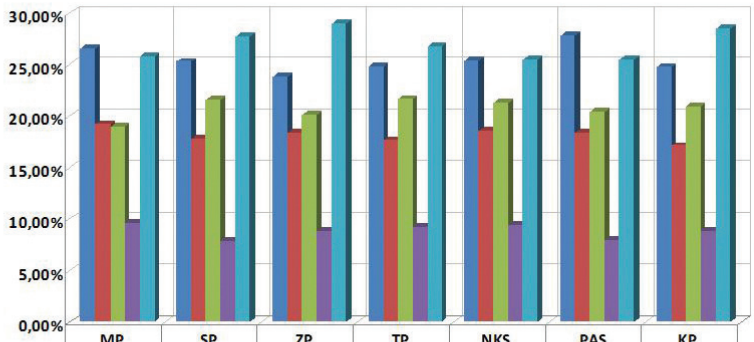

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	26,50%	25,26%	23,81%	24,84%	25,36%	27,85%	24,74%
Často - 2	19,15%	17,81%	18,32%	17,60%	18,53%	18,32%	17,08%
Průměrně - 3	18,94%	21,53%	20,08%	21,64%	21,33%	20,39%	20,91%
Málo využíváme - 4	9,63%	7,76%	8,80%	9,21%	9,32%	7,97%	8,80%
Nevyužíváme vůbec - 5	25,78%	27,64%	28,99%	26,71%	25,47%	25,47%	28,47%

POLOŽKA Č.20 – ČASTĚJŠÍ NÁVŠTĚVY PRACOVNÍKA SPC NA ŠKOLE

Tato položka hodnotí jak respondenti vnímají potřebu častějších návštěv pracovníka SPC ve škole. **Průměrná celková hodnota** (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) činí **68,99 %**. Nejvyšší celková hodnota ve vztahu k druhu postižení byla **71,53 % u žáků s poruchami autistického spektra** a naopak **nejnižší celková hodnota** byla **zjištěna u žáků se zrakovým postižením – 66,56 %. Rozdíl** mezi těmito hodnotami činí téměř 5 % **(4,97 %.)**! Z hlediska zastoupení marginálního kladného vyjádření „nejvíce potřebujeme" koreluje, jako u předešlé položky, v případě **žáků s poruchami autistického spektra – je marginální hodnota nejvyšší - 27,74 % a u nejníže zastoupené marginální hodnoty se pak výsledek poněkud liší, protože v nejmenší míře byla zjištěna u žáků s tělesným postižením – 24,53 % .**

KOMENTÁŘ:

Pro nejvyšší zastoupení u žáků s poruchami autistického spektra lze analogicky použít příčiny citované v předchozí položce – tedy, že s ohledem na charakter postižení je vyšší riziko výskytu problémových situací v kolektivu i ve sboru, a proto může stoupat potřeba návštěvnosti pracovníků SPC na škole za účelem konzultací, představení metod a forem práce apod.
U nejnižší marginální hodnoty, která byla vysledována u žáků s tělesným postižením, lze důvody spatřovat také v charakteru postižení, asi jednou z nejčastějších diagnóz u žáků s tělesným postižením je DMO, která má prakticky stacionární charakter, a je-li dítě dobře kompenzováno pomůckami a sbor seznámen se specifiky a postupy při práci, může vznikat mnohem menší potřeba četnějších návštěv pracovníka SPC ve škole.

Průměrná hodnota vyjadřující negativní hodnocení (málo potřebujeme, nejméně potřebujeme) činí 35,70 %, rozptyl hodnot je v pásmu od 33,37 % – 37,79 %.

GRAF Č. 2.30
Míra potřebnosti vyšší frekvence návštěv pracovníků SCP na škole

Rozdíly v potřebě vyšší frekvence návštěv pracovníka SPC ve škole jsou patrné v tabulce p) v příloze 6 tohoto dokumentu..

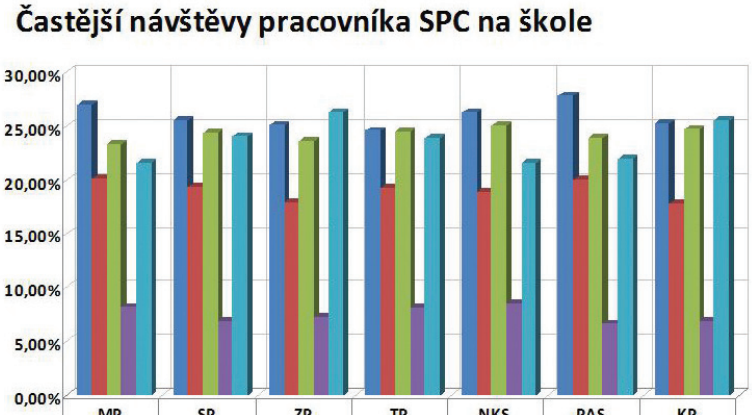

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	26,92%	25,47%	25,05%	24,53%	26,19%	27,74%	25,26%
Často - 2	20,08%	19,36%	17,91%	19,15%	18,84%	19,98%	17,81%
Průměrně - 3	23,29%	24,33%	23,60%	24,43%	24,95%	23,81%	24,64%
Málo využíváme - 4	8,18%	6,83%	7,25%	8,07%	8,49%	6,63%	6,83%
Nevyužíváme vůbec - 5	21,53%	24,02%	26,19%	23,81%	21,53%	21,84%	25,47%

POLOŽKA Č.21 – PODPORA A POMOC PŘI VOLBĚ POVOLÁNÍ ŽÁKA SE ZP

V této položce se respondenti vyjadřovali k míře potřebnosti podpory v oblasti podpory a pomoci při volbě povolání žáka se ZP.

Průměrná celková hodnota (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) činí **59,89 %. (na rozdíl od předchozích položek dotazníků je poněkud nižší). Nejvyšší celková hodnota ve vztahu k druhu postižení byla 60,87 % u žáků s tělesným postižením (PAS 60,77 %)** a naopak **nejnižší celková hodnota** byla **zjištěna u žáků s mentálním a kombinovaným postižením – obě 59,22 %. (NSK 59,31 %) Rozdíl** mezi těmito hodnotami činí pouhých **1,65 %, z čehož vyplývá, že míra potřebnosti této služby je poměrně vyrovnaná napříč všemi druhy postižení.**

Zastoupení marginálního **kladného vyjádření „nejvíce potřebujeme“** se od celkových hodnot liší. V nejvyšší míře zde bylo toto hodnocení zastoupeno **u žáků s poruchami autistického spektra – 30,54 % a v nejnižší míře bylo toto hodnocení zjištěno u žáků s narušenou komunikační schopností – 27, 33 % .**

Průměrná hodnota vyjadřující negativní hodnocení (málo potřebujeme, nejméně potřebujeme) činí poměrně vysoké číslo 40,05 %, rozptyl hodnot je malý – od 39,13 % – 40,79 %.

KOMENTÁŘ:

K rozdílům v celkových průměrných hodnotách a marginálním hodnocení „nejvíce potřebujeme“ lze říci, že rozdíly jsou pouze v desetinách procent, proto je nepovažujeme za rozhodující. Jiná interpretace výše uvedených údajů souvisejících se vztahem k druhu postižení je možná pomocí skutečnosti, že pro žáky s mentálním/kombinovaným postižením existují uzpůsobené vzdělávací obory ve středoškolském vzdělávání, kde je však na druhou stranu nutné doporučení SPC.
Na druhé straně např. u žáků s tělesným postižením, je zařazení do učebních oborů vyžadujících určité manuální předpoklady mnohdy velmi složité vzhledem k jejich handicapu. (obdobně u žáků s poruchami autistického spektra) – proto rozdílnost ve vyhledáván SPC jako rádce je vnímána školami jako potřebná.

GRAF Č. 2.31
Míra potřebnosti podpory a pomoci při volbě povolání žáka se ZP

Rozdíly v potřebě vyšší Podpory a pomoci při volbě povolání žáka se ZP všech **druhů postižení z hlediska funkce respondenta ve škole** viz tabulka r) příloha 6

Podpora a pomoc při volbě povolání žáka se ZP

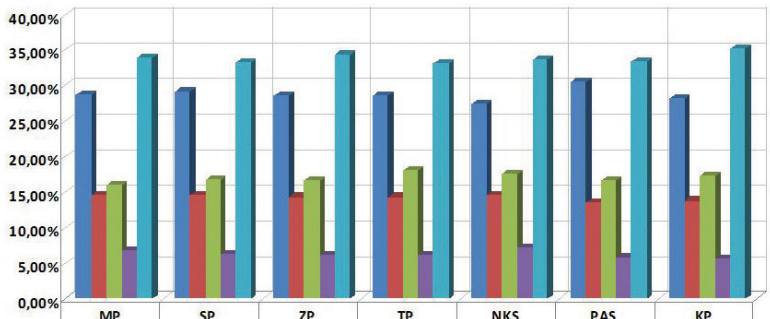

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	28,78%	29,19%	28,57%	28,57%	27,33%	30,54%	28,16%
Často - 2	14,60%	14,60%	14,29%	14,29%	14,49%	13,56%	13,77%
Průměrně - 3	15,94%	16,77%	16,67%	18,01%	17,49%	16,67%	17,29%
Málo využíváme - 4	6,73%	6,21%	6,11%	6,11%	7,04%	5,80%	5,59%
Nevyužíváme vůbec - 5	33,95%	33,23%	34,37%	33,02%	33,64%	33,44%	35,20%

POLOŽKA Č.22 – PODPORA PŘI ZPRACOVÁNÍ ADMINISTRATIVNÍCH NÁLEŽITOSTÍ SPOJENÝCH S INTEGRACÍ

V této položce se respondenti vyjadřovali k míře potřebnosti **podpory v oblasti podpory při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací. Průměrná celková hodnota** (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) činí **69,47 %**.

Nejvyšší celková hodnota ve vztahu k druhu postižení byla 71,63 % u žáků **s narušenou komunikační schopností,** a naopak **nejnižší celková hodnota** byla **zjištěna u žáků se zrakovým postižením – 67,08 %. Rozdíl** mezi těmito hodnotami činí **4,55 %.**

Zastoupení marginálního **kladného vyjádření „nejvíce potřebujeme“** se od celkových hodnot liší. V nejvyšší míře zde bylo toto hodnocení zastoupeno **u žáků s mentálním postižením – 36,65 % a v nejnižší míře bylo toto hodnocení zjištěno u žáků s kombinovaným postižením – 33, 13 % .**

Průměrná hodnota vyjadřující negativní hodnocení (málo potřebujeme, nejméně potřebujeme) činí 30,44 %, rozptyl hodnot se pohybuje od 28,37 % – 32,92 %.

KOMENTÁŘ:

K rozdílům v celkových průměrných hodnotách a marginálním hodnocení „nejvíce potřebujeme“ lze říci, že rozdíly jsou nízké, a proto je nepovažujeme za rozhodující.

GRAF Č. 2.32
Míra potřebnosti podpory při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací

Rozdíly v potřebě Podpory při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací jsou **ve vztahu k funkci respondenta ve škole** patrné u **6 ze 7 druhů postižení.** (viz tabulka s) v příloze 6).

Podpora při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací

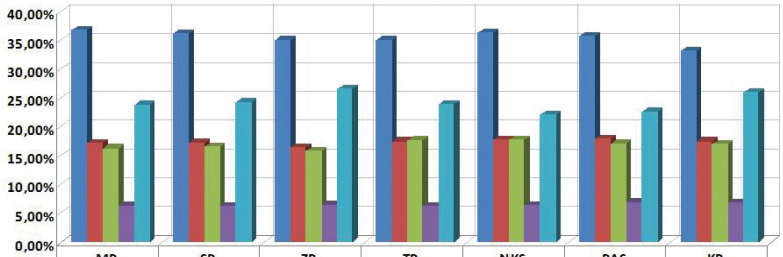

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	36,65%	36,02%	34,99%	34,99%	36,23%	35,71%	33,13%
Často - 2	17,08%	17,18%	16,36%	17,39%	17,70%	17,91%	17,39%
Průměrně - 3	16,25%	16,46%	15,73%	17,60%	17,70%	16,98%	16,87%
Málo využíváme - 4	6,21%	6,11%	6,42%	6,11%	6,31%	6,83%	6,73%
Nevyužíváme vůbec - 5	23,81%	24,22%	26,50%	23,91%	22,05%	22,57%	25,88%

POLOŽKA Č.23 - MEDIACE A PODPORA PŘI JEDNÁNÍ S RODINOU ŽÁKA

Tato položka hodnotí jak respondenti vnímají potřebu mediace a podpory při jednání s rodinou žáka.

Průměrná celková hodnota (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) činí **72,33 %**. **Nejvyšší celková hodnota ve vztahu k druhu postižení** představuje **74,13 % u žáků s mentálním postižením** a naopak **nejnižší celková hodnota** byla zjištěna **u žáků se zrakovým postižením – 69,88 %. Rozdíl** mezi těmito hodnotami činí **4,25 %.**

Zastoupení marginální **kladného vyjádření „nejvíce potřebujeme"** se od celkových hodnot liší. V nejvyšší míře zde bylo toto hodnocení zastoupeno **u žáků s poruchami autistického spektra – 35,61 % a v nejnižší míře hodnota koreluje s předchozím nejnižší celkovým průměrným vyjádřením u žáků s zrakovým postižením – 31, 70 %. Průměrná hodnota vyjadřující negativní hodnocení (málo potřebujeme, nejméně potřebujeme) činí 27,67 %, rozptyl hodnot se pohybuje od 25,78 % – 30,22 %.**

KOMENTÁŘ:
K rozdílům v celkových průměrných hodnotách a marginálním hodnocení „nejvíce potřebujeme" lze říci, že rozdíly jsou nízké, a proto je nepovažujeme za rozhodující.

GRAF Č. 2.33
Míra potřebnosti mediace při interakci s rodinou

Rozdíl okolo 5 % v hodnocení nacházíme z hlediska funkce pracovníka vyplňujícího dotazník – (viz tabulka t) v příloze 6)

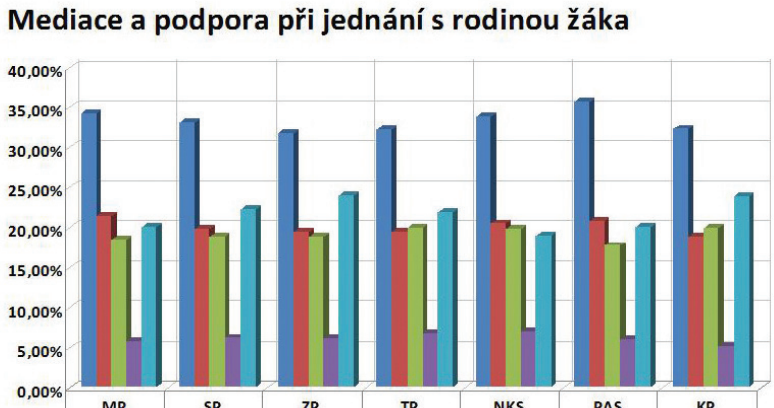

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	34,27%	33,02%	31,78%	32,19%	33,85%	35,61%	32,30%
Často - 2	21,43%	19,77%	19,36%	19,36%	20,50%	20,70%	18,74%
Průměrně - 3	18,43%	18,84%	18,74%	19,88%	19,77%	17,70%	19,98%
Málo využíváme - 4	5,80%	6,21%	6,11%	6,73%	6,94%	5,90%	5,18%
Nevyužíváme vůbec - 5	20,08%	22,15%	24,02%	21,84%	18,94%	20,08%	23,81%

POLOŽKA Č. 24 – JINÉ

Průměrná celková hodnota (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) činí **49,82 %. Rozptyl mezi hodnotami u jednotlivých druhů postižení je velmi malý – od 48,97 % – 51,03 %. Průměrná celková hodnota vyjadřující negativní hodnocení (málo potřebujeme, nejméně potřebujeme) činí 50,18 %, rozptyl hodnot se pohybuje od 48,96 % – 51,03 %.**

Lze tedy konstatovat že vyjádření v této oblasti je vyvážené, a jelikož nebyly uváděny bližší specifikace pojmu jiné, uvádíme tuto položku spíše pro doplnění údajů.

GRAF Č. 2.34
Vyjádření potřeby dalších služeb SPC

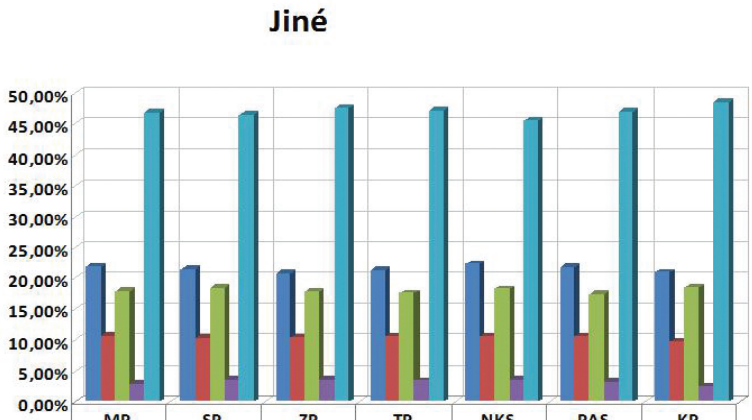

	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Velmi často - 1	21,84%	21,53%	20,81%	21,33%	22,26%	21,74%	20,91%
Často - 2	10,66%	10,25%	10,35%	10,56%	10,56%	10,56%	9,63%
Průměrně - 3	17,91%	18,32%	17,81%	17,60%	18,22%	17,49%	18,43%
Málo využíváme - 4	2,80%	3,42%	3,52%	3,31%	3,42%	3,21%	2,48%
Nevyužíváme vůbec - 5	46,79%	46,48%	47,52%	47,20%	45,55%	47,00%	48,55%

SHRNUTÍ

Výsledky dotazníkové šetření poskytují pohled na potřeby škol, které jsme posuzovali zejména z pohledu nejvýše postavených hodnot. Za stěžejní zjištění považujeme:

- Existuje **uspokojivá informovanost škol a školských zařízení** o existenci speciálně pedagogických centrech
- **Existují poměrně výrazné rozdíly mezi možností škol využít služby SPC a mezi reálným využíváním nabízených služeb** – kdy příčiny tohoto jevu však nejsou známy, neboť nebyly předmětem šetření
- Speciálně pedagogická centra **jsou vnímána převážně pozitivně – jako rádce a pomocník, z části však také jako kontrolor a dohlížitel**, což **může** subjektivně ovlivňovat **potřebu spolupráce s těmito zařízeními**, jak tomu poněkud naznačují prioritní potřeby škol a školských zařízení vůči SPC
- **Mezi nejpotřebnější z hlediska škol** jsou služby SPC, které mají **především statut odborných stanovisek**, které jsou vyžadovány legislativou, a proto jsou pro školu tyto služby nevyhnutelné – např. stanovení diagnózy, stanovení rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb **nebo mají informativní charakter** – srozumitelné závěry a vysvětlení, informace o daném druhu postižení, návrhy na úpravy ve vzdělávání
- Činnosti mající **charakter metodického vedení školy zaujímají místo až následně** – např. podpora při zpracování IVP, podpora v otázkách metod a forem práce, podpora při změně zdravotního stavu dítěte, zapůjčení materiálů již vytvořených materiálů pro výuku
- Činnosti s **přímou účastí SPC na výchovně vzdělávacím procesu školy se nacházejí až posledních místech** z hlediska potřeby škol! – individuální práce s žákem, podpora a pomoc při tvorbě kompenzačních pomůcek, podpora v otázkách hodnocení a klasifikace, mediace a podpora při jednání s rodinou a také četnější návštěvy pracovníků SPC ve škole.

Výsledky těchto šetření byly dále použity ke komparaci s potřebami škol a s možnostmi speciálně pedagogických center, jak je vyjádřili v dotazníkovém šetření pracovníci SPC.

2.5 Analýza dotazníkového šetření – pracovníci speciálně pedagogických center

V rámci dotazníkových šetření byli dotazováni také pracovníci speciálně pedagogických center jako poskytovatelé služeb. Prostřednictvím dotazníků vyjadřovali zejména aktuální a předpokládané/ budoucí možnosti při poskytování jednotlivých služeb.
Celkově byla vyhodnocena data z nashromážděných **125 dotazníků**. Celkový počet pracovníků (tzn. speciálních pedagogů, psychologů, sociálních pracovníků) SPC v České Republice byl v roce 2011 dle statistických údajů **602**.
Prezentovány jsou zde tedy názory cca 21 % pracovníků všech speciálně pedagogických center v České Republice.

2.5.1 Vyhodnocení a výsledky dotazníkového šetření

Dotazník obsahoval 20 položek, které pracovníci SPC hodnotili z pohledu aktuálního plnění a očekávání plnění v horizontu 3-5 pomocí škál vyjadřujících např. pravděpodobné důvody neplnění (kapacitní, personální) - podrobněji ke struktuře a formulaci položek dotazníku.[18]

Vyhodnocení je rozděleno do 4 tabulek a grafů, kde vzájemně srovnávají názory pracovníků.

[18] viz příloha č. 3

STANOVISKO K PLNÍME / BUDEME PLNIT

GRAF Č. 2. 35
Poměrové vjádření k plnění služeb dle požadavku terénu

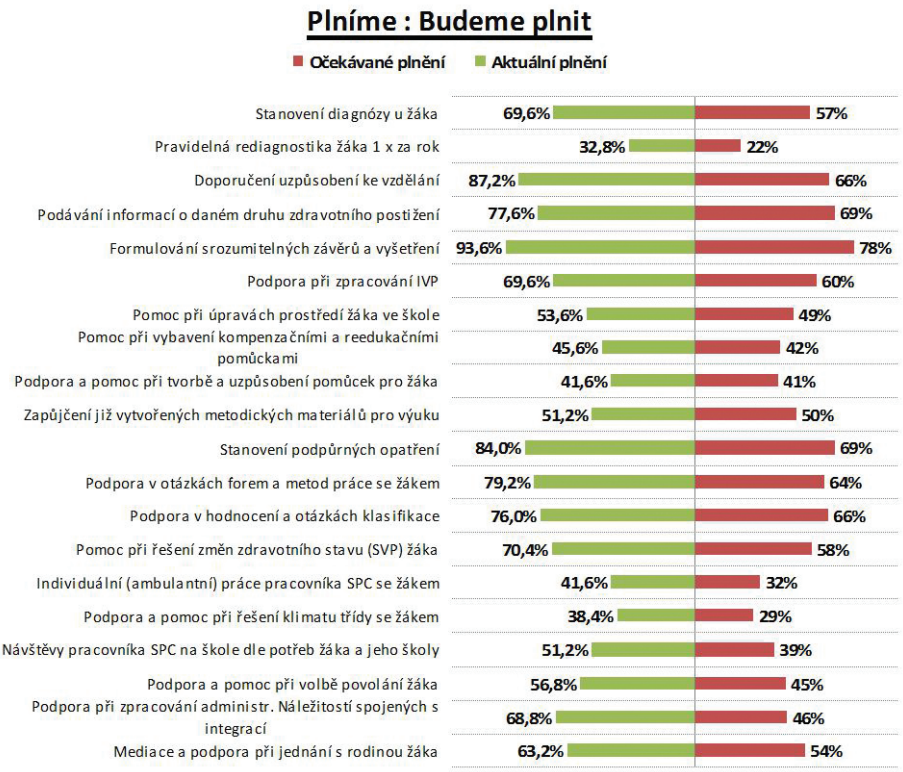

Z předchozího grafu je zřejmé, které ze služeb a požadavků školy, se skupině pracovníků speciálně pedagogických center, kteří se účastnili dotazníkového šetření, daří aktuálně plnit ve větší či menší míře. Uvádíme zde vždy 3 procentně nejvýše a 3 nejméně zastoupené položky. **93,6 % respondentů se domnívá, že se jim daří formulovat srozumitelně závěry z vyšetření, z 87,2 % se daří plnit doporučení k uzpůsobení ke vzdělávání, z 84 % se daří stanovování podpůrných opatření. V pásmu 63 % – 80 % se daří plnit služby, které souvisejí více s administrativními či krátkodobými/jednorázovými výkony** (podpora v otázkách forem a metod práce se žákem, podávání informací o daném druhu zdravotního postižení, podpora v hodnocení a otázkách klasifikace, pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka, stanovení diagnózy u žáka, podpora při zpracování IVP, podpora při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací, mediace a podpora při jednání s rodinou žáka)

Naopak **nejméně zastoupené položky vyjadřují, že se v současné době méně dobře daří naplňovat individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem, podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka – obé 41,6 %, nejníže skórovanou položkou je aktuální schopnost plnění pravidelné rediagnostiky žáka 1x za rok – 32,8 %.**

V pásmu 45 % – 56 % (tedy v dolní hranici schopnosti plnění služeb) se vyskytují zejména činnosti, které mají charakter přímé práce se žákem nebo vyučujícím a které jsou časově (dlouhodobé) nebo finančně náročné (zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku, pomoc při vybavení reedukačními a kompenzačními pomůckami, návštěvy pracovníka ve škole podle potřeb žáka či školy, pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole, podpora a pomoc při volbě povolání žáka). Podrobněji graf a tabulka (viz příloha 7).

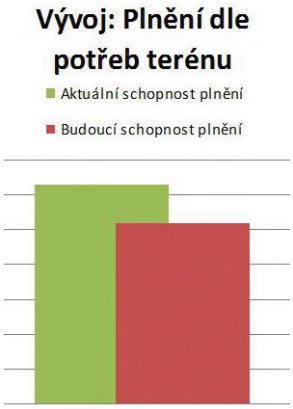

GRAF Č.2.36
Vývoj naplňování služeb podle požadavků terénu

U všech výše jmenovaných položek – v případě očekávaného plnění v časovém horizontu 3-5 let – **očekávají účastníci** dotazníkového šetření **pokles schopnosti vykonávat jednotlivé služby.** Aktuální **průměrná** schopnost plnění požadavků a služeb je **62,6 %, očekávaná průměrná schopnost plnění jednotlivých služeb a výkonů byla spočítána na 51,75 %, průměrný očekávaný pokles tedy představuje cca 11 %.** Následující graf ukazuje (opticky) výše citované oslabení situace vůči aktuálnímu stavu.

KOMENTÁŘ:

Výše uvedené tabulky a grafy prezentovaly prostá fakta vážící se ke schopnosti aktuálního plnění požadavků a budoucího plnění požadavků bez dalšího závislého vztahu. Tento je pak vyjádřen v tabulkách a grafech níže – kapacitní důvody/ odbornost.

Obecně lze konstatovat, že již nyní existuje z pohledu pracovníků samých **méně prostoru pro přímou práci se žákem** ve smyslu individuálních reedukací či intervencí, výrobě metodických materiálů a individuálních pomůcek, **což může být zapříčiněno několika důvody:**

1. **snižujícím se financováním provozních nákladů SPC** (např. cestovních náhrad, kdy jsou omezovány výjezdy do škol – tedy snižuje se počet intervencí přímo ve škole, hrazení materiálu na výrobu pomůcek, ev. koupi pomůcek k zapůjčení, řada SPC využívá pro tyto účely grantových aktivit, které ovšem z dlouhodobého hlediska nejsou optimálním a stabilním zdrojem pro pokrytí těchto nákladů
2. **zvyšujícím se počtem klientů při setrvalém personálním obsazením SPC**
3. **předimenzováním administrativních činností apod.**

STANOVISKO PLNÍME ČÁSTEČNĚ × NEBUDEME PLNIT: KAPACITNÍ DŮVODY

Níže uvedený graf vyjadřuje procentní zastoupení odpovědí: plníme částečně a nebudeme plnit z kapacitních důvodů. Opět uvádíme 3 nejvyšší a 3 nejnižší hodnoty. Nejvyšší procentní zastoupení ve smyslu plníme částečně představuje hodnocení výroku pravidelná rediagnostika žáka 1x za rok, která vešla v platnost úpravou legislativy od 9/2011 – **schopnost plnit tento požadavek částečně vyjádřilo 60 % respondentů dotazníku.** Dále se **55,2 % pracovníků** daří částečně zvládat **individuální (ambulantní) práci se žákem a navštěvovat žáka či školu dle potřeby či podporovat a pomáhat při tvorbě uzpůsobení podmínek pro žáka** se daří pracovníkům částečně ve **43,2 %**. Marginální hodnoty představují činnosti – **Formulování srozumitelných závěrů z vyšetření – 4 %, Doporučení uzpůsobení ke vzdělání – 10,2 % a Stanovení podpůrných opatření představuje vyjádření 12,8 % pracovníků** – tyto nízké hodnoty lze vysvětli analogicky pomocí předchozích výsledků, ze kterých vyplývá, že tyto činnosti pracovníci SPC plní s menšími problémy.

GRAF Č. 2.37
Poměrové vjádření k plnění služeb z hlediska kapacitních důvodů

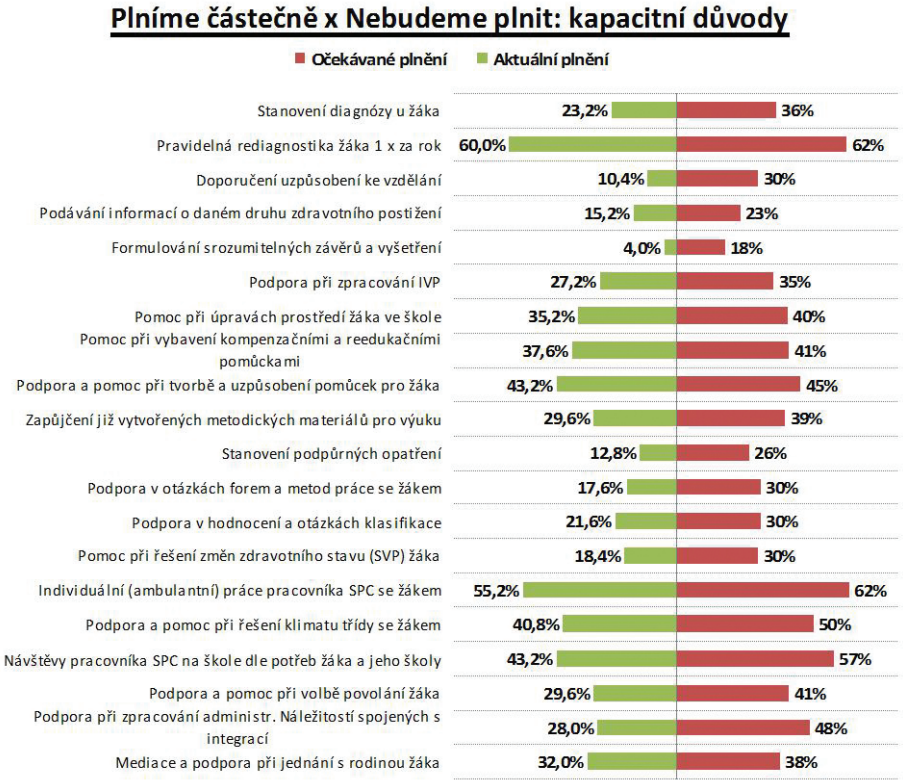

V pásmu od 15 % – 30 % se pohybují činnosti – podávání informací o daném druhu zdravotního postižení, podpora v otázkách forem a metod práce se žákem, pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka, podpora v hodnocení a otázkách klasifikace, stanovení diagnózy u žáka, podpora při zpracování IVP, podpora a pomoc při volbě povolání žáka, podpora při zpracování administr. náležitostí spojených s integrací, zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku.

V pásmu od 30 % – 50 % se pohybují činnosti – mediace a podpora při jednání s rodinou žáka, pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole, pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami, Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem.

Podobně jako výše **lze výsledky vyhodnotit analogicky s výsledky předchozí tabulky,** které kopírují skutečnost, že v případě činností zastoupených **30 % – 50 %** byly v minulém v případě výroku „Plníme“ hodnoceny nižšími hodnotami, protože jsou se daří je naplňovat pouze částečně, naopak u činností v rozmezí **15 % – 30 %** jejich zvládání je méně problematické, což dokládají vyšší hodnocení v tabulce „Plníme“.

Poměrové srovnání – tedy vyjádření aktuální částečné schopnosti plnit požadavky služby a očekávané plnění, kdy se pracovníci speciálně pedagogických center vyjadřovali k výroku nebudeme schopni požadavky plnit z kapacitních důvodů. Z tohoto pohledu lze sledovat **vysokou variabilitu výsledků. Rozdíl průměrných hodnot obou sloupců se pohybuje v rozmezí od 2 % do 20 % mezi jednotlivými položkami.**

Nejnižší hodnota 2 % vyjadřuje rozdíl u položky „Pravidelná rediagnostika žáka“, kterou nyní 60 % účastníků dotazníkového šetření plní částečně a 62 % respondentů očekává, že ji nebudou plnit ani v budoucnu, a to z kapacitních důvodů.

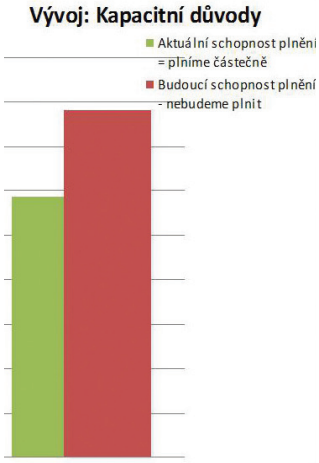

GRAF Č.2 38
Vývoj naplňování služeb z hlediska kapacitních možností SPC

Naopak nejvyšší hodnota 20 % vyjadřuje rozdíl u položek Doporučení uzpůsobení ke vzdělání a Podpora při zpracování administr. náležitostí spojených s integrací ve smyslu aktuálního plnění a budoucího očekávaného plnění. **Tzn., že toto číslo vyjadřuje nárůst počtu pracovníků, kteří se obávají či předpokládají, že nebudou schopni naplňovat dané služby v budoucnosti z kapacitních důvodů.**

KOMENTÁŘ:

Příčiny těchto výsledků můžeme hodnotit opět jen spekulativně, ale pravděpodobně souvisí s nárůstem „povinných rediagnostik", které podstatně zvýší zejména časově organizační nároky na Speciálně pedagogické centra. Podrobnější vyjádření k jednotlivým položkám je patrné na níže uvedeném grafu.

Komentář:
Z posledního **grafu Vývoj: Kapacitní důvody jasně poukazuje na posílení položek v oblasti očekávaného plnění** – v této interpretaci je však nutno si uvědomit, že zde **posílení budoucí schopnosti plnění neznamenán pozitivní trend, ale právě naopak**, jelikož budoucí schopnost plnění je zde definována negativním výrokem – nebudeme plnit z kapacitních důvodů! Jak již bylo předesláno výše zjišťování důvodů pro tento jev můžeme odvodit na základě kvalifikovaného odhadu a na základě dílčích výsledků získaných v rámci **Analýzy systému organizačního, obsahového a personálního rámce činnosti speciálně pedagogických center v ČR** v kapitolách 3.4 Rozbor činnosti modelových typů SPC a dopady nové právní úpravy a kapitoly 7 Názory pracovníků SPC na současnou činnost, podmínky a možnosti rozvoje, v tomtéž dokumentu. **Domníváme se, že primární příčinou těchto vyjádření je nárůst činností spojených s platností doporučení v případě zařazení žáka do školy nebo vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením na dobu určitou, nejvýše po dobu 1 roku (§ 1 odst. 5 vyhl. č. 72/2005 Sb., v platném znění). Naplnění dikce vyhlášky je časově náročné a bez dalšího řešení personálního posílení SPC bude znamenat snížení schopnosti zabezpečovat ostatní standardně nabízené služby SPC.**

STANOVISKO PLNÍME ČÁSTEČNĚ × NEBUDEME PLNIT: PERSONÁLNÍ DŮVODY

Následující graf (a tabulka v příloze 7) vyjadřuje procentní zastoupení odpovědí plníme částečně a nebudeme plnit z personálních důvodů resp. nedisponujeme pracovníky s příslušnou odborností. Uvádíme vždy 3 nejvyšší a 3 nejnižší hodnoty. **Nejvyšší procentní zastoupení** ve smyslu aktuální stav - plníme částečně představuje hodnocení výroku **Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem 18,4 %, Podpora a pomoc při volbě povolání žáka, Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku –** obojí **8,8 % a Pomoc při vybavení, kompenzačními a reedukačními pomůckami 7,2 %.**

Naopak **nejméně zastoupené údaje jsou nulové hodnoty** u položek Podpora při zpracování administr. náležitostí spojených s integrací, Podpora v hodnocení a otázkách klasifikace, Formulování srozumitelných závěrů a vyšetření, Doporučení uzpůsobení ke vzdělání.

Podpora při zpracování IVP, Stanovení podpůrných opatření, Podpora v otázkách forem a metod práce se žákem – vše **0,8 %**, Individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem **1,6 %**. **Zbývající položky** jsou rozloženy v pásmu od **2,4 % – 5,6 %.**

GRAF Č. 2.39
Poměrové vjádření k plnění služeb z hlediska personálních důvodů

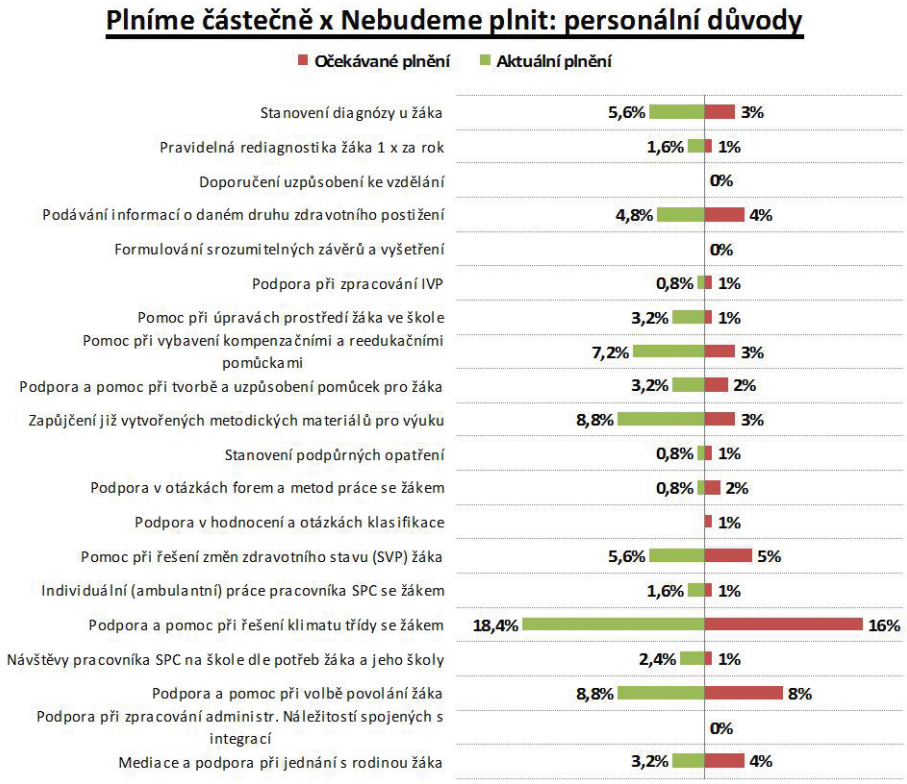

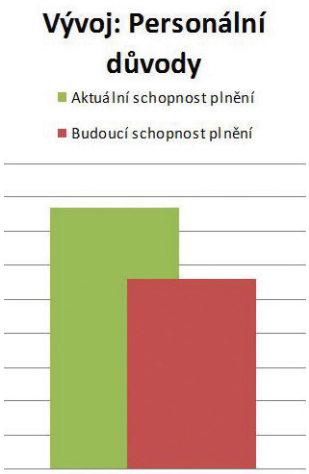

GRAF Č. 2.40
Vývoj naplňování služeb z hlediska odbornosti SPC

Poměrové srovnání – tedy vyjádření aktuální částečné schopnosti plnit požadavky služby a očekávané plnění, kdy se pracovníci speciálně pedagogických center vyjadřovali k výroku nebudeme schopni požadavky plnit z personálních důvodů (nemáme pracovníky na příslušné odbornosti). Z tohoto pohledu lze sledovat pouze nízkou **variabilitu výsledků.**

U většiny položek je rozdíl průměrných hodnot obou sloupců **v rozmezí od 0 % – 2 %**, rozdíl **překračující hranici 2 % se vyskytuje u položek Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy – 2,4 %, Stanovení diagnózy u žáka 2,6 %, Pomoc při vybavení kompenzačními pomůckami reedukačními pomůckami – 4,2 %.**

KOMENTÁŘ:

Z následujícího souhrnného grafu Vývoj: Personální důvody lez vyčíst podstatné shrnutí k tomuto hledisku, asice, že pracovníci očekávají **oslabení situace vůči aktuálnímu stavu.** Prakticky to znamená, **že pokud do budoucna nebudou pracovníci SPC schopni naplňovat dané potřeby nebude důvodem nedostatečná odbornost.**

STANOVISKO – NEPLNÍME : NEBUDEME PLNIT

Následující graf a tabulka vyjadřují protipólní hodnoty k míře aktuálních schopností/možností plnit položkami definované služby SPC a také budoucí očekávání v jejich plnění, specifikované hodnocením **považujeme za nadbytečné.**

GRAF Č.2.41
Poměrové vjádření k neplnění služeb z hlediska nadbytečnosti/ neopodstatnění služby

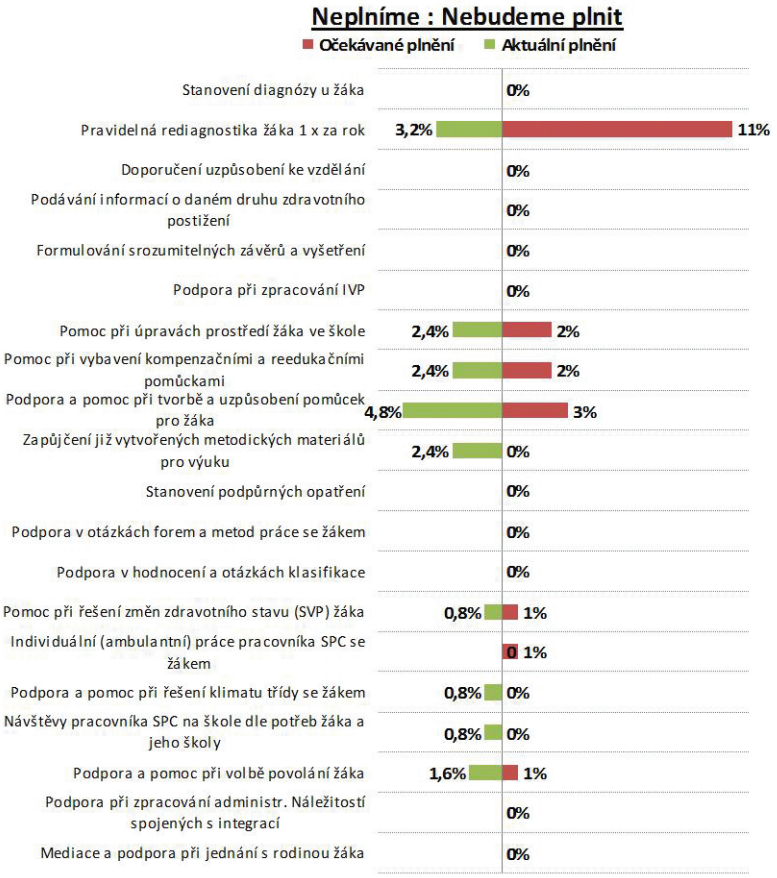

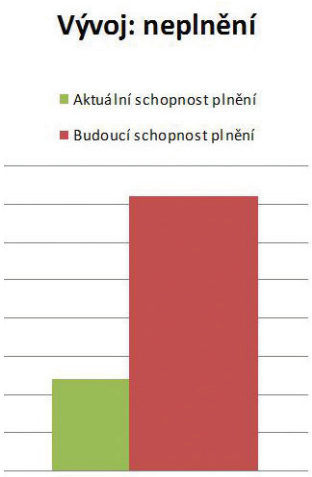

GRAF Č. 2.42
Vývoj neplnění služeb z hlediska nadbytečnosti/ neopodstatnění služby

U většiny z uvedených položek z hlediska aktuálního stavu byly zaznamenáno bodové hodnocení 0. Položky Návštěvy pracovníka SPC na škole dle potřeb žáka a jeho školy, Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem, Pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka **(vše 0,8 %)**, Podpora a pomoc při volbě povolání žáka, **(1,6 %)** Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku, Pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami, Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole **(vše 2,4 %)**, Pravidelná rediagnostika žáka 1 × za rok **(3,2 %)**, Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka **(4,8 %)**.

KOMENTÁŘ:

Z hlediska poměrového srovnání musíme rozdíly v položkách posuzovat ze dvou různých pohledů:

1. zatímco u položek Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku, Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka, Pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami, Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole **představují rozdíly oslabení aktuálního stavu – tzn. že do budoucna očekává menší počet pracovníků, že je nebudou schopni naplňovat z důvodu nadbytečnosti**

2. na druhou stranu u položek **Pomoc při změně zdravotního stavu** a zejména pak **Pravidelná rediagnostika** představují rozdíly **posílení** aktuálního stavu – tzn. že u položky pomoc při změně zdravotního stavu o 0,2 % a u položky Pravidelná rediagnostika 1× za rok – **o 7,8 % více pracovníků více očekává že nebudou tuto službu plnit, a to z důvodu, že ji považují za nadbytečnou.**

Díky nadprůměrnému nárůstu u položky Pravidelná rediagnostika 1x za rok ukazuje souhrnný graf vývoje posílení schopnosti plnění – resp. neplnění posílení oproti aktuálnímu stavu.

SHRNUTÍ:

Předcházející analýza výsledků dotazníkového šetření u pracovníků speciálně pedagogických center přináší ne příliš optimistické závěry, a sice:

- i přes snahu plnit veškeré dané a očekávané požadavky uživatelů služeb (rodiče/školy) **vyjádřili pracovníci reálné obavy a odhadující pokles schopnosti naplňovat tyto služby i nadále ve stejném rozsahu** (ev. kvalitě) i do budoucna, a to více méně ve všech dotazovaných položkách! Nejvíce se však **předpokládaný pokles bude dotýkat naplňování přímé práce s dítětem, a přímé pomoci škole v oblasti uzpůsobení podmínek, pomůcek, materiálů a řešení problémových situací. Nejméně se** dle pracovníků SPC tento pokles **dotkne formálních činností a činností spojených s administrativními výkon,** což může zcela zásadně změnit charakter dosavadních služeb a účel zřízení těchto poradenských pracovišť.

- Povzbudivý není ani fakt, že **v souvislosti s příčinami** již počínajících problémů ve zvládání naplňování standardních služeb a činností (plníme částečně) **hovoří pracovníci SPC zejména o kapacitních důvodech. Z hlediska možnosti řešení tohoto stavu tedy není možné řešit situaci interními kroky v rámci jednotlivých zařízení, ale koncepčně v celorepublikovém měřítku na úrovni zřizovatelské, ev. na úrovni legislativních úprav, o kterých jsme přesvědčení, že za vznikajícími problémy stojí (s účinností novelizovaných vyhlášek ukotvujících provádění ročních rediagnostik)**

- Naopak povzbudivá se jeví skutečnost, **že hlavními příčinami předpokládaných budoucích problémů nejsou** dle pracovníků ani **nízká nebo nedostatečná odbornost** (pouze v marginálních případech a částečně! A to spíše vzhledem k nedostatkům v zajištění dalšího vzdělávání nebo stanovení vzdělávacího standardu a jejich financování, než z důvodů neochoty nebo nedostatečné erudovanosti pracovníků) **nebo snaha o bagatelizaci služeb (nebudeme plnit považujme za nadbytečné)** tedy **pouze s výjimkou rediagnostiky**, kdy domníváme se, že vlivem zavádějících či ne zcela adekvátně vymezených pojmů v novelizaci vyhlášek i v případech, že je nutno rediagnostiku provádět tam, kde pro ni není v takovéto četnosti opodstatnění (tedy např. u žáků v režimu speciálního školství – tedy ve specializovaných školách, kde ovšem výuka probíhá podle RVP ZV, a jsou pouze uzpůsobeny např. formy, metody a počty žáků ve třídě)

Výsledky tohoto šetření byly dále použity ke komparaci s potřebami rodičů a škol.

2.6 Analýza expertní ankety pracovníků odboru školství Krajských úřadů České republiky

Expertní ankety se účastnili pracovníci odborů školství krajských úřadů České republiky, ve které se vyjadřovali k problematice řízení školských poradenských zařízení. Účelem získání stanovisek pracovníků odborů školství krajských úřadů bylo doplnit údaje z pohledu zřizovatele a také doplnit o postoj a možnosti působit v oblasti změn. Odpověď se podařilo získat od pracovníků všech krajů, kromě Prahy.

2.6.1 Vyhodnocení expertní ankety – odborný pohled pracovníků odboru školství Krajských úřadů ČR

1) STÁVAJÍCÍ TERITORIÁLNÍ POKRYTÍ SLUŽBAMI SPC JE V NAŠEM KRAJI DLE VAŠEHO NÁZORU U JEDNOTLIVÝCH POSTIŽENÍ

Spokojenost se zabezpečením sítě nelze vyjádřit procentuelně, protože ne všichni respondenti své názory konkretizovali v „bodovém vyhodnocení“. Z odpovědí však lze vyčíst, že stoprocentní nespokojenost s teritoriálním pokrytím službami SPC panuje v Jihočeském kraji a s výjimkou služeb pro žáky s mentálním postižením i v kraji Středočeském. Naopak naprostou či alespoň průměrnou spokojenost vyjadřují pracovníci krajů Moravskoslezského, Karlovarského, Královéhradeckého a Jihomoravského.

Nejlépe je hodnoceno vytvoření sítě pro žáky s mentálním postižením, poměrně dobře je hodnocena úplnost sítě pro žáky s více vadami (to patrně souvisí s tím, že služby těmto klientům poskytuje většina SPC pro žáky s mentálním postižením).

2) JAK HODNOTÍTE STRUKTURU PRACOVNÍKŮ SPC DLE JEJICH SPECIALIZACE A ODBORNOSTI – DOSTAČUJE POTŘEBÁM?

V jednotlivých krajích jsou „tabulková místa“ naplněna. Struktura pracovníků v jednotlivých centrech – speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník je zachována jen u části SPC. Poměrně často chybí pracovní pozice sociální pracovník.

Odbornost speciálního pedagoga ne vždy koresponduje s odborným zaměřením SPC. Speciální pedagogové nemají vždy požadovanou specializaci odpovídající konkrétnímu zaměření SPC, někdy je však větším nedostatkem absence jejich pedagogické praxe. Největší nedostatek je u pracovních pozic etoped a logoped. Problémem je také častá roztříštěnost jednotlivých úvazků (částečný úvazek jednoho pracovníka v SPC, PPP a speciální škole).

Obecně je však větším problémem nedostatek počet způsobilých a zkušených psychologů a hlavně celkový počet a pracovní náplň sociálních pracovníků. Počet sociálních pracovníků v SPC je velmi nízký a jejich náplň práce spíše koresponduje

s pracovní náplní administrativního pracovníka. To se zpětně odráží v motivaci sociálního pracovníka k dalšímu vzdělávání, případně ve snaze změnit zaměstnání.

Kladně by bylo hodnoceno užší propojení SPC s odbornými lékaři a OSPOD.

Některé kraje (např. Liberecký) vidí východisko z problémů týkajících se aprobovanosti, odbornosti a výše úvazku pracovníků SPC v naplnění ustanovení Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011-2015: odtržení SPC od škol (zatím jsou SPC součástí příspěvkových organizací – škol) a sloučení do jednoho SPC.

Jedinými kraji, které ve vyšší míře kooperují se sousedními kraji v otázkách zabezpečení poradenských služeb jsou kraje Středočeský (zejména služby pro žáky se smyslovým a tělesným postižením zajišťují pražská SPC) a kraj Karlovarský (služby pro žáky se sluchovým a zrakovým postižením zajišťují SPC Plzeňského kraje). Školy Karlovarského kraje máji na poskytování těchto služeb s danými SPC Plzeňského kraje smlouvu a náklady na tuto péči hradí.

3) MYSLÍTE SI, ŽE POČET PORADENSKÝCH PRACOVNÍKŮ V SPC JE S OHLEDEM NA POTŘEBY ŽÁKŮ SE SVP VE VAŠEM KRAJI DOSTATEČNÝ?

Počet poradenských pracovníků působících v SPC i poradenských pracovníků celkem je vnímám všemi kraji jako silně poddimenzovaný. Pouze v Jihomoravském kraji se podařilo navýšit počet těchto pracovníků o několik míst, to však ani zde neřeší daný stav, kdy SPC jen velmi těžce plní úkoly dané současnou legislativou (zejména v oblasti rediagnostiky). Nejzávažnější je patrně situace v SPC pro klienty s NKS, zde pracovníci zřizovatele přiznávají možnost nedodržení vyhláškou daných lhůt k vyšetření žáků. Zajímavý je postřeh jednoho respondenta, že situace by se neměla řešit navyšováním počtu poradenských pracovníků, ale změnou legislativy (zrušení povinnosti rediagnostiky). Obecně je vnímáno, že zejména nárůst administrativních výkonů související s platnou legislativou se negativně projevuje na samotné přímé podpoře (četnosti poradenské intervence) ve školách,kde jsou integrováni žáci se ZP.

SPC tak velmi těžce plní své základní poslání, které je od zřizovatele žádáno a očekáváno: přímá poradenská podpora žákům v inkluzivním vzdělávání včetně podpory jejich škol.

Nárůst výkonů a zvýšená administrativní náročnost má dopad i do oblasti financování provozu SPC (zvýšené výdaje na poštovné či cestovné související se zajišťováním informovaných souhlasů s vyšetřením a souhlasů se zprávou z vyšetření…). Zvýšené nároky na rediagnostiku, která se často realizuje v ambulantním prostředí SPC mají dopad na prostorové a materiální podmínky SPC.

Negativně se projevuje rovněž nízký počet sociálních pracovníků. Jejich činnosti musí provádět ostatní odborníci, nejčastěji speciální pedagogové, kterým se tak snižuje prostor pro výkon činností určených této pracovní pozici. Zaznívá názor, že řešení této situace by pomohlo, kdyby každý pracovník měl v péči nižší počet klientů, jak je to např. v zahraničí, a to hlavně s ohledem na kvalitu poskytované péče. Je zmíněn rovněž další problém: v rámci ČR není jednotně stanoven počet pracovníků v SPC a PPP.

4. JAK VNÍMÁTE NEJEDNOTNOSTI ZŘIZOVATELSKÉ FUNKCE U JEDNOTLIVÝCH SPC (kraj, MŠMT, obecní, soukromé), – MŮŽE MÍT NEBO MÁ TATO NEJEDNOTNOST DOPAD NA ŘEŠENÍ PROBLEMATIKY SPC A PLNĚNÍ JEJICH ÚKOLŮ?

Z hodnocení jednotlivých pracovníků krajských úřadů vyplývá, že rozdílná zřizovatelská funkce působí problémy v závislosti na personálním obsazení ředitelů daných škol, u kterých jsou SPC zřízena. Objektivně nemají kraje vliv na SPC zřízená obcemi, MŠMT či soukromými zřizovateli. Tam, kde panují mezi jednotlivými subjekty „normální" mezilidské vztahy, lze řešit problematiku SPC bez ohledu na různost zřizovatelů.

Znovu se tak setkáváme s připomínkou odkazující na absenci metodického vedení SPC. To chybí všem v systému bez ohledu na jednotlivé zřizovatele. To, že ve čtyřech krajích není pociťována nejednotnost ve zřizování SPC jako závažný problém, je spíše než zprávou o neexistenci nebo marginálnosti tohoto problému, zprávou o aktuálně dobře nastavených mezilidských vztazích mezi zúčastněnými. Na těch se ale nedá stavět systémové řešení. I přesto se v názorech těchto respondentů objevuje zmínka, že vzhledem ke sjednocení přístupu ke stanoveným úkolům a výstupům by byla jako optimální vnímána situace, kdy tato poradenská zařízení budou v kompetenci jednoho zřizovatele. Dalším relevantním názorem na tuto oblast je sdělení, že různost zřizovatelů by nebyla na škodu, „pokud všichni budou dodržovat jednotné standardy a bude fungovat jednotné metodické vedení poradenských služeb".

Nejproblémověji je celá situace vnímána tam, kam byl bez ohledu na faktické či domnělé potřeby kraje jako garanta vzdělávání v daném regionu a bez jeho souhlasu dán souhlas se zřízením SPC ze strany MŠMT. I když tento názor byl fakticky uveden pouze u jednoho z respondentů, není to praxe ojedinělá a bohužel bychom případy, kdy došlo ke zřízení SPC na základě blíže neidentifikované zakázky či úplně mimo segment služeb poskytovaných dle plané legislativy, našli napříč celou republikou více. Jedná se např. o SPC, v jejichž klientele jsou především žáci s SPU či SPCH.

I to je bohužel jasným dokladem o nesystémovosti tohoto segmentu poradenství, který mohl být důvodný v 90. letech minulého století, ale je neodůvodnitelný po dvaceti letech fungování systému.

5. JAKÝ JE VÁŠ NÁZOR NA ORGANIZAČNÍ POJETÍ ČINNOSTI SPC V BUDOUCNU (modelově: při školách, samostatný právní subjekt, jeden subjekt v kraji s detašemi…)

Názory na budoucí optimální uspořádání SPC se velmi různí. Názory se pohybují na škále od stanoviska, že vyhovuje současný stav, kdy jsou SPC součástí speciálních škol (k tomuto stanovisku se přiklání 2 respondenti), přes model 1 samostatné organizace s právní subjektivitou (5 celkem jednoznačných stanovisek) po popis modelu, kdy je možné mít jedno školské poradenské zařízení v kraji, které by zastřešilo činnost stávajících SPC a PPP s jasným a přesným vymezením kompetencí jednotlivých detašovaných pracovišť (2 stanoviska). Téměř všichni respondenti svá stanoviska doprovázejí uvedením kladů a negativ navrhovaných řešení.

Jako **největší pozitivum aktuálního stavu** (SPC jsou součástí speciálních škol) je pravděpodobně nejnižší finanční náročnost tohoto řešení. Provozní náklady na činnost SPC jsou skryty v provozních nákladech škol, a tak se kraje nemusejí zabývat otázkou financování prostor SPC včetně nákladů na spotřebované energie, materi-

ální vybavenosti prostor včetně nákladů na pořízení a provoz výpočetní techniky, financování nákladů na účetnictví, mzdové účetnictví a dalších dnes neidentifikovaných nákladů. Pozitivně je rovněž vnímána skutečnost, že díky stávajícímu uspořádání je zajištěn vhled odborných pracovníků centra na praktické stránky života ve školách. Negativně pak vnímají tento stav zejména ve vztahu k činnostem SPC, které mnohdy plní i úlohu školního poradenského pracoviště na „mateřské škole". Dalším navrhovaným modelem je **zřízení jednoho SPC (právního subjektu) v kraji** s detašovanými pracovišti nejčastěji v každém okrese.

Očekávaná pozitiva tohoto modelu dle vyjádření expertů jsou následující :

- standardizace služeb speciálně pedagogického poradenství z hlediska obsahu i územní dostupnosti pro občany a školy na území kraje (např. posílení role školských poradenských zařízení při řešení vážných výchovných problémů ve školách);
- specifikace služeb (stanovení priorit) a zamezení jejich překryvu; v současné době zajišťují různé organizace částečně různé aktivity; většina handicapů není příliš početná a nevyžaduje tedy trvalou přítomnost odborníka v každém okresním městě (možným modelem je vznik SPC v krajském městě obsazeného odborníky na jednotlivé handicapy; tito odborníci by pak měli zajistit služby po celém kraji; je však nutné zajistit i jejich mobilitu)
- efektivnější využití potenciálu speciálních pedagogů, psychologů a sociálních pracovníků v poradenských zařízeních;
- transparentní odpovědnost za přípravu podkladů k výchovně vzdělávací činnosti včetně výkaznictví (jednoznačnost a srozumitelnost) a informovanost ředitelů, učitelů a výchovných poradců o problematice vzdělávání handicapovaných ve školách na území kraje (MŠ, ZŠ, SŠ);
- sjednocení postupů při stanovení konkrétních podpůrných opatření, která mají přímý dopad na využívání prostředků regionálního školství; přístupy jednotlivých SPC a PPP jsou často odlišné, např. v případě vyjádření školského poradenského zařízení ke zřízení funkce asistenta pedagoga (ve smyslu § 16 odst. 9 Školského zákona);
- vytvoření podmínek pro přenos zkušeností mezi jednotlivými odborníky; rozhodování jednotlivých pracovníků probíhá individuálně a ani v případně sporných případů neexistuje konsiliární či kontrolní systém, který by korigoval či eliminoval nepřesnou diagnostiku, podporoval přenos zkušeností mezi jednotlivými odborníky a slaďoval postupy.

Dalším zmiňovaným modelem je **samostatné poradenské zařízení (právní subjekt) vzniklý sloučením všech PPP a SPC v kraji.** U tohoto modelu by však musely být důsledně stanoveny odborné kompetence vedoucích pracovníků obou segmentů, neboť jinak hrozí unifikace způsobu péče o klienty, která je dnes odlišná (PPP je více poradenským zařízením ambulantní péče, SPC je více zaměřena na poskytování péče v terénu) a mohla by přinést více problémů než užitku.

Dva z respondentů si uvědomují, že součástí školského poradenského systému jsou aktuálně i střediska výchovné péče a **kraje čeká řešení dalšího problému: nastavení fungujícího krajského poradenského systému, jehož součástí jsou právě i SVP.** Stávající síť SVP je však ještě více nesystematičtěji vytvořená než síť SPC. Přitom dle informací ze škol se neustále množí výchovné problémy, roste počet a závažnost sociálně-patologických jevů, včetně závažných poruch chování. Kapacity školských poradenských zařízení se úměrně nárůstu těchto problémů

nezvyšují, v mnoha krajích jsou dlouhodobě výrazně podhodnoceny. Bude tedy muset dojít k doplnění sítě SVP (ambulantní i lůžkové).

Je zřejmé, že stejně jako byly v uplynulém desetiletí hledány a nalézány cesty spolupráce mezi SPC a PPP (někdy velmi složitě), lze očekávat obdobný proces související s emancipací SVP a jejich zapojením do systému školských poradenských zařízeních.

> *Na druhou stranu je souhra časových okolností (úvahy o změně koncepce školského poradenského systému a zařazení SVP mezi ŠPZ), příležitostí, jak tento problém komplexně vyřešit ve prospěch jeho zřizovatelů, poskytovatelů služeb i jejich uživatelů.*

6. MÁTE V KRAJI ZAVEDEN JEDNOTNÝ SYSTÉM EVIDENCE KLIENTŮ SPC (analogicky ke školám, které mají „matriku“).

Pokud ano:

a. napište jaký
b. jak jste spokojeni s jeho fungováním
c. zda jej vůbec jako metodický orgán využíváte.

Pokud ne, pociťujete jeho absenci jako problém a hodláte ji v blízkém časovém horizontu řešit?

Jedinými kraji, které mají zaveden jednotný evidenční systém, jsou Pardubický kraj (PPP Profesional firmy AMENIT Nový Jičín) **a Jihomoravský kraj** (Profesional firmy Gargoš). Oba softwary byly původně připraveny pro činnost PPP. V SPC jsou schopny zajistit evidenci činností – evidenci klientů, setkání a psaní závěrečných zpráv umožňují zapisovat i činnosti jako jsou metodické konzultace, přednášky, propagační akce, publikace a jakékoliv další. Díky tomu lze pak přímo v programu generovat kompletní statistiky pro vyplnění ročních výkazů MŠMT. Předností systému Amenit je jednotná evidence všech poradenských zařízení, používání jednotného jazyka pro názvy postižení, diagnóz. Nevýhodou je nemožnost sdílení pořízených dat mezi jednotlivými pracovišti.

Expert z Královéhradeckého kraje uvádí, že pracovníci SPC používají jednotný software, který kraj nijak nevyužívá. Bližší údaje nejsou uvedeny. Pracovnice Karlovarského kraje uvádí využívání ambulantní knihy, neuvádí však, zda se jedná o elektronickou podobu.

Ostatní kraje užívání žádného jednotného evidenčního sytému pro činnost SPC neuvádějí, většina z nich to chápe jako negativní skutečnost. Ústecký kraj o pořízení takového systému aktuálně jedná. Expert Libereckého kraje vyjádřil názor, že potřebu „jednotné“ evidence vyřeší „jednotné“ zřízení SPC v kraji.

Shoda mezi všemi respondenty panuje v tom, **že pro práci s údaji generovanými z SPC využívají pouze údaje ze zahajovacích výkazů.**

7. POCIŤUJETE NĚJAKÝM ZPŮSOBEM DE FACTO ZRUŠENÍ IPPP JAKO CENTRÁLNÍHO METODICKÉHO SUBJEKTU? (jak to vlastně řešíte – budete řešit…)

Pracovníci všech krajů vnímají zrušení centrálního metodického subjektu jako problém. Uvádějí, že centrální metodický orgán ve speciálním vzdělávání citelně chybí, především nyní, kdy na MŠMT dochází k výměně pracovníků a nejsou k dispozici

zkušení a znalí odborníci. Řešení této otázky bohužel krajům nepřísluší, dá se to řešit pouze centrálně.

V některých odpovědích se objevují konkrétní příklady, kdy je nejvíce pociťována absence jednotného metodického orgánu:

- chybí platforma pro řešení problémů metodiků (pracovníků zřizovatelů) jednotlivých krajů
- chybí informace o dalším vzdělávání
- chybí systém, mantinely, metodické vedení
- chybí jednotný systém dalšího vzdělávání poradenských pracovníků
- chybí autorita, která by se zasadila o větší jednotnost v diagnostice, terminologii, statistickém výkaznictví…
- chybí možnost setkávání s kolegy v rámci výměny zkušeností, řešení nestandardních záležitostí, postupů atd.

Zároveň se však objevuje názor, který snad nejlépe vyjádřila jedna z respondentek:

> *„Vzkříšení Institutu nepovažuji za krok vpřed; v určité době byl snad přínosem, ovšem bez možnosti většího vlivu na poradenská zařízení. Východisko vidím spíš ve skutečně funkčním začlenění poradenství do organizačního systému MŠMT, gesce odboru 22 – odbor speciálního vzdělávání a institucionální výchovy (podobně jako funguje oblast prevence). Ovšem za předpokladu, že činnost budou vykonávat erudovaní odborníci, znalí problematiky a kompetentní k návrhům smysluplných legislativních změn, pokud stávající zákonné normy neprospívají dětem (žákům) se speciálními vzdělávacími potřebami. Popsanou možnost pokládám za levnější záležitost než obnovení „IPPP“.*

8. CO VNÍMÁTE JAKO VELKÝ PROBLÉM (organizační, legislativní, finanční, odborný…) VE VZTAHU K ASISTENTOVI PEDAGOGA?

Problémy související s funkcí asistenta pedagoga jsou chápány velmi palčivě. Logicky vycházejí **z finančních problémů**, které před jednotlivými kraji v souvislosti se zřizováním těchto pracovních pozic stojí, zasahují však i do oblasti pracovně právní a oblasti odborných problémů. Souhrnně lze říci, že jde o:

- hledání finančních prostředků na jeho financování v závislosti na exponencionálním nárůstu jejich počtu,
- řešení reálného a financovatelného procesu od jeho doporučení po jeho „přidělení“ a financování,
- absenci jednotné metodiky, kterou by se řídily všechny kraje,
- problematiku výše úvazku a zařazení do příslušné platové třídy (zejména v souvislosti s možným vysokoškolským vzděláváním a nejvyšším možným zařazením do 9. platové třídy),
- někdy nedostatečné odborné vzdělání,
- absenci dalšího vzdělávání asistenta pedagoga,
- vysokou cenu základního kurzu pro asistenta pedagoga v souvislosti s výší a časovým omezením jeho úvazku, možností finančního zařazení,
- absenci metodické podpory asistentům pedagoga (např. ze strany SPC),
- problém skryté osobní asistence ve školách,
- odborný problém související s tím, že někdy přítomnost AP žáka spíše segreguje od třídy, v níž je umístěn,

- neochotu některých škol přijmout žáka se SVP bez asistenta pedagoga i přes to, že žákovi by lépe prospěla jiná podpůrná opatření
- snahu některých rodičů vymoci si asistenta pedagoga pro své dítě i přes to, že by mu lépe prospěla jiná podpůrná opatření

Modely mimonormativního financování funkce asistenta pedagoga jsou v jednotlivých krajích naprosto odlišné. Krajští pracovníci by jednoznačně přivítali jednotnost tohoto řešení metodickou podporu v této oblasti. Fungování této jednotné metodiky je však možné pouze pokud zároveň s ní bude změněn systém financování AP. Ten by musel být nezávislý na normativním financování vzděláván v jednotlivých krajích či na rezervách kraje. Pokud nedojde k těmto změnám, nebude možné jednotnou metodiku pro přidělování financí na asistenta pedagoga ani vytvořit ani uplatnit v praxi.

Pro výjimečnost řešení (jediný kraj, který „přiznává" nárok na asistenta pedagoga v rámci správního řízení) uvádíme postup v kraji Vysočina:

Krajský úřad Kraje Vysočina se pokusil čelit narůstajícímu trendu ve spolupráci s poradenskými zařízeními působícími v Kraji Vysočina nastavením pravidel již v roce 2009, kdy byla zveřejněna metodika upravující postupy a která zároveň stanovila náležitosti žádostí včetně obsahu jednotlivých stanovisek (vše vycházelo z platné legislativy a veškeré výstupy byly důkladně projednány s poradenskými zařízeními). Tehdejší metodika pouze upravovala postup a do jisté míry nezasahovala do procesu posuzování jednotlivých případů. V letošním roce byla zveřejněna aktualizovaná metodika, která se snaží reagovat na stále rostoucí počet AP ve školách a školských zařízeních působících v Kraji Vysočina bez rozdílu zřizovatele – „Manuál k udílení souhlasu ke zřízení funkce asistenta pedagoga ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami". Od října 2011 do konce února 2012 proběhla řada jednání zástupců odboru školství krajského úřadu spolu se zástupci poradenských zařízení, během kterých byly projednány jednotlivé formuláře žádostí včetně nastavení kritérií. Po projednání několika návrhů byla finalizována stávající podoba metodiky včetně kritérií a nastavení způsobu jednání odborné komise, kde jsou projednávány všechny „nejasné" případy. Posuzování a rozhodování pracovníků odboru školství vychází z doporučení poradenských zařízení (poradenská zařízení při posuzování jednotlivých žádostí ředitelů škol postupují vždy s ohledem na veškeré jim známé skutečnosti konkrétního „případu" a v souladu s touto metodikou). Možnosti průběhu přidělování souhlasu ke zřízení funkce AP:

- *poradenské zařízení vydá kladné stanovisko —> ředitel školy zažádá —> krajský úřad vyhoví žádosti a vydá souhlas,*
- *poradenské zařízení vydá negativní stanovisko —> ředitel školy přesto zažádá —> krajský úřad vyhoví žádosti a vydá souhlas podmíněný tím, že nebudou ze strany kraje poskytnuty finanční prostředky (příplatek za postižení ovšem za žákem jde, toho se to netýká)*

9. JAK ŘEŠÍTE ODVOLACÍ – REVIZNÍ PRACOVIŠTĚ PRO ŘEŠENÍ STÍŽNOSTÍ ČI ODVOLÁNÍ PROTI VÝSLEDKŮM DIAGNOSTIKY?

Situaci, kdy by musel některý z krajů řešit stížnost či odvolání proti výsledkům diagnostiky, doposud nikdo z respondentů neřešil. Přesto se však shodují v názoru, že obdobný institut (ne pracoviště, ale spíše skupina odborníků) by měl být legislativně ukotven. Objevují se názory, že by tuto funkci mohla řešit ČŠI, ale objevuje se

i názor, že přes logičnost tohoto kroku mu brání pochyby o odbornosti a kompetentnosti pracovníků ČŠI řešit odborné diagnostické problémy.

10. POPIŠTE Z VAŠEHO POHLEDU TŘI NEJVĚTŠÍ PROBLÉMY V ČINNOSTI SPC VE VAŠEM REGIONU

Uvedené problémy by se mohly shrnou do několika oblastí :

a) Personální obsazení

- nedostatečný počet odborných pracovníků SPC – souvisí s nedostatkem finančních prostředků na platy,
- chybí odborníci v některých částech některých krajů,
- SPC je součásti škol, vedoucí SPC je „jen" vedoucí. O zásadních věcech, vč. finančních záležitostí, nákupu pomůcek ap. rozhoduje ředitel školy. Jako úředník krajského úřadu jednám ve věcech SPC s ředitelem školy – často absurdní!,
- ředitelé škol často nejsou schopni předat kompletní informaci o jednání a sjednocování činnosti vedoucím a pracovníkům center,

b) provozní prostředky

- chybějící prostředky na nákup diagnostických nástrojů,
- chybějící prostředky na zabezpečení výjezdů do škol a rodin (stále jsou SPC bez aut),
- chybějící prostředky na další vzdělávání poradenských pracovníků,
- chybějící prostředky na nákup kompenzačních pomůcek

c) legislativní rámec

- nevyjasněnost otázky rediagnostiky,
- snížení terénní podpory žáků ve školách a rodinách z důvodů vysoké vytíženosti pracovníků SPC rediagnostikou a zvyšující se administrativní náročností,
- absence metodického vedení (organizace)

d) organizační rámec činnosti

- nedodržování objednacích lhůt, lhůt k vypracování zprávy z vyšetření (souvisící s personálním poddimenzováním systému),
- absence možnosti ovlivnit činnost SPC jiných zřizovatelů,
- dlouhé objednací lhůty, nerovnoměrné vytížení odborných pracovníků jednotlivých zařízení (u PPP je daleko vyváženější),
- provázanost SPC s kmenovými školami,
- částečné úvazky odborných pracovníků v SPC,
- nedostatky v teritoriálním pokrytí SPC pro dané druhy postižení v některých regionech

11. POPIŠTE Z VAŠEHO POHLEDU TŘI NEJVĚTŠÍ PROBLÉMY VE FUNGOVÁNÍ STÁVAJÍCÍHO SYSTÉMU SPC JAKO SYSTÉMOVÉ SOUČÁSTI PORADENSTVÍ V ČR CELKOVĚ (dle důležitosti jedna až tři):

Problémy, které jsou patrny ve fungování stávajícího systému SPC jako systémové součásti poradenství v ČR, se celkově příliš neliší od těch, které respondenti zaznamenávají ve svých krajích. Protože se nejedná o problémy, které by byly jiné než ty, které se prolínají celou expertní anketou, uvádíme jejich celkový výčet:

- chybí centrální metodický orgán
- chybí revizní pracoviště

- chybí standardizované diagnostické nástroje
- komplikujícím prvkem je nejednotnost zřizovatelské funkce
- problémem je podfinancování, případně nedostatek pracovníků
- problémem je nejednotnost v postupech diagnostiky, nejednotnost výstupů, závěrů
- za zásadní problém je považována problematika týkající se asistenta pedagoga v celé své šíři
- problém je rovněž v neostré kompetenci mezi SPC a PPP
- chybí jasná a funkční legislativa
- chybí prostředky na provoz a mzdy
- chybí závazné standardy činností, metodika, celostátně pojatá závazná koncepce, další vzdělávání pracovníků center
- problémem je „podřízené" postavení SPC v systému poradenských služeb (PPP – samostatný právní subjekt, SPC – součást školy)
- problémem se stává i nekoncepční a neřízený (bohužel neovlivnitelný) vstup různých nestátních neziskových organizací do poradenství (už proto je třeba realizovat kroky vedoucí k zefektivnění poradenských služeb ve školství co nejdříve)
- Obdobný je i problém související se vstupy neodborníků (případně neziskových organizací) do posuzování práce center a jejich velký vliv na legislativu
- problémem jsou i různé pohledy na kvantitu a kvalitu činnosti SPC. Velký vliv subjektivních názorů jednotlivých odborných pracovníků
- problémem, který může v budoucnu zásadně ovlivnit kvalitu poskytovaných služeb je i neřešení systému vzdělávání a kariérního růstu

SHRNUTÍ

Přes patrnou nejednotnost respondentů v názorech na řešení dílčích problémů souvisejících s aktuální podobou školského poradenského systému, je deklarován vysoký stupeň jejich snahy o řešení této problematiky.

Z odpovědí na všechny otázky lze vyvodit, že řadu problémů by pomohlo vyřešit **jednotné a erudované metodické vedení**, které by zajistilo jednotnost názorů a výkladů v rámci celé České republiky a poskytlo by těmto pracovníkům i jistotu a oporu v realizovaných krocích v rámci svého regionu a to jak v komunikaci s nadřízenými tak v komunikaci se samotnými ŠPZ.

Jednoznačně největším problémem v současnosti je celý mechanismus týkající se asistenta pedagoga (kriteria „přidělování, výběru, financování…).

Otázka č. 1:
Stávající teritoriální pokrytí službami SPC je v našem kraji dle Vašeho názoru u jednotlivých postižení ?

- Názory na tuto otázku se velmi různí.
- Pouze 4 kraje vyjádřily spokojenost se stavem teritoriálního pokrytí službami SPC
- Kraje hodnotily nejlépe síť SPC pro žáky s mentálním postižením.
- Názory na řešení nedostatečné sítě SPC se velmi různí a často souvisejí s plány na nové uspořádání SPC – od odtržení SPC od škol a sloučení do jednoho pracoviště až po kooperaci mezi Kraji na základě smluv.

Otázka č.2:

Jak hodnotíte strukturu pracovníků SPC dle jejich specializace a odbornosti – dostačuje potřebám?

- Řada krajů vnímá problém zejména v **nekorespondující odbornosti/specializaci či praxi** na pozicích speciálních pedagogů,
- **Menším problémem je nedostatečná způsobilost a zkušenosti** psychologů.
- Nejmarkantnější problém pak vidí kraje u **sociálních pracovníků**, a to jak z pohledu **personálního zabezpečení** (celkového nedostatku sociálních pracovníků), tak v také **náplni práce sociálních pracovníků.**

Otázka č.3:

Myslíte si, že počet poradenských pracovníků v SPC je s ohledem na potřeby žáků se SVP ve vašem kraji dostatečný?

- Kraje přiznávají **personální poddimenzování pracovišť umocněným nárůstem administrativních činností, které mají za následek** neplnění základní funkce a poslání poradenských pracovišť,
- Přes veškeré navyšování prostředků na financování poradenských pracovišť je zřejmá prostorová a materiální insuficience SPC.
- Výše zmiňované **nedostatečné personální zabezpečení pozic sociálních pracovníků pak způsobuje přesouvání kompetencí na ostatní členy poradenského týmu, čímž zvyšuje zátěž těchto pozic,** která představuje riziko **snižování kvality poskytovaných služeb.**

Otázka č.4:

Jak vnímáte nejednotnosti zřizovatelské funkce u jednotlivých SPC?

- V odpovědích se poprvé projevila zmínka **o absenci metodického vedení.**
- **4 Kraje nepociťují nejednotnost jako závažný problém** – zejména díky kvalitním mezilidským vztahům systém funguje nezávisle na kompetencích jednotlivých zřizovatelů.
- Tyto kraje si však uvědomuji zranitelnost tohoto stavu.

Otázka č. 5:

Jaký je váš názor na organizační pojetí činnosti SPC v budoucnu (modelově: při školách, samostatný právní subjekt, jeden subjekt v kraji s detašemi…)

- Jednotlivé kraje spatřovaly **řešení ve všech zmíněných modelech** – při školách, samostatný právní subjekt, jeden subjekt v kraji s detašemi. Jako jedno z řešení se objevila i možnost sloučení SPC a PPP s vymezením kompetencí jednotlivých pracovišť. **Opět se zde tedy prokázala nejednotnost zřizovatelů na celý problém.**
- **Stávající způsob zřízení (u speciálních škol)** chápou kraje jako **finančně nejúspornější systém.**
- Za vhodné považujeme uvést zmínku 2 respondentů, kteří deklarovali nutnost zapojení SVP do systému ŠPZ pro ZP.

Otázka 6:

Máte v kraji zaveden jednotný systém evidence klientů SPC?

- V krajích **neexistuje jednotný systém evidence klientů.**
- Programy pro evidenci klientů jsou používány ojediněle, především pro potřeby SPC, nikoli systematicky pro zpracování statistických dat, jak pracovišti, tak zřizovatelem. **Kraje však vnímají tuto skutečnost jako negativní.**
- Jeden z krajů vidí řešení jednotné evidence ve zřízení jednoho SPC v kraji.

Otázka č. 7:
Pociťujete nějakým způsobem de facto zrušení IPPP jako centrálního metodického subjektu?

- Všechny kraje uvádějí zrušení centrálního metodického subjektu jako problém. Centrální metodický orgán ve speciálním vzdělávání citelně chybí.
- Dále kraje v odpovědích vyjádřily, že **jim řešení této otázky nepřísluší**, přesto uvedli své názory:
    - Chybí platforma pro řešení problémů metodiků (pracovníků zřizovatelů) jednotlivých krajů, absence informací o dalším vzdělávání, chybí jednotný systém dalšího vzdělávání poradenských pracovníků, chybí autorita, která by se zasadila o větší jednotnost v diagnostice, terminologii, statistickém výkaznictví…,chybí možnost setkávání s kolegy v rámci výměny zkušeností, řešení nestandardních záležitostí, postupů atd.
    - **Přes tyto názory však ne vždy jsou respondenti pro obnovu IPPP nebo podobného orgánu, ale zaznívá zajímavé stanovisko – začlenění poradenství do organizačního systému MŠMT**, gesce odboru 22 - odbor speciálního vzdělávání a institucionální výchovy.

Otázka č.8:
Co vnímáte jako velký problém (organizační, legislativní, finanční, odborný…) ve vztahu k asistentovi pedagoga?

- Největším problémem je nesystémovost financování a nedostatek financí na pokrytí požadavků na asistenta pedagoga.
- Z odpovědí je zřejmé, že napříč kraji existují zcela odlišné způsoby přidělování finančních prostředků při zřizování funkce asistenta pedagoga.
- Jako jediný Kraj Vysočina si stanovil vlastní metodiku a kritéria při zřizování a pro financování funkce asistenta pedagoga. Přes veškerou kritiku tohoto systému z řad odborné i rodičovské veřejnosti, lze za pozitivní považovat fakt, že tato metodika byla konzultována opakovaně řešena s pracovníky SPC.
- **Kraje deklarují silný požadavek/potřebu krajů na vytvoření jednotné metodické podpory, která by účinně řešila otázku financování funkce asistenta pedagoga.**

Otázka č. 9:
Jak řeší odvolací – revizní pracoviště pro řešení stížností či odvolání proti výsledkům diagnostiky?

- Kraje dosud nebyly adresátem stížností, nebo je postoupily ČŠI.
- Respondenti se shodují na potřebě ukotvení možnosti revizního institutu v legislativě.

Odpovědi na otázku č. 10 :
Popište z vašeho pohledu tři největší problémy v činnosti SPC ve vašem regionu a č. 11: **Popište z vašeho pohledu tři největší problémy ve fungování stávajícího systému SPC jako systémové součásti poradenství v ČR celkově**
jsou uvedeny přehledně na stranách 102 a 103.

Výsledky expertní ankety vybízí k zamyšlení nad řešením celé řady aspektů, kterými se budou zabývat kapitoly věnované modelovým řešením systému ŠPZ.

2.7 Komparace hodnocení a očekávání účastníků poradenského systému

2.7.1 Potřeby škol ve vztahu ke službám SPC

V následujících dvou grafech lze sledovat přehled priorit škol a školských zařízení. Seznam je seřazen dle nejčastěji vyjádřených priorit (kategorie: nejvíce potřebujeme) takto:

1. Srozumitelné závěry a vysvětlení
2. Stanovení rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb u žáka
3. Stanovení diagnózy
4. Informace o daném druhu postižení
5. Návrh na úpravy ve vzdělávání
6. Podpora při zpracování IVP
7. Podpora v otázkách metod a forem práce
8. Podpora při změně zdravotního stavu dítěte
9. Zapůjčení již vytvořených materiálů pro výuku
10. Pomoc při vybavení kompenzačními pomůckami
11. Individuální ambulantní práce se žákem
12. Podpora při zpracování administrativních náležitostí integrace
13. Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka
14. Mediace a podpora při jednání s rodinou
15. Podpora a pomoc při volbě povolání
16. Podpora v otázkách hodnocení a klasifikace
17. Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole
18. Častější návštěvy pracovníka SPC ve škole
19. Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy

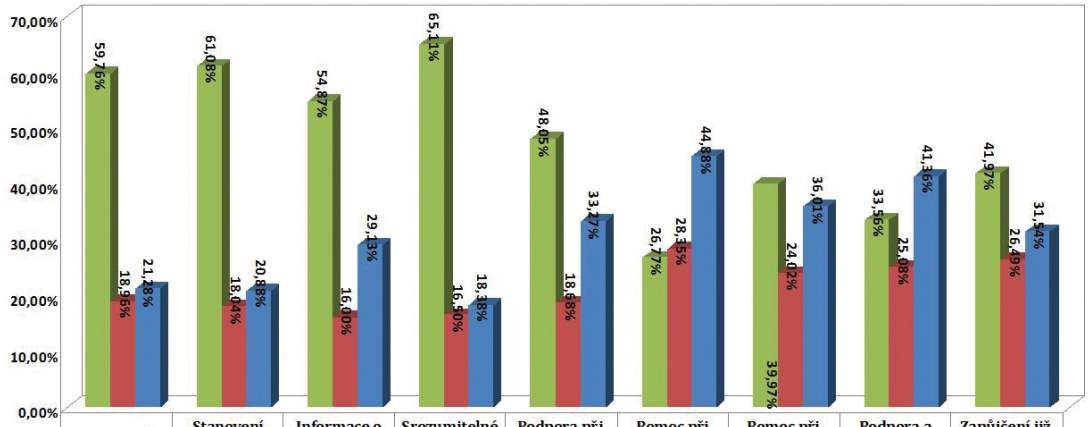

	Stanovení diágnózy	Stanovení rozsahu spec. Vzdělávacích	Informace o daném druhu postižení	Srozumitelné závěry a vysvětlení	Podpora při zpracování IVP	Pomoc při úpravách prostředí žáka	Pomoc při vybavení kompenzační	Podpora a pomoc při tvorbě a	Zapůjčení již vytvořených materiálů pro
Nejvíce potřebujeme - 1	59,76%	61,08%	54,87%	65,11%	48,05%	26,77%	39,97%	33,56%	41,97%
Nejméně potřebujeme - 5	18,96%	18,04%	16,00%	16,50%	18,68%	28,35%	24,02%	25,08%	26,49%
Ostatní	21,28%	20,88%	29,13%	18,38%	33,27%	44,88%	36,01%	41,36%	31,54%

GRAF Č. 2.43

Souhrn potřeb škol dle priorit

(1. část)

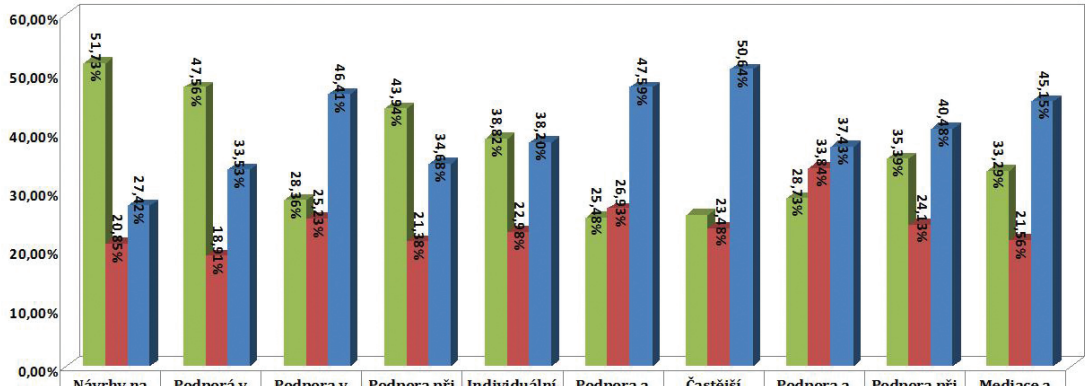

	Návrhy na úpravy ve vzdělání	Podporá v otázkách metod a	Podpora v otázkách hodnocení a	Podpora při řešení změn zdravotního	Individuální (ambulatní) práce	Podpora a pomoc při řešení	Častější návštěvy pracovníka	Podpora a pomoc při volbě	Podpora při zpracování administrati	Mediace a podpora při jednání s
Nejvíce potřebujeme - 1	51,73%	47,56%	28,36%	43,94%	38,82%	25,48%	27,88%	28,73%	35,39%	33,29%
Nejméně potřebujeme - 5	20,85%	18,91%	25,23%	21,38%	22,98%	26,93%	23,48%	33,84%	24,13%	21,56%
Ostatní	27,42%	33,53%	46,41%	34,68%	38,20%	47,59%	50,64%	37,43%	40,48%	45,15%

GRAF Č.2.43

Souhrn potřeb škol dle priorit

(2. část)

2.7.2 Přehled potřeb zákonných zástupců dětí s postižením/zletilých klientů ve vztahu k činnostem SPC

Následující graf ukazuje přehled priorit očekávaných služeb SPC vyjádřených zákonnými zástupci dětí se zdravotním postižením. Seznam seřazený dle procentuelně nejvíce vyjádřených priorit

a.i.1. Srozumitelné závěry z vyšetření
a.i.2. Podpora při jednání se školou
a.i.3. Pomoc při tvorbě IVP
a.i.4. Informace o daném druhu postižení
a.i.5. Podpora a pomoc při volbě povolání žáka
a.i.6. Pomoc a podpora při volbě povolání žáka se ZP
a.i.7. Pomoc při řešení změn zdravotního stavu dítěte
a.i.8. Pomoc při vybavení pomůckami
a.i.9. Psychoterapeutická podpora dítěte
a.i.10. Zlepšení dostupnosti služeb SPC
a.i.11. Podpora a pomoc při řešení klimatu ve třídě
a.i.12. Četnější návštěvy pracovníka SPC ve škole
a.i.13. Podpora a pomoc při řešení negativních jevů
a.i.14. Psychoterapeutická podpora rodiny
a.i.15. Pomoc při zapůjčení odborné literatury
a.i.16. Četnější návštěvy pracovníka SPC doma

GRAF Č. 2.10
Vyjádření priorit v potřebách a očekáváních rodičů (ze subkapitoly analýza dotazníkového šetření – rodiče)

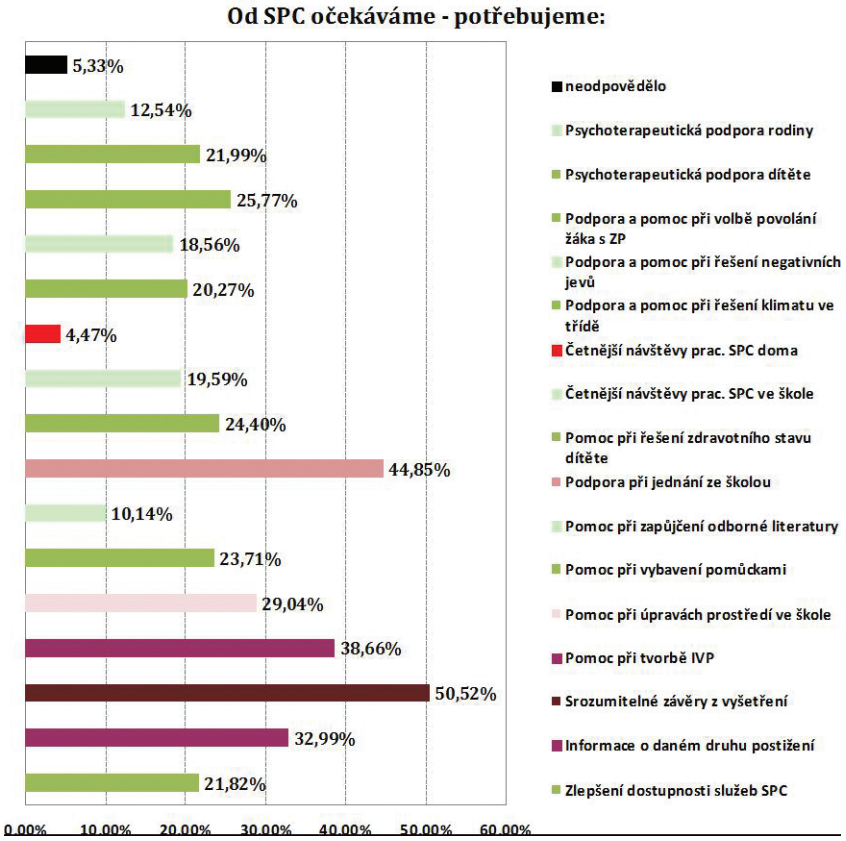

2.7.3 Komparace priorit zákonných zástupců a škol s možnostmi SPC

V následujícím grafu byly vybrány shodné otázky kladené na jedné straně zákonným zástupcům a školám (uživatelé služeb SPC) a na druhé straně pracovníkům SPC, kteří se vyjadřovali v relacích schopnosti tyto služby naplňovat.

TAB Č.2.24
Seznam komparovaných položek shodný pro rodiče i pro školu [19]

[19] čísla v závorkách představují priority v rámci dané skupiny

Činnost – výstup činnosti SPC a jeho hodnocení uživateli:	rodiče	škola
Srozumitelné závěry a vysvětlení	1.	1.
Mediace a podpora při jednání s rodinou/školou	2.	6.(14.)*
Podpora při zpracování IVP	3.	3.(6.)*
Informace o daném druhu postižení	4.	2.(4.)*
Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole	5.	8.(17.)*
Podpora a pomoc při volbě povolání	6.	7.(15.)*
Podpora při změně zdravotního stavu dítěte	7.	4.(8.)*
Pomoc při vybavení kompenzačními pomůckami	8.	5.(10.)*
Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy	9.(11.)*	10.(19)*
Častější návštěvy pracovníka SPC ve škole	10.(12.)*	9. (18.)*

U položky **Srozumitelné závěry z vyšetření**, která zaujímá **první místo jak u rodičů tak u škol**, je aktuálně z pohledu možností SPC naplňována ve vysoké míře (93,6 %), ale **o 15,6 % pracovníků méně** předpokládá, že budou schopnosti dosáhnout plnění této potřeby do budoucna.

U položky **Podpora při jednání se školou/rodinou,** která **pro rodiče** představuje **2. největší potřebu, pro školy** je to však až **6. priorita,** je **63,2 % pracovníků** schopno aktuálně tuto potřebu/očekávání **naplňovat. Do budoucna však o 9 % pracovníků méně očekává,** že budou schopni tuto službu naplňovat.

U položky **Pomoc při tvorbě IVP**, která zaujímá **3. místo jak u rodičů tak u škol.** Tuto službu označilo **61,6 % pracovníků, že jsou aktuálně schopni plnit**, a pokles pracovníků, kteří se domnívají, že ji budou plnit i v budoucnu je nízký – **1,6 %**.

Položka **Informace o daném druhu postižení** představuje **4. největší prioritu, u škol však** zaujímá **2. pozici,** a má aktuálně poměrně vysokou míru schopnosti plnění soudě dle vyjádření **77,6 % pracovníků. Do budoucna však o 8,6 % pracovníků méně očekává,** že budou schopni tuto službu naplňovat i nadále ve stejné míře.

U položky **Pomoc při úpravách ve škole**, která **pro rodiče** představuje **5. největší potřebu, pro školy** je to **priorita 8. Aktuálně plní tuto službu 53,6 % a o 4,6 % pracovníků méně očekává**, že budou schopni tuto službu naplňovat i v **budoucnu**.

Položka **Podpora a pomoc při volbě povolání** je **6. největší prioritu, pro školy představuje 7. nedůležitější potřebu ze společných položek rodičů a škol.** Tuto potřebu/očekávání **dokáže aktuálně naplňovat 56,8% pracovníků, o 11,8 % pracovníků méně očekává**, že budou schopni tuto službu naplňovat i nadále ve stejné míře.

Další položka **Pomoc při řešení změny zdravotního stavu dítěte** představuje pro rodiče **7. největší prioritu, pro školy je to 4. nedůležitější potřeba ze společných položek** rodičů a škol. **Poměrně vysoké procento (70,4 %) pracovníků aktuálně** tuto potřebu/očekávání **dokáže naplňovat, o 12,4 % pracovníků méně však očekává**, že budou schopni tuto službu naplňovat i nadále ve stejné míře.

U položky **Pomoc při vybavení pomůckami**, která je z pohledu **rodičů 8. nejdůležitější potřebou, z pohledu škol je to priorita na 5. místě ze společných položek** rodičů a škol. **Aktuálně zvládá plnění této služby 45,6 %** a **o 3,6 % pracovníků méně očekává**, že budou schopni tuto službu naplňovat i **v budoucnu**.

U položky **Pomoc při řešení klimatu ve třídě**, která je z pohledu **rodičů 9. nejdůležitější potřebou, z pohledu škol** je to **priorita č. 10** ze společných položek rodičů a škol. **Aktuálně zvládá plnění této služby pouze 38,4 % dotazovaných pracovníků SPC (je o druhá nejnižší položka ve schopnosti naplňování služeb z pohledu SPC – hned po každoroční rediagnostice!)** a ještě **o 9,4 % pracovníků méně očekává,** že budou schopni tuto službu naplňovat i **ve stávající míře.**

Poslední společnou komparovanou položkou byla potřeba **častějších návštěv pracovníka SPC ve škole**, která **u rodičů i škol** zaujala v prioritách společných položek **poslední místa** (9. a 10. pozici)
Z pohledu pracovníků SPC – **51,2 %** jsou **aktuálně schopni navštěvovat žáka dle potřeby** a tuto potřebu tak naplňovat, do budoucna však o 12,2 % pracovníků méně očekává, že budou danou potřebu schopni i nadále plnit ve stejném rozsahu.

Za významné považujeme rovněž srovnání některých položek, které nejsou shodné u všech komparovaných souborů – např.

Vyjádření k rodičů **k pravidelné roční rediagnostice:** Pro **65 % rodičů** má **velkou důležitost a 84 % rodičů ji považuje za přínosnou a potřebnou.** Dá se tedy předpokládat, že pro ně patří mezi priority, a očekávají od SPC plnění této služby jako jedné z hlavních. Naopak **pouze 38,2 % pracovníků SPC je schopno tuto službu naplňovat** v požadovaném rozsahu (tzn. jednou ročně), a **do budoucna ještě očekávají pokles v realizaci této služby, což je v přímém rozporu s požadavky terénu.**

Dále pak např. **Přímá práce pracovníka SPC s klientem** (tento dotaz byl v různých formách předmětem dotazování jak u škol – **Individuální (ambulantní) práce se žákem** (38,82 % škol „nejvíce potřebuje"), tak u rodičů – **Podpora při řešení problémů spojených se vzděláváním** (pro 80,59 % rodičů velmi důležité + spíše důležité), **Podpora při řešení problémů** pro 72,10 % rodičů velmi důležité + spíše důležité).

Na druhé straně pouze 41,6 % pracovníků je aktuálně schopno tyto potřeby naplňovat a o 9,6 % pracovníků méně očekává, že bude schopna ve stejné míře tyto požadavky naplňovat i nadále.

SHRNUTÍ

- **Je důležité, že se v této části textu podařilo shromáždit pohledy všech rozhodujících účastníků systému poradenství provozovaného ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením – tedy SPC**. Výsledky přinášejí názory všech zúčastněných subjektů (zákonní zástupci, školy, pracovníci speciálně

pedagogických krajů i představitelé odborů školství). Analýza založená na zjištěných názorech tak umožňuje přesněji stanovit oblasti, které je nutné v rámci celého poradenského systému řešit. Výsledky dotazníkových šetření ukázaly značené diskrepance v pohledu (ale i potřebách) jednotlivých účastníků systému. Přímo tak naznačují příčiny současného stavu – a rovněž predikují významné problémy v budoucnu. Nedojde-li ke koncepčnímu řešení naznačených otázek.

OBECNĚ JE MOŽNO KONSTATOVAT NÁSLEDUJÍCÍ:

- Existuje značná různorodost v požadavcích a očekáváních uživatelů služeb SPC, tedy zejména rodiči dětí se zdravotním postižením a školami, jako rozhodujícími „odběrateli" služeb SPC.
- Existuje zřetelná a zde popsaná diskrepance mezi požadavky uživateli a možnostmi a schopnostmi tyto služby naplňovat – dle vyjádření pracovníků SPC.

NA ZÁKLADĚ PŘEDEŠLÉHO LZE TEDY KONSTATOVAT, ŽE ÚPRAVY JE NUTNÉ SMĚŘOVAT DO OBLASTÍ:

- **Sjednocení systému poradenství z hlediska zřizovaní a řízení.**
- **Sjednocení systému poradenství z hlediska vnitřní organizace zařízení**
  - z hlediska prostorového, materiálního a technického zázemí.
  - z hlediska personálního zajištění SPC (počty pracovníků, odbornost, výkonové standardy).
  - z hlediska procesů výkonu činnosti.
  - z hlediska zajištění odbornosti, srovnatelnosti a kvality služeb (odborná způsobilost pracovníků, metodická podpora, supervize, revizní orgán).
- **Posílení dostupnosti poradenských služeb na celém území ČR – teritoriální aspekty.**
- **Řešení legislativního rámce v korelaci s reálnými potřebami a možnostmi praxe.**

Výše uvedenými oblastmi se budou dále zabývat jednotlivé kapitoly textu ve snaze navrhnout modely možných řešení.

3. ORGANIZACE ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO ŽÁKY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM – NÁVRH ÚPRAV SYSTÉMU Z HLEDISKA FOREM ORGANIZACE A Z TERITORIÁLNÍ PŮSOBNOSTI

Tato kapitola popisuje jednotlivé subjekty, které jsou (nebo by měly být) součástí systému školských poradenských zařízení. Nejedná se vždy o organizace (pracoviště) v pravém slova smyslu (s určením prostor, místa…), jako je tomu např. u SPC. Může jít i o seskupení odborníků z různých pracovišť, kteří tvoří odborný tým řešící daný problém (např. revizní pracoviště/orgán).

Na pomezí mezi organizační formou a prostředkem k rozvoji kvality poskytovaných služeb je supervizní pracoviště (supervizní orgán). Protože však může mít obdobnou organizační strukturu, jako má revizní pracoviště (orgán), byla problematika supervizního pracoviště zařazena do této kapitoly.

Modely, které jsou v této kapitole uvedeny jsou popsány i s ohledem na teritoriální dostupnost služeb, které zabezpečují a poskytují. Návrh úprav systému SPC v této kapitole je ovlivňován hlediskem forem organizace SPC a hlediskem teritoriálních aspektů SPC.

3.1 Formy organizace SPC

3.1.1 Vývoj a současný stav

Speciálně pedagogická centra jsou součástí školského poradenského systému od začátku 90. let 21. století. Průvodním jevem prvních let byla „nahodilost" a svého druhu „nesystematičnost", která provázela jejich ustanovování. Uvedené období však přineslo klíčovou zásadu ovlivňující model činnosti SPC až do současnosti: **SPC byla zásadně zřizována při speciálních školách**, ve kterých byli vzděláváni žáci s daným druhem postižení, pro které bylo zřízeno i SPC.

Tento systém byl v době svého vzniku logický a de facto i jediný možný. Již v polovině 90. let pak deklarovalo MŠMT ČR snahu SPC od škol „odtrhnout" a vytvořit z nich samostatný právní subjekt, který by byl vystavěn na podobných principech jako již tehdy více než třicet let existující PPP.

> *Tento krok Ministerstva školství, který prosazoval zejména tehdejší náměstek ministra pro regionální školství RNDr. Miroslav Bartošek, se však setkal s výrazným nesouhlasem speciálně pedagogického terénu, a to jak ze strany vedení škol, u kterých byla SPC zřízena, tak ze strany samotných poradenských pracovníků SPC.*[20]

Přibližně od poloviny prvního desetiletí 20. století však **sledujeme postupné narůstání názorů pledující pro osamostatnění SPC.** Příčin je několik a mají různou validitu podle konkrétních podmínek daného SPC. V rámci návrhu uvádíme nejčastější:

- SPC v současnosti již nebývá zaměřeno pouze na jeden druh zdravotního postižení (typicky postižení, na něž byla či je zaměřena „kmenová" speciální škola. Tím je postupně odstraňován významný faktor, pro něž byl tento model v počátcích zvolen: se odborné zázemí pedagogů dané školy využitelné v případě potřeby pro podporu integrovaných žáků – klientů SPC.
- Klesající počet žáků speciálních škol, který se odráží v jejich financování – což se projevuje i ve snižování provozních i mzdových prostředků potřebných pro SPC.
- Stupnice priorit některých „nových" ředitelů speciálních škol, která neodpovídá důležitosti SPC.
- Malé kompetence vedoucích SPC v otázkách strategických i operativních rozhodnutí (rozhodující slovo má ředitel školy – ředitel SPC).

Poprvé v roce 2011 vyjádřila nadpoloviční většina pracovníků SPC názor, že by se SPC měla od škol odtrhnout, nebo spíše měla být zřízena jako samostatný subjekt nezávislý na příslušné speciální škole[21].

[20] Zdroj: archiv APSPC, rozhovor s Dr. Petrem Hanákem, prvním předsedou APSPC ČR.

[21] Kol. autorů: Analýza systémového, organizačního a personálního rámce činnosti SPC v ČR, Institut rozvoje veřejných služeb, 2011.

GRAF Č.3.1
Názory pracovníků na zřízení SPC – v rámci speciální školy

SPC má být zřízeno jako samostatný subjekt „vedle školy"

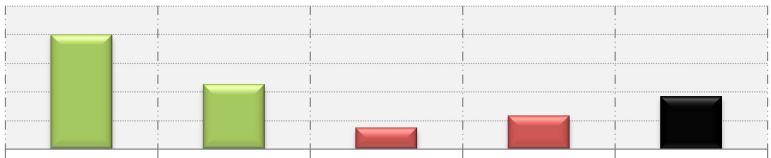

	Ano	Spíše ano	Spíše Ne	Ne	Neodpovědělo, Neví
Rel. četnost	40,00%	22,50%	7,50%	11,67%	18,33%

Pro porovnání uvádíme výsledky stejného šetření, které zjišťovalo názor, zda má být SPC zřízeno jako součást školy.

GRAF Č.3.2
Názory pracovníků na zřízení SPC – součást školy

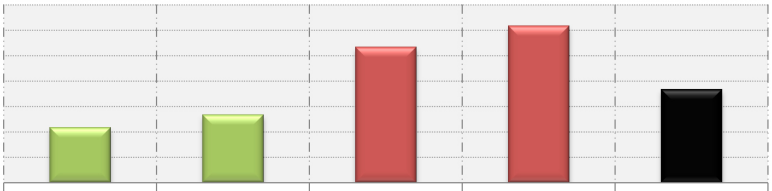

	Ano	Spíše ano	Spíše Ne	Ne	Neodpovědělo, Neví
Rel. četnost	10,83%	13,33%	26,67%	30,83%	18,33%

Rovněž z dat získaných od pracovníků krajských úřadů, kteří mají ve své kompetenci školské poradenství, vyplývá (viz kapitola 2), že zřizovatelé stále intenzivněji uvažují o jiné organizační podobě SPC.

Cílem následující modelace možného organizačního uspořádání SPC není preference některého z nich, ale jejich charakteristika a hlavně výčet kladů a záporů, které tyto modely přinášejí.

3.1.2 Současný stav teritoriálních aspektů působnosti SPC

Dostupnost školské poradenské služby z teritoriálního hlediska je pro určité skupiny žáků se zdravotním postižením problematická. To má negativní dopad na zajištění rovného a nediskriminačního přístupu klientů k poradenské službě.

3.1.3 Vývoj a současný stav

Oblast poradenské podpory poskytovaná v rámci **činnosti SPC je z teritoriálního hlediska v České republice nevyvážená a nedostatečná**[22]. Dostupnost – z hlediska územního, ale i z hlediska informačního nebo typu poradenských služeb je jedním ze stěžejních principů poskytování kvalitních poradenských služeb v souladu s potřebami klientů.

Stává, že v kraji není zřízeno SPC pro určitý druh zdravotního postižení. Poměrně častá je existence pouze jednoho zařízení v kraji, což se nejčastěji vyskytuje u SPC se smyslovým postižením (zrakové, sluchové), ale i tělesným postižením. S přihlédnutím k principům „kvalitní poradenské služby“ můžeme považovat i jedno SPC pro daný druh zdravotního postižení málo. S rostoucí vzdáleností poradenského pracoviště roste rovněž riziko „zanedbání“ potřeb dítěte.

V síti SPC jsou nejrozšířenější centra pro žáky s mentálním postižením, nejméně je SPC pro žáky s PAS a žáky s kombinovaným postižením. V Praze je jediné SPC specificky zaměřené na problematiku poruch chování. Problematika SPC pro žáky s kombinovaným postižením je řešena velmi nejednoznačně. Většinou jde o pověření SPC pro určitý druh zdravotního postižení péčí o další zdravotní postižení, takto dochází k posuzování tohoto SPC jako zařízení pro žáky s kombinovaným postižením.

[22] Michalík, Jan: Školský poradenský systém v České republice (východiska, rizika, příležitosti, návrh pojetí), ÚP Olomouc, 2008, Adresář APSPC, www.apspc.cz

V oblasti teritoriálního působení SPC se vyskytují především tyto problémy:

- **Síť SPC** v ČR je nedostatečná a nevyvážená (v závislosti na jejich obsahovém a odborném zaměření) **existuje výrazný nepoměr v zajištění „obslužnosti" jednotlivých regionů v ČR**. V určitých oblastech vzniklo několik SPC zaměřených na stejný typ zdravotního postižení, jejichž oblasti působnosti se překrývají, zatímco v dalších oblastech SPC se stejným zaměřením zcela chybí. Existují regiony - zejména jihozápadní část, region jihovýchodní Moravy či Vysočiny, odkud je to do SPC s některým zaměřením (zejména TP a smyslová postižení) i několik desítek kilometrů. SPC jsou z 80 % umístěna ve velkých (většinou krajských) městech. [23]
- **Síť SPC je ovlivňována** také roztříštěností zřizovatelů, neboť **zřizování a řízení SPC je v ČR nejednotné.** Spadá jak do působnosti MŠMT, tak do působnosti krajských úřadů, také soukromý subjekt může být zřizovatelem SPC. Počet zřizovatelů má zcela zřejmý vliv na efektivitu sítě (překrývání kapacit nebo jejich nedostatek).
- **Na teritoriální rozložení SPC** má vliv i **historicky dané úzké propojení SPC se školami.** Tento stav jsme mohli hodnotit jako pozitivní pouze v počáteční fázi vývoje systému poradenství. Po uplynutí téměř dvaceti let patří tato stránka organizačního členění (závislost na dané „speciální" škole) mezi jednoznačně nejslabší stránky celého systému poradenství.
- Není **vyřešena spádová oblast** ŠPZ**, dostupnost služeb SPC není normativně ani jinak definována**, není dořešen ani přesah do jiného kraje
- Problémem je také **dohledání skutečného a aktuálního počtu a odborného zaměření speciálně pedagogických center**, vzhledem k nejednotnosti databází SPC. Odlišné údaje uvádí oficiální statistika Ústavu pro informace ve vzdělávání, jiné jsou uvedeny na oficiálních stránkách (bývalého) Institutu pedagogicko psychologického poradenství a ještě další údaje úvádí Asociace pracovníků speciálně pedagogických center.

[23] Kol. autorů: Analýza systémového, organizačního a personálního rámce činnosti SPC v ČR, Institut rozvoje veřejných služeb, 2011.

3.1.4 Modelace z hlediska forem organizace SPC a teritoriální působnosti

MODEL Č. 1: SPC JAKO SOUČÁST SPECIÁLNÍCH ŠKOL

Jedná se o stávající realitu fungování SPC, kdy SPC je ve formě školského zařízení jednou ze součástí tzv. speciální školy (mateřské, základní, střední). De facto to však znamená, že je na stejné úrovni řízení jako např. školní družina, internát speciální školy či školní jídelna.

Vedoucí pracovník SPC není statutárním představitelem organizace (SPC nemá právní subjektivitu). A SPC (i jeho „vedoucí") je de iure i de facto podřízen řediteli (speciální) školy, který tak vykonává (více či méně formálně - v závislosti na vzdělání a odborných prioritách daného pracovníka) pozici představitele školy – i SPC.

Drtivá **většina SPC v rámci tohoto modelu „činnosti" nemá samostatný rozpočet.** Zřizovatel zpravidla normativně určuje pouze náklady na platy odborných pracovníků. V rámci České republiky však ani neexistuje jednotný systém, který by určoval normativní počet pracovníků. Proto i tato část financováni (mzdy) vychází z pravidla „obvyklá situace – minulý rok".

Provozní náklady jsou pak zpravidla „ukryty" v provozních nákladech celé školy. Nejsou účelově vázány a záleží na konkrétních podmínkách školy a prioritách jejich ředitelů, kolik finančních prostředků skutečně určí na provoz SPC. Zejména vzhledem k nákladům spojeným s výjezdy za integrovanými žáky patří SPC zpravidla k „dražším" součástem školy, u níž je zřízeno. Provozní náklady na ostatní (nepedagogické) pracovníky školy (účetní, mzdová účetní, uklizečka…) rovněž nejsou explicitně stanoveny. Tito zaměstnanci jsou pracovníky dané školy. A to bez ohledu na to, zda je či není u školy zřízeno SPC.

> *Příklad z praxe: Základní škola speciální má financován počet nepedagogických pracovníků daný vykázaným počtem žáků konkrétní školy. Do tohoto vzorce však nejsou započítáni klienti SPC přesto, že provoz SPC sebou nese pracovní činnosti vykonávané právě nepedagogickými pracovníky (účetnictví, mzdové účetnictví, úklidové práce…). Tito pracovníci tak vykonávají logicky větší objem práce, než který je financován zřizovatelem.*

MŠMT ČR zpravidla v závěru každého fiskálního roku vypisuje rozvojový program Kompenzační pomůcky pro žáky se zdravotním postižením, který je v posledních letech hlavním zdrojem finančních prostředků na jejich pořízení do SPC či do samotných škol, ve kterých jsou konkrétní žáci integrováni.[24]

Některé kraje[25] v posledních dvou letech uvolnily finanční prostředky na nákup diagnostických materiálů. Přesto nelze tvrdit, že potřeby zejména pro speciálně pedagogickou diagnostiku jsou v SPC uspokojivě saturovány (je však objektivně nutno zmínit, že tento problém není řešitelný pouze finanční dotací určenou na nákup těchto diagnostických nástrojů – řadu je nutno předem vytvořit a standardizovat).

Obligatorní „pomůckou" pro výkon funkcí (činností) SPC je zajištění automobilu pro výkon terénních činnosti. I dnes je řada SPC, které automobil (byť v majetku školy) nemají k dispozici. Relativně častá je situace, kdy je využíván automobil, primárně určený pro potřeby školy (např. k zajištění zásobování školní kuchyně). Problém ještě zvýrazňuje zastaralost vozového parku.

> *Pracovníci SPC pro zrakově postižené v Českých Budějovicích, kteří dojíždějí za žáky po území celého Jihočeského kraje, získali pro svoji činnost na podzim 2012 poprvé ve své existenci osobní automobil - Škoda Felicie rok výroby 1997. Tento automobil slouží i pro potřeby MŠ speciální, při které je SPC zřízeno.*

KLADY (MODEL 1):

- Odborné zázemí speciální školy – možnost neformální kolegiální spolupráce mezi poradenskými pracovníky a učiteli žáků, odborníků na vzdělávání žáků s daným druhem zdravotního postižení.
- Možnost nabídky stáže u pedagogických pracovníků (speciálních pedagogů) školy, při níž je SPC zřízeno pro učitele vzdělávající integrované žáky v běžných školách.
- Možnost mnohdy prvního seriozního kontaktu nových pracovníků SPC – absolventů vysokoškolského studia poradenství bez učitelské způsobilosti – s prostředím speciální školy s jednoduchou možností hospitací ve třídách.
- Možnost využít zázemí školy pro diagnostické pobyty, víkendové či prázdninové rekondiční aktivity organizované pro klienty SPC.
- Možnost využití prostředků na DVPP poradenských pracovníků z ONIV[26] školy (při prioritě vzdělávání poradenských pracovníků).
- Pravděpodobně vnímáno jako nejlevnější forma organizace SPC (ovšem vzhledem ke skrytým provozním nákladům).

[24] Např.: Program na vybavení škol pomůckami kompenzačního a rehabilitačního charakteru: http://www.msmt.cz/socialni-programy/program-na-vybaveni-skol-pomuckami-kompenzacniho-a….

[25] Např. kraj Jihomoravský či Pardubický.

[26] Ostatní neinvestiční výdaje hrazené ze státního rozpočtu

ZÁPORY (MODEL 1):

- Určitou částí odborné i laické veřejnosti je vyslovován názor, podle nějž SPC při speciální škole z povahy věci samé nemůže plnohodnotně plnit úkoly při podpoře integrace v tzv. běžných školách, a dokonce v některých případech může vést k „získávání" dětí do speciální školy.
- Ztráta odborného zázemí školy - částečně může platit, i když dnes již řada speciálních škol vzdělává jiné skupiny žáků s jiným zdravotním postižením než „hlavním", pro něž byly původně zřízeny. Došlo také k výraznému rozšíření původních činností (vlastní poradenství a diagnostika) poradenských pracovníků, např. pozice „krajských koordinátorů" apod.
- Riziko „zanedbávání" odborného růstu pracovníků SPC (např. využití prostředků na úhradu DVPP pouze pro kmenové zaměstnance školy).
- Riziko „zanedbávání" financování potřeb SPC (typicky výjezdy a obdobné finančně náročné činnosti) v důsledku „obecného podfinancování" regionálního školství s následným určením disponibilních prostředků primárně pro potřeby kmenové školy.
- Od roku 2005 postupně dochází k personální obměně vedení speciálních škol – noví ředitelé a ředitelky se v řadě případů zaměřují na jiné priority než je poradenská a diagnostická činnost SPC (typicky snižující se počet žáků se zdravotním postižením „hlavního" zaměření dané školy).

MODEL Č. 2: SPC JAKO SAMOSTATNÝ PRÁVNÍ SUBJEKT (OSTATNÍ NÁLEŽITOSTI ZŮSTÁVAJÍ ZACHOVÁNY)

Možnou formou této podoby „organizace" SPC je prosté oddělení SPC od škol, u kterých jsou zřízena s tím, že jinak zůstanou ve své stávající podobě, včetně odborného zaměření. Nově bude zavedena registrace SPC se zákonným vymezením podmínek. Registrační řízení bude provádět MŠMT nebo nově zavedený subjekt typu „Národní institut školského poradenství", který by vykonával řídící, metodickou a supervizní činnost vůči poradenskému systému ČR a v rámci krajů by nastavil spádové oblasti stávajících zařízení.

Uvedený model je de iure možný (právní subjektivita nového SPC). Ovšem v praxi bude obtížně uskutečnitelný. Riziky jsou zejména:

- Velikost nově vzniklého právního subjektu by znemožňovala jeho nezávislé fungování v samostatných prostorách odlišných od stávajících – ekonomika provozu.
- S nejvyšší pravděpodobností by zůstala ve stávajících prostorách s tím, že by platila pronájem a další související služby původnímu subjektu (náklady na energie, úklid, účetnické služby…).
- Delimitace diagnostických materiálů a kompenzačních pomůcek.
- Delimitace (případného) automobilu.

Při tomto způsobu uspořádání (stejně jako u všech dalších forem existence SPC ve variantě právní subjektivity), musí být vyřešeno (zejména zřizovateli) průhledné a průkazné financování. (jde o složitou oblast, zahrnující opět řadu možných variant, o některých z nich dále v textu).

> *Toto financování by muselo respektovat i všechny ty nároky, které jsou v současnosti saturovány školou jen v tom případě, že na ně škola „ušetří" díky tomu, že slučuje více součástí (DVVP, kompenzační pomůcky, automobil, diagnostické nástroje, vybavenost IT…).*

KLADY (MODEL 2):

- Zvýšení prestiže daného školského poradenského zařízení.
- Možnost samostatného strategického plánování.
- Zodpovědnost za vlastní rozhodnutí a následná možnost využít závěry „právního subjektu" jako svého druhu „závazné" stanovisko např. pro oblast speciálních vzdělávacích potřeb.
- Jasná pravidla financování v rámci samostatného rozpočtu.
- Zachování kontinuity odborné spolupráce s původní „mateřskou" školou.
- Zachování pracovních příležitostí pro stávající pracovníky SPC a tím další využití jejich odborného potenciálu.
- Zavedení registrace SPC zajistí srovnatelnost podmínek pro poskytovaní poradenských služeb jednotlivými zařízení.
- Tato forma změny nemá negativní dopad na uživatele.

ZÁPORY (MODEL 2):

- Vysoké nároky na finanční zajištění (příspěvková organizace s malým počtem zaměstnanců, případně na zřízení nového subjektu (Národní institut školského poradenství).
- Potvrzení stávající sítě SPC, která není v jednotlivých částech ČR rovnoměrná.
- Zůstanou zachovány možnosti využívání SPC jako svého druhu „náborového" místa kmenové školy.
- Problémy spojené s delimitací.

MODEL Č. 3: SPC JAKO JEDEN PRÁVNÍ SUBJEKT V KRAJI S DETAŠOVANÝMI PRACOVIŠTI V PŮVODNÍCH LOKALITÁCH

Tato varianta je zástupci krajských úřadů nejčastěji zmiňovaným řešením pro strukturální změny v organizaci SPC. Jedná se o uspořádání, při kterém vzniká jedno speciálně pedagogické centrum s „ředitelstvím" a právní subjektivitou a detašovanými pracovišti – de facto stávajícími SPC. Počet zaměstnanců takového subjektu by již zajistil jistou finanční udržitelnost (zejména zajištění souvisejících administrativních činností). Uživatelé služeb v této variantě dostávají služby v nezměněné podobě. Toto řešení přináší klady předcházející varianty. Z předpokládaných negativ je takto řešen problém vysoké finanční náročnosti.

KLADY (MODEL 3):

- Zvýšení prestiže daného školského poradenského zařízení.
- Možnost samostatného strategického plánování.
- Zodpovědnost za vlastní rozhodnutí a následná možnost využít závěry „právního subjektu" jako svého druhu „závazné" stanovisko, např. ve věci speciálních vzdělávacích potřeb.
- Jednotnost výstupů SPC vzhledem k uživatelům služeb.
- Jasná pravidla financování v rámci samostatného rozpočtu.
- Zachování kontinuity odborné spolupráce s původní „mateřskou" školou.
- Zachování pracovních příležitostí pro stávající pracovníky SPC a tím další využití jejich odborného potenciálu.
- Tato forma změny nemá negativní dopad na uživatele.
- Stabilita a dostupnost poskytovaných služeb (tam, kde je dobrá; v případě špatné dostupnosti je potvrzení stávajícího stavu záporem).
- Vyšší efektivita využití diagnostických nástrojů

ZÁPORY (MODEL 3):

- Potvrzení stávající sítě SPC, která není z hlediska potřeb uživatelů rovnoměrně rozložená.
- Neřeší „podezření" vnímání SPC jako „dodavatele" žáků kmenové školy.
- Složité řídící činnosti vedoucích pracovníků – existence detašovaných pracovišť.

MODEL Č. 4: SPC JAKO JEDEN CENTRÁLNÍ PRÁVNÍ SUBJEKT V KRAJI S DETAŠOVANÝMI PRACOVIŠTI V NOVÝCH LOKALITÁCH ZAJIŠŤUJÍCÍCH PŘIMĚŘENOU DOSTUPNOST SLUŽEB

Dalším modelem je vytvoření zcela nové sítě SPC, tak aby byla zajištěna přiměřená dostupnost služeb pro klienty dojíždějící do SPC k ambulantní péči a přiměřená ekonomičnost pro realizované výjezdy za žáky, do jejich škol a rodin.

Tomuto pojetí by odpovídalo vytvořit centrální SPC v kraji, do tohoto centra soustředit služby pro žáky se smyslovým postižením, tělesným postižením a PAS (ve většině případů mají jednotlivé kraje pro žáky s těmito druhy postižení zřízeno právě jedno SPC v kraji – z ekonomických důvodů by bylo logické umístění SPC s těmito odborníky ve středu kraje). Detašovaná pracoviště rovnoměrně rozmístěná napříč krajem by zajišťovala díky počtu klientů péči o žáky s mentálním postižením a s narušenou komunikační schopností.

Vznik centrálního SPC by znamenal vytvoření stabilního, efektivního a ekonomicky silného celku. Vyřešil by se problém úzké vazby poradenského zařízení na speciální školy, u kterých je zřízeno a také neefektivní, duplicitní výkony jednotlivých SPC vůči jednomu žákovi.

Výhodou tohoto modelu je také jednotné vedení dokumentace a větší přehlednost a jednotnost výstupů, zefektivnění vynaložených finančních prostředků na vybavenost diagnostickými nástroji (v případě vzniku jedné organizace stávající diagnostické nástroje budou moci být využívány všemi zaměstnanci a pracovišti). V oblasti finanční je důležitá úspora v oblasti mzdových prostředků, úspora v oblasti administrativy (účetní, ekonomové). Rozšíření poradenských služeb formou detašovaných pracovišť bude méně finančně náročné než u „centrálního ŠPZ bez detašovaných pracovišť.

Možné finanční nárůsty by vyplývaly spíše z nákladů provozních (pronájem prostor nově vzniklých detašovaných pracovišť a jejich odborným personálním zabezpečením). Tímto modelem by bylo možné zajistit územně širší pokrytí, a tím lepší dostupnost poradenských služeb pro klienty.

KLADY (MODEL Č. 4):

- Centrální SPC s detašovanými pracovišti umožní nastavení nové teritoriální sítě dle potřeb a dané dostupnosti a zajistí jednotné výstupy, vedení dokumentace i procesy.
- Vytvoření nové sítě SPC bude respektovat aktuální i předpokládané potřeby terénu.
- Vyřešení problému úzké vazby SPC na speciální školy, u kterých jsou zřízeny a také vyřešení neefektivních, duplicitních výkonů jednotlivých SPC vůči jednomu žákovi.

- Rozšíření poradenských služeb formou detašovaných pracovišť bude méně finančně náročné oproti zřízení nových poradenských zařízení.
- Díky zákonnému vymezení dostupnosti s konkrétním uvedením maximální vzdálenosti poradenské služby dojde ke sjednocení podmínek pro klienty v celé ČR
- Možnost samostatného strategického plánování.
- Zodpovědnost za vlastní rozhodnutí.
- Jasná pravidla financování daná samostatným rozpočtem.
- Vyšší efektivita využití diagnostických nástrojů.

ZÁPORY (MODEL Č. 4):

- Zrušení stávajících pracovních příležitostí a ztráta odborného know how stávajících poradenských pracovníků v místech, kde by umístění stávajících SPC nekorespondovalo s novou sítí.
- Hrozící snížená odbornost a ztráta kreditu související s nárazovou výměnou pracovníků SPC (efektivita poradenské činnosti je ve velké míře závislá na důvěře vyplývající z dlouhodobých interpersonálních vztahů mezi poskytovateli a uživateli služeb).
- Komplikovanost řídící činnosti pro vedoucího pracovníka vyplývající z časové náročnosti dostupnosti jednotlivých detašovaných pracovišť
- Riziko zkreslení informací mezi spolupracovníky vyplývající z nemožnosti komunikovat pravidelně „face to face".
- Nutnost vyřešit nový náhled na svobodnou volbu klienta při výběru poradenského zařízení. Bylo by nutné zajistit systém odvolání, revizních posudků, stanovit revizní pracoviště.
- Rizikem je možná náročnost řízení a systémové komunikace v rámci celého zařízení.
- Nutnost výrazněji doplnit stávající síť speciálně pedagogických center v některých krajích z toho vyplývající finanční náročnost.

MODEL Č. 5: SPC JAKO JEDEN PRÁVNÍ I FAKTICKÝ SUBJEKT V KRAJI BEZ DETAŠOVANÝCH PRACOVIŠŤ

Teoreticky možným modelem je i zřízení jednoho SPC – pracoviště s právní subjektivitou – v kraji bez detašovaných pracovišť. Je to však alternativa, která je vzhledem k finančním nárokům, které by sebou nesla terénní práce, málo pravděpodobná. Toto tvrzení dokládá i realita fungování pedagogicko-psychologických poraden. I u nich, které poskytují v poměru k SPC více intervencí v ambulantním prostředí, sledujeme v posledních letech ve snaze přiblížit se klientovi a jeho potřebám nárůst počtu detašovaných pracovišť.

Tento model by bezesporu znamenal snížení komfortu pro uživatele služeb, díky své finanční náročnosti spojené s náklady na výjezdy by mohl vést ke snížení počtu výjezdů a k příklonu k ambulantnímu výkonu poradenství. To by však znamenalo u individuálně integrovaných žáků, u kterých je nutné znát konkrétní edukační podmínky škol, ve kterých jsou tito žáci integrováni, ústup od základní filozofie, se kterou byla SPC zakládána.

Došlo by k vyřešení problému úzké vazby školského poradenského zařízení na speciální školy, u kterých je zřízeno. Vyřešila by se existence neefektivních, duplicitních výkonů jednotlivých SPC vůči jednomu žákovi. V oblasti finanční by se projevila úspora v oblasti mzdových prostředků v oblasti administrativy (účetní, ekonomové), ale na druhou stranu by došlo k navýšení finančních prostředků na provozní náklady spojené s vykonáváním činností v terénu.

KLADY (MODEL Č. 5):

- Možnost samostatného strategického plánování.
- Zodpovědnost za vlastní rozhodnutí.
- Sjednocení činností, dokumentace a výstupu poradenského zařízení.
- Jasná pravidla financování daná samostatným rozpočtem.
- Jednotnost výstupů SPC vzhledem k uživatelům služeb.
- Vyšší efektivita využití diagnostických nástrojů.
- Jednoduchost řízení jednoho právního subjektu umístěného v jednom ohraničeném prostoru.
- Dobré podmínky pro vzájemnou komunikaci pracovníků a pro přenos informací.
- Možnost organizovat výjezdy pracovníků SPC do různých částí kraje tak, aby byl služební automobil plně obsazen odborníky pro různé druhy zdravotního postižení.
- Vyřešení problému úzké vazby SPC na speciální školy, u kterých jsou zřízeny a také vyřešení neefektivních, duplicitních výkonů jednotlivých SPC vůči jednomu žákovi.

ZÁPORY (MODEL Č. 5):

- Náročnost v oblasti dostupnosti služeb pro klienty, výrazné snížení jejich možnosti využívat ambulantní činnosti.
- Nemožnost poskytovat těmto klientům pravidelnou ambulantní péči (např. žákům s narušenou komunikační schopnosti, pravidelné poradny k tréninku a rozvoji grafomotoriky…).
- Riziko snížení počtu výjezdů z důvodů velké vzdálenosti některých lokalit a vytíženosti automobilu.
- Zrušení stávajících pracovních příležitostí ve stávajících obcích mimo tu, kde bude umístěno nově vzniklé SPC.
- Hrozící snížená odbornost a ztráta kreditu související s nárazovou výměnou pracovníků SPC (efektivita poradenské činnosti je ve velké míře závislá na důvěře vyplývající z dlouhodobých interpersonálních vztahů mezi poskytovateli a uživateli služeb).
- Riziko vyplývající z organizace společných výjezdů (snížení flexibility, zvýšení časové závislosti délce intervencí jednotlivých poradců, nemožnost reagovat na případnou nemocnost žáků či jiné překážky v místě poskytování poradenských služeb…).
- Nutnost přehodnocení svobodné volby klienta při výběru poradenského zařízení. Bylo by nutné zajistit systém odvolání, revizních posudků, stanovit revizní pracoviště.
- Náročnost na organizaci a finanční prostředky spojené s terénními činnostmi.
- Neúměrné snížení dostupnosti služeb pro klienty ve velkých krajích.

Vzhledem k posouzení kladů a záporu tohoto modelu musíme konstatovat, že převažují negativní aspekty. Velkým rizikem by bylo výrazné snížení dostupnosti poradenských služeb pro klienta a také finanční náročnost spojená s vykonáváním činností v terénu ve velké spadové oblasti.

MODEL Č. 6: SPC JAKO SOUČÁST JEDNOHO PRÁVNÍHO SUBJEKTU V KRAJI – SLOUČENÍ PPP, SPC, SVP

Dalším možným řešením je zřízení jednoho školského poradenského zařízení v kraji, který by slučoval všechny segmenty školských stávajících poradenských zařízení: speciálně pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny a střediska výchovné péče. Tento subjekt by s určitostí musel fungovat jen za podpory úplné a propojené sítě detašovaných pracovišť, které by zajišťovali komplexnost poskytovaných služeb.

Velkou příležitostí tohoto uspořádání by bylo zapojení středisek výchovné péče do stávajícího systému. Velkým rizikem by bylo naopak nebezpečí vyplývající z unifikovanosti poskytovaných služeb, které by nemuselo vycházet z potřeb uživatelů služeb, ale ze stávajících zvyklostí a finančních možností.

> *Příklad: Názor zkušeného poradenského pracovníka: „Již dnes jsme svědky toho, že tam, kde se stávají vedoucími pracovníky SPC zkušení odborníci z PPP, dochází k preferenci ambulantní péče před péčí poskytovanou v terénu."*

Každý z těchto segmentů poradenských služeb má svá specifika formovaná zakázkou jejich klientů a jakákoliv unifikace by přinesla více škody než užitku. Z pohledu zřizovatele by tato podoba školské poradenské péče byla bezesporu tou nejjednodušší, z pohledu řízení této organizace by však byla jistě tou nejsložitější. Z hlediska příjemce služeb bychom sice dosáhli maximálního stupni komfortu v zajištění služby (obracel by se na jedno zařízení), hrozí však nejvyšší riziko unifikovanosti služeb nerespektující dostatečně individuální potřeby každého žáka.

Aby se předešlo uvedenému riziku, bylo by nutné **oddělit management řízení organizace jako takového od řízení odborného.** To by bylo pravděpodobně možné pouze za předpokladu, že ředitel této organizace by zodpovídal za řízení organizace samotné bez větších pravomocí zasahujících do odbornosti jednotlivých segmentů. Tu by měli na starosti pracovníci pověření vedením SPC, PPP a SVP s právem rozhodovat o odborných otázkách svých úseků.

Ze strategických důvodů by bylo vhodné, aby finanční zařazení těchto čtyř rozhodujících pracovníků top managementu bylo srovnatelné. Tím by se předešlo riziku, že odborník řídící jeden ze segmentů z důvodu získat vyšší platové ohodnocení bude usilovat o funkci ředitele organizace a následně zavádět „své" metody a formy práce do činnosti celé organizace a tím ji unifikovat.

KLADY (MODEL Č. 6):

- Vytvoření systému, v němž budou mít rovnoprávné zastoupení všechny tři segmenty školských poradenských zařízení.
- Vytvoření platformy pro jednotné metodické řízení školních poradenských pracovišť v kraji.
- Díky velikosti organizace zajištění její ekonomičnosti.
- Jednotnost výstupů všech poradenských pracovišť vzhledem k uživatelům služeb.
- Vyšší efektivita využití diagnostických nástrojů.
- Zjednodušení možností konzultovat problematiku podpory žáků, kteří jsou dnes zároveň klienty SPC (ZP) a PPP (SPU), případně klienty SPC a SVP či PPP a SVP.
- Zamezení fluktuace klientů v rámci kraje.

- Zvýšení informovanosti pracovníků školských poradenských zařízení o možnostech poskytovaných služeb a tím zvýšení komfortu pro jejich uživatele.

ZÁPORY (MODEL Č. 6):

- Unifikace metod a forem práce.
- De facto zrušení svobodné volby poradenského zařízení.
- Zrušení konkurenčního prostředí.

MODEL Č. 7: REGISTROVANÉ SPC S ORGANIZAČNÍ SAMOSTATNOSTÍ, SE STANOVENÍM SPÁDOVÉ OBLASTI A SE ZAMĚŘENÍM NA VŠECHNY TYPY ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ

Základem tohoto modelu jsou SPC oddělená od škol, u kterých jsou zřízena. Tato SPC se zaměřují na poskytování služeb klientům se všemi typy zdravotního postižení.

Je zavedena registrace školských poradenských zařízení, která pozitivně ovlivňuje možnost aktuálních úprav sítě ŠPZ. Registrujícím orgánem může být MŠMT nebo nově zřízený subjekt Národní institut školského poradenství. Je definována spádová oblast SPC. Pokud bude zachována síť SPC nebo dojde pouze k minimálním změnám v jednotlivých krajích, bude to znamenatvýrazné zkrácení dojezdové vzdálenosti klienta za poradenskými službami. Odhadem by se jednalo o dojezdovou vzdálenost zhruba 30 km. To je výrazné navýšení kvality dostupnosti poradenských služeb.

Nevýhodou tohoto modelu je náročnost na personální zajištění, protože představuje vysoké nároky na multidisciplinární erudovanost a vzdělání poradenských pracovníků. Rizikem může být obtížné zabezpečení adekvátního počtu specializovaných pracovníků.

KLADY (MODEL Č. 7):

- Výrazné snížení počtu km dojezdové vzdálenosti klienta za poradenskými službami vzhledem k tomu, že jednotlivá poradenská zařízení by zaručovala péči klientům se všemi typy zdravotního postižení a zůstal by zachován počet SPC v jednotlivých krajích. Odhadem by se jednalo o dojezdovou vzdálenost zhruba 30 km. Došlo by tak k výraznému zkvalitnění dostupnosti poradenských služeb.
- Zaručení dostupnosti poradenských služeb bez diskriminace a na základě rovných podmínek v celé ČR vzhledem ke stanovení spádovosti a maximálního počtu km dojetí klienta za poradenskou službou.
- Z důvodu zavedení registrace poradenských zařízení dojde k možnosti ovlivnění rozmístění poradenských zařízení či jejich detašovaných pracovišť a sjednocení kvality činností a výstupů jednotlivých poradenských zařízení.
- Zřízení Národního institutu školského poradenství a krajské úrovně tohoto subjektu pozitivně přispěje k uplatňování aktuálního vyhodnocování dostupnosti poradenských služeb pro klienty v jednotlivých krajích a nastavení teritoriálního rozmístění poradenských zařízení podle potřeb klientů v souladu se stanovením spádových oblastí
- Získáním autonomie speciálně pedagogických center oddělením od škol, by se zamezilo spekulacím o střetu zájmu v souvislosti s provozováním SPC u speciálních škol.

ZÁPORY (MODEL Č. 7):

- Náročnost na personální zajištění, vzhledem k vysokým nárokům na multidisciplinární erudovanost a vzdělání poradenských pracovníků, se může projevit v obtížném zajištění specializovaných pracovníků. Problémem může být i nutnost zkrácených úvazků pracovníků v případě nízkého počtu klientů s určitým typem zdravotního postižení ve spádové oblasti.
- Náročnost financování, jak nově zřízeného subjektu (Národní institut školského poradenství), tak případných reálných řešení výsledků analyzování dostupnosti poradenských služeb v případě, že bude nutné síť poradenských zařízení či jejich detašovaných pracovišť navýšit.

OBR. Č. 3.1
Souhrnný diagram k organizační struktuře navrhovaných úprav

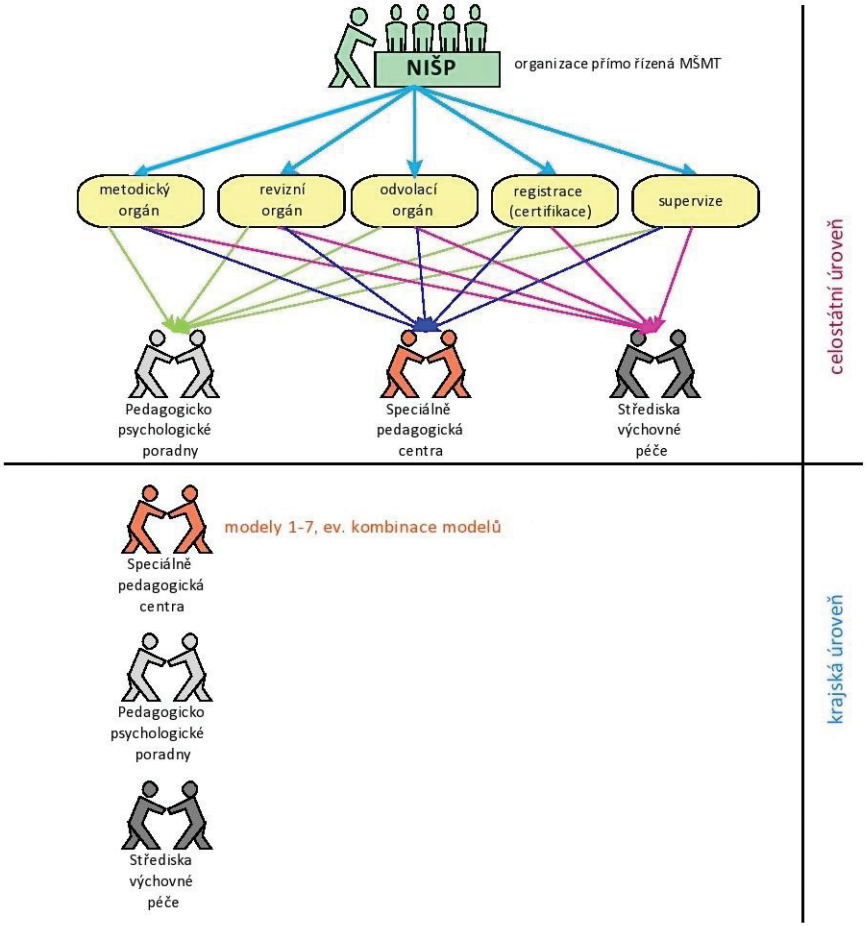

MODEL Č. 8 SPC JAKO JEDEN PRÁVNÍ SUBJEKT PRO DANÝ DRUH ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ S DETAŠOVANÝMI PRACOVIŠTI NA ÚZEMÍ 14 TI KRAJŮ ČR.

Tento model v podstatě kopíruje model realizovaný v rámci tzv. rané péče. Předpokládá vytvoření organizace s právní subjektivitou se sídlem pravděpodobně v Praze či v Brně (jde o města s nejlepší dopravní dostupností) a s detašovanými pracovišti v jednotlivých krajích (pravděpodobně stávajícími SPC doplněná o nově vzniklá pracoviště v místech, kde síť služeb není dostatečná) vždy důsledně pro péči o žáka s daným druhem zdravotního postižení. Tento model by zajišťoval odbornou kontinuitu poskytovaných služeb, vysokou odbornost a využití know how stávajících erudovaných pracovníků.

Vzhledem k počtu SPC zabezpečující péči o žáky s jednotlivým druhem zdravotního postižení je tento model nereálný v oblasti péče o žáky s mentálním postižením a s NKS. Vzhledem k tomu, že není vytvořena síť samostatných SPC pro žáky s PAS, není reálný ani v této oblasti.

Pro péči o žáky se smyslovým postižením a stělesným postižením je však určitě výzvou a příležitostí k pravděpodobně nejerudovanějšímu stupni poskytovaných služeb. Řešil by problematiku vysoké finanční náročnosti kompenzačních pomůcek, vývoje a uplatnění specializačních činností v oblastech odlišných způsobů komunikace těchto žáků, zajistil by srovnatelnost výstupů pro žáky s daným druhem postižení.

OBR.Č. 3.2
Systém řešení organizace SPC (model 8) se 14 detašovnými pracovišti

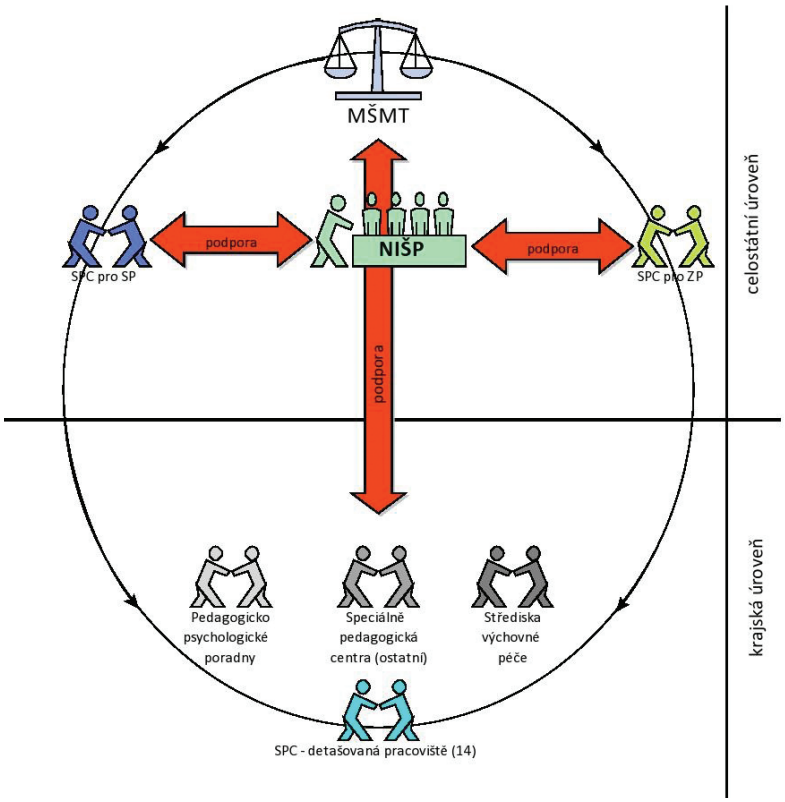

KLADY (MODEL Č. 8)

- Doplnění sítě SPC v rámci ČR tak, aby byla pro daný typ zdravotního postižení rovnoměrně rozložená.
- Přenos „příkladů dobré praxe“ v rámci jedné organizace.
- Žádné nebo příznivé změny (zlepšení dostupnosti) pro stávající klienty.
- Jednotnost výstupů.
- Srovnatelná výše odbornosti poskytované péče v rámci jednoho druhu zdravotního postižení – zachování specializace.

ZÁPORY (MODEL Č. 8)

- Nutnost převést zřizovatelské kompetence těchto SPC pod MŠMT.
- Obtížnost řízení detašovaných pracovišť z důvodů jejich velké vzdálenosti.
- Nemožnost vytvořit z tohoto modelu jednotný systém pro všechna SPC bez ohledu na druh postižení, kterému se věnují a sní související duální financování sítě.
- Nemožnost nebo velká obtížnost zařadit do tohoto systému stávající pracoviště soukromých zřizovatelů, případně neochota krajů či obcí „vzdát“ se provozování ŠPZ, která aktuálně zřizují.

3.1.5 Návrh postupu modifikace organizačního a teritoriálního řešení činností SPC v krajích

Z uvedeného je patrné, že všechny uvedené modely lze rozdělit do dvou skupin:

a) SPC je součástí škol, tudíž bez právní subjektivity a bez samostatného rozpočtu (model 1).
b) SPC je zřízeno jako organizace s právní subjektivitou se samostatným rozpočtem (modely 2 – 8).

Modelace uvedené ve druhé skupině znamenají potřebu zásadní změny financování. Základem musí být průhlednost a jasnost financování. Benefitem tohoto řešení je však zisk v podobě fakticky i právně samostatného poradenského zařízení, které je plně zodpovědné za svou činnost, řízení i financování. **Zřizovatel získá jasná a porovnatelná data o jeho efektivitě.**

Vedoucí pracovníci (statutární zástupci) budou odborníky v oblasti školského poradenství zodpovědní za kvalitu činnosti a výstupů školského poradenského zařízení.

V oblasti teritoriálního rozmístění SPC je nutné upravit nebo změnit stávající stav. Existuje více variant řešení, tak jak jsou výše uvedena a podrobně rozpracována, od modelu ponechání stávající teritoriální sítě, přes změnu zaměření jednotlivých SPC na všechny druhy zdravotního postižení a úpravy rozmístění SPC nebo detašovaných pracovišť, až po model centrálního zařízení, které nebude disponovat detašovanými pracovišti. S centralizací poradenských zařízení bude nutné upravit oblast svobodné volby poradenského zařízení ze strany žáků nebo zákonných zástupců.

Výše uvedené alternativy v různém rozsahu vyžadují řešení těchto oblastí:

- Aktualizovat personální obsazení jednotlivých poradenských zařízení nebo centralizovat stávající poradenská zařízení do jednoho zařízení.
- Normativně definovat dostupnost služeb SPC pro klienta.
- Zavést registr poradenských zařízení a konkrétně vymezit, který subjekt bude registrace provádět (MŠMT, Národní institut školského poradenství), stanovit podmínky registrace.
- V zákoně jasně stanovit zodpovědnost za vyhodnocování a zajišťování dostupnosti poradenských služeb (konkrétní uvedení subjektu, který zodpovídá).
- V zákoně ustanovit systém kontroly (kontrola by se týkala i naplnění podmínek registrace) – který subjekt bude kontrolu provádět (ČŠI, nový subjekt Národní institut školského poradenství).
- Vypracovat závaznou metodiku pro kontrolu kvality poradenských služeb, která by zaručovala jednotnost kontrol v celé ČR.
- Zajistit také informační dostupnost pro klienty – snadno přístupná databáze s přehlednými kontakty na jednotlivá zařízení poradenských služeb a s demografickou mapou pro rychlou orientaci klienta, stanovit zodpovědnost za informační dostupnost pro klienta, s cílem zajistit jednotnost přístupu klienta k informacím v celé ČR.

3.1.6 Návrhy na změnu legislativy

- Legislativně ukotvit stanovení počtu klientů v závislosti na jednotlivé pracovní pozice odborných pracovníků v SPC (speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník) a na druhu zdravotního postižení dle zaměření SPC.
- Legislativně stanovit počet nepedagogických pracovníků (administrativní pracovníci, uklizečky…) v závislosti na počtu odborných pracovníků.
- Legislativně stanovit zásady pro rozpočet provozních nákladů s ohledem na nutnost terénní práce spojenou s výjezdy za integrovanými žáky, s ohledem na investiční náklady (finančně nákladné kompenzační pomůcky, diagnostické nástroje či pořízení automobilu).
- Legislativně ukotvit síť SPC nebo zřídit centrální poradenská zařízení s detašovanými pracovišti nebo bez detašovaných pracovišť.
- Normativně definovat dostupnost služeb SPC pro klienta.
- Legislativně ukotvit zavedení registru poradenských zařízení, konkrétně stanovit subjekt, který bude registrace provádět (MŠMT, Národní institut školského poradenství…), vymezit podmínky registrace.
- Legislativně vymezit zodpovědnost za zajišťování dostupnosti poradenských služeb (konkrétní uvedení subjektu, který zodpovídá).
- Legislativně vymezit působnost samostatných SPC a kompetence vedoucích pracovníků.
- Legislativně zajistit obligatornost doporučení vydávaných SPC ke vzdělávání žáků se SVP.
- Ustanovit systém kontroly, stanovit subjekt kompetentní k provádění kontroly (např. ČŠI, nový subjekt Národní institut školského poradenství).
- Vypracovat závaznou metodiku pro kontrolu kvality poradenských služeb, která by zaručovala jednotnost kontrol v celé ČR.

3.2 Metodické vedení ŠPZ pro žáky se ZP

Dosavadní popis a návrhy úprav reflektovaly zejména institucionální (organizační, systémovou, právní, administrativní) podobu existence činnosti SPC. V následující části je podán výklad, zhodnocení stavu a návrh řešení „metodického vedení a podpory SPC“. Základní premisou i cílem je prevence postupného vzniku „čtrnácti samostatných diagnostických a tím i vzdělávacích“ soustav v rámci (malé) České republiky.

3.2.1 Současný stav

Je nutno uvést, že žádný z modelů uvedených v kapitole Organizační formy fungování SPC neřeší nastavení jednotného systému poradenských služeb v kraji pro poradenská zařízení, která mají různé zřizovatele (kraj, obec, MŠMT, soukromý zřizovatel).

Tato „jednotnost“ není ani z principu zachování demokratických postulátů žádoucí, i když se může zdát, že pokud by byla SPC v kraji zřizována jedním zřizovatelem, bylo by vše jednodušší. Jednotnost postupů, výstupů i standardů poskytované péče musí být dána účinným a jednotným metodickým řízením v rámci celé České republiky. Jedině to pomůže nastavit takové mechanismy, které zajistí srovna-

telnost poskytované péče žákům se zdravotním postižením bez rozdílu, ve kterém kraji mají své bydliště či školu, do které docházejí. Stejně tak tyto mechanismy zajistí srovnatelnost péče bez ohledu na zřizovatele školského poradenského pracoviště.

Od roku 1994 do roku 2011 plnil funkci metodického vedení školským poradenským zařízením Institut pedagogicko-psychologického poradenství (dále jen IPPP) Praha. Na půdě IPPP byl prostor pro pracovní skupiny řešící aktuální problémy školského poradenství, prostor pro setkávání zástupců odborných asociací (AP SPC, AP PPP, AP SVP, AVP, AŠP a dalších), IPPP bylo jedinou platformou pro pracovní setkání pracovníků krajských úřadů zodpovědných za poradenství. Důležitou součástí metodické podpory bylo vytvoření poměrně uceleného systému dalšího vzdělávání poradenských pracovníků.

I když v komunikaci mezi IPPP a poradenským terénem zvláště v poslední době docházelo k názorovým střetům, je nutné přiznat, že IPPP sehrál jistě pozitivní roli ve vytváření systematické podpory a posilování odbornosti pracovníků v poradenství. Vysokou ambivalenci v hodnocení přínosu IPPP pro řadové poradenské pracovníky přináší následující graf[27].

GRAF Č. 3.3
Hodnocení metodické podpory IPPP ČR z pohledu pracovníků SPC

Hodnocení metodické podpory IPPP ČR – shrnutí

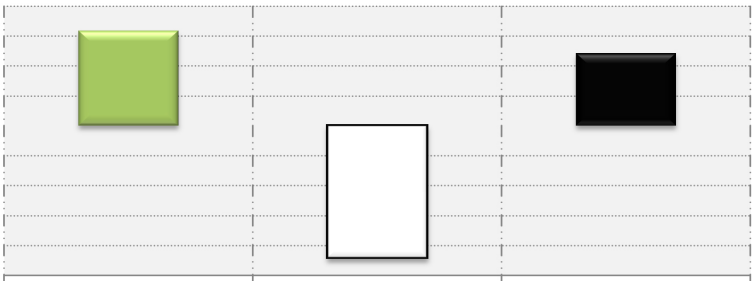

	Kladný	Zaporný	Neodpovědělo, Neutrální
Rel. četnost	31,67%	-44,17%	24,17%

Zejména z expertní ankety, které se účastnili zástupci zřizovatelů (krajských úřadů) jasně vyplývá, že sjednocující metodické vedení je velmi potřebné a jeho absence je velmi negativně chápána. Je nutno jej nastavit v mnohem větší šíři řešení problémů, než jak jej vykonával IPPP, tak aby podmínky inkluzivního vzdělávání byly srovnatelné bez ohledu, ve kterém kraji se klient nachází.

Rovné podmínky je nutno nastavit a legislativně zajistit zejména v následujících oblastech:

- Stanovení počtu klientů (v závislosti na druhu zdravotního postižení) na výkon činnosti jednoho odborného poradenského pracovníka tak, aby jeho podpora byla efektivní, hospodárná a nebyla jen administrativním fiktivním číslem.
- Stanovení procesuálních standardů a standardů kvality.
- Stanovení rovných podmínek pro přidělování a financování asistentů pedagoga jako nejvyššího stupně podpůrných opatření.
- Stanovení podpůrných opatření vycházející z jednotně posuzovaných speciálních vzdělávacích potřeb žáka.
- Stanovení standardů odbornosti a kariérního růstu.

[27] www.apspc.cz – výsledky dotazníkové šetření mez pracovníky SPC - II. národní konference Inovace činnosti SPC při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb u dětí a žáků se zdravotním postižením v Praze ve dnech 4.a 5.října 2011.

Organizace, která bude vykonávat metodické vedení školských poradenských zařízení, by měla být zároveň zázemím pro práci odborných asociací v poradenství a platformou pro pracovní setkávání všech zainteresovaných subjektů včetně zástupců zřizovatelů ŠPZ.

3.2.2 Modelace

MODEL 1: METODICKÉ VEDENÍ BUDE ZABEZPEČENO PROSTŘEDNICTVÍM JEDNORÁZOVĚ VYTVOŘENÝCH STANDARDŮ ČINNOSTI BEZ DALŠÍHO USMĚRŇOVÁNÍ

Tento model spočívá v tom, že se vytvoří jasná pravidla vymezující práva a povinnosti školských poradenských zařízení ve všech oblastech jejich činnosti – tzv. standardy kvality školských poradenských služeb (viz kap 5). Tato nastavená pravidla by zajišťovala pro klienty srovnatelnost péče bez ohledu na regionální příslušnost či zřizovatele daného ŠPZ. Tento model se inspiroval standardizací v sociálních službách.

KLADY (MODEL Č. 1):

- Finanční nároky sebou nese pouze první fáze procesu – nastavení standardů.
- Není potřeba žádný řídící orgán.

ZÁPORY (MODEL Č. 1):

- Možná rigidita nastavených standardů, neochota je měnit, nesoulad standardů s potřebami terénu.
- Nemožnost využití metodického vedení k soustavnému ovlivňování kvality požadovaných služeb.
- Nemožnost využití metodického vedení k vytvoření zázemí pro odborné poradenské asociace a platformy pro setkávání zainteresovaných odborníků.
- Nemožnost provázat metodické vedení se systémem dalšího vzdělávání poradenských pracovníků.
- Nemožnost provázat metodické vedení se systémem revizního pracoviště či revizního orgánu.

MODEL 2: METODICKÉ VEDENÍ BUDE ZAJIŠŤOVAT ODBOR MŠMT (ANALOGICKY K ŘÍZENÍ OBLASTI PREVENCE)

Tento model v podstatě kopíruje stávající systém zabezpečení oblasti prevence rizikového chování mezi MŠMT, krajskými úřady a samotnými školami: v rámci Odboru speciálního vzdělávání, prevence a institucionální výchovy je zřízen samostatný úsek pro poradenství, který je organicky propojen s pracovníky odborů školství krajských úřadů, kteří mají dosah do samotných poradenských zařízení. Tento model v podstatě formálně funguje, ale fakticky je bez jakéhokoliv pozitivního dopadu na poradenský terén a je natolik nečitelný, že současná situace je odbornou veřejností vnímána negativně (absence metodického vedení a ovlivňování činnosti školských poradenských zařízení).

To je dáno několika důvody:

- Absence standardizace činnosti SPC.
- Absence jednotných pravidel pro posuzování speciálních vzdělávacích po-

třeb žáka se ZP, pravidla pro přidělování a financování asistenta pedagoga a další pravidla, která by umožňovala jednotný postup všech SPC.
- Chybějící dříve pravidelná setkání ředitelů SPC a se zástupci MŠMT.

KLADY (MODEL Č. 2):
- Využití stávajícího subjektu – MŠMT a využití vzoru systému prevence

ZÁPORY (MODEL Č. 2):
- Nefunkčnost: praxe posledních dvou let ukázala, že tento model fungoval pouze díky tomu, že MŠMT úzce spolupracovalo s IPPP, který metodickou pomoc prakticky vykonával – např. organizačně zajišťoval pravidelná setkání ředitelů SPC se zástupci MŠMT.

MODEL 3: METODICKÉ VEDENÍ BUDE ZABEZPEČENO PROSTŘEDNICTVÍM NOVĚ VZNIKLÉ ORGANIZACE: NÁRODNÍ INSTITUT ŠKOLSKÉHO PORADENSTVÍ

Možnou organizační formou, která by mimo jiné zajišťovala metodické vedení celého školského a školního poradenského systému by bylo zřízení nového subjektu – organizace s správní subjektivitou a celorepublikovým působením (možný název Národní institut školského poradenství).

Tento subjekt bude mít řídící, metodické, supervizní pravomoci vůči celému poradenskému systému ve školství. Bude vykonávat činnosti související se systematickým, nastaveným a realizovaným dalším vzděláváním poradenských pracovníků. Dalším úkolem této organizace je i registrace (certifikace) školských poradenských zařízení, která potvrdí zapojení daného pracoviště do sítě organizací s garantovanou kvalitou.

Z logiky rozporu mezi podpůrnou (metodickou a supervizní) činností a kontrolní činností a také díky zakotvení ve Školském zákoně je více než problematické nechat ponechat metodickou a supervizní podporu v kompetenci ČŠI.

Poznatky pracovníků poradenských zařízení a měření „kvality" činnosti celého systému provedené např. v rámci projektu „Inovace činnosti SPC při posuzování míry SVP dětí a žáků se zdravotním postižením" ukázaly, že zrušení IPPP představovalo špatný krok, zhoršující odbornost sítě poradenských zařízení u nás. Je vhodné využít této skutečnosti k **ustanovení nové organizace, která by ve svém statutu měla zakotveny činnosti saturující potřeby poradenského terénu,** a přitom by se vyvarovala chyb, kvůli kterým bylo IPPP ze strany poradenského terénu kritizováno.

Důležité je, aby tato organizace (na rozdíl od IPPP) měla účinné pravomoci v oblasti stanovení a vymahatelnosti dodržování standardů péče a dalších metodických doporučení. Pro zajištění efektivity je nutné, aby plnění nastavených pravidel bylo závazné pro všechny zřizovatele bez rozdílu.

Ponechat současnou možnost, kdy zřídit poradenské zařízení může řada různorodých zřizovatelů, je možné jen za předpokladu nastavení pevných pravidel respektovaných a závazných všemi zúčastněnými. Jen tak je možno zajistit, aby při dosud traktované rozdílnosti zřizovatelů (a jejich případné nespolupráce) nedocházelo k újmám těch, pro které jsou tyto služby určeny: žákům se zdravotním postižením, jejich školám a rodinám.

KLADY (MODEL Č. 3):

- Institucionální ukotvenost jednotného řízení školských poradenských zařízení (vytvoření a soustavný dohled nad dodržováním standardu péče).
- Vytvoření organizace zajišťující registraci či certifikaci ŠPZ.
- Existence organizace, která bude dozorovat dodržování dostupnosti poradenských služeb.
- Jednotné metodické vedení ŠPZ.
- Zázemí pro metodické vedení školních psychologů, školních speciálních pedagogů a asistentů pedagoga.
- Organizační zázemí pro výkon revizních činností vzhledem k výstupům ŠPZ.
- Organizační zázemí pro supervizní síť.
- Platforma pro komunikaci s poradenským terénem a zázemí pro činnost odborných asociací v poradenství.
- Úzká provázanost s poradenským terénem zajišťující účinnou zpětnou vazbu v otázkách nastavování pravidel souvisejících s praktickým poskytováním poradenských služeb.
- Možnost využití tohoto pracoviště pro systematické další vzdělávání poradenských pracovníků a pro podporu jejich kariérního růstu.

ZÁPORY (MODEL Č. 3):

- Finanční náklady spojené se vznikem nové organizace.

3.2.3 Návrh modifikací metodické podpory SPC

Jednotná metodická činnost (vzhledem k jednotlivým krajům i jednotlivým zřizovatelům) musí být nějakým způsobem konstituována a soustavně provozována. Jedině díky ní je možno zabezpečit rovnoprávné postavení všech klientů poradenských služeb bez rozdílu na bydliště a statutu poskytovatele poradenské služby.

Současný stav, ve kterém absentuje jednotící stanovisko, vede k rozpadu poradenského systému na 14 poradenských systémů, které reflektují finanční možnosti a priority vzdělávání v jednotlivých krajích (tato situace je čitelná např. z rozdílnosti financování asistenta pedagoga a jejich počtů v jednotlivých krajích).

Je třeba zvážit, zda finanční prostředky ušetřené díky zrušení IPPP jako metodického pracoviště nejsou nižší než prostředky vynaložené na opatření realizovaná mnohdy nekoncepčně v jednotlivých krajích, která mohou být ve svém důsledku dražší.

3.2.4 Návrhy na změnu legislativy

Legislativní ukotvení vzniku samostatné organizace jako instituce, či nejméně funkčního systému jako pravidel a procesu, které by soustavně realizovaly jednotnou a vymahatelnou metodickou podporu poradenským zařízením a službám ve školství bez ohledu na typ zřizovatele daného poradenského zařízení či pracoviště.

3.3 Supervize

Supervize je jednou z důležitých forem podpory kvality poskytovaných služeb a profesního rozvoje pracovníků. Pozitivním posunem v této oblasti bude nastavení takového systému supervize, aby zajišťoval srovnatelnou podporu poradenských pracovníků v ČR.

3.3.1 Současný stav

V současné době není **systém supervizí v poradenství ani obecně ve školství vyřešen.** Supervize **není povinná**, není zakotvena v legislativě. Rozhodnutí o zajištění supervize pro poradenské pracovníky je plně v kompetenci ředitele školy a SPC.

Realizace ani kvalita supervizí není kontrolována. Praxe ukazuje, že supervize je často nastavena jako kontrola nebo ji poskytuje „nevhodná“ osoba, což u pracovníků vyvolává nedůvěru a negativní hodnocení přínosu supervize.

Chybí vypracované standardy kvality služeb poradenských zařízení, které by přesně vymezily podmínky a způsob realizace supervizí pro poradenské pracovníky. To vede v některých případech k nestandardnímu přístupu vedení škol a SPC k realizaci supervizí, který se zpětně projevuje ve snížení důvěryhodnosti supervizí pro poradenské pracovníky.

Není vyřešeno financování supervizí, což je často uváděno jako důvod, proč supervize není v poradenských zařízeních realizována.

Zkušenosti s realizací supervizí v oblasti školství jsou minimální. **Neexistuje jednoznačný výklad pojmů kontrola, metodické vedení a supervize.**

Z těchto důvodů je ze strany pracovníků supervize přijímána s rozpaky a je často chápána jako kontrola nebo metodická podpora prováděná zkušenými kolegy bez supervizního výcviku.

3.3.2 Vyjasnění pojmů

Podstatné je vyjasnění a odlišení pojmů kontrola, metodická podpora a supervize, neboť je důležité, aby pro pracovníky bylo jasné, co od jednotlivé činnosti mohou očekávat a v čem pro ně může být přínosná.

A) KONTROLA

Kontrola je forma zpětné vazby, která **kriticky hodnotí realitu v porovnání se zadáním úkolu nebo cíle.** Jedná se o určení, zda bylo dosaženo shody ve vývoji kontrolované reality vůči specifikovaným požadavkům. Kontrola může být vnitřní, kterou realizují pracovníci uvnitř organizace nebo vnější, kdy kontrolu provádí subjekt mimo organizaci, např. pracovník České školní inspekce, krajského úřadu.

Účel a smysl kontroly je inspekční, což je zjištění skutečné reality, dále má účel preventivní – již samo vědomí očekávané kontroly vede organizaci k plnění činností dle stanovených kritérií a eliminační účel, kdy v důsledku odhalení chyby dochází k zamezení vzniku nežádoucího jevu či situace.

Běžnou formou kontroly se v poslední době stalo srovnávání dle standardů (např. v oblasti sociálních služeb) – jedná se o porovnání reality ve srovnání s nastavenými kritérii v rámci standardů.

Na základě výsledku kontroly organizace přijímá opatření, která mohou mít negativní dopad na pracovníky, v případě nepříznivého výsledku kontroly. Logicky jsou tedy kontroly ze strany pracovníků obávané a vnímané jako stresová záležitost.

B) METODICKÁ PODPORA

Metodická podpora je **poradenství, podpora a pomoc při řešení problematických odborných situací a záležitostí** organizace, které se bezprostředně dotýkají činností a výstupů SPC. Může se jednat o metodickou podporu v rámci diagnostických činností, individuálních vzdělávacích plánů, doporučování zařazení žáků do režimu vzdělávání, hodnocení žáků, metodických činností pro pedagogy a zákonné zástupce, přímé práce s žákem, vedení dokumentace a dalšími okruhy odborných činností SPC.

V rámci metodické podpory pomáhá odborný pracovník poradenským pracovníkům konkretizovat a ujasňovat postupy, formy a metody práce a ujasňovat výklady právních předpisů. Poradenští pracovníci s ním mohou zkonzultovat postupy řešení ve zvlášť problematických či nestandardních situacích.

Důležitým rozdílem od kontroly je **absence kritického hodnocení** a s tím související absence negativních důsledků pro pracovníka. Odborník, který poskytuje pracovníkovi metodickou podporu, se také podrobně seznamuje s postupem práce, s výstupy, s konkrétními dokumenty, ale pouze za účelem efektivního poradenství a pomoci při řešení. Jedná se o **způsob podpory, který je vnímán jako bezpečný, neohrožující** a především přínosný pro rozvoj kvality práce SPC i odborného růstu jednotlivých pracovníků.

Podmínkou kvalitního poskytování metodické podpory je skutečnost, že ji poskytuje odborník s dlouholetou praxí v oblasti podpory, tzn. „zkušený kolega“ *(v SPC pro poruchy autistického spektra nebude poskytovat metodickou podporu např. somatoped, ale zkušený odborník pro poruchy autistického spektra).*

C) SUPERVIZE

Supervize je **nástroj celoživotního učení, představuje důležitou oblast profesního růstu**. Je to pomoc při řešení profesionálních problémů v neohrožující atmosféře, která dovolí pochopit osobní, zejména emoční podíl člověka na jeho profesním problému. Poskytuje emoční podporu a umožňuje pracovníkům zvládat množství stresu spojené s prací. Původně byla běžnou součástí poradenství, psychoterapie a poté sociální práce. V posledních letech je stále více žádána a oceňována i v dalších oblastech práce s lidmi – v medicíně, školství, výchově, managementu, atd..

Pojem supervize může vyvolávat představu jakési vyšší kontroly nebo hodnocení, ale jedná se o bezpečnou a obohacující zkušenost. Nejde o kontrolu, protože zde nedochází k hodnocení a nejde o metodickou podporu, kterou musí vykonávat zkušený odborník z totožné odborné oblasti a týká se podpory v odborných problémech. Supervize je podpůrný pracovní nástroj, který nemá atribut dohledu ani kontrolní činnosti.

Supervizor má být průvodcem, který pomáhá pracovníkovi nebo celému týmu vnímat a reflektovat vlastní práci a vztahy, nacházet nová řešení problematických situací. Supervize může být zaměřena na prohloubení prožívání, lepší porozumění dané situaci a rozvoj nových perspektiv profesního chování. **Cílem supervize je vyšší uspokojení z práce, zvýšení její kvality a efektivity a prevence profesního vyhoření.** Hlavní pozornost je věnována vztahům, které jsou v pomáhajících profesích jedním z nejdůležitějších prostředků k dosahování cílů a nejvýraznější známkou kvality práce.

Supervizi můžeme využít především k

- vyjasnění poslání pracoviště a celé organizace,
- zvýšení kvality poradenských služeb
- prevenci syndromu vyhoření pracovníků
- prevenci“ zahlcenosti“ a přepracovanosti pracovníků
- k účinnějšímu zacházení s vlastními zdroji pracovníků.

Supervizoři jsou zkušení odborníci – absolventi magisterského vysokoškolského vzdělání v oblasti psychologických, pedagogických, sociálních věd nebo medicíny, kteří mají minimálně 10letou praxi v pomáhajících profesích, zkušenost s dlouhodobým vedením lidí a jsou **absolventi akreditovaného psychoterapeutického výcviku a supervizního výcvikového programu.**

Nejdůležitější rozdíl od metodické podpory je to, že osoba, která poskytuje supervizi, nemusí být odborníkem přímo v oblasti, kterou se zabývá supervidovaný subjekt, ale musí splňovat výše uvedená kritéria.

Od supervizora nelze očekávat, že nám vyřeší odborný problém např. při zařazení žáka, ale můžeme očekávat, že supervize nám zprostředkuje jiný pohled na vlastní práci, vytvoří prostor pro reflexi obsahu a procesu vlastní práce a dodá ocenění a podporu.

Na základě sumarizace výše uvedeného můžeme konstatovat, že supervize

- představuje důležitou oblast profesního růstu,
- zvyšuje hodnotu práce pro klienty a profesionalizace,
- má značný vliv na rozvoj kvality poskytovaných poradenských služeb,
- pozitivně působí na aktualizaci odborných znalostí a dovedností,
- velmi pozitivně ovlivňuje udržování odborných kompetencí i kvalitativní posun v oblasti týmové práce a komunikačních schopností pracovníků.

3.3.3 Modelace

MODEL Č. 1 SUPERVIZE JAKO SOUČÁST STANDARDU KVALITY ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH SLUŽEB

Základem modelu č. 1 je vytvoření standardu kvality poradenských služeb, který je rozdělen na jednotlivé oblasti – prostorovou, materiální, procesuální, personální.

Personální standard jasně vymezuje personální zajištění poradenských služeb, včetně stanovení struktury a počtu pracovníků, pracovních profilů, procesu přijímaní pracovníků a jejich zaškolování. Další oblastí personálního standardu je profesní rozvoj zaměstnanců, který řeší další vzdělávání, kariérní růst a zajišťování podpory poradenských pracovníků formou supervize.

Standard kvality stanoví povinnost supervize pro poradenské pracovníky ŠPZ a definuje kritéria supervize, včetně odbornosti supervizora a počtu hodin supervize pro jednoho pracovníka za období školního roku.

Na rozhodnutí vedení ŠPZ je ponechán výběr supervizora z databáze supervizorů, který bude elektronicky spravovat MŠMT nebo nově zřízený subjekt Národní institut školského poradenství (viz. kap.č. 3.2.2 – Model 3). Správce databáze bude zodpovědný za zařazení supervizorů, kteří splní daná kritéria vzdělání a odbornosti.

Důležitým aspektem fungování nového systému supervizí je jasné vymezení podmínek, za jakých může supervize probíhat – tj. nezávislost a splnění kritérií vzdělání a akreditovaného výcviku supervizora, zajištění bezpečí a uchovaní informací sdělených při supervizi, atd.

Současně se zavedením standardu kvality je důležité zřídit systém nezávislé kontroly plnění kritérií daných standardem, včetně kontroly využívání supervizí pro rozvoj poradenských pracovníků. Kontrola může být ponechána v kompetenci stávajícího subjektu, tj. České školní inspekce posílenou o odborníky pro oblast poradenství. Druhou možností **je zřízení nové ústřední instituce typu „Národní institut školského poradenství“**[28] (viz. kap.č. 3.2.2 – Model 3), která by vykonávala přímou řídící, metodickou a kontrolní činnost vůči školskému poradenskému systému ČR.

Nezbytnou součástí modelu č. 1 je legislativní ukotvení povinnosti školského poradenského zařízení poskytovat poradenské služby v souladu se standardem kvality, jehož součástí je i vymezení supervize. Tímto krokem bude zajištěna jednotná a systémová podpora školských poradenských pracovníků formou supervize.

[28] Viz pojetí České školní inspekce nebo Národního institutu dalšího vzdělávání (centrální + krajská úroveň)

KLADY (MODEL Č. 1):

- Legislativním uvedením povinnosti poskytovat poradenské služby v souladu se standardem kvality, jehož je supervize součástí, bude zaručena jednotnost přístupu k supervizi pro všechny poradenské pracovníky.
- Bude zaručena vymahatelnost zajišťování supervize pro pracovníky u všech právních subjektů poskytujících školské poradenské služby.
- Vytvoření standardu kvality s jasným vymezením kritérií a podmínek supervize přispěje k realizaci supervizí v garantované kvalitě.

ZÁPORY (MODEL Č. 1):

- Nutnost nastavení systému financování supervize.
- Finanční náročnost při zřízení nového subjektu (Národní institut školského poradenství).
- Nutnost legislativních změn.
- Nutnost vypracování Standardu kvality školských poradenských služeb.

MODEL Č. 2 – SUPERVIZE JAKO SOUČÁST DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKA

Základem modelu č. 2 je zařazení supervize do forem dalšího vzdělávání poradenského pracovníka. Nepředpokládá se vznik závazného standardu kvality školských poradenských služeb.

Povinnost školského poradenského zařízení zajistit pracovníkům supervizi jako formu jejich dalšího vzdělávání je ukotvena legislativně. Zároveň je přesně vymezen počet hodin supervize na jednoho pracovníka pro období školního roku a povinnost ředitele poradenského zařízení zpracovat plán supervize pro školní rok.

Plán supervize obsahuje plánovaný počet hodin, frekvenci supervizí a jmenovitý návrh supervizora a druhy supervize.

Školská poradenská zařízení mohou využívat supervizi individuální nebo skupinovou – případovou, která je zaměřena na zvyšování kompetencí supervidovaných prostřednictvím reflexe odborných postupů, interakcí mezi supervidovanými a jejich klienty nebo supervize týmová, zaměřená na zvyšování odborného potenciálu jednotlivých týmů poradenského zařízení a vyladění spolupráce v těchto týmech. Dalším typem supervize je supervize řízení, kterou využívají vedoucí pracovníci školského poradenského zařízení a je zaměřená zejména na jejich vztahy k týmu, rozdělení kompetencí, atd.

KLADY (MODEL Č. 2):

- Legislativním uvedením povinnosti supervize je zaručena jednotnost přístupu k supervizi pro školské poradenské pracovníky v ČR.
- Zaručení vymahatelnosti realizace supervize pro pracovníky u všech školských poradenských zařízení.

ZÁPORY (MODEL Č. 2):

- Nutnost nastavení systému financování supervize.
- Nutnost legislativních změn.

MODEL Č. 3 – SUPERVIZNÍ ORGÁN JAKO SOUČÁST NOVĚ ZŘÍZENÉHO SUBJEKTU PRO ŘÍZENÍ A METODICKÉ VEDENÍ PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ

Základem modelu č. 3 je zřízení supervizního orgánu v rámci nově zřízeného subjektu pro přímou řídící, metodickou a případně kontrolní činnost vůči poradenským zařízením - Národního institutu školského poradenství" a krajskou úrovní – „Krajským institutem školského poradenství".

Supervizní orgán jako součást nově zřízeného subjektu Národního institutu školského poradenství bude zodpovídat za **vytvoření a aktualizaci registru supervizorů**, kteří budou splňovat stanovená kritéria pro poskytování supervize. Zajišťovat bude také **koordinaci supervize v rámci krajů** na základě požadavků poradenského zařízení. Požadavek bude obsahovat návrh termínů, počtu hodin a jméno vybraného supervizora.

Supervize bude ukotvena legislativně, a to přímo nebo prostřednictvím vypracovaného závazného standardu kvality, na který se bude zákon odkazovat. Z toho důvodu bude zajištění supervize v daném rozsahu a kvalitě pro školská poradenská zařízení povinná.

V legislativě nebo ve standardu kvality bude stanoven minimální počet hodin supervize na jednoho pracovníka v rámci školního roku. Pracovně právní vztahy se supervizory (např. formou DPP), jejich financování a koordinaci bude zajišťovat nově zřízený Národní institut školského poradenství prostřednictvím krajské úrovně.

KLADY (MODEL Č. 3):

- Uvedením povinnosti supervize v zákoně bude zaručena jednotnost přístupu k supervizi pro všechny poradenské pracovníky, bude zaručena vymahatelnost u všech právních subjektů poskytujících poradenské služby.
- Vytvoření standardu nebo legislativních změn s jasným vymezením podmínek, bude znamenat realizaci supervizí v garantované kvalitě a zaručení jednotné podpory poradenských pracovníků v rámci ČR.
- Vznik Národního institutu školského poradenství, jako subjektu s řídícími, metodickými a kontrolními kompetencemi bude zárukou jednotného systému organizace a podpory školských poradenských zařízení.

ZÁPORY (MODEL Č. 3):

- Finanční náročnost při zřízení nového subjektu – Národního institutu školského poradenství a se zavedením systému supervize.

3.3.4 Návrh postupu modifikace řešení systému supervize

Supervize velmi pozitivně ovlivňuje profesionalitu odborných pracovníků. Uvedením povinnosti supervize v zákoně je zaručena jednotnost přístupu k supervizi pro všechny poradenské pracovníky. Nejdůležitějším krokem je legislativní ukotvení povinnosti realizace supervize pro školská poradenská zařízení a její podrobnější vymezení. Supervize bude součástí personálního standardu, dalšího vzdělávání poradenských pracovníků nebo bude zřízen nový subjekt, který bude supervizi pro poradenská zařízení zajišťovat.

- Zřízení nového subjektu pro přímou řídící, metodickou a případně kontrolní činnost vůči poradenským zařízením – Národního institutu školského poradenství“ a jeho krajským stupněm – „Krajským institutem školského poradenství“.
- Legislativně vymezit povinnost školského poradenského zařízení zajistit zaměstnancům supervizi:
  - **a)** jako součást Standardu kvality poradenských služeb – model č. 1,
  - **b)** jednu z forem dalšího vzdělávání – model č. 2
  - **c)** jako součást nově zřízeného subjektu Národního institutu školského poradenství – model č. 3.
- Stanovení minimálního počtu hodin supervize na jednoho poradenského pracovníka za období jednoho školního roku a určení podmínek, za kterých může být supervize realizována, včetně kritérií vzdělání a další odbornosti supervizora.
- Ustanovení systému kontroly a určení subjektu, který bude kontrolu (inspekci) provádět (ČŠI, nový subjekt Národní institut školského poradenství). Do předmětu kontroly zařadit kontrolu realizace supervizí ve školském poradenském zařízení.

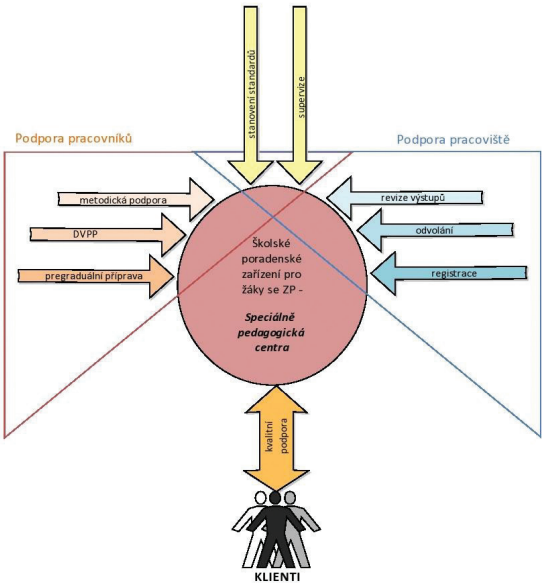

OBR. 3.3
Schéma možností podpory na úrovni SPC

3.3.5 Návrhy na změnu legislativy

- Legislativní úprava podmínek vedoucích ke zřízení nového subjektu pro přímou řídící, metodickou a případně kontrolní činnost vůči poradenským zařízením – např. „Národního institutu školského poradenství“ a jeho krajským stupněm – „Krajským institutem školského poradenství“. Tento subjekt bude také zajišťovat pracovně právní vztahy se supervizory a jejich financování.
- Ve Standardu kvality školských poradenských služeb vymezit povinnost právního subjektu zajistit zaměstnancům supervizi, stanovit minimální počet hodin supervize na jednoho poradenského pracovníka za období jednoho školního roku a určit podmínky, za kterých může být supervize realizována, včetně kritérií vzdělání a další odbornosti supervizora.
- Legislativní vymezení povinnosti školského poradenského zařízení poskytovat poradenské služby v souladu se Standardem kvality poradenských služeb.
- Legislativně definovat systém kontroly a určit subjekt, který bude kontrolu (inspekci) provádět (MŠMT, ČŠI, nový subjekt). Do předmětu kontroly zařadit také kontrolu realizace supervizí v poradenském zařízení.

3.4 Zavedení povinné registrace školského poradenského zařízení a povinnosti poskytovat poradenské služby v souladu se standardem kvality školských poradenských služeb

Zavedení povinné registrace a vytvoření závazného standardu kvality umožní poskytování srovnatelných a kvalitních školských poradenských služeb klientům v celé ČR. Povinná registrace zároveň zajistí aktuální rozložení sítě školských poradenských zařízení dle potřeb v jednotlivých regionech.

3.4.1 Shrnutí současného stavu

V současné době **není v oblasti školských poradenských služeb zavedena systémová registrace zařízení poradenských služeb**, která by sjednocovala podmínky zřizování těchto zařízení a která by byla účelným prostředkem k nastavení teritoriální sítě a kvality poradenských služeb a jejich výstupů. Jedná se o registraci, při které by školské poradenské zařízení dokládalo schopnost poskytování poradenských služeb v souladu se standardem kvality školských poradenských služeb a to v oblasti provozní, materiální, personální a procedurální. Jde o zavedení zcela nové součásti poradenského systému, než je stávající zapsání do rejstříku škol a školských zařízení dle § 141 až 159, zákona 561/2004 Sb.

S nastavením uvedeného systému registrací, dojde také k zavedení závazného standardu kvality školských poradenských služeb.

> *O pozitivních dopadech zavedení registrace a stanovení standardu poskytovaných služeb se můžeme přesvědčit v oblasti sociálních služeb, kde přes počáteční problémy se zavedením naprosto nového systému zajišťování kvality služeb, reálně došlo ke sjednocení a zkvalitnění sociálních služeb v ČR.*

Se zavedením registrace je nezbytné změnit současný stav, kdy jsou speciálně pedagogická centra zřízena při školách a nejedná se tedy o samostatný právní subjekt.

3.4.2 Systém registrace zařízení školských poradenských služeb

Školské poradenské služby by bylo možné poskytovat pouze na základě oprávnění k poskytování školských poradenských služeb; toto oprávnění vznikne rozhodnutím o registraci.

O registraci bude rozhodovat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy případně nově zřízený subjekt – Národní institut školského poradenství (viz. kap. 4) dále jen registrující orgán.

PODMÍNKA REGISTRACE

Podmínkou registrace školského poradenského zařízení je **podání písemné žádosti o registraci a splnění podmínek registrace:**

- odborná způsobilost a bezúhonnost poradenských pracovníků (speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, logoped, fyzioterapeut, ergoterapeut a další odborníci dle zaměření zařízení),
- zajištění provozních, prostorových, materiálních a technických podmínek pro poskytování školských poradenských služeb

Žádost o registraci bude obsahovat:

- druh školského poradenského zařízení, jméno, sídlo, identifikační číslo, statutární orgán,
- údaje o poskytovaných školských poradenských službách, kterými jsou:
  - zaměření – cílová skupina klientů, popis realizace poskytování školských poradenských služeb z hlediska prostorového, materiálního a technického,
  - personální obsazení zařízení školských poradenských služeb,
  - počty klientů dle typu zdravotního postižení,
  - finanční rozvaha k zajištění provozu,
  - uzavření pojistné smlouvy pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou při poskytování školských poradenských služeb.

- Registrující orgán vydá rozhodnutí o registraci, jestliže školské poradenské zařízení doloží, že splňuje stanovené podmínky.
- V rámci registrace bude školské poradenské zařízení dokládat splnění registračních podmínek (tj. v personální, provozní, materiální, procesuální oblasti) vždy na začátku školního roku.
- Registrující orgán bude mít pravomoc zrušit registraci školského poradenského zařízení, při tomto rozhodnutí bude přihlížet k vyjádření kontrolního orgánu a krajského úřadu. Důvodem zrušení registrace může být pouze opakované a zásadní neplnění podmínek registrace a standardu kvality poskytovaných školských poradenských služeb.
- Plnění podmínek registrace a standardu kvality poskytovaných školských poradenských služeb kontroluje kontrolní orgán (ČŠI, nový subjekt – Národní institut školského poradenství).
- Registrující orgán spravuje elektronickou podobu registru zařízení školských poradenských služeb, jejíž část (vymezena zákonem) je přístupná veřejnosti.
- Kvalita školských poradenských služeb se při kontrole (inspekci) ověřuje s využitím standardu kvality školských poradenských služeb.

3.4.3 Standard kvality školských poradenských služeb

S registrací školských poradenských služeb zohledňující i jejich kvalitu úzce souvisí problematika standardizace těchto služeb. Zavedení těchto nových atributů vede:

- ke zkvalitnění a zefektivnění školských poradenských služeb.
- sjednocení podmínek a kritérií pro zřizování školských poradenských zařízení v rámci ČR
- sjednocení činností a výstupů školských poradenských zařízení v rámci ČR
- možnost účinného ovlivnění nastavení teritoriální sítě školských poradenských zařízení

V rámci standardu budou stanovena kritéria poskytování školských poradenských služeb v oblasti – materiální, personální, procesuální a provozní. (viz.Kapitola 5)

3.4.4 Návrh postupu modifikace řešení registrace školských poradenských zařízení a zavedení standardu kvality školských poradenských služeb

- Zřízení nového subjektu pro přímou řídící, metodickou a případně kontrolní činnost vůči poradenským zařízením - Národního institutu školského poradenství“ a jeho krajských úrovní.
- Legislativně vymezit povinnost registrace školských poradenských zařízení a povinnost poskytovat služby v souladu se Standardem kvality poradenských služeb.
- Jasně stanovit registrační orgán a podmínky registrace školských poradenských zařízení.
- Stanovit systém kontroly a určit subjekt, který bude kontrolu provádět (např. ČŠI, nový subjekt – Národní institut školského poradenství).

3.4.5 Návrhy na změnu legislativy

- Legislativní úprava podmínek vedoucích ke zřízení nového subjektu pro přímou řídící, metodickou a případně kontrolní činnost vůči poradenským zařízením – Národního institutu školského poradenství a jeho krajskou úrovní – Krajským institutem školského poradenství.
- Legislativní ukotvení povinnosti registrace školských poradenských zařízení.
- Legislativní vymezení povinnosti školského poradenského zařízení poskytovat poradenské služby v souladu se standardem kvality poradenských služeb.
- Legislativně vymezit systém kontroly a určit subjekt, který bude kontrolu provádět (např. ČŠI, nový subjekt- Národní institut školského poradenství).

3.5 Revizní pracoviště

3.5.1 Shrnutí současného stavu

Z výše uvedeného je patrné, že v rámci jednoho kraje nemůže fungovat nestranný a účinný orgán vykonávající funkci revizního pracoviště. Četnost odborníků skutečně fundovaných v otázkách poradenství pro žáky s jednotlivými druhy zdravotního postižení (snad jen s výjimkou odborníků pro poradenství žákům s mentálním postižením) je natolik nízká, že si lze jen těžko představit nestranné zhodnocení sporných výstupů z poradenské péče, bez toho, aby nebyla zpochybněna jejich věrohodnost. Revizní orgán (nejlépe uskupení odborně fundovaných a uznávaných odborníků v daném oboru sestavené pro hodnocení konkrétního případu např. na obdobném základě, na němž jsou vybíráni hodnotitelé projektů ESF) musí být konstruován na republikové úrovni.

Z názorů samotných pracovníků SPC[29] sice vyplývá, že nutnost zřízení revizního pracoviště nechápou jako zásadní problém, jehož neřešení jim znesnadňuje jejich práci (viz následující tabulka).

Respondent by přivítal existenci odvolacího „revizního“ pracoviště

GRAF Č.3.3
Názory pracovníků SPC na zřízení revizního pracoviště

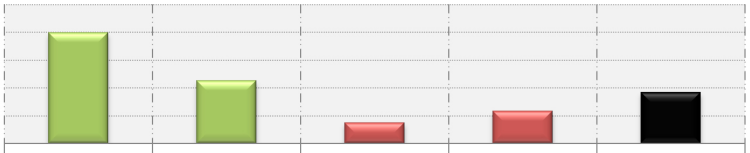

	Ano	Spíše ano	Spíše Ne	Ne	Neodpovědělo, Neví
Rel. četnost	40,00%	22,50%	7,50%	11,67%	18,33%

Potřebnost tohoto institutu je akcentována spíše u zástupců zřizovatele (viz výsledky expertní ankety). I když z ní vyplývá, že zřizovatel řešil sporné závěry jen výjimečně (do roku 2011 byla většina stížností řešena prostřednictvím IPPP Praha), je nasnadě, že revizní pracoviště jako autoritativní orgán musí být konstituován a ukotven v legislativě.

Nejedná se pouze o řešení případů, kdy si zákonný zástupce či škola „stěžuje“ na výstup týkající se zdělávání žáka se ZP vydaným školským poradenským zařízením, ale i případů, kdy samotné SPC cítí potřebu získat odborné stanovisko nezávislého orgánu při pochybnostech o svých výstupech.

Málo řešeným problémem je situace, kdy po vyřčení revizního posudku sice jedna ze stran dostane zpravidla za pravdu, ale vzhledem k teritoriální dostupnosti SPC pro daný druh zdravotního postižení není možné, aby si žák (jeho zákonný zástupce) pro další podporu při edukaci zvolil jiné pracoviště. Přitom vzájemná důvěra hraje právě v poradenství významnou roli. Úlohou revizního pracovníka by tedy nemělo být jen posouzení správnosti výstupu, ale i návrh řešení další možné spolupráce mezi oběma subjekty a alespoň pokus o konsolidaci vzájemných vztahů.

[29] Zdroj: www.apspc.cz – výsledky dotazníkové šetření mez pracovníky SPC - II. národní konference Inovace činnosti SPC při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb u dětí a žáků se zdravotním postižením v Praze ve dnech 4.a 5. října 2011.

3.5.2 Modelace

MODEL 1: ORGÁN STÁTNÍ SPRÁVY (KRÚ, MŠMT) JAKO ODVOLACÍ ORGÁN

Jednou z možností je pověřit revizí odborných výstupů z poradenských pracovišť v rámci správního řízení (odvolání) některý z orgánů státní správy, důvodů odborných však nejméně na úrovni krajských úřadů. Tento způsob konvenuje rámci zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Odvolání je zde standardním řádným opravným prostředkem proti téměř všem rozhodnutím, problémem však je, že poradenská zařízení nevydávají své závěry ve formě rozhodnutí, ale ve formě doporučení. Dalším problémem je fakt, že pracovníci těchto orgánů státní správy nejsou zpravidla fundovanými odborníky v daném oboru, a proto by museli mít vytvořenu síť těchto odborníků, kteří by pro daný orgán státní správy vypracovávali revizní zprávu.

KLADY (MODEL Č. 1):

- Jasné vymezení místa, ke kterému se podávají všechna odvolání a nesouhlasná stanoviska související s edukací žáků v našem školství.

ZÁPORY (MODEL Č. 1):

- Nemožnost plného využití Správního řádu, neboť výstupy SPC nemají charakter rozhodnutí, ale doporučení.
- Odborné „nekompetence“ pracovníků státní správy, které by musely být řešeny prostřednictvím vytvoření sítě kompetentních odborníků pro jednotlivé druhy zdravotních postižení.
- Nedostatek časového prostoru k mediační činnosti.

MODEL 2: ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Další možností řešení sporných výstupů školských poradenských pracovišť pro žáky se zdravotním postižením je pověřit touto kompetencí Českou školní inspekci.

Ta dnes stojí před strategickým rozhodnutím, zda nadále bude orgánem především kontrolním nebo i metodickým. Podle stávající legislativy (zejména § 174 Školského zákona) především zjišťuje a hodnotí výchovně vzdělávací podmínky a procesy ve školách a školských zařízeních, vykonává státní kontrolu dodržování právních předpisů a kontroluje plnění povinností souvisejících se vzdělávacím procesem.

Česká školní inspekce je aktuálně organizací, na kterou se obracejí krajské úřady v případě potřeby řešení stížností souvisejícími se vzděláváním žáků. Z tohoto hlediska by bylo logické, aby tato pracoviště plnila i funkci revizního pracoviště vzhledem ke sporným výstupům školských poradenských zařízení.

Pracovníci ČŠI by se však mohli dostat do podobných odborných problémů jako pracovníci státní správy. Počet speciálních pedagogů a psychologů v řadách ČŠI je obecně velmi nízký nato, aby tito pracovníci byli fundovanými odborníky v úzce specializovaném poradenství dle druhů jednotlivých zdravotních postižení.

KLADY (MODEL Č. 2):

- Jasné vymezení pracoviště, kde se řeší všechny stížnosti týkající se vzdělávání žáků.

ZÁPORY (MODEL Č. 2):

- Nedostatečné odborné kompetence pro řešení široké škály problémů vzhledem k jejich variabilitě vyplývající z různých druhů zdravotního postižení.
- Nedostatek časového prostoru k mediační činnosti.

MODEL 3: STACIONÁRNÍ REVIZNÍ PRACOVIŠTĚ

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, počet školských poradenských pracovišť pro žáky se zdravotním postižením v jednotlivých krajích je natolik nízký, že z hlediska objektivity není vůbec myslitelné, aby revizní pracoviště bylo budováno na úrovni krajů.

V případě, že by byl přijat model zřízení Národního institutu školského poradenství, by se nabízelo zřídit revizní pracoviště v jeho rámci. Odborní pracovníci tohoto institutu budou v rámci svých pracovních náplní a v rámci svých odborných specializací revidovat sporné výstupy školských poradenských zařízení. Pro případy specifických revizních posudků bude vytvořena síť externích pracovníků.

KLADY (MODEL Č. 3):

- Zajištění odborné způsobilosti pro revizi sporných zpráv řádnými či externími pracovníky Národního institutu školského poradenství.

ZÁPORY (MODEL Č. 3):

- Finanční náročnost spojená se vznikem nové organizace.

MODEL 4: REVIZNÍ ORGÁN – AD HOC

Tento model nepředpokládá vznik nové organizace. Je tvořen vybranými, zkušenými pracovníky SPC ve 3. či 4. stupni kariérního růstu (viz.kapitola 6), kteří tvoří síť odborníků v rámci např. DPP zpracovávajících odborně fundované revizní posudky (v rámci např. DPP) k výstupům SPC dle svého zaměření souvisejícího s daným druhem postižení a pracovní pozicí (speciální pedagog, psycholog). Součástí přípravy pro výkon této činnosti by mělo být kromě hlubokých znalostí oboru i další vzdělávání v oboru mediačních schopností (úkolem revizního pracovníka by mělo být i nalezení možností další spolupráce mezi poskytovatelem a uživatelem poradenských služeb).

Organizačně je pak možné, že tento revizní orgán bude řídit výše zmíněný Národní institut školního poradenství, MŠMT ČR či ČŠI.

Aby se předešlo neobjektivnosti zpráv revizních pracovníků z důvodu osobních vztahů s konkrétními pracovišti či pracovníky, mohl by být využit systém nahodilého párování revizního pracovníka a konkrétního případu obdobně, jak je tomu u systému HOMO při hodnocení projektů ESF.

KLADY (MODEL Č. 4):

- Zajištění odbornosti.
- Ekonomická efektivita.

ZÁPORY (MODEL Č. 4):

- Kariérní růst poradenských pracovníků není řešen.

3.5.3 Postup při řešení vybrané modifikace revizního orgánu

Revizní pracoviště, které má vzniknout a být legislativně ukotveno, musí zabezpečovat revizní činnost pro všechny typy školských poradenských zařízení a pracovišť (SPC, PPP, ŠVP, ŠPP).

K zajištění skutečně fundovaného revizního pracoviště či orgánu v jakékoliv organizační podobě pro segment služeb poskytující poradenství žákům se zdravotním postižením je nutno zajistit dostatečný počet revizních pracovníků, kteří budou nejen odborníky ve svém oboru, ale budou vzdělanými odborníky v mediačních aktivitách.

Pro zabezpečení vysoké odborné erudovanosti a eliminace nebezpečí ztráty kontaktu s aktuální realitou by bylo vhodné, aby tito pracovníci současně aktivně vykonávali poradenskou činnost.

3.5.4 Návrhy na změnu legislativy

- Legislativní ukotvení institutu revizního pracoviště nebo revizního orgánu.
- Podmínění možnosti stát se revizním pracovníkem absolvováním uceleného cyklu dalšího vzdělávání.

Z výše uvedeného textu jasně vyplývá, že zvolit vhodný model zahrnující všechny potřebné instituce či instituty tak, aby byl co možná nejoptimálnější, nebude jednoduché. Neexistuje žádné řešení, které by sebou neneslo žádná rizika či zápory. Uvedená kapitola tak v žádném případě není návrhem jednoznačného řešení, ale výčtem možností s uvedením silných slabých stránek tak, jak je vidí autoři textu.

4. KOMPETENCE ŠPZ PŘI POSKYTOVÁNÍ PODPORY ŽÁKŮM SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Rozdělení kompetencí v péči o žáky s daným druhem zdravotního postižení není jasně vymezeno ani v legislativě ani v praxi. Zejména segment SPC se v posledních letech díky benevolenci MŠMT poměrně nesystémově rozrostl o pracoviště primárně zaměřená na péči o žáky s vývojovými poruchami učení či chování. Tato situace neprospívá stabilitě celého systému a pro příjemce služeb – žáky a jejich rodiče – může být velmi matoucí.

Role **PPP** a **SPC** nejsou jasně specifikované a chybí vymezení jejich kompetencí. Tento stav přispívá k **překrývání péče** o klienta mezi těmito typy poradenských zařízení. Vzhledem k nutnosti těsné spolupráce těchto dvou zařízení a také k jejich odlišnosti v činnostech, kdy PPP je v praxi více orientována na diagnostiku a méně klade důraz na návaznou speciálněpedagogickou péči v terénu, je nutné nastavení systému spolupráce. Důležitým aspektem bude jednotné metodické vedení pro všechny typy školských poradenských zařízení, včetně středisek výchovné péče, stanovením subjektu, který bude metodickou podporu zajišťovat (MŠMT, nový subjekt – Národní institut školského poradenství).

V oblasti kompetencí ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením ve školském poradenském systému se vyskytují především tyto problémy:

- Nejsou jasně specifikované role a vymezení kompetencí SPC a PPP a SVP.
- Dochází k překrývání péče PPP a SPC, nejsou nastaveny podmínky spolupráce.
- Vymezování kompetencí mezi SPC a SVP dosud v podstatě nezačalo.
- Překrývání péče se vyskytuje i u jednotlivých SPC (s různým zaměřením), není určen mechanismus vykazovaní a dokumentace u klientů, u kterých se vyskytuje péče více zařízení (klienti s vícečetným zdravotním postižením).
- Nejsou vymezeny vztahy a formy spolupráce poradenského zařízení, školy a školských poradenských pracovišť (školní psycholog, školní speciální pedagog).

Zcela novým problémem je **(ne)vymezení vzájemných kompetencí mezi SPC a SVP.** Jestliže spolupráce mezi SPC a PPP probíhá přes výše uvedené problémy díky dlouhodobé spolupráci, o existenci SVP jako školského poradenského zařízení a s jeho aktivitami se poradenští pracovníci právě seznamují. Situaci v péči o žáka se zdravotním postižením a s poruchou chování komplikuje ještě i fakt, že oblast primární prevence má ve své kompetenci PPP a oblast sekundární prevence právě SVP.

4.1 Členění poradenských zařízení podle cílové skupiny

Pedagogicko-psychologikcé poradny – se zaměřují primárně na žáky se specifickými poruchami učení, vývojovými poruchami chování, poskytují své služby žákům se zdravotním znevýhodněním a od nabytí platnosti vyhlášky 72/2005[30] Sb. mají dominantní postavení v otázce péče o žáky se sociálním znevýhodněním..

Speciálně pedagogická centra – mají dominantní postavení v poskytování služeb žákům s jednotlivými druhy zdravotního postižení, ojediněle vznikla v ĆR centra pro děti s vývojovými poruchami učení a chování. Dle novely výše uvedené vyhlášky platné od roku 2011[31] mohou SPC (za nepříliš jasně specifikovaných podmínek) poskytovat služby i žákům se zdravotním znevýhodněním.

Střediska výchovné péče – zajišťují preventivně-výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruch chování, přičemž poskytují svou intervenci také rodičům (zákonným zástupcům) nebo škole, formou ambulantní, celodenní a internátní (pobytové) péče. Do systému školských poradenských zařízení se etablovala díky novele zákona č. 109/2002 Sb.[32] od 1.11.2012.

Následující diagram zobrazuje současný systém školských poradenských zařízení, specificky se zaměřením na cílovou skupinu žáků se zdravotním postižením. Z diagramu jsou zřejmé cílové skupiny, u nichž dochází k překrývání v legislativních možnostech poskytování péče.

Nevyjasněnost kompetencí v systému školských poradenských zařízení vede k následujícím problémům:

- Delegace kompetencí na jiné pracoviště – v praxi nezřídka dochází k situacím, kdy PPP či SPC klienty odmítají s odvoláním, že nespadají do jejich kompetence či s tvrzením, že je-li dítě vedeno v jednom typu ŠPZ, nemůže být vedeno v druhém –typicky se tak děje u dětí s takovou kombinací postižení, která jsou v kompetenci dvou rozdílných pracovišť (zpravidla určitý druh tělesného, smyslového či mentálního postižení v kombinaci s poruchou chování či poruchou učení) – kdy není zcela jednoznačně možné určit vliv jedné či druhé poruchy na faktické obtíže žáka ve vzdělávacím procesu. Takovéto delegování kompetencí má negativní dopad zejména na rodiče/klienty, kteří jsou nuceni obvolávat či navštívit několik zařízení vždy s tvrzením, že tuto činnosti zabezpečí ti druzí a čekat na to, jak jsou jednotlivé strany schopny se dohodnout nebo interpretovat legislativu!
- Analogicky by se takto dalo postupovat i v případě péče o žáka se sociálním znevýhodněním, poznatky z praxe však o častém výskytu těchto případů nehovoří.[33]
- Současný systém neposkytuje dostatečný stupeň podpory pracovníkům SPC tak, aby tito byli schopni zabezpečit erudovanou péči o zejména o žáka se zdravotním postižením v kombinaci s poruchou chování.
- Další problematickou skupinou jsou žáci se zdravotním znevýhodněním. Základním nedostatkem v této oblasti je vágní vymezení tohoto pojmu ve školském zákoně a následná nekoncepčnost ukotvení této problematiky v provázejících vyhláškách (např. žák s SPÚ může být klientem SPC, nastavení podmínek pro vykonání státní maturity však může realizovat pouze PPP).

[30] Vyhláška č. 72/2005Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění platných předpisů.

[31] Vyhláška č. 72/2005Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění novely č. 116/2011Sb.

[32] o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

[33] Rozhovor se členy výkonného výboru APSPC rozšířeného o krajské mluvčí dne 4.12.2012 – pracovní setkání VV AP SPC.

OBR. 4.1
Systém školských poradenských zařízení

Z uvedeného vyplývá, že stanovení kompetencí je potřeba vyřešit v několika rovinách:

- **V rámci segmentu SPC** – kompetence ve vztahu k žákům s kombinovaným smyslovým , tělesným, mentálním postižením, PAS a NKS.
- **Mezi SPC a PPP** – kompetence ve vztahu k žákům se ZP (výše uvedené oblasti), kteří mají SVP v oblasti SPU a SPCH (zde na úrovni řešení problému v oblasti primární prevence).
- **Mezi SPC a SVP** - kompetence ve vztahu k žákům se ZP (výše uvedené oblasti), kteří mají diagnostikovanou poruchu chování.

Vzhledem k tomu, že problematika vymezení kompetencí v rámci segmentu SPC je řešena v kapitole 3 (Organizační struktury SPC), bude se následující modelace týkat pouze vymezení vztahů vůči PPP a SVP.

4.2 Modelace

MODEL 1 – LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ VŮČI JEDNOTLIVÝM SKUPINÁM ŽÁKŮ SE ZP

MŠMT jasně vymezí rozdělení kompetencí poradenských zařízení vůči skupinám žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení, zdravotního znevýhodnění a sociálního znevýhodnění. Metodický orgán pak bude arbitrem pro vymezení spolupráce těchto zařízení v případě klienta s takovou kombinací postižení, které přesahuje rámce působnosti jednotlivých typů ZP. Bude mít i rozhodující pravomoc v v otázce výkaznictví týkajícího se konkrétního klienta. **Stávající pracoviště budou zachována, jen se jim přesně vymezí kompetence.**

KLADY (MODELČ.1) :

- Minimální nároky na personální řešení situace.
- Poměrně nízké finanční náklady spojené se změnou.

ZÁPORY (MODEL Č.1):

- Časová a finanční zátěž pro klienty/ zákonné zástupce vyplývající z nutnosti spolupráce s více typy ŠPZ v případě žáka s kombinovaným postižením.
- Nebezpečí prodlevy v nastavování podmínek pro vzdělávání vyplývající z nutnosti komunikace více pracovních týmů.

MODEL 2 - ROZŠÍŘENÍ PERSONÁLNÍHO OBSAZENÍ SPC O DALŠÍ ODBORNÍKY VEDOUCÍ K POSÍLENÍ KOMPETENCÍ SPC V OBLASTI SLUŽEB SPOJENÝCH S ŘEŠENÍM PROBLÉMOVÉHO CHOVÁNÍ

Zůstal by zachován stávající systém poradenských pracovišť. Personálně by se posílila SPC o psychology/ metodiky prevence sociálně patologických jevů, na každém pracovišti, kteří by řešili vzniklé potíže samostatně, nezávisle na spoluúčasti další organizace. I výše uvedené dotazníkové šetření (kap.č.2) dokazuje, že posílení psychosociální podpory rodiny i služeb souvisejících s podporou klimatu třídních kolektivů požadují jak školy, tak zákonní zástupci žáků. SPC však aktuálně nejsou schopna zabezpečovat plně tuto činnost a do budoucna ještě očekávají pokles saturace služeb tohoto charakteru. Stávající odborníci v SPC by absolvovali další vzdělávání v oblasti diagnostiky a podpůrné intervence pro žáky s SPU a SPCH.

KLADY (MODEL Č.2):

- časová flexibilita při řešení situace (v řadě případů se začínají obtíže např. se šikanou a problematickým chováním)
- minimalizace časové a finanční zátěže rodiny (nemusí dojíždět za řešením problémů do jiné organizace)
- podrobná znalost problémů žáka a jeho dosavadního vývoje, lepší znalost prostředí (díky terénnímu charakteru služeb SPC) tzn. větší transparentnost, která přispívá k efektivnějším řešení situace
- nižší administrativní zatížení poradenských pracovišť spojené s předáváním informací, výpisů z dokumentace apod.

ZÁPORY (MODEL Č.2):

- navýšení finančních nákladů související s posílením pracovních pozic psychologů, sociálních pedagogů, metodiků prevence…
- navýšení finančních nákladů související s nutností DVPP stávajících pracovníků v této oblasti
- další posílení stávajícího institutu „svobody výběru poradenského zařízení“, které vede ke snížení erudovanosti výstupu a podpory klienta

MODEL 3 – SLOUČENÍ STÁVAJÍCÍCH PRACOVIŠŤ (SPC, PPP A SVP) DO JEDNOHO PORADENSKÉHO PRACOVIŠTĚ

Tento model by přirozeným způsobem posílil kompetence v rámci jednoho pracoviště vůči všem skupinám žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním. Detailně popsán již v kapitole Formy organizace SPC jako model č. 6. Pro připomenutí zde tedy uvádíme jen výčet kladů a záporů tohoto modelu.

KLADY (MODEL Č. 3) :

- Vytvoření systému, v němž budou mít rovnoprávné zastoupení všechny tři segmenty školských poradenských zařízení.
- Vytvoření platformy pro jednotné metodické řízení školních poradenských pracovišť v kraji.
- Díky velikosti organizace zajištění její ekonomičnosti.
- Jednotnost výstupů všech poradenských pracovišť vzhledem k uživatelům služeb.
- Vyšší efektivita využití diagnostických nástrojů.
- Zjednodušení možností konzultovat problematiku podpory žáků, kteří jsou dnes zároveň klienty SPC (ZP) a PPP (SPU), případně klienty SPC a SVP či PPP a SVP.
- Zamezení fluktuace klientů v rámci kraje.
- Zvýšení informovanosti pracovníků školských poradenských zařízení o možnostech poskytovaných služeb a tím zvýšení komfortu pro jejich uživatele.

ZÁPORY (MODEL Č. 3):

- Unifikace metod a forem práce.
- De facto zrušení svobodné volby poradenského zařízení.
- Zrušení konkurenčního prostředí.

Uvedenou situaci dokládáme geoinformačním vyjádřením sídel SPC a PPP na mapách č. 3.1 Teritoriální rozmístění SPC v jednotlivých místech ČR, č. 3.2. Teritoriální rozmístění SPC podle zaměření v jednotlivých místech ČR a č. 3.3. Teritoriální rozmístění PPP v jednotlivých místech ČR.

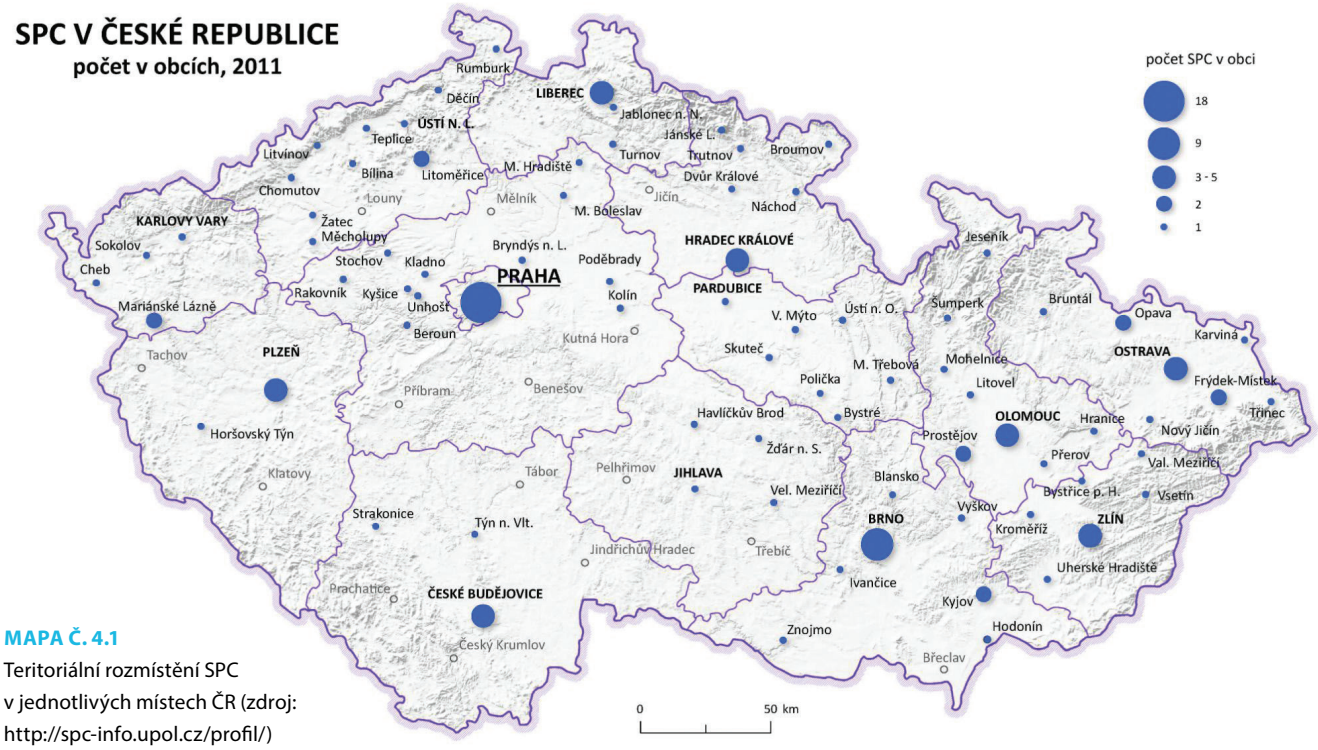

MAPA Č. 4.1
Teritoriální rozmístění SPC v jednotlivých místech ČR (zdroj: http://spc-info.upol.cz/profil/)

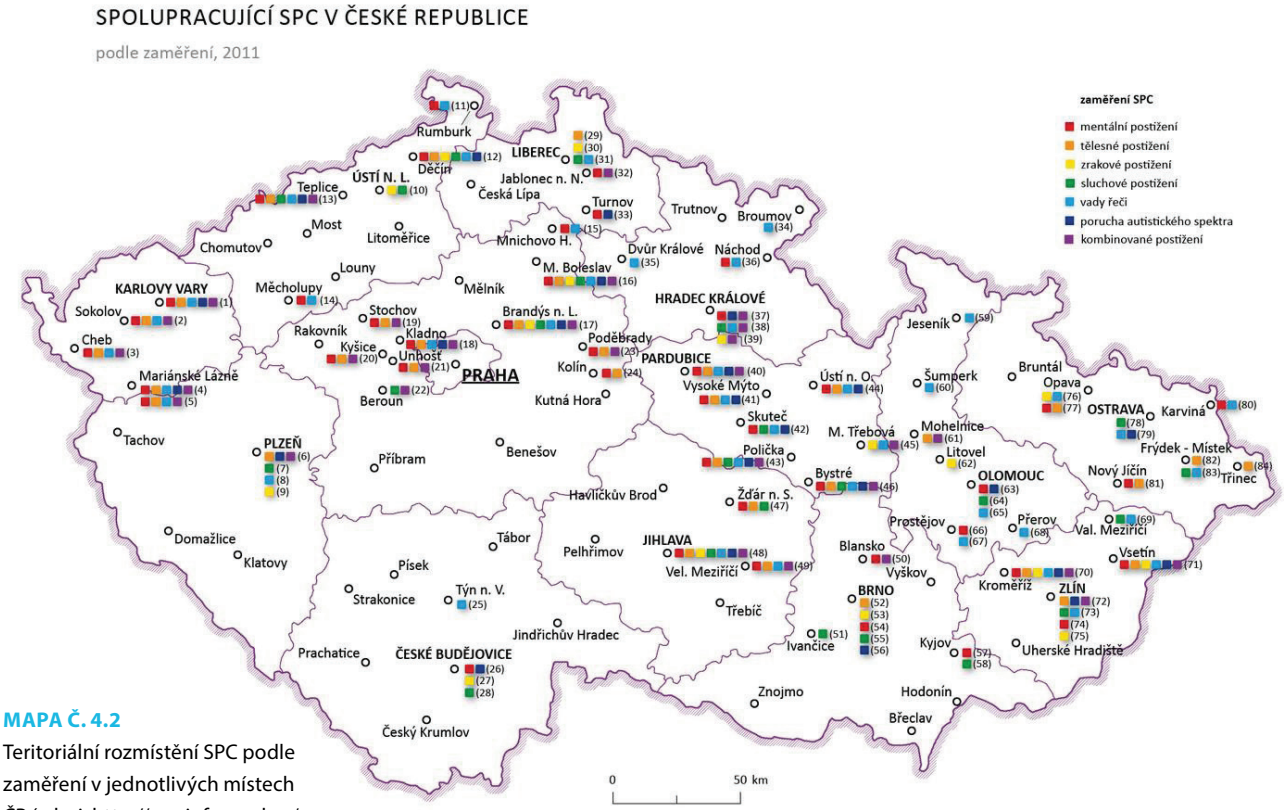

MAPA Č. 4.2
Teritoriální rozmístění SPC podle zaměření v jednotlivých místech ČR (zdroj: http://spc-info.upol.cz/profil/?page_id=816) v závorkách jsou uvedena pořadová čísla

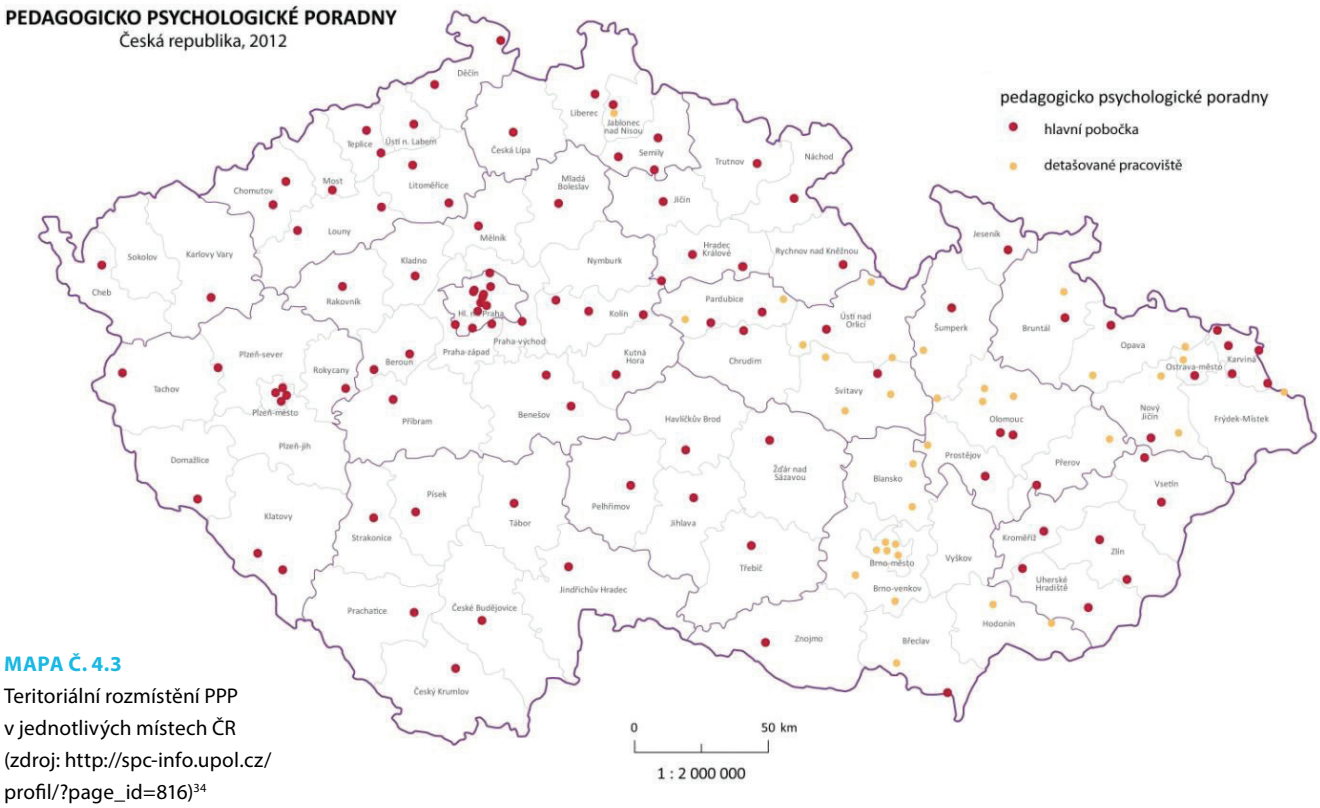

MAPA Č. 4.3
Teritoriální rozmístění PPP v jednotlivých místech ČR (zdroj: http://spc-info.upol.cz/profil/?page_id=816)[34]

Interpretací údajů zobrazených na mapách č.3.1 Teritoriální rozmístění SPC v jednotlivých místech ČR a mapy č. 3.3 Teritoriální rozmístění PPP v jednotlivých místech ČR konstatujeme zřejmou **proporční nevyváženost v pokrytí území ČR a tedy i nevyváženost dostupnosti poradenských služeb**, a to především u SPC, jak bylo předesláno v úvodu kapitoly. Tento stav umocňuje skutečnost, že na rozdíl od PPP existence SPC na určitém území ČR neznamená dostupnost služby pro všechny žáky se všemi druhy postižení!

Upřesnění dostupnosti služeb z hlediska druhu postižení lze vysledovat v mapě č.3.2 Teritoriální rozmístění SPC podle zaměření v jednotlivých místech ČR.

Tento stav může vést k dalším podstatným rizikům jakými je např. přebírání kompetencí jednotlivými ŠPZ zejména v oblastech s nízkou hustotou sítě SPC. Ačkoliv snaha o přebírání kompetencí může být chápána jako pomoc při vyplnění teritoriální mezery, může však ve skutečnosti mít negativní dopad na příjemce služby.

Je nutné si uvědomit, že PPP se v mnohém od SPC liší

- Díky primárnímu zaměření na jinou cílovou skupinu mají odlišnou vybavenost diagnostickými nástroji.
- Nedisponují potřebnými kompenzačními pomůckami a metodickými materiály.
- Odlišný je i ráz a charakter služeb PPP – jedná se především o služby ambulantní.

Příležitostí k řešení tohoto problému je zejména legislativní vymezení kompetencí jednotlivých typů školských poradenských zařízení v rámci připravovaných novel vyhlášek č.72/2005Sb.35 a č.73/2005 Sb.36

[34] Zdroj: Adresář PPP spravovaný Asociací pracovníků PPP a webové stránky krajských úřadů ČR. Uspořádání do grafické podoby: zpracovatel dokumentu.

[35] Vyhláška č. 72/2005Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění platných předpisů

[36] Vyhláška č. 73/2005Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími pptřbami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných ve znění platných předpisů

4.3 Kroky vedoucí k zavedení výše uvedeného modelu

- Vymezit jednoznačně charakteristiky jednotlivých druhů zdravotního postižení.
- Vymezit kompetence jednotlivých pracovišť ve vztahu k péči o žáky s daným druhem postižení a s ním související oblastí speciálních vzdělávacích potřeb.
- Stanovení mechanismu péče pro žáky s kombinovaným postižením.
- Legislativně ukotvit Národní institut školského poradenství, který by zajišťoval jednotné metodické vedení a další činnosti pro ŠPZ:
  - koordinace vytváření a aktualizace **standardu** kvality školského poradenství,
  - pomoc jednotlivým ŠPZ při **zavádění standardu** do praxe,
  - vymezení kompetencí SPC, PPP, SVP, ŠPP,
  - vytváření a aktualizace **metodických materiálů**,
  - podpora jednotlivým SPC při zavádění metodických materiálů do praxe,
  - zajišťování **dalšího vzdělávání** poradenských pracovníků,
  - zajišťování „zázemí“ pro atestační komise v rámci kariérního růstu poradenských pracovníků,
  - **vytvoření a aktualizace registru supervizorů**, kteří budou splňovat stanovená kritéria pro poskytování supervize,
  - **koordinaci supervize v rámci krajů** na základě požadavků poradenského zařízení,
  - zajištění pracovně právních vztahů se supervizory,
  - vedení **registrace ŠPZ**,

- zajišťování **revizních posudků** – pomocí sítě odborníků z praxe, kteří by dle profese nebo dle zaměření (speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, nebo zaměření na tělesné, mentální postižení, atd.) byli pracovníkem NIŠP přizváni k řešení konkrétního revizního posudku.

4.4 Návrhy na změnu legislativy

- Revidovat §16 Školského zákona – nově vymezit skupiny žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním.
- Ve vyhlášce formou přílohy vymezit jednoznačně kompetence jednotlivých poradenských zařízení.
- Novelizovat legislativu v oblasti nastavení uzpůsobení podmínek pro případ státní maturity.
- Legislativně vymezit spolupráci mezi SPC, PPP a SVP a mezi ŠPZ a ŠPP.
- Legislativně ukotvit Národní institut školského poradenství, který by zajišťoval jednotné metodické vedení a další činnosti pro ŠPZ.

Ani změna vyhlášek však nezaručí, že samotné vymezení kompetencí zajistí stejné podmínky poradenské péče a hlavně rovnoprávné stanovení podpůrných opatření pro klienty se srovnatelným druhem a stupněm postižení ve všech částech republiky. K tomu bude zapotřebí zřízení právního subjektu (např. Národního institut školského poradenství), který zajistí jednotnost a srovnatelnou kvalitu poskytování školských poradenských služeb a nastavení standardů, které jsou popsány v následující kapitole.

5. PROCEDURÁLNÍ ASPEKTY PŮSOBENÍ (STANDARD) ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO ŽÁKY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

5.1 Popis současného stavu

Stanovení standardu poskytovaných služeb je zásadním krokem v emancipaci školských poradenských zařízení pro žáky se zdravotním postižením.

Snaha o vytvoření standardu služeb provází české školské poradenství zhruba od prvního desetiletí 21. století. Na rozdíl od segmentu sociálních služeb, kde byl standard legislativně ukotven v zákoně č.108/2006 Sb. o sociálních službách a je prakticky naplňován prostřednictvím pravidelných inspekcí kvality sociálních služeb (1x za 3 roky v každé organizaci poskytující sociální služby včetně sociálního poradenství), se v resortu školství dosud nepodařilo vytvořit konečnou podobu tohoto standardu tak, aby mohl být zahájen proces jeho zasazení do právního řádu.

Časté námitky poradenských pracovníků, že jeho stanovení bude vzhledem k variabilitě poskytované péče klientům, kdy každý z nich je neopakovatelnou individualitou, znamenat ve svém důsledku omezení variabilnosti poskytované péče, však vyvracejí mj. následující argumenty:

- Dosavadní „variabilita“ nezajišťuje rovnoprávné postavení všech klientů v rámci celé České republiky i v rámci jednotlivých poradenských zařízení.
- Stávající model naprosto nezajišťuje objektivní, srovnatelné a nediskriminační posouzení míry SVP žáků se zdravotním postižením z různých míst ČR.
- Stávající model nedisponuje obecně vyhodnotitelnými parametry umožňující jeho efektivní a spravedlivé financování.
- Bez objektivního a platného standardu je velmi zranitelný celý systém ŠPZ, neboť neexistence pravidel nahrává novým organizacím vznikajícím a pracujícím na sofistikovanějším základu (např. snahy MPSV o poskytování poradenských služeb, které aktuálně spadají do resortu školství).
- Absence nastavených, jasných a hodnotitelných pravidel nezajišťuje bezpečné prostředí jak pro příjemce, tak pro poskytovatele uvedených služeb.
- Přirozená generační výměna přivádí do systému nové pracovníky bez zkušeností se vzděláváním žáků se zdravotním postižením. Pro ně je stanovení jasných pravidel ještě důležitější než pro dlouholeté praktiky, kteří nastavení standardu nejčastěji kritizují a považují jej za omezující a nadbytečný.

Stanovení závazného standardu vztahujícího se ke všem oblastem výkonu činnosti je rozhodující pro nastavení rovnoprávných pravidel výkonu poradenské péče.

Jeho existence je předpokladem pro vytvoření indikátorů kvality a tím vytvoření podmínek pro registraci školského poradenského zařízení v závislosti na kvalitě jím poskytovaných služeb a rovných podmínek pro průběžnou autoevaluaci i výstupní hodnocení tohoto subjektu.

> *Tvorba standardu služeb probíhala v rámci činnosti pracovní skupiny ustanovené na IPPP Praha, nyní je jeho vytvoření jedním z úkolů projektu RAMPS-VIP III. Jeho podoba je však stále ve fázi diskuzí o vhodnosti zařazení jednotlivých oblastí a jejich kriterií do konečného rámce.*

Níže uvedený model je tak příspěvkem do právě probíhající odborné diskuse na výše uvedené téma.

5.2 Základní charakteristika standardu ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením

Cílem standardu je naplnění speciálních vzdělávacích potřeb a rozvoj klíčových kompetencí dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením včetně zajištění metodické podpory jejich rodinám a školám (případně školským či neškolským zařízením), ve kterých jsou integrováni. Cílovou skupinou jsou děti ve věku zpravidla od 3 (v návaznosti na ranou péči) do 6 let, žáci základních a středních škol a studenti vyšších odborných škol. Standard je závazný pro odborné pracovníky školských poradenských pracovišť pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním.

Vymezení standardu je provedeno pro následující oblasti:

- Materiální standard:
  - prostorové podmínky
  - materiální vybavení
- Personální standard:
  - personální obsazení pracoviště
  - odborné kompetence
  - dosažená kvalifikace, další vzdělávání, supervize a metodické vedení poradenských pracovníků
- Procedurální standard:
  - průběh poradenské služby
  - ochrana práv příjemců poradenských služeb
- Povozní standard:
  - organizace zajištění služby
  - identifikace rizik a návrhů na jejich eliminaci
  - vedení a archivace dokumentace

Níže uvedené standardy nejsou zpracovány v různých modelech. Jedná se pouze o výčet jeho součástí, které by se mohly (a dle přesvědčení autorů – měly) stát podkladem pro stanovení standardu v jeho konečné podobě.

5.2.1 Materiální standard

Prostorové i materiální podmínky jednotlivých ŠPZ pro žáky se velmi liší. Závisí zejména na prostorových podmínkách konkrétní školy, při které je konkrétní poradenské zařízení zřízeno a na finančních možnostech dané školy. I přesto, že stěžejní část pracovních činností poradenských pracovníků by se měla odehrávat v přirozeném prostředí žáka (škole, či rodině), je nutné základní prostorové vybavení pro výkon ambulantní péče a pro výkon administrativy v sídle ŠPZ pro ZP (vycházíme z předpokladu, že prostory pro výkon terénní péče zajišťuje škola či rodina, ve které se odehrává):

PROSTOROVÉ PODMÍNKY:

- Kanceláře pro odborné pracovníky.
- Místnost pro individuální vyšetření, intervenci, terapii (v případě, že jednotliví poradenští pracovníci nemají k dispozici každý svoji kancelář).
- Místnost pro skupinovou práci s klienty.
- Čekárna.
- Sociální zázemí (WC pro personál a návštěvníky).

Materiální vybavení ŠPZ je zásadní pro výkon činnosti poradenských pracovníků, strategický význam má zejména vybavení umožňující mobilitu pracovníků:

ZAŘÍZENÍ PRACOVIŠTĚ:

- Stacionární PC, ve kterém je uložena evidence klientů (nejlépe SW pro evidenci klientů).
- Přenosný počítač pro každého poradenského pracovníka (notebook, tablet, atd.).
- Tiskárna.
- Kopírka.
- Skener.
- Diagnostické nástroje.
- Kompenzační a reedukační pomůcky.
- Knihovna odborné literatury.

ZAŘÍZENÍ UMOŽŇUJÍCÍ MOBILITU PRACOVNÍKŮ:

- Automobil.
- Mobilní telefon (nejlépe pro každého poradenského pracovníka – zejména rodiče žáků se obracejí na poradenské pracovníky i mimo jejich pevnou pracovní dobu).
- Připojení PC k internetu.
- Zapojení PC do sítě s přenosnými PC.

DIAGNOSTICKÉ NÁSTROJE:

- Baterie diagnostických nástrojů vhodná k takové diagnostice dítěte či žáka s daným druhem zdravotního postižení, která umožní objektivní posouzení aktuálního výkonu žáka s důrazem na možnost adekvátního uzpůsobení vzdělávacích podmínek žáka a naplnění jeho speciálně vzdělávacích potřeb.

Z uvedeného je patrné, že materiálové vybavení školského poradenského pracoviště je poměrně finančně nákladné, nicméně jedná se o výčet toho nejpodstatnějšího a neobsahuje nic, co by bylo nadbytečné vzhledem k pracovním úkonům, které poradenských pracovník v terénu i ambulantně vykonává.

Například vybavení ŠPZ často finančně velmi náročnými kompenzačními a reedukačními pomůckami spolu se zavedením systému, kdy školy integrující žáky se zdravotním postižením si tyto pomůcky na potřebnou dobu zapůjčují, je ve svém důsledku daleko levnější variantou, než vybavovat těmito pomůckami samotné školy.

Dobrým vzorem může být v této oblasti praxe realizovaná v Pardubickém kraji: nákladné pomůcky dlouhodobého charakteru (televizní lupa, chodítka…) mají ve své evidenci jednotlivá SPC (majetek školy), ta je zapůjčují prostřednictvím smlouvy o zápůjčce jednotlivým školám (respektive žákům). Aktuálně platný seznam těchto pomůcek je uveřejněn na portálu škol Pk spolu s uvedením, zda je daná pomůcka v zápůjčce či k dispozici. Důležité je, že tento způsob distribuce pomůcek do škol je doprovázen dodatkem v pojistné smlouvě škol zřizovaných Pardubickým krajem, která ošetřuje případy zničení či zcizení dané pomůcky v zápůjčce.

5.2.2 Personální standard

Základem poskytování kvalitních školských poradenských služeb je standardizace činností SPC a standardizace v personální oblasti. Závazný personální standard vymezí složení odborného týmu, systém stanovení počtu pracovníků k počtu klientů, minimální personální obsazenost, kompetence jednotlivých odborných pracovníků, systém dalšího vzdělávání i kariérního růstu.

5.2.2.1 Současný stav

V ČR není v současnosti vyřešen systém stanovování počtu pracovníků jednotlivých SPC. Není výjimkou, že SPC má stále stejný počet pracovníků od svého vzniku, i přesto, že v poslední době došlo k velkému nárůstu činností a úkolů SPC v souvislosti se zvyšujícím se počtem žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzívním vzdělávání a s nárůstem administrativy. Počty poradenských pracovníků jsou v současné době nedostačující a není stanoven počet klientů na jednoho odborného pracovníka v SPC.

V oblasti personálního zajištění se vyskytují především tyto problémy:

- Není vyřešen systém stanovování počtu pracovníků jednotlivých SPC.
- Není stanoven počet klientů na jednoho odborného pracovníka v SPC.
- Není dispozici závazný personální standard, který by vymezoval složení odborného týmu, jeho odbornou kvalifikaci, systém stanovení počtu pracovníků k počtu klientů a minimální personální obsazenost a vymezil kompetence včetně sociálního pracovníka.
- Současné personální obsazení neumožňuje dostatečný prostor pro individuální práci s žákem a s rodinou ani pro práci přímo ve školách.
- Není dořešeno naplňování přímé pedagogické činnosti speciálního pedagoga[37] u poradenského pracovníka, chybí stanovení výčtu činností, které mohou být do přímé speciálně pedagogické činnosti započítávány.

[37] Nařízení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

5.2.2.2 Cíle personálního standardu

- Stanovení počtu pracovníků podle počtu klientů.
- Vymezení pracovních pozic, včetně vypracování kompetencí jednotlivých poradenských pracovníků.
- Nastavení pracovních profilů.
- Stanovení postupu při zaškolování začínajících pracovníků.
- Stanovení povinnosti dalšího vzdělávání poradenských pracovníků, supervize a metodického vedení.

Poskytování efektivních a kvalitních poradenských služeb je podmíněno optimálním počtem pracovníků, kteří by tvořili kompletní, kvalifikovaný tým odborníků. Minimálním personálním zabezpečením je takové složení týmu, ve kterém je poradenské zařízení schopno naplnit standardní činnosti dané přílohou vyhlášky 72/2005 Sb[38].

Základní personální obsazení školského poradenského zařízení:

- **speciální pedagog** (s odbornou specializací podle zaměření SPC) **pro předškolní věk,**
- **speciální pedagog** (s odbornou specializací podle zaměření SPC) **pro školní věk** (základní a střední vzdělávání),
- **psycholog,**
- **sociální pracovník.**
- **ergoterapeut, fyzioterapeut, psychoterapeut, zrakový terapeut**… dle zaměření SPC mohou základní odborný tým doplnit další odborní pracovníci.

Výše úvazků jednotlivých poradenských pracovníků je dána počtem klientů konkrétního SPC. **Minimální úvazky pracovníků, tak aby byly naplněny standardní činnosti[39], jsou:**

- 1,0 speciální pedagog
- 0,5 psycholog
- 0,5 sociální pracovník

V případě, kdy v SPC není pozice sociálního pracovníka zřízena, jeho činnosti vykonává speciální pedagog. Tento model by měl být, vzhledem k důležitosti práce s rodinou klienta, pouze výjimečným řešením.

[38] Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

[39] Jedná se však o minimální počet pracovníků umožňujících působení subjektu s názvem „ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením". Otázkou však zůstává počet klientů takového zařízení…

5.2.2.3 Pracovní profily odborných pracovníků ŠPZ pro žáky se ZP

Účelem stanovení pracovních profilů je v rámci personálního standardu vymezit charakteristiku pracovních činností, pracovních podmínek, pomůcek, kvalifikace a osobnostních předpokladů poradenských pracovníků.

SPECIÁLNÍ PEDAGOG

CHARAKTER PRÁCE:
Speciální pedagog je vysoce kvalifikovaný pracovník, který provádí odborné činnosti v oblasti speciálně pedagogické diagnostiky, speciálně pedagogického poradenství a intervence.

PRACOVNÍ ČINNOSTI:

- Přímá speciálně pedagogická činnost přímým působením na žáka podle zákona o pedagogických pracovnících[40].
- Speciálně pedagogická diagnostika žáka (včetně logopedické diagnostiky).
- Posouzení způsobilosti k zahájení školní docházky, návrh odložení školní docházky v rámci správního řízení.
- Tvorba plánu péče o žáka (strategie komplexní podpory žáka, speciálněpedagogické vedení).
- Přímá práce s žákem individuální nebo skupinová (reedukace).
- Včasná intervence.
- Konzultace pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky škol a školských zařízení.
- Metodická činnost pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním.
- Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním.
- Pomoc při integraci žáků se zdravotním postižením do mateřských, základních a středních škol, (instruktáž a návrh úprav prostředí).
- Podpora optimálního psychomotorického a sociálního vývoje žáků se zdravotním postižením v duchu tzv. ucelené rehabilitace (využívání prostředků pedagogicko psychologických, léčebných, sociálních a pracovních – zajištění komplexní péče zaměřené na žáka se zdravotním postižením a na jeho rodinu).
- Dlouhodobý kontakt s vyučujícími a řediteli škol, osobní návštěvy ve školách.
- Skupinové činnosti s dětmi, žáky či studenty (dle zaměření a možnosti SPC).
- Zpracování podkladů pro vzdělávací opatření.
- Vedení dokumentace centra a příprava dokumentů pro správní řízení.
- Koordinace činností s poradenskými pracovníky škol, s pedagogicko psychologickými poradnami a středisky výchovné péče.
- Zpracování návrhů na zařazení do režimu vzdělávání žáků se SVP.
- Zpracování návrhů individuálních plánů.
- Tvorba, návrhy speciálních pomůcek podle individuálních potřeb žáků, seznámení s metodikou práce s dětmi s konkrétními SVP.
- Podpora a pomoc rodičům při výchově dítěte a stimulaci jeho vývoje v rodině.
- Pomoc při výběru vhodných hraček a stimulačních pomůcek.
- Pomoc při výběru školy.
- Přímá práce s dítětem dle potřeb klientů a zaměření SPC (rozvoj komunikace, bazální stimulace, smyslová výchova, rozvoj hrubé, jemné motoriky a grafomotoriky, atd.).

PRACOVNÍ PODMÍNKY:

- Plný nebo částečný úvazek dle potřeb školského poradenského zařízení.
- Pružná pracovní doba.
- 8 týdnů dovolené.
- 12 dnů studijního volna.

PRACOVNÍ POMŮCKY:

- Diagnostické nástroje pro speciální pedagogy.
- Kancelářská a výpočetní technika, internetové a telefonické připojení.
- Software pro zpracování dat.
- Kompenzační pomůcky.
- Odborná literatura.
- Služební automobil.

[40] Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

KVALIFIKACE:

- Vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku.
- Znalost problematiky zdravotního postižení.
- Znalost školské legislativy, metodik práce vhodných pro žáka s SVP.
- Orientace v didaktikách jednotlivých předmětů a ve vzdělávacích programech jednotlivých stupňů a druhů škol (RVP).
- Uživatelská znalost práce na PC.
- Řidičský průkaz.

OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY:

- Samostatnost a spolehlivost.
- Vysoká míra kreativity.
- Schopnost týmové spolupráce.
- Profesionální vystupování.
- Schopnost empatie.
- Organizační a komunikační dovednosti.
- Odolnost vůči duševní zátěži.
- Bezúhonnost.

PSYCHOLOG

CHARAKTER PRÁCE:

Psycholog je vysoce kvalifikovaný pracovník, který provádí odborné činnosti v oblasti psychologické diagnostiky, psychologického poradenství a psychoterapeutických služeb.

PRACOVNÍ ČINNOSTI:

- Přímá pedagogickopsychologickou činnost přímým působením na žáka podle zákona o pedagogických pracovnících.
- Vývojové hodnocení a doporučení stimulačních opatření.
- Posouzení způsobilosti k zahájení školní docházky, návrh odložení školní docházky v rámci správního řízení.
- Diagnostika dětí se zdravotním postižením s důrazem na stanovení vzdělávacích opatření a výběru vhodného vzdělávacího programu.
- Diagnostika v rodinném prostředí (u malých či významně handicapovaných dětí).
- Diagnostika disharmonického vývoje osobnosti.
- Přímá práce s dětmi, žáky, studenty formou psychoterapeutického působení (podle možností SPC a profesních kompetencí psychologa).
- Práce s rodinou na optimalizaci výchovných přístupu a klimatu rodiny.
- Pomoc při integraci žáků se zdravotním postižením do mateřské, základní či střední školy, při výběru vhodné školy a zajištění potřebných podmínek.
- Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním.
- Dlouhodobý kontakt s vyučujícími a řediteli škol, osobní návštěvy ve školách.
- Skupinové činnosti s dětmi, žáky či studenty (dle zaměření a možnosti SPC).
- Zpracování podkladů pro vzdělávací opatření.
- Vedení příslušné evidence a dokumentace.

PRACOVNÍ PODMÍNKY:

- Plný nebo částečný úvazek dle potřeb školského poradenského zařízení.
- Pružná pracovní doba.
- 8 týdnů dovolené.
- 12 dnů studijního volna.

PRACOVNÍ POMŮCKY:

- Diagnostické nástroje pro psychology.
- Kancelářská a výpočetní technika, internetové a telefonické připojení.
- Software pro zpracování dat.
- Kompenzační pomůcky.
- Odborná literatura.
- Služební automobil.

KVALIFIKACE A DALŠÍ ZNALOSTI:

- Vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu psychologie.
- Znalost problematiky zdravotního postižení, zdravotního znevýhodnění.
- Znalost školské legislativy, metodik práce vhodných pro žáka s SVP.
- Uživatelská znalost práce na PC.
- Řidičský průkaz.

OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY:

- Samostatnost a spolehlivost.
- Vysoká míra kreativity.
- Schopnost týmové spolupráce.
- Profesionální vystupování.
- Schopnost empatie.
- Organizační a komunikační dovednosti.
- Odolnost vůči duševní zátěži.
- Bezúhonnost.

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

CHARAKTER PRÁCE:

Sociální pracovník je vysoce kvalifikovaný pracovník, který provádí odborné činnosti v oblasti sociálně právního poradenství a sociálních intervencí a provádí analytické a metodické činnosti v sociální oblasti zaměřené na jednotlivce nebo rodiny.

PRACOVNÍ ČINNOSTI:

- Individuální konzultace, rozhovory a podpora klientů a zákonných zástupců.
- Sociálně právní poradenství.
- Sociální šetření.
- Provádění vstupních konzultací s klienty nebo se zákonnými zástupci (včetně vypracování sociální anamnézy).
- Práce s rodinou na optimalizaci výchovných přístupu a klimatu rodiny.
- Socioterapie (podle možností SPC a profesních kompetencí sociálního pracovníka).
- Pomoc s výběrem rehabilitačních a kompenzačních pomůcek.
- Zprostředkování kontaktů s odborníky (informace o možnosti zajištění odborné péče.

- Informační služby – přehled institucí, poskytujících pomoc a podporu zdravotně postiženým.
- Vedení dokumentace centra a příprava dokumentů pro správní řízení.

PRACOVNÍ PODMÍNKY:

- Plný nebo částečný úvazek dle potřeb školského poradenského zařízení.
- Pružná pracovní doba.

PRACOVNÍ POMŮCKY:

- Kancelářská a výpočetní technika, internetové a telefonické připojení.
- Software pro zpracování dat.
- Odborná literatura, právní přepisy.
- Služební automobil.

KVALIFIKACE A DALŠÍ ZNALOSTI:

- Vysokoškolské vzdělání získané studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti sociální politiky nebo sociální práce, případně VOŠ vzdělání zaměřené na oblast sociální práce.
- Znalost problematiky zdravotního postižení.
- Znalost školské a sociální legislativy.
- Uživatelská znalost práce na PC.
- Řidičský průkaz.

OSOBNOSTNÍ PŘEDPOKLADY:

- Samostatnost a spolehlivost.
- Vysoká míra kreativity.
- Schopnost týmové spolupráce.
- Výborné komunikační schopnosti.
- Profesionální vystupování.
- Organizační, analytické a koncepční znalosti.
- Schopnost empatie.
- Organizační a komunikační dovednosti.
- Odolnost vůči duševní zátěži.
- Bezúhonnost.
- Vysoký stupeň sebekontroly a sebeovládání.

5.2.2.4 Problematika složení pracovních týmů ŠPZ pro ZP

Jak již bylo uvedeno, pracovní týmy se skládají ze speciálních pedagogů, psychologů a sociálních pracovníků. Poměrně výjimečně jsou členy těchto týmů ostatní nepedagogičtí odborníci (fyzioterapeut, ergoterapeut…).

V následující tabulce[41] je uvedeno procentuální zastoupení stěžejních pracovních pozic. Je nutno zmínit, že uvedená data byla získána z odpovědí 83 SPC z celé ČR. Data z hlavního města Prahy a některých zbylých SPC se nepodařila zajistit. Přesto lze následující údaje považovat za reprezentativní.

[41] Zdroj – statistická data UIV uvedená in: Analýzy systému organizačního, obsahového a personálního rámce činnosti SPC v ČR, Institut rozvoje veřejných služeb , Praha 2011

TAB. Č. 5.1
Vyjádření zastoupení profesí v SPC ČR

Podíl SPC, která zaměstnávají		
speciálního pedagoga	psychologa	sociálního pracovníka
100,00 %	96,25 %	80,00 %

Z uvedeného vyplývá, že ne všechna SPC zaměstnávají psychologa a poměrně překvapivě vysoké procento SPC má v pracovním týmu sociálního pracovníka. V porovnání s fyzickým počtem sociálních pracovníků v roce 2011 – **86 sociálních pracovníků** – je zřejmé, že jejich úvazky jsou minimální. Struktura personálního obsazení v jednotlivých SPC vzhledem k pracovním pozicím speciální pedagog, psycholog a sociální pracovník je uvedena v mapě č. 5.1. Zastoupení jednotlivých profesí v SPC ČR a vzhledem ke specializaci speciálního pedagoga na jednotlivý druh zdravotního postižení v mapě č. 5.2.

V níže uvedeném grafu č. 5.1 jsou kromě počtu fyzických osob zaznamenány i poměry přepočtených úvazků zaměstnanců SPC celkem. Zajímavé jsou zejména údaje týkající se Jihomoravského kraje a Středočeského kraje, které ukazují zásadní nepoměr mezi počtem fyzických a přepočtených pracovníků.

MAPA Č. 5.1
Zastoupení jednotlivých profesí v SPC ČR

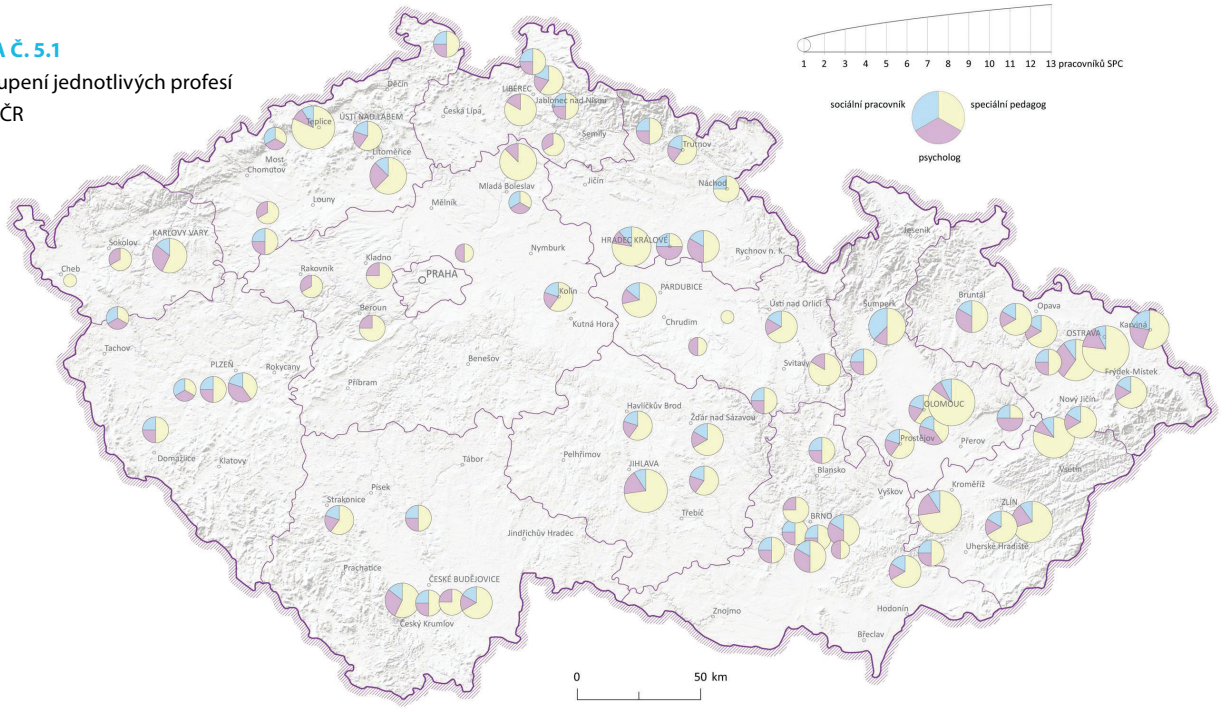

GRAF Č. 5.1
Personální obsazení dle specializace - úvazky

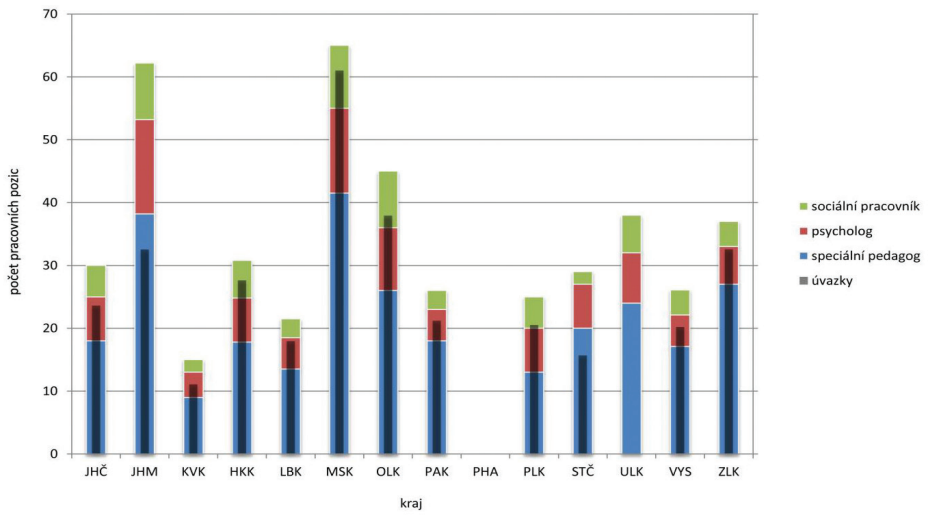

Přesnější obrázek o personálním obsazení SPC vzhledem ke specializaci speciálního pedagoga na jednotlivý druh zdravotního postižení udává následující mapa č. 5.2.

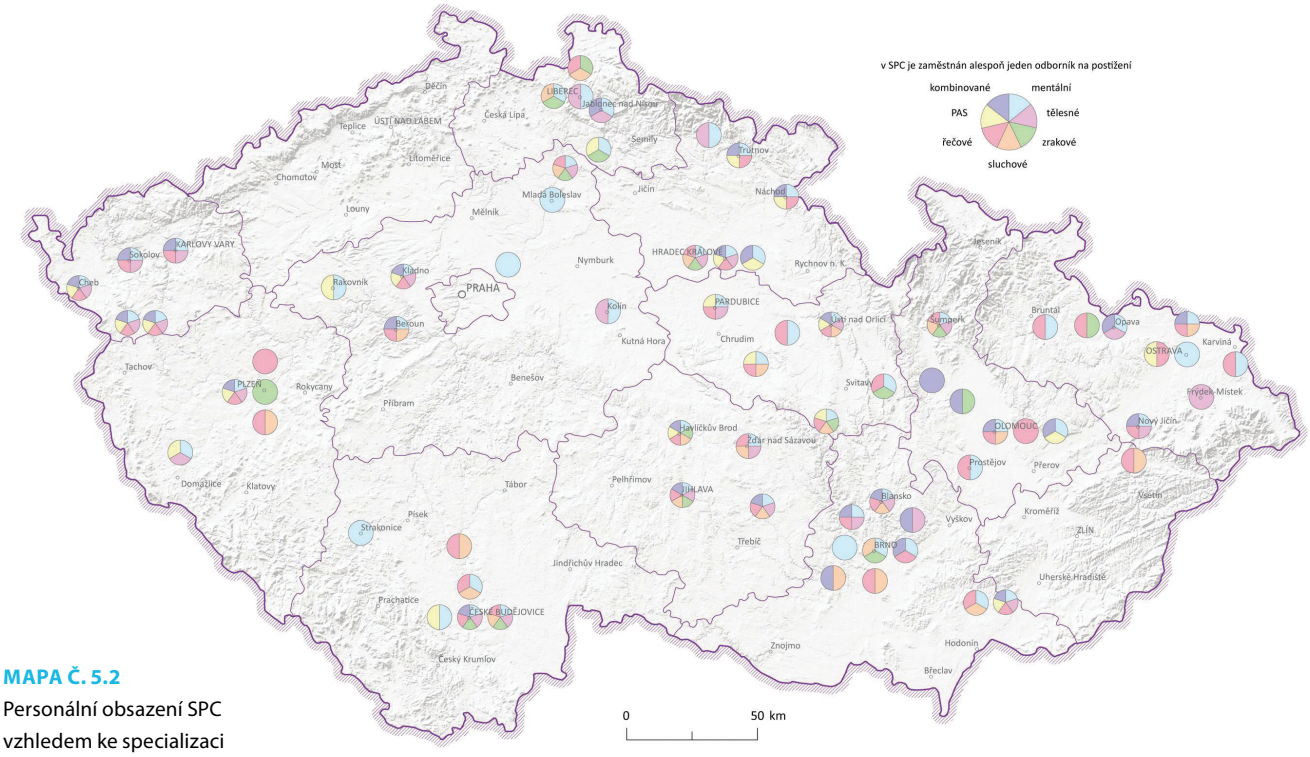

MAPA Č. 5.2
Personální obsazení SPC vzhledem ke specializaci speciálního pedagoga na jednotlivý druh zdravotního postižení

Z informací uvedených v předchozích mapových a grafických modelech nelze vyvodit zcela relevantní závěry ve vztahu k „potřebnému" či „optimálnímu" počtu pracovníků.

Stanovit, zda uvedené počty pracovníků odpovídají počtu žáků, kterým poskytují své služby, nelze bez toho, aniž by byl vyřešen a definován:

- **standard poskytovaných služeb obligatorně poskytovaných v potřebném objemu a kvalitě** – jejich vymezení je uvedeno v kapitole 3.7.
- **počet klientů v přímé péči na jednoho odborného pracovníka** (přičemž je jasné, že počty klientů na jednoho speciálního pedagoga, psychologa a sociálního pracovníka budou odlišné stejně tak, jako budou odlišné počty klientů v závislosti na druzích zdravotního postižení) – možnosti jejich výpočtu jsou uvedeny v této kapitole.
- **teritoriální dosah poskytované péče** jednotlivými odbornými pracovníky – doporučujeme stanovit jej max. na vzdálenost 60 km.

Není však důvod zpochybňovat závěry z dotazníkového šetření mezi pracovníky SPC a z expertní ankety zástupců zřizovatele (kapitola č. 2), které jednoznačně ukazují na poddimenzovanost celého systému tohoto segmentu školských poradenských služeb.

5.3 Procedurální standard (průběh poradenské služby)

5.3.1 Současný stav

Chybí jasné vymezení způsobu zajišťování činností školských poradenských zařízení, což vede k různým výkladům a k prohlubování nejednotnosti v procedurálních postupech a činnostech jednotlivých SPC. Příloha vyhlášky 72/2005 Sb., uvádí pouze výčet činností PPP a SPC bez stanovení a metod, forem a principů.

Není upraveno získávání podkladů pro činnost SPC – údaje pro osobní, zdravotní, rodinnou, sociální anamnézu klienta, vytváření a správa dokumentace ani forma jednotlivých výstupů SPC. Rovněž nejsou jednotně vymezena práva a povinnosti účastníků poradenského procesu (dítěte, zákonných zástupců, poradenského pracoviště, školy, orgánu veřejné správy).

Není zajištěn jednotný systém posuzování SVP – chybí vymezení odpovídajících metod a forem speciálně pedagogické podpory v závislosti na speciálních vzdělávacích potřebách. Vzhledem k neexistenci platné klasifikace „stupňů" speciálních vzdělávacích potřeb nejsou zpracovány ani diagnostické přístupy, které by jim odpovídaly. **Důležitým krokem ke zkvalitnění této oblasti je vznik Katalogů posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb**[42], které byly vytvořeny v rámci projektu EÚ „Inovace činností SPC". Používání uvedeného katalogu pracovníky všech SPC by vedlo ke srovnatelnému a standardnímu posuzování speciálních vzdělávacích potřeb každého žáka v kterékoli oblasti naší republiky. Používání katalogu není povinné, dané právními předpisy, ale je ponecháno na rozhodnutí jednotlivých SPC.

Poradenští pracovníci se při poskytování poradenských služeb řídí etickými principy, Etickým kodexem poradenských pracovníků v SPC. Ten byl zpracován v rámci činnosti AP SPC[43] a není závaznou normou.

[42] Více viz. www.spc.upol.cz

[43] www.apspc.cz

5.3.2 Kritéria procesu přijetí zakázky (první kontakt)

- Kontakt se zákonnými zástupci žáka (žádost o službu telefonem, emailem, osobně)
- Dodržení lhůty objednání dítěte, žáka studenta na vyšetření

SOCIÁLNÍ PRACOVNICE NEBO JINÝ URČENÝ PRACOVNÍK:

- Srozumitelně informuje zájemce o službu o rozsahu a obsahu možných poskytovaných službách.
- Upřesní zakázku a důvod návštěvy v SPC (vstupní informace od rodičů).
- Zjistí anamnestická data od klienta a zákonných zástupců.
- Jasně a srozumitelně zákonným zástupcům vysvětlí podstatné náležitosti poradenské služby, postup vyšetření, možné důsledky zjištěných skutečností, zajistí podpis informovaného souhlasu (uvedené náležitosti má SPC zpracovány písemně, např. v žádosti o poskytnutí poradenských služeb[44]).

[44] Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb – výstup projektu ESF „Inovace činností speciálně pedagogických center…. CZ.1.07/1.2.00/14.0020"

- Vyžádá si od zákonných zástupců zprávy z ostatních odborných vyšetření.
- Poskytne sociální poradenství v oblasti zakázky na základě žádosti zákonných zástupců.
- Provede zápis do evidence žádostí o poskytnutí služby - základních údaje o dítěti, žáku, nebo studentovi, informace, o jaký druh poskytované služby zájemce žádá (vstupní vyšetření, kontrolní vyšetření, komplexní, speciálně pedagogické, psychologické, logopedické, jiné)
- Založí spis, jehož součástí je i zdravotní dokumentace (získaná od rodičů) a výsledky vyšetření, která budou probíhat na pracovišti SPC

Uvedené činnosti probíhají ambulantně nebo v terénu, dle dohody se zákonným zástupcem.

PSYCHOLOG

- Na základě Informovaného souhlasu provede psychologické vyšetření.
- S výsledky vyšetření a s navrženými doporučeními srozumitelně seznámí zákonné zástupce – informovaný souhlas.
- Zpracuje výsledky psychologického vyšetření. Vyhotoví písemnou zprávu z psychologického vyšetření. Pokud se jedná o komplexní vyšetření, vyhotoví zprávu společně se speciálním pedagogem.
- Se zněním zprávy z vyšetření seznámí zákonné zástupce, kteří potvrdí svým podpisem, že závěry vyšetření s nimi byly projednány a že porozuměli jejich povaze a obsahu.
- Zprávu z psychologického vyšetření psycholog vyhotoví do 30 dnů.

Uvedené činnosti probíhají ambulantně, v odůvodněných případech v terénu (např. při těžké kombinaci zdravotního postižení klienta, při předání péče o klienta z rané péče, atd.).

SPECIÁLNÍ PEDAGOG

- Na základě informovaného souhlasu provede speciálně pedagogické vyšetření (s využitím Katalogu posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb, případně s využitím dalších podpůrných diagnostických metod).
- S výsledky speciálně pedagogické diagnostiky včetně navržených doporučení srozumitelně seznámí zákonné zástupce.
- Zpracuje výsledky speciálně pedagogického vyšetření. Vyhotoví písemnou zprávu z vyšetření. Pokud se jedná o komplexní vyšetření, vyhotoví zprávu společně s psychologem.
- Se zněním zprávy z vyšetření seznámí zákonné zástupce, kteří potvrdí svým podpisem, že závěry vyšetření s nimi byly projednány a že porozuměli jejich povaze a obsahu.
- Zprávu ze speciálně pedagogického vyšetření psycholog vyhotoví do 30 dnů.

Uvedené činnosti probíhají v terénu nebo ambulantně, dle dohody se zákonným zástupcem.

5.3.3 Kritéria procesu přijetí zakázky (klient v dlouhodobé péči)

- Kontakt se zákonnými zástupci žáka (žádost o službu telefonem, emailem, osobně).
- V zákonné lhůtě objednání dítěte, žáka studenta na vyšetření (stejné jako u nového klienta).

SOCIÁLNÍ PRACOVNICE NEBO JINÝ URČENÝ ODBORNÝ PRACOVNÍK:

- Zjistí od zákonných zástupců změny, které by se mohly projevit na změně vzdělávacích potřeb, nebo celkového zdravotního stavu dítěte, žáka studenta a doplní anamnestická data.
- Opět jasně a srozumitelně zákonným zástupcům vysvětlí podstatné náležitosti poradenské služby, postup vyšetření, možné důsledky zjištěných skutečností, zajistí podpis informovaného souhlasu (uvedené náležitosti má SPC zpracovány písemně, např. v žádosti o poskytnutí poradenských služeb[45]).
- Vyžádá si od zákonných zástupců aktuální zprávy z ostatních odborných vyšetření.
- Poskytne sociální poradenství v oblasti zakázky na základě žádosti zákonných zástupců.

Uvedené činnosti probíhají ambulantně, v odůvodněných případech v terénu.

PSYCHOLOG

- Na základě informovaného souhlasu a dle potřeby a zakázky provede psychologické vyšetření.
- S výsledky vyšetření a s navrženými doporučeními srozumitelně seznámí zákonné zástupce – informovaný souhlas.
- V zákonné lhůtě zpracuje výsledky psychologického vyšetření. Vyhotoví písemnou zprávu z psychologického vyšetření. Pokud se jedná o komplexní vyšetření, vyhotoví zprávu společně se speciálním pedagogem.
- Se zněním zprávy z vyšetření seznámí zákonné zástupce, kteří potvrdí svým podpisem, že závěry vyšetření s nimi byly projednány a že porozuměli jejich povaze a obsahu.
- Případně provede na základě žádosti zákonných zástupců poradenství v oblasti zakázky nebo terapii.

SPECIÁLNÍ PEDAGOG

- Na základě informovaného souhlasu provede speciálně pedagogické vyšetření (s využitím Katalogu posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb, případně s využitím dalších podpůrných diagnostických metod).
- S výsledky speciálně pedagogické diagnostiky včetně navržených doporučení srozumitelně seznámí zákonné zástupce.
- V zákonné lhůtě zpracuje výsledky speciálně pedagogického vyšetření. Vyhotoví písemnou zprávu z vyšetření. Pokud se jedná o komplexní vyšetření, vyhotoví zprávu společně s psychologem.
- Se zněním zprávy z vyšetření seznámí zákonné zástupce, kteří potvrdí svým podpisem, že závěry vyšetření s nimi byly projednány a že porozuměli jejich povaze a obsahu.
- Zprávu ze speciálně pedagogického vyšetření psycholog vyhotoví do 30 dnů.
- Případně provede na základě žádosti zákonných zástupců poradenství v oblasti zakázky nebo terapii (poradenství u předškolních dětí zaměřené na rozvoj konkrétních dovedností, nácvik, trénink speciálních dovedností dle typu postižení).

[45] Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb - výstup projektu ESF „Inovace činností speciálně pedagogických center CZ.1.07/1.2.00/14.0020“

5.3.4 Informovaný souhlas

Informovaný souhlas je svobodným projevem vůle vyjádřeným podpisem zletilého žáka nebo zákonného zástupce s realizací vyšetření v SPC. Poradenský pracovník má povinnost žáka nebo jeho zákonného zástupce informovat dle vyhlášky 72/2005 Sb.:

„Žák, v případě žáka, který má zákonného zástupce, také jeho zákonný zástupce, musí být školou nebo školským poradenským zařízením předem srozumitelně a jednoznačně informován o:

a) všech podstatných náležitostech poskytované poradenské služby, zejména o povaze, trvání, cílech a postupech poskytované poradenské služby,
b) prospěchu, který je možné očekávat, a o všech předvídatelných důsledcích, které mohou vyplynout z poskytování poradenské služby, i možných důsledcích, které ohou vyplynout z neposkytnutí služby,
c) právech a povinnostech spojených s poskytováním poradenských služeb včetně práva žádat kdykoli poskytnutí poradenské služby znovu.“.[46]

ZÁSADY KOMUNIKACE S KLIENTEM V RÁMCI ZAJIŠTĚNÍ INFORMOVANÉHO SOUHLASU

- Informovaný souhlas je v písemné podobě, poradenské zařízení používá standardizované nástroje.
- Žáka nebo zákonného zástupce poradenský pracovník informuje jasně a srozumitelně, přesvědčí se o jeho porozumění a umožní mu klást doplňující otázky bez časové tísně.
- Žák nebo zákonný zástupce má právo na úpravu zprávy z vyšetření z důvodu ochrany jeho zájmů (nejde o úpravu odborných závěrů z vyšetření).
- Poradenský pracovník používá způsob komunikace, který je pro žáka nebo zákonného zástupce srozumitelný, během komunikace se přesvědčuje, zda žák nebo zákonný zástupce sdělovanému obsahu rozumí.
- V případě, že žák nebo zákonný zástupce je cizinec, poradenský pracovník zajistí pro sdělení informací tlumočníka.
- Z důvodu ochrany osobních údajů se doporučuje pro telefonní formu poskytování informací domluvit kód, což může být např. jméno, číslo.
- Existuje právo žáka nebo zákonného zástupce na odmítnutí poradenské péče. V takovém případě poradenský pracovník provede písemný záznam v dokumentaci, pokud tuto informaci sdělí žák nebo zákonný zástupce písemně nebo mailem poradenský pracovník tuto formu informace založí v dokumentaci.

[46] Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, § 1, odstavec 3.

5.3.5 Metody péče a dalších činností poradenského zařízení

- psychologické a speciálně pedagogické vyšetření,
- sociální šetření,
- intervence – individuální, skupinová, krizová,
- reedukace,
- terapie – individuální a skupinové,
- metodicko-konzultační návštěva ve škole:
  - konzultace s učiteli
  - konzultace s asistenty pedagoga
  - přímá účast ve vyučování
  - kontakt s vedením škol
- konzultace se zákonnými zástupci,
- sociálně právní poradenství,
- zapůjčování literatury nebo pomůcek,
- koordinace služeb klientovi,
- instruktáže pro zákonné zástupce a pedagogické pracovníky, atd.

5.3.6 Formy péče a dalších činností poradenského zařízení

- ambulantní forma
- terénní forma

AMBULANTNÍ FORMY PÉČE

- **Jednorázová:** Jedná se jednorázovou intervenci podle potřeby individuální nebo skupinovou zaměřenou na aktuální řešen problému, o jednorázové psychologické, speciálně pedagogické či sociální poradenství pro klienta, pro rodiče, o jednorázové vyšetření psychologické, speciálně pedagogické, logopedické, atd. (podle potřeby a zakázky klienta nebo zákonných zástupců), či další jednorázové metody péče. Výstupem je doporučení, případné opatření, zpráva, zápis.
- **Opakovaná:** Jedná se o opakované metody péče. Výstupem je doporučení, opatření, zpráva z vyšetření, zápis.
- **Pravidelná:** Dítě, žák, student dojíždí do SPC jedenkrát za týden, 14 dní, měsíc (podle potřeby), přičemž návštěvy SPC je možné střídat s výjezdy za klientem (při pravidelných návštěvách bývá prováděna reedukace, případně edukace) nebo se jedná o dlouhodobou psychologickou nebo sociální péči, psychoterapii, socioterapii, atd.

TERÉNNÍ FORMY PÉČE

- **Metodicko – konzultační návštěva ve škole:** metodická podpora učitelům, konzultace k IVP, přímá práce se žákem, poradenství atp. dle potřeb klientů a zaměření SPC

- **Intervence v rodině:** rodinné nebo sociální poradenství, krátkodobé řešení problémů či dlouhodobá spolupráce s rodinou zaměřená na socioterapii, psychosociální podporu, pomoc při orientaci v sociální síti, individuální výuka žáků, kteří ze zdravotních důvodů nemohou každodenně docházet do školy
- **Intervence ve školských a dalších zařízení:** dětský domov, stacionář, domov sociálních služeb...

METODICKO – KONZULTAČNÍ NÁVŠTĚVA VE ŠKOLE (NOVÝ I STÁVAJÍCÍ KLIENT)

- Metodicko – konzultační návštěvy ve škole, v případě poskytování péče novému i stávajícímu klientovi, nejčastěji vykonává speciální pedagog, dle potřeb se výjezdu účastní sociální pracovník, nebo psycholog.
- Návštěva školy kde je zařazeno dítě, žák student se SVP by měla být uskutečněna nejméně dvakrát ročně.

Postup při metodicko-konzultační návštěvě ve škole

- Seznámení s prostředím školy (učebny, chodby, sociální zařízení, jídelna, ŠD apod.)
- Konzultace s vedením školy:
  - zařazení žáka do systému vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (případně o změnách ve vzdělávacích potřebách již zařazeného žáka),
  - doporučení vhodných kompenzačních a didaktických pomůcek,
  - informace o možných způsobech zajištění finančních prostředků na tyto pomůcky,
  - v případě potřeby doporučení vzdělávání s podporou asistenta pedagoga,
  - stanovení rozsahu práce a náplň práce asistenta pedagoga.
- Hospitace minimálně v jedné, lépe ve dvou vyučovacích hodinách - zvláště tehdy, pokud má žák ve škole problémy, případně pokud jde o změnu vzdělávacích potřeb žáka. Při hospitaci sledujeme:
  - účast žáka ve vyučování,
  - plnění vzdělávacích cílů – naplňování individuálního vzdělávacího plánu,
  - úpravu prostředí třídy i pracovního místa žáka,
  - schopnost využívat nabízených forem a metod práce jeho pozornost,
  - zapojení do aktivit třídy,
  - spolupráci žáka se spolužáky,
  - schopnost samostatné práce ve vyučování,
  - používání kompenzačních pomůcek,
  - aktivitu,
  - interakci s vyučujícím,
  - potřebu a způsob práce s podporou asistenta pedagoga.
- Konzultace s třídním učitelem (výchovným poradcem, asistentem pedagoga, případně s vyučujícími žáka se zaměřuje na:
  - přiblížení problému žáka,
  - návrh na úpravu konkrétních vzdělávacích opatření,
  - sledování používaných metod a forem práce,
  - hodnocení a klasifikaci,
  - doporučení odpovídajících pomůcek,
  - metodickou podporu učitelům, příp. asistentovi pedagoga.

Z metodicko – konzultační návštěvy ve škole zpracovává poradenský pracovník písemnou zprávu.

KRITÉRIA VÝSLEDKU FOREM PÉČE

- Dítě, žák, student se speciálními vzdělávacími potřebami je zařazen do odpovídající formy vzdělávání (formou individuální nebo skupinové integrace, zařazením do školy, nebo třídy samostatně zřízené pro konkrétní typ postižení, zařazen do běžné třídy s podporou vyrovnávacích opatření).
- Má upravené edukační prostředí tak, aby toto respektovalo jeho speciální vzdělávací potřeby.
- V průběhu vzdělávání využívá odpovídající (navržené) pomůcky a podpůrná opatření.
- Je veden k získávání klíčových kompetencí, plní očekávané výstupy učiva definované buď školním vzdělávacím programem, nebo individuálním vzdělávacím plánem.
- Žák na doporučení SPC plní ve škole svůj reedukační (kompenzační) program.
- Rodina (zákonní zástupci) se zajímají o výsledky vzdělávání, výchovně vzdělávacího procesu se účastní dle domluvy.
- Se souhlasem rodičů pracovníci školy vědí o problému integrovaného žáka, podle svých možností mu pomáhají, ale zároveň ho vedou k samostatnosti.
- Všichni zúčastnění dodržují zákon o ochraně osobních údajů

5.3.7 Povinnosti a práva SPC, žáka a zákonného zástupce

POVINNOSTI A PRÁVA SPC

- Poskytovat standardní činnosti v souladu s platnými právními předpisy (dodržování postupů, metod a forem práce, dokumentace, atd.
- Při práci striktně dodržovat principy etického kodexu.
- Činnosti poradenského pracovníka konat v zájmu dítěte.
- Dodržovat zákon o ochraně osobních údajů a dalších právních předpisů vztahujících se k činnostem poradenského pracovníka.
- Využít právo a respektovat povinnost v odůvodněných případech informovat orgány oddělení sociálně právní ochrany dítěte příslušného městského úřadu a Policie české republiky.
- Využít právo ukončit poskytování péči SPC, pokud žák nebo zákonný zástupce prokazatelně neposkytuje součinnost s SPC.

PRÁVA ŽÁKA A ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

- Právo na poskytnutí kvalitních služeb v souladu s právními předpisy a s dodržováním etických principů ze strany poradenských pracovníků.
- Právo na ochranu osobní integrity (právo na důstojné zacházení), právo na ochranu svých osobních údajů a odmítnout poskytnutí informací dalším osobám (pracovníci SPC jsou povinni ctít právo na nezveřejnění a nepředávání informací o klientovi třetím osobám; výjimkou jsou případy, kdy je poradenský pracovník povinen informovat orgány sociálně právní ochrany a Policie české republiky).
- Právo na odmítnutí poradenské péče (zletilý žák nebo zákonný zástupce je oprávněn, a to i v průběhu poskytované péče, péči SPC odmítnout).

5.3.8 Dokumentace

- Žádosti o poskytnutí poradenské služby, případně o její přerušení či ukončení.
- Dokumentace v rámci vyšetření, jeho výsledků, poskytnuté péče (individuální a skupinové).
- Dokumentace v rámci vzdělávacích opatření (doporučení k zařazení do formy vzdělávání, k zajištění asistenta pedagoga, k vyjádření míry podpůrných opatření, ke vzdělávání s IVP, doporučení k podpůrným opatřením, k odkladu povinné školní docházky, atd.).
- Dokumentace o poskytnutí informace dle vyhlášky 72/2005 Sb.[47] (informovaný souhlas).
- Dokumentace o spolupráci se školou a školskými zařízeními. (zpráva z metodicko – konzultační návštěvy).
- Záznamy o komunikaci s rodiči.

[47] Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, § 1, odstavec 3

5.4 Provozní standard

Provozní standard v sobě zahrnuje problematiku samotné organizace poskytování služeb, způsobu nastavení kriterií kvality včetně postupů k jejich dosažení a způsob vedení a archivace dokumentace s poradenskou činností související.

Měl by zahrnovat následující aspekty:

ORGANIZACE SLUŽEB

- Stanovení pružnosti pracovní doby.
- Stanovení rozvrhu pracovní doby s ohledem na formu poskytované služby (ambulantní, terénní).
- Vymezení rozsahu a obsahu přímé pedagogické činnosti.

STANDARDY KVALITY, STANOVENÍ RIZIK A ALGORITMU JEJICH ELIMINACE

- Stanovení kritérií kvality a indikátorů k jejich hodnocení.
- Vypracování směrnic a provozních předpisů organizace v oblasti řízení, hospodaření, personálního vedení, inventarizace, BOZP: všv soulade s důrazem na ochranu osobních údajů.
- Vypracování systému vnitřní kontroly včetně stanovení zjišťování efektivnosti a hospodárnosti poskytovaných služeb.

VEDENÍ A ARCHIVACE DOKUMENTACE

- Stanovení povinné dokumentace v oblasti řízení organizace.
- Stanovení povinné dokumentace vedené v souvislosti s péčí o klienta[48].
- Vymezení právních situací, v nichž je vyžadováno stanovisko SPC[49].
- Stanovení způsobu archivace dokumentace poradenského pracoviště (v návaznosti na platnou legislativu).

KLADY ZAVEDENÍ STANDARDU:

- Vymezení podmínek a způsobu zajišťování činností školských poradenských zařízení, k zajištění jednotnosti v postupech a činnostech jednotlivých SPC, ve stanovení počtu pracovníků a jejich skladbě.

[48] Viz. Kap. 4.2 D, část Dokumenty, str. 217,218.

[49] Kap.5.5 in: MICHALIK,J., BASLEROVÁ,P.,, HANÁK,P.: Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb, část I., Hmotněprávní a procedurální standardy, dokumentace vybrané vzory v činnosti SPC, UPOL Olomouc 2012.

- Sjednocení vedení a správy dokumentace SPC, vymezení práva a povinnosti SPC, klienta, zákonného zástupce.
- Vymezení povinnosti používat jednotné diagnostické přístupy a materiály (např. Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb, aj.) čímž bude zajištěn jednotný systém posuzování speciálních vzdělávacích potřeb v celé ČR.
- Jednotné normativní určení počtu klientů na jednoho odborného pracovníka v SPC.
- Pozitivní přínos nových institutů jako je supervize, revizní orgán či organizace, registrace zařízení, nesoucích sebou kvalitativní posun v poskytovaných službách.

ZÁPORY ZAVEDENÍ STANDARDU:

- Riziko příliš rigidního nastavení procesuálního standardu, což by mohlo ohrozit individuální princip nastavení péče o klienta.
- Finanční náročnost spojená s vymahatelností služby (např. počet návštěv u klienta, nároky na materiální vybavení…)

Riziko vyplývající z faktu, že některá stávající poradenská pracoviště nemusí naplňovat podmínky standardizace a proto jim hrozí nesplnění podmínek registrace.

5.4.1 Návrh postupu modifikace zavedení standardu kvality ŠPZ

- Vypracovat podrobný závazný standard kvality poradenských služeb s jasným vymezením jednotlivých oblastí.
- Legislativně stanovit povinnost poradenského zařízení poskytovat poradenské služby v souladu se standardem.
- Ustanovit systém kontroly a určit subjekt, který bude kontrolu-inspekci provádět (ČŠI, nový subjekt – Národní institut školského poradenství (viz. kap. 4).
- Legislativně ukotvit stanovování struktury a počtu pracovníků poradenského zařízení.
- Stanovit výčet činností, které mohou být započítávány do přímé speciálně pedagogické činnosti, aby došlo k naplnění přímé pedagogické činnosti speciálního pedagoga, psychologa.[50]
- Legislativně ukotvit stanovování počtu klientů na jednoho poradenského pracovníka v závislosti na druhu zdravotního postižení.

NÁVRHY NA ZMĚNU LEGISLATIVY

- Legislativně stanovit povinnost poradenského zařízení poskytovat poradenské služby v souladu se standardem kvality.
- Legislativně ukotvit stanovování struktury a počtu pracovníků poradenského zařízení a stanovit výčet činností, které mohou být započítávány do přímé speciálně pedagogické činnosti, aby došlo k naplnění přímé pedagogické činnosti speciálního pedagoga, pedagoga.
- V zákoně ustanovit systém kontrol školských poradenských služeb, určit subjekt, který bude kontrolu (inspekci) provádět – MŠMT, ČŠI, nový subjekt - Národní institut školského poradenství.

[50] Nařízení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

6. PREGRADUÁLNÍ A DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PORADENSKÝCH PRACOVNÍKŮ VE VAZBĚ NA MOŽNOSTI KARIÉRNÍHO RŮSTU

6.1 Možnosti získávání odborné způsobilosti pracovníků SPC

Standardními pracovními pozicemi ve speciálně pedagogických centrech jsou:

- Speciální pedagog
- Psycholog
- Sociální pracovník

Dle zákona č. 198/2012Sb. ze dne 2. května 2012, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, s účinností od 1. 9. 2012 platí následující:

6.1.1 Speciální pedagog

Speciální pedagog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným **studiem** v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd

a) zaměřeném na speciální pedagogiku,
b) zaměřeném na pedagogiku předškolního věku nebo na přípravu učitelů základní školy nebo na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy nebo na přípravu vychovatelů a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou, nebo absolvováním
c) studijního oboru pedagogika a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou.[51]

[51] §18, Zákon č. 563/2004Sb o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů ve znění zákona č. 198/2012Sb.

Odborná kvalifikace speciálního pedagoga předpokládá bez výjimky vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu, a to s některým z uvedených zaměřením. Ve srovnání s právním stavem platným do 31. srpna 2012, který připouštěl jen zaměření na speciální pedagogiku, lze nyní získat odbornou kvalifikaci speciálního pedagoga také kombinací magisterského učitelského studia nebo studia v oboru pedagogika a tzv. doplňujícího studia k rozšíření odborné kvalifikace podobně jako u učitelů 1. a 2. stupně ZŠ a učitelů SŠ[52].

Doplňující studium vedoucí k rozšíření odborné kvalifikace je upraveno § 6 vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků. To uvádí, že pedagogický pracovník získává způsobilost vykonávat přímou speciálně pedagogickou činnost u zdravotně postižených dětí, žáků a studentů s jiným druhem postižení[53] studiem uskutečněným v rámci celoživotního vzdělávání na vysoké škole v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin.[54]

Dá se však očekávat, že v době, kdy tato publikace bude vytištěna a distribuována, bude platit novela této vyhlášky, která může nastavit úplně odlišná pravidla pro možné rozšíření stávající odborné kvalifikace.

Ze srovnání pracovních profilů absolventů magisterského studia speciální pedagogiky vyplývá, že pracovníkem ŠPZ se může stát absolvent studia speciální pedagogiky s pedagogickou způsobilostí i bez ní.

> *Např. u magisterského studia Speciální pedagogika na JAK Praha: Navazující magisterský obor Speciální pedagogika připravuje fundované odborníky pro široké uplatnění ve výchovné, diagnostické, poradenské a řídící práci ve speciálně pedagogických zařízeních. Je zaměřen zejména na prohloubení znalostí získaných v předchozím bakalářském studiu, a to zvláště v oblastech speciální pedagogiky, speciálně pedagogické diagnostiky, poradenství a jednotlivých „pedií". Absolvent získá průpravu pro řízení speciálně pedagogických institucí).*[55]

Je otázkou, do jaké míry takto připravený odborník může být skutečným poradcem učitelům běžných škol např. v otázkách úpravy didaktik, metodik a forem práce se žákem s daným druhem zdravotního postižení, když se v rámci své pregraduální přípravy s těmito didaktikami, metodikami a formami práce neseznámil.

Stejné je to u poradenství souvisejícího s tvorbou individuálně vzdělávacích plánů a modifikací školních vzdělávacích programů ze strany poradenského pracovníka, který se s touto problematikou během svého vysokoškolského studia nesetkal. O to větší úlohu bude jistě hrát další vzdělávání těchto pracovníků.

Návrh konkrétních variant rozsahu a obsahu dalšího vzdělávání poradenských pracovníků je uveden v další části této kapitoly.

[52] Valenta, J.: Shrnutí změn v zákoně o pedagogických pracovnících vyvolaných novelou zákona od 1. září 2012, Práce a mzdy 2012

[53] Písm.c, odst.1, §6 vyhlášky č.317/2005Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků

[54] odst.3, §6 vyhlášky č.317/2005Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditačních komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků

[55] http://www.ujak.cz/katedry/katedra-specialni-pedagogiky/magisterske-studium/, 5.1.2013,19:05

6.1.2 Psycholog

Psycholog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu psychologie.[56] Ve způsobu získávání předpokladu odborné kvalifikace této profesní skupiny pedagogů nepřinesla novela zákona žádné změny. Poznatky z terénu i z realizovaných dotazníkových šetření nenasvědčují tomu, že by pregraduální příprava psychologů byla vzhledem k výkonu jejich pracovní činnosti v SPC nedostačující. Vzhledem k tomu, že psycholog se speciálním pedagogem (případně sociálním pracovníkem) tvoří tým zásadně formující edukační prostředí i podmínky žáků v inkluzivním vzdělávání, je nutné, aby byl hlouběji seznámen s problematikou samotného vzdělávání a organizace školství obecně. To by však mělo být v náplni jeho dalšího vzdělávání.

[56] §19, , Zákon č. 563/2004Sb o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů ve znění zákona č. 198/2012Sb.

6.1.3 Sociální pracovník

Sociální pracovník nemá statut pedagogického pracovníka. Podmínky pro získání jeho odborné způsobilosti v oblasti sociálních služeb nalezneme v zákoně č.401/2012Sb., kterým se mění zákon č.108/2006Sb. o sociálních službách. Tam je uvedena platnost pro sociální pracovníky v zařízeních poskytující služby sociální péče. Nicméně absence popisu odborné způsobilosti sociálního pracovníka ve školské legislativě vede k využití této legislativy jako nejbližší školské problematice.

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK ZÍSKÁVÁ ODBORNOU ZPŮSOBILOST ABSOLUTORIEM VZDĚLÁVÁNÍ

a) akreditovaného podle zvláštního právního předpisu57) v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,

b) vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu58),

c) absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených v písmenech a) a b) v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let, za podmínky ukončeného vysokoškolského vzdělání v oblasti studia, která není uvedena v písmenu b),

d) absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů v oblastech uvedených v písmenech a) a b) v celkovém rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let, za podmínky středního vzdělání s maturitní zkouškou v oboru sociálně právním, ukončeného nejpozději 31.prosince 1998.

[57] Zákon č.561/2004Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č.383/2005 Sb..

[58] Zákon č.111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů.

Školský zákon se problematice školských poradenských zařízení věnuje v §116, neurčuje však výčet pracovních pozic v SPC. Ten není uveden ani ve vyhlášce č.72/2005Sb.[59] Právní ukotvení pracovních pozic speciální pedagog a psycholog je dáno Zákonem o pedagogických pracovnících. Sociální pracovník není v žádném školském právním předpisu zmíněn.

[59] Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních ve znění změn provedených vyhláškou č.116/2011Sb.

To, že své právoplatné postavení v systému školských poradenských služeb má i sociální pracovník, tak v podstatě vyplývá jen z popisu standardních činností SPC[60]: Sociálně právní poradenství (sociální dávky, příspěvky, apod.). Mohlo by se zdát, že jde o marginální nesrovnalost nezasahující do praktických výkonů činností, ale již při naplňování ustanovení odst.3 výše zmíněné vyhlášky (Činnost centra se uskutečňuje ambulantně na pracovišti centra a návštěvami pedagogických pracovníků centra ve školách a školských zařízení, případně v rodinách, v zařízeních pečujících o žáky se zdravotním postižením) v podstatě znemožňuje sociálnímu pracovníkovi terénní intervenci. Přitom právě sociální práce v přirozeném prostředí žáka (rodiny i školy) je tou nejefektivnější.

[60] Příloha č.2 k vyhlášce č.72/2005 Sb,: I. Standardní činnosti společné

6.2 Návrhy legislativních změn

Zařazení pracovní pozice sociální pracovník ve školském poradenství do zákona o pedagogických pracovnících[61]. Tímto krokem by se sociální pracovník zařadil mezi pedagogické pracovníky (podobně jako trenér -viz §21 zmíněného zákona), což by bylo vzhledem k popisu jeho pracovních činností uvedených v pracovním profilu (viz kapitola 5) odpovídající.

[61] Zákon č. 563/2004Sb o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů ve znění zákona č. 198/2012Sb.

6.3 Další vzdělávání poradenských pracovníků

Důležitým předpokladem zajištění rozvoje kvality školských poradenských služeb je neustálý růst odbornosti poradenských pracovníků formou dalšího vzdělávání.

6.3.1 Současný stav

V současné době je v ČR další **vzdělávání poradenských pracovníků roztříštěné**, neexistuje jednotný a kontinuální systém celoživotního vzdělávání poradenských pracovníků, což představuje slabou stránku systému. **Není stanoven systém ani moduly dalšího vzdělávání** a doporučené počty hodin vzdělávání. Chybí jasně vymezené kompetence, kterými má disponovat nastupující poradenský pracovník, poté pracovník po určitých letech poradenské práce a vedoucí pracovník, stanovené moduly dalšího vzdělávání, doporučené počty hodin dalšího vzdělávání.

Analýzou zaměřenou na stav absolvovaného vzdělávání a návrhů nových vzdělávacích modulů, která proběhla v květnu a červnu 2012 v rámci projektu RAMPS-VIP III[62], byla potvrzena velká **roztříštěnost ve vzdělávání poradenských pracovníků** v rámci krajů, jednotlivých SPC i jednotlivých pracovníků. Nebyla nalezena žádná úměra počtu absolvovaných kurzů vzhledem k zaměření SPC, sídla SPC, apod.

Z důvodu absence jednotného systému vzdělávání (legislativně zakotveného), probíhá vzdělávání v závislosti na ochotě a aktivitě pracovníka a vedení SPC. Vznikají tak velké rozdíly v obsahu a rozsahu vzdělávání pracovníků SPC.

[62] Projekt ESF „Rozvoj a metodická podpora poradenských služeb -Vzdělávání – Informace – Poradenství III - RAMPS VIP III.“

V oblasti dalšího vzdělávání poradenských pracovníků SPC lze identifikovat především tyto problémy:

- Další vzdělávání poradenských pracovníků **je roztříštěné bez centrálního a systémového řešení**, bez stanovených modulů na základě vymezení kompetencí, nejsou stanoveny povinné počty hodin vzdělávání.
- Další vzdělávání poradenských pracovníků **není legislativně zakotveno**, není zaveden jednotný systém vzdělávání.
- **V rozsahu a obsahu vzdělávání** u jednotlivých pracovníků **jsou markantní rozdíly.**
- **Nejsou jasně vymezené kompetence**, kterými má disponovat nastupující poradenský pracovník, poté pracovník po určitých letech poradenské práce a vedoucí pracovník.
- **Nedostatečně se v obsahu vzdělávání poradenských pracovníků vyskytuje** vzdělávání v oblasti legislativy, komunikačních dovedností, organizačních, koordinačních a dalších manažerských dovedností, lektorských dovedností, správy dokumentace.
- **Další vzdělávání poradenských pracovníků není nijak spojeno s profesním růstem** těchto pracovníků.

6.3.2 Návrh modelu: Další vzdělávání poradenských pracovníků jako součást Standardu kvality školských poradenských služeb

Základem modelu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků je **ukotvení povinnosti dalšího vzdělávání poradenských pracovníků v legislativě** a ve standardu kvality školských poradenských služeb, který stanovuje kritéria poskytování služeb v oblasti provozní, personální, materiální a procesuální.

Personální standard bude členěn na několik kritérií týkajících se struktury a počtu pracovníků, pracovních profilů, procesu zaškolování začínajících pracovníků, profesního rozvoje pracovníků formou dalšího vzdělávání, supervize a metodického vedení.

Zpracování standardu v oblasti dalšího vzdělávání má několik variant:

- vymezení rozsahu počtu hodin dalšího vzdělávání,
- vymezení rozsahu počtu hodin i obsahu modulů dalšího vzdělávání,
- vymezení rozsahu počtu hodin i obsahu modulů dalšího vzdělávání s rozdělením do několika kategorií od začínajícího poradenského pracovníka až po pracovníka experta – mentora.

Se zavedením standardu kvality školských poradenských služeb souvisí zajištění systému nezávislé kontroly poradenských zařízení. Lze využít stávající subjekt- Českou školní inspekci posílenou o odborníky pro oblast poradenství.

Druhou možností je **existence ústřední instituce typu „Národní institut školského poradenství“**[63], která by vykonávala přímou řídící, metodickou a kontrolní činnost vůči poradenskému systému ČR.

[63] Viz pojetí České školní inspekce nebo Národního institutu dalšího vzdělávání (centrální + krajská úroveň).

6.3.2.1 Studium k výkonu specializovaných činností

Další vzdělávání pedagogických pracovníků je v současné legislativě řešeno v oblasti specializovaných činností vyhláškou 317/2005 Sb.[64] V § 9 Studium k výkonu specializovaných činností, kde je uvedeno, že studiem získává jeho absolvent další kvalifikační předpoklady pro výkon specializovaných činností, kterými jsou:

- koordinace v oblasti informačních a komunikačních technologií,
- tvorba a následná koordinace školních vzdělávacích programů a vzdělávacích programů vyšších odborných škol,
- prevence sociálně patologických jevů,
- specializovaná činnost v oblasti environmentální výchovy,
- **specializovaná činnost v oblasti prostorové orientace zrakově postižených.**

Jedná se o studium v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin, které se ukončuje obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou a absolvent získává osvědčení. Vzhledem k tomu, že ve výše uvedeném paragrafu týkajícího se studia k výkonu specializovaných činností figuruje studium k výkonu specializovaných činností zaměřené pouze na oblast zrakového postižení, navrhujeme doplnit o specializované vzdělávání o vzdělávací programy určené poradenským pracovníkům poskytujících poradenskou podporu i žákům s jiným druhem zdravotního postižení či zdravotního znevýhodnění.

VÝČET VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ STUDIA K VÝKONU SPECIALIZOVANÝCH ČINNOSTÍ NAVRHUJEME DOPLNIT O TYTO PROGRAMY:

- **SPECIALIZOVANÉ VZDĚLÁVÁNÍ LOGOPEDŮ VE ŠKOLSTVÍ**
  Vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na ucelené nejnovější poznatky z oboru, lektory jsou přední odborníci z oboru psychologických a lékařských věd. Program byl pilotně ověřen v rámci projektu CZ.1.07/1.3.00/08.0144.
- **PODPŮRNÉ TERAPIE PRO ŽÁKY S MENTÁLNÍM A KOMBINOVANÝM POSTIŽENÍM**
  Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na nejnovější poznatky z oblasti podpory žáků s mentálním a kombinovaným postižením formou terapií, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky.
- **PODPŮRNÉ METODIKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM A ZDRAVOTNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM**
  Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na nejnovější poznatky z oblasti podpory žáků s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním postižením formou terapií, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky a lékařských věd.
- **PODPŮRNÉ METODIKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM ZAMĚŘENÉ ZEJMÉNA NA ROZVOJ A PODPORU KOMUNIKAČNÍCH SCHOPNOSTÍ**
  Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na nejnovější poznatky z oblasti podpory žáků s mentálním a kombinovaným postižením formou terapií, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky.

[64] Vyhláška č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků.

- **SPECIÁLNÍ METODIKY PRO VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S PORUCHOU AUTISTICKÉHO SPEKTRA**
  Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na nejnovější poznatky z oblasti vzdělávání žáků s poruchou autistického spektra, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky a lékařských věd.
- **STUDIUM K VÝKONU SPECIALIZOVANÝCH ČINNOSTÍ METODIKA A KOORDINÁTORA PRO VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI**
  Tříleté studium je určeno budoucím metodikům školních poradenských pracovišť a koordinátorům poradenské péče v daných specializacích, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky.

6.3.2.2 Návrh jednotlivých úrovní modelů další vzdělávání poradenských pracovníků v závislosti na délce poradenské praxe

Další vzdělávání poradenských pracovníků je členěno do 4 úrovní podle praxe.

- první úroveň se týká **začínajícího** poradenského pracovníka do 2 let praxe,
- druhá úroveň pracovníka – **odborníka**, s praxí v rozsahu 2 až 7 let,
- třetí úroveň pracovníka – **specialisty** s praxí 5 až 12 let,
- čtvrtá úroveň je určena pro pracovníka – **experta-mentora** s praxí více než 12 let.

CHARAKTERISTIKA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ URČENÉHO SPECIÁLNÍM PEDAGOGŮM A PSYCHOLOGŮM

- První úroveň je zaměřena na získání základních vědomostí a dovedností nutných pro výkon činnosti speciálního pedagoga nebo psychologa SPC. Hlavní formou vzdělávání jsou vzdělávací programy pro začínající pracovníky (jsou již akreditovány) a hospitace zejména ve třídách samostatně zřízených pro vzdělávání žáků s daným typem zdravotního postižení (důležité zejména pro začínající poradenské pracovníky, kteří absolvovali magisterské studium „neučitelského“ typu).
- Druhá a třetí úroveň se zaměřuje na prohlubování znalostí získaných vzděláváním v první úrovni, objevuje se i vzdělávání zaměřené na úzce specializované problémy v oblasti daného zdravotního postižení či v oblasti metod a forem speciálně pedagogické podpory.
- Vzdělávání ve čtvrté úrovni se orientuje zejména na výcviky v lektorských dovednostech, supervizní či psychoterapeutické výcviky.

Bez ohledu na jednotlivé úrovně jsou všichni pracovníci povinni projít vzděláváním týkajícím se **nové legislativy**. Jednotlivé úrovně dalšího vzdělávání jsou propojeny s jednotlivými úrovněmi navrženého kariérního růstu poradenského pracovníka.

CHARAKTERISTIKA DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ URČENÉHO SOCIÁLNÍM PRACOVNÍKŮM

Vzdělávací moduly určené sociálním pracovníkům jsou zaměřené na zajištění informovanosti z oblasti zdravotního postižení, zvýšení úrovně právního vědomí a zlepšení orientace v právním řádu a v jednotlivých právních předpisech, zvýšení

informovanosti o aktuálních problémech, systémových opatření a formách podpory osobám se zdravotním postižením, zdokonalování poradenských, komunikačních, mediátorských dovedností, atd.

VZDĚLÁVÁNÍ JE ČLENĚNO DO ČTYŘ ÚROVNÍ:

- První úroveň je zaměřena na získání základních znalostí a dovedností pro výkon profese sociálního pracovníka školského poradenského zařízení, je využívána forma se pro začínající sociální pracovníky.
- Druhá úroveň se zaměřuje na prohlubování těchto znalostí a dovedností.
- Třetí a čtvrtá úroveň se pak více zaměřuje na lektorské, supervizní či socioterapeutické výcviky.

Záměrně není v tomto materiálu uvedeno další vzdělávání dalších odborných pracovníků ŠPZ pro žáky se ZP (ergoterapeut, fyzioterapeut, zrakový terapeut…). Jedná se totiž hlavně o zdravotnické pracovníky, u nichž je žádoucí (i s ohledem na možnost změny jejich profesní kariéru a přechod z rezortu školství do rezortu zdravotnictví), aby jejich další vzdělávání bylo v souladu se standardy platnými právě ve zdravotnictví.

CHARAKTERISTIKA MODULŮ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PORADENSKÝCH PRACOVNÍKŮ

SPECIÁLNÍ PEDAGOG

1. úroveň – začínající poradenský pracovník (do 1- 2 let praxe)

1. oblast - Standard SPC

- Kurz pro začínající speciální pedagogy SPC + praktické náslechy a hospitace v SPC u zkušených kolegů,
- Psaní zpráv, Informovaný souhlas, Vedení dokumentace SPC
- Podpora inkluzívního vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- Tvorba IVP a podpora integrace, Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb

2. oblast - Právní předpisy

- Právní předpisy v oblasti poradenství a školství
- Právní předpisy v oblasti sociálně právní

3. oblast – Vzdělávání zaměřené na práci s diagnostickými nástroji

- Kurzy zaměřené na práci se speciálně pedagogickými diagnostickými nástroji (PEP-R, EHP, Jiráskův test školní zralosti, Deficity dílčích schopností, Vývojová diagnostika předškolního věku, Vývojová diagnostika dětí s kombinovaným postižením, Test laterality, Portage, atd.)

4. oblast – Specializační vzdělávání

- Specializační kurzy v oboru a dle specializace SPC (mentální, tělesné, kombinované postižení, vady řeči, sluchové, zrakové postižení, poruchy autistického spektra, poruchy chování)

5. oblast - Osobnostní rozvoj

- Asertivní chování a jednání
- Komunikační dovednosti poradenských pracovníků
- Zvládání krizových situací a konfliktů
- Práce se zakázkou, komunikace s klienty, rodiči a učiteli
- Práce s rodinou

2. úroveň – odborník (od 2 do 7 let praxe)

1. oblast – Právní předpisy
- Aktuální právní předpisy v oblasti poradenství a školství
- Aktuální právní předpisy v oblasti sociálně právní

2. oblast – Vzdělávání zaměřené na práci s diagnostickými nástroji
- Kurzy zaměřené na práci se speciálně pedagogickými diagnostickými nástroji (např. PEP-R, EHP, Deficity dílčích schopností, Vývojová diagnostika předškolního věku, Vývojová diagnostika dětí s kombinovaným postižením, Test laterality, Heidelberský test vývoje řeči, Hodnocení fonematického sluchu, Diagnostika specifických poruch učení,
- Test pozornosti, atd.

3. oblast - Specializační vzdělávání
- Specializační kurzy v oboru a dle specializace SPC (mentální, tělesné, kombinované postižení, vady řeči, sluchové, zrakové postižení, poruchy autistického spektra, poruchy chování), speciálně pedagogické a sociální intervence

4. oblast - Uzpůsobení podmínek - maturitní zkoušky
- Proškolení odborníků SPC pro potřeby uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky

5. oblast – Vzdělávání zaměřené na terapie
- Bazální stimulace, Synergická reflexní terapie, Relaxační techniky u dětí, Muzikoterapie, Doteková terapie atd .

6. oblast - Osobnostní rozvoj
- Asertivní chování a jednání
- Komunikační dovednosti
- Zvládání krizových situací a konfliktů
- Práce s třídními kolektivy
- Kurz psychosociálních dovedností pro jednání s klienty, rodiči, učiteli.

3. úroveň – specialista (7 - 12 let praxe)

1. oblast – Právní předpisy
- Změny v právních předpisech - v oblasti poradenství, školství a sociálně právní

2. oblast – Vzdělávání zaměřené na práci s diagnostickými nástroji
- Novinky v diagnostických metodách v ČR i zahraničí

3. oblast - Specializační vzdělávání
- Specializační kurzy v oboru a dle specializace SPC (mentální, tělesné, kombinované postižení, vady řeči, sluchové, zrakové postižení, poruchy autistického spektra, poruchy chování) - nové trendy, formy, metody, výcvik v lektorských dovednostech

4. oblast - Uzpůsobení podmínek - maturitní zkoušky
- Proškolení odborníků SPC pro potřeby uzpůsobení podmínek pro konání maturitní zkoušky

5. oblast – Vzdělávání zaměřené na terapie
- Dlouhodobější kurzy a výcviky – psychoterapeutické, specializační

6. oblast - Osobnostní rozvoj
- Komunikační dovednosti
- Prevence syndromu vyhoření
- Výcvik v psychosociálních dovednostech

4. úroveň – expert – mentor – (praxe nad 12 let) (pro plánovaná supervizní, metodická nebo revizní pracoviště, lektorování)

1. oblast – Právní předpisy
- Změny v právních předpisech – v oblasti poradenství, školství a sociálně právní

2. oblast – Vzdělávání zaměřené na práci s diagnostickými nástroji
- Novinky v diagnostických metodách v ČR i zahraničí

3. oblast - Specializační vzdělávání
- Výcvik v lektorských dovednostech, supervizní výcvik,

4. oblast – Vzdělávání zaměřené na terapie
- Dlouhodobější kurzy a výcviky – psychoterapeutické

5. oblast - Osobnostní rozvoj
- Komunikační dovednosti
- Výcvik v psychosociálních dovednostech
- Zážitkové výcviky
- Kurz pro zlepšení schopností vyrovnávat se s psychickými nároky pomáhající profese a předcházení syndromu vyhoření

PSYCHOLOG

1. úroveň – začínající pracovník (do 1 – 2 let praxe)

1. oblast - Standard SPC
- Kurz pro začínající psychology SPC
- Kurz psaní zpráv, informovaný souhlas
- Vedení dokumentace SPC
- Podpora inkluzívního vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- Tvorba IVP a integrace
- Katalog posuzování míry speciálních vzdělávacích potřeb

2. oblast - Právní předpisy
- Právní předpisy v oblasti poradenství a školství
- Právní předpisy v oblasti sociálně právní

3. oblast – Vzdělávání zaměřené na práci s diagnostickými nástroji
- Diagnostika školní zralosti, Diagnostika intelektových schopností v předškolním, školním věku a adolescence, kurzy zaměřené na práci s konkrétními diagnostickými nástroji (WISC III, SON-R, T-M, Projektivní techniky (strom, postava, ruka), Test barev, Stannford – Binetova inteligenční škála, Paměťový test učení, Ravenovy progresivní matice barevné, standardní, atd.)

4. oblast – Specializační vzdělávání
- Specializační kurzy v oboru a dle specializace SPC

5. oblast – Vzdělávání zaměřené na terapie
- Psychorelaxace, Arteterapie, Krizová intervence, Intervenční kurzy – rodina, škola, krizové situace, atd.

6. oblast - Osobnostní rozvoj
- Komunikační dovednosti
- Prevence syndromu vyhoření
- Zážitkové výcviky

2. úroveň – odborník (od 2 do 7 let praxe)

1. oblast - Právní předpisy
- Aktuální právní předpisy v oblasti poradenství a školství
- Aktuální právní předpisy v oblasti sociálně právní

2. oblast – Vzdělávání zaměřené na práci s diagnostickými nástroji

- Kurzy zaměřené na práci s konkrétními diagnostickými nástroji (Váňův inteligenční test, test struktury inteligence, Test rodinných vztahů, Projektivní interview, Sebeposuzovací škála dětské depresivity, Škála zjevné úzkosti pro děti, atd.)

3. oblast – Specializační vzdělávání

- Specializační kurzy v oboru a dle specializace SPC

4. oblast – Vzdělávání zaměřené na terapie

- Dlouhodobější výcviky – psychoterapeutické výcviky

5. oblast - Osobnostní rozvoj

- Zážitkové výcviky
- Komunikační dovednosti
- Zvládání krizových situací a konfliktů
- Psychohygiena
- Kurz psychosociálních dovedností
- Jednání s klienty, rodiči, učiteli
-

3. úroveň - specialista (7 – 12 let praxe)

oblast – Právní předpisy

- Změny v právních předpisech – v oblasti poradenství, školství a sociálně právní

oblast – Vzdělávání zaměřené na práci s diagnostickými nástroji

- Novinky v diagnostických metodách v ČR i zahraničí

oblast – Specializační vzdělávání

- Specializační kurzy v oboru – nové trendy

oblast – Vzdělávání zaměření na terapie

- Dlouhodobé výcviky v terapeutické práci s klienty

oblast – Osobnostní rozvoj

- Zážitkové výcviky
- Kurz pro zlepšení schopností vyrovnávat se s psychickými nároky pomáhající profese a předcházení syndromu vyhoření
- Kurz psychosociálních dovedností pro jednání s klienty, rodiči, učiteli.
- Možnost stáže na některém klinickém diagnostickém pracovišti (týmová spolupráce lékař, psycholog a další odborníci)

4. úroveň – expert – mentor – (praxe nad 12 let) (pro plánovaná supervizní, metodická nebo revizní pracoviště, lektorování)

1. oblast – Právní předpisy

- Změny v právních předpisech – v oblasti poradenství, školství a sociálně právní

2. oblast – Vzdělávání zaměřené na práci s diagnostickými nástroji

- Novinky v diagnostických metodách v ČR i zahraničí

3. oblast – Specializační vzdělávání

- Specializační kurzy v oboru – nové trendy, supervizní výcvik, výcvik lektorských dovedností

4. oblast – Vzdělávání zaměřené na terapie

- Dlouhodobé výcviky v terapeutické práci s klienty, psychoterapeutické výcviky

5. oblast – Osobnostní rozvoj

- Zážitkové výcviky
- Kurz pro zlepšení schopností vyrovnávat se s psychickými nároky pomáhající profese a předcházení syndromu vyhoření
- Kurz psychosociálních dovedností pro jednání s klienty, rodiči, učiteli.

- Možnost stáže na některém klinickém diagnostickém pracovišti (týmová spolupráce lékař, psycholog a další odborníci)

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

1. úroveň – začínající pracovník (do 1 – 2 let praxe)

1. oblast - Standard SPC
- Kurz pro začínající sociálního pracovníka SPC
- Vedení dokumentace SPC
- Individuální sociální poradenství

2. oblast – Právní předpisy
- Sociálně-právní minimum
- Systém sociálního zabezpečení ČR
- Sociálně právní ochrana dětí a mládeže

3. oblast – Specializační vzdělávání
- Klasifikace zdravotního postižení a zdravotně postižených
- Součinnost sociálních pracovníků SPC a orgánu sociálně právní ochrany dítěte
- Individuální sociální poradenství
- Práce se zakázkou, komunikace s klienty a rodiči
- Práce s rodinou, komunikace s problémovým klientem
- Vedení rozhovoru

4. oblast - Osobnostní rozvoj
- Kurz psychosociálních dovedností
- Asertivní chování a jednání
- Komunikační dovednosti poradenských pracovníků
- Zvládání krizových situací a konfliktů

2. úroveň - odborník (od 2 do 7 let praxe)

1. oblast – Právní předpisy
- Aktuální změny v právních předpisech
- Změny v systému sociálního zabezpečení

2. oblast – Specializační vzdělávání
- Specializační kurzy v oboru – nové trendy
- Další specializační kurzy v oboru a dle specializace SPC, kurzy zaměřené na přímou práci s klienty, týmová spolupráce, Možnosti a metody poskytovaných intervencí

3. oblast - Osobnostní rozvoj
- Kurz psychosociálních dovedností
- Asertivní chování a jednání
- Komunikační dovednosti poradenských pracovníků
- Zvládání krizových situací a konfliktů
- Psychologie v praxi
- Rozvoj osobnostních dovednosti

3. úroveň – specialista (7 – 12 let praxe)

1. oblast – Právní předpisy
- Aktuální změny v právních předpisech
- Změny v systému sociálního zabezpečení

2. oblast – Specializační vzdělávání

- Specializační kurzy v oboru – nové trendy
- Další specializační kurzy v oboru a dle specializace SPC, kurzy zaměřené na přímou práci s klienty, Možnosti a metody poskytovaných intervencí
- Kurzy a dlouhodobé výcviky v terapeutické práci s klienty, týmová práce
- Lektorské dovednosti, Supervizní výcvik

3. oblast - Osobnostní rozvoj

- Zážitkové výcviky
- Kurz pro zlepšení schopností vyrovnávat se s psychickými nároky pomáhající profese a předcházení syndromu vyhoření
- Psychosociální výcvik
- Výcvik v komunikačních dovednostech poradenských pracovníků
- Zvládání krizových situací a konfliktů
- Psychologie v praxi

4. úroveň – expert – mentor – (praxe nad 12 let) (pro plánovaná supervizní, metodická nebo revizní pracoviště, lektorování)

1. oblast – Právní předpisy

- Aktuální změny v právních předpisech
- Změny v systému sociálního zabezpečení

2. oblast – Specializační vzdělávání

- Specializační kurzy v oboru – nové trendy
- Kurzy a dlouhodobé výcviky v terapeutické práci s klienty, lektorské dovednosti, supervizní výcvik

3. oblast - Osobnostní rozvoj

- Zážitkové výcviky
- Kurz pro zlepšení schopností vyrovnávat se s psychickými nároky pomáhající profese a předcházení syndromu vyhoření
- Psychosociální výcvik
- Komunikační dovednosti poradenských pracovníků

KLADY MODELU DVPP:

- Stanovení povinnosti dalšího vzdělávání v zákoně.
- Sestavení modulů dalšího vzdělávání rozdělených do 4 úrovní dalšího vzdělávání v souladu s principem kariérního růstu.
- Vymezení kompetencí poradenského pracovníka, kterými má disponovat nastupující poradenský pracovník, poté pracovník po určitých letech poradenské práce a vedoucí pracovník.

ZÁPORY MODELU DVPP:

- Zvýšení nákladů na financování dalšího vzdělávání poradenských pracovníků.
- Nutnost změny zákona určující povinnost dalšího vzdělávání.
- Nutnost vypracování Standardu kvality školských poradenských služeb.

NÁVRH POSTUPU MODIFIKACE ŘEŠENÍ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PORADENSKÝCH PRACOVNÍKŮ

- Legislativní ukotvení povinnosti dalšího vzdělávání.
- Sestavení modulů dalšího vzdělávání rozdělených do 4 úrovní v rámci standardu kvality školských poradenských služeb.
- Vymezení kompetencí poradenského pracovníka, kterými má disponovat začínající poradenský pracovník, poté pracovník po určitých letech poradenské práce a vedoucí pracovník.

- Vypracování závazného standardu kvality poradenských služeb s jasným vymezením jednotlivých oblastí a kritérií.
- Zákonné uvedení povinnosti právního subjektu poskytovat poradenské služby v souladu se standardem.
- Zákonné uvedení systému kontroly – který subjekt bude kontrolu-inspekci provádět – ČŠI, nový subjekt Národní institut školského poradenství.
- Vypracování závazné metodiky pro kontrolu inspekci kvality poradenských služeb, která by zaručovala jednotnost kontrol v celé ČR.
- Doplnění vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků.

NÁVRHY NA ZMĚNU LEGISLATIVY

- Zavedení zákonné povinnosti dalšího vzdělávání poradenských pracovníků.
- Zavedení zákonné povinnosti právního subjektu poskytovat poradenské služby v souladu se standardem kvality školských poradenských služeb.
- Doplnění vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků, § 9 následující typy studia:
    - Specializované vzdělávání logopedů ve školství.
    - Podpůrné terapie pro žáky s mentálním a kombinovaným postižením.
    - Podpůrné metodiky pro vzdělávání žáků se sluchovým postižením zaměřené zejména na rozvoj a podporu komunikačních schopností.
    - Podpůrné metodiky pro vzdělávání žáků s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním.
    - Speciální metodiky pro vzdělávání žáků s poruchou autistického spektra“
    - Studium k výkonu specializovaných činností metodika a koordinátora pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Zákonné ukotvení systému kontrol školských poradenských služeb, určení subjektu, který bude kontrolu (inspekci) provádět

6.4 Kariérní růst poradenských pracovníků

Kariérní růst pedagogických pracovníků je poměrně aktuálním tématem českého školství. Bohužel se týká pouze učitelů a ředitelů škol (mateřských, základních a středních). Ze sdělení ředitele odboru vzdělávací soustavy MŠMT v odpovědi Asociaci pracovníků SPC[65] z prosince 2012 na dotaz týkající se tvorby systému kariérního růstu poradenských pracovníků vyplynulo, že „otázce kariérního růstu poradenského pracovníka se v tuto chvíli nevěnujeme“ (myšleno MŠMT ČR).

Tento stav je více než alarmující zejména z toho důvodu, že v době, kdy učitelům, kterým bude umožněn profesní růst propojený s atestačním řízením, bude poradenskou činnost poskytovat poradenský pracovník, který nemá možnost obdobného kariérního růstu.

[65] http://www.apspc.cz/aktualita/stanoviska-k-rediagnostice, 21.12.2012

Zároveň tento stav hrozí nebezpečím odlivu erudovaných poradenských pracovníků ze školského či školního poradenství, protože samotná motivace odborného růstu je v chystaném kariérním systému podpořena celkem významnou finanční podporou pro pracovníky absolvující první i druhý stupeň atestačního řízení.

Návrh na kariérní růst poradenských pracovníků, který je zde uveden, z velké míry vychází z principů, na kterých je postaven návrh kariérního růstu pro pedagogické pracovníky zpracovávaný v projektu Kariérní systém, realizovaný MŠMT ČR s podporou finančních prostředků z ESF (CZ.1.07/4.1.00/33.0002). [66] Důvodem je přesvědčení, že oba systémy by měly být co nejvíce kompatibilní z důvodu možné změny kariérního směřování speciálních pedagogů, kteří v různých fázích své profesní cesty mohou střídat pracovní pozici učitele a poradenského pracovníka.

[66] http://nidv.cz/cs/projekty/projekty-esf/karierni-system.ep/?PHPSESSID=1136f142102bc151d492940589d729 cd, 4.1.2013

6.4.1 Jednotlivé fáze kariérního růstu poradenských pracovníků

Fáze	Název úrovně odbornosti	Minimální délka praxe pro hodnotící či atestační řízení	Charakteristika úrovně
1.	Začínající poradenský pracovník	2 roky	• Poradenský pracovník (dále PP) pracuje pod vedením zkušeného kolegy z daného SPC se zaměřením na stejné ZP (speciální pedagog), případně pod vedením kolegy z dostupného SPC (psycholog, sociální pracovník). V tomto období musí PP prokázat, že teoretické znalosti získané v průběhu pregraduální přípravy umí uplatnit v každodenní praxi. • Absolvuje vzdělávací standard I.úrovně. • Období je ukončeno hodnocením, v němž prokáže před vedoucím pracovníkem ŠPZ získání kompetencí pro samostatný výkon činnosti PP.
Charakteristika PP po absolvování interního hodnocení : PP se věnuje „standardním činnostem“, udržuje si své profesní dovednosti, aktualizuje průběžně své odborné znalosti. Na tomto kariérním stupni může setrvat po celou dobu své profesní kariéry.			
2.	Odborník	2 + 5 = 7let	• PP v případě potřeby vede začínajícího poradenského pracovníka, pracuje samostatně, má plnou zodpovědnost za realizované výstupy své práce. • Absolvuje vzdělávací standard II. úrovně. • V případě, že se rozhodne absolvovat I.stupeň atestačního řízení, chystá si profesní portfolio, které bude obsahovat určený počet hodin a danou strukturu dalšího vzdělávání. • Prokáže získání a praktické uplatňování kompetencí charakterizujících tuto úroveň. • V této úrovni může svůj kariérní růst směřovat i do oblasti studia a výkonu specializačních činností. • Období je zakončeno 1. atestačním řízením.
Charakteristika PP po absolvování prvního atestačního řízení: PP je odborníkem ve svém oboru. Je kladně hodnocen vedením ŠPZ, žáky, jejich zákonnými zástupci a spolupracujícími školami. Spoluvytváří koncepční materiály v rámci „mateřského“ ŠPZ pro svou specializaci. Absolvoval další vzdělávání v oblastech prohlubujících základní znalosti diagnostiky, pedagogické, psychologické či sociální intervence, terapií, osobnostního rozvoje a právních předpisů souvisejících s poradenskou činností. Je kompetentní vykonávat pracovní pozici školního inspektora pro oblast poradenství. Na tomto kariérním stupni může setrvat po celou dobu své profesní kariéry.			

3.	Specialista	7 + 5 = 12 let	• PP se systematicky věnuje rozvoji oboru, je aktivně zapojen do činnosti profesních pracovních skupin a tak ovlivňuje směřování a úroveň českého školského poradenství. • Absolvuje vzdělávací standard III. úrovně. • V případě, že se rozhodne absolvovat II. stupeň atestačního řízení, chystá si profesní portfolio, které bude obsahovat určený počet hodin a danou strukturu dalšího vzdělávání. • Prokáže získání a praktické uplatňování kompetencí charakterizujících tuto úroveň. • Na této úrovni se může stát vedoucím pracovníkem ŠPZ, pak v rámci kariérního růstu absolvuje funkční vzdělávání pro vedoucí pracovníky ve školství. • Období je zakončeno 1. atestačním řízením.
Charakteristika PP po absolvování druhého atestačního řízení: Je uznávaným odborníkem v oboru, aktivně ovlivňuje podobu školského poradenského systému např. prací v odborné asociaci, účastí v pracovních skupinách ovlivňujících legislativu či odbornou úroveň poradenství, případně realizuje pedagogický výzkum. Kvalita výkonu přímé poradenské činnosti je trvale kladně hodnocena vedením ŠPZ, žáky, jejich zákonnými zástupci a spolupracujícími školami. Absolvoval vzdělávání zaměřené na nové poznatky v oboru, tyto aplikuje ve své praxi. Toto vzdělávání spolu se získanými zkušenostmi je kvalitním základem pro soustavné a systematické předávání zkušeností formou přednášení či psaní odborných publikací. Vzdělává se i v oblasti lektorských dovedností. Je připraven pro výkon pro výkon hodnotitele poradenských pracovníků v atestačních řízeních.			
4.	Expert – mentor		• Je jednoznačně uznávanou odbornou kapacitou ve svém oboru. Ovlivňuje podobu systému školského poradenského systému. • Uchovává si vysoký standard přímé poradenské péče. • Je lídrem profesních pracovních skupin. • Vzdělává se v ucelených kurech mentoringu, supervize či jiných specializovaných činností zaměřených na podporu dalších pracovníků v poradenství. Aktivně se věnuje přednáškové či publikační činnosti, z tohoto důvodu má zkrácený počet hodin přímé práce s klienty. • Je oprávněn pracovat v revizních orgánu poradenských služeb.

Stejně, jako je tomu u návrhu kariérního systému pedagogických pracovníků, by se tento systém začal realizovat v roce 2015 tak, aby plně fungoval od roku 2023.

Během tohoto období by bylo umožněno stávajícím poradenským pracovníkům vstoupit do systému dle odpovídající praxe, absolvovaného vzdělávání a dosažených kompetencí bez ohledu na to, že neabsolvovali předcházející hodnotící stupeň.

Specifikou tohoto segmentu je, že mnozí pracovníci během své profesní kariéry „vystřídají“ pracovní pozici učitel a poradenský pracovník. Ti se budou moci přihlásit do atestačního (interního) hodnocení pro pedagogické či poradenské pracovníky na základě své svobodné volby související s tím, pro kterou oblast se daný pracovník cítí více kompetentní.

7. MOŽNOSTI FINANCOVÁNÍ PORADENSKÝCH SLUŽEB A PRÁVNÍ ASPEKTY ČINNOSTI

Vzhledem k možnostem daným tvorbou tohoto materiálu, jedná se v následující části o řešení obecných námětů a úkolů, které se týkají proponovaných změn v činnosti ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením.

7.1 Financování

7.1.1 Shrnutí současného stavu financování

Modelovat možnosti financování na základě výše uvedených skutečností je téměř nemožné, protože nejsou nastaveny základní parametry, které jsou pro výpočet finančních nákladů nezbytné:

- Organizační forma ŠPZ pro žáky se ZP
- Počty pracovníků v závislosti na počtu klientů
- Standardy poskytovaných služeb a od nich se odvíjející náklady spojené s jejich četností a rozsahem
- Teritoriální rozsah služeb a od něho se odvíjející náklady na cestovné a počty pracovníků

Celou situaci ještě stěžuje, že za posledních 20 let rozvoje školských poradenských služeb nebylo učiněno zásadní rozhodnutí, na jehož základě by mohlo dojít k jednotné metodice financování poradenských pracovníků (tím podpořit srovnatelnost poskytované poradenské péče v rámci celé ČR). Provozní náklady SPC (jsou součástí škol) nebyly nikde průkazně vyčísleny.

7.1.2 Počty pracovníků a klientů ve vztahu k financování – modelace

Určení počtu pracovníků v návaznosti na počet klientů je důležitým předpokladem pro vymezení modelů financování konkrétního školského poradenského zařízení pro žáky se zdravotním postižením i systému školského poradenství jako celku. V současné době není definováno, kolik klientů by mělo připadat na jednoho odborného pracovníka v SPC. Zásadní pro výpočet počtu pracovníků je určení formy závislosti počtu poradenských pracovníků na počtu klientů daného zdravotního postižení.

Navržené formy závislosti jsou zejména ve čtyřech prvních bodech modelovány na základě praxe v jednotlivých krajích.

- financování na skutečné klienty
- financování na potenciální klienty
- financování na provedené výkony
- financování odvozené od „zvykového práva“ bez blíže uvedených kriterií
- financování odvozené od počtu pracovníků SPC

MODEL Č.1 FINANCOVÁNÍ NA SKUTEČNÉ KLIENTY

Předpokládá stanovení normativní částky na jednoho klienta, která se v jednotlivých krajích liší. K tomu, aby tato částka byla odpovídající, musí být odvozená od skutečných nákladů. Proto je nutné normativní určení nákladů na jednoho klienta v závislosti na druhu postižení a stupni speciálně pedagogické podpory. Proto je nutné vymezení a finanční vyjádření podpůrných opatření s daným druhem a stupněm podpory související.

KLADY (MODELU Č. 1):

- Průhlednost.
- Nezpochybnitelnost.

ZÁPORY (MODELU Č. 1):

- Neobjektivnost posuzování vedoucí k „honbě“ za klienty (vyšetření všech žáků 1. tříd v rámci depistáže atd.).
- Nebezpečí spočívající ve špatně nastavených kriteriích výpočtu normativu.
- Nutnost časté revize výčtu a finanční náročnosti podpůrných opatření v závislosti např. na stupni vývoje technologií.
- Vysoká závislost počtu poradenských pracovníků na konkrétním počtu klientů v daném roce – velké kolísání v jednotlivých letech.

MODEL Č.2: FINANCOVÁNÍ NA POTENCIÁLNÍ KLIENTY

Vychází z počtu konkrétních dětí, žáků a studentů ve věkovém rozmezí 3-26 let v daném kraji v daném roce a ze statistických dat vyjadřujících procentuální zastoupení žáků s jednotlivými druhy postižení v populaci. Je zřejmé, že i v tomto případě musí normativ na potenciálního žáka zohledňovat výše uvedený stanovený normativ (samozřejmě v jiném finančním objemu).

KLADY (MODEL Č. 2) :

- Poměrně vysoký stupeň stability financování.

ZÁPORY (MODEL Č. 2):

- Nízká motivace pracovníka k výkonu: zejména z pohledu ekonomů poměrně neprůhledné nebo nemotivující (nevede k „vyššímu pracovnímu nasazení“
- Klesající křivka demografického vývoje, který nekoresponduje s nárůstem počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

MODEL Č. 3: FINANCOVÁNÍ ZA PROVEDENÉ VÝKONY

Souvisí s počtem vykázaných poradenských činností jednotlivými SPC v rámci statistického výkaznictví (výkonové výkazy UIV). Pro využití tohoto způsobu finan-

cování je nutný výpočet nákladů na jednotlivé poradenské úkony. Ty musí být určeny normativně výčtem (standardní činnosti SPC), musí mít konkrétně uvedené parametry a musí být vyjádřena jejich finanční náročnost související s tím, zda jsou realizovány ambulantně, v terénu, individuálně či skupinově.

KLADY (MODEL Č. 3):

- Průhlednost.
- Možnost vyšší objem péče jednotlivým klientům v případě jejich nižšího počtu.

ZÁPORY (MODEL Č. 3):

- Riziko „přehlcenosti"poskytované poradenské péče v případě, že by nebyl stanoven počet klientů na jednoho odborného pracovníka.
- Nebezpečí spočívající ve špatně nastavených kriteriích výpočtu normativu.
- Vysoká náročnost „ocenění" jednotlivých výkonů zohledňující jejich proměnlivou náročnost u jednotlivých klientů (respektování individuality klienta).

MODEL Č.4: FINANCOVÁNÍ ODVOZENÉ OD „ZVYKOVÉHO PRÁVA" BEZ BLÍŽE UVEDENÝCH KRITERIÍ

Vychází z porovnání možností daných konkrétní finančním rozpočtem určenou na financování poradenství v daném roce a daném regionu a potřeb „zaplatit" existující poradenské služby. Pokud je tento poměr vyvážený a možnosti nejsou výrazně nižší než potřeby, je systém financován bez toho, aby se analyticky zjišťovaly skutečné či hypotetické náklady.

KLADY (MODEL Č. 4):

- Jednoduchost.
- Vysoká stabilita počtu poradenských pracovníků.
- Nezávislost na aktuálním počtu klientů v daném roce.

ZÁPORY (MODEL Č. 4):

- Riziko vyplývající z výpadku objemu financí určených k financování poradenského systému.
- Neprůhlednost.

MODEL Č. 5: FINANCOVÁNÍ ODVOZENÉ OD POČTU PRACOVNÍKŮ ŠPZ (SPC)

Vychází z určení nákladů na jednotlivé pracovníky SPC. Zahrnuje všechny náklady nutné k výkonu jeho činnosti. Počet těchto pracovníků je pak vypočítáván díky normativně určenému počtu klientů na jednoho tohoto pracovníka.

KLADY (MODEL Č. 5):

- Transparentnost a jednoznačnost.
- Respektování individuality klienta vyplývající z nezávislosti na stanovení normy jednotlivých poradenských úkonů.

ZÁPORY (MODEL Č. 5): :

- Nutnost časté revize z důvodu inflace.

7.1.3 Návrh postupu modifikace řešení financování ŠPZ (SPC)

Navrhujeme následující postup, který má vést k zajištění optimálního modelu financování činnosti ŠPZ pro žáky se ZP (SPC):

- Stanovení normativního počtu klientů na jednoho poradenského pracovníka (odlišný pro speciálního pedagoga, psychologa a sociálního pracovníka) v závislosti na druhu postižení.
- Zajištění obligatornosti diagnostiky zohledňující zařazování speciálních vzdělávacích potřeb žáka do čtyř stupňů speciálněpedagogické podpory.
- Vymezení, charakteristika a finanční vyčíslení podpůrných opatření v závislosti na stupních speciálněpedagogické podpory.
- Standardizace procedurálních (materiálních, personálních, procesuálních, provozních) standardů poskytovaných služeb.

7.2 Právní aspekty činnosti ŠPZ pro žáky se ZP (SPC)

Všechny výše popsané instituty vázané na činnosti SPC jako téměř monopolního poskytovatele školských poradenských služeb pro žáky se zdravotním postižením mají svůj odraz (i obraz) v právním uspořádání. V některých případech (typicky procedurální aspekty posuzování SVP) se však jedná spíše o „neuspořádání".

Uvedeným konstatováním sdělujeme, že každá z výše naznačených variant úprav a změn má svůj jednoznačný dopad na znění příslušné právní normy. V následující části proto bude uveden přehled nutných legislativních kroků, jejichž cílem má být odstranění stávajících nedostatků a deformací ŠPZ pro žáky se ZP (povýtce SPC).

V rámci následujícího textu bude pozornost věnována dvěma oblastem, které se vzájemně doplňují a tvoří v souhrnu „obraz" činnosti těchto školských zařízení.

První oblast je „vnitřní organizace", tj. uspořádání ŠPZ pro žáky se ZP (SPC), která zahrnuje zejména právní instituty definující samotné poradenské zařízení a jeho základní strukturu, obsah činnosti.

Ve druhé oblasti jsou uvedeny návrhy pro úpravu právních norem, které upravují „vnější vztahy" těchto ŠPZ. Tj vztahy s klienty služeb a dalšími subjekty. (znovu opakujeme, že se vzájemně ovlivňují, prolínají a doplňují).

7.2.1 Návrh na úpravu a doplnění právních norem zákonné síly

V zákonné normě (primárně školský zákon) doporučujeme:

a) Definovat základní strukturu a cíle školských poradenských zařízení. Vyřešit vztah „tradičních" ŠPZ (PPP a SPC) ve vztahu k zařízením dle zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy (Diagnostické ústavy a zejména Střediska výchovné péče (SVP). Ve vztahu k dětem a žákům se zdravotním postižením definovat kompetence.

b) Vyřešit otázku právní subjektivity ŠPZ pro žáky se ZP a tím i jejich místo / roli ve vzdělávací soustavě.

c) V zákoně definovat základní zásady (úkoly, principy) činnosti ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením závazné pro všechny subjekty v systému (varianta „vzdělávacích programů" pro školy…)

d) V souvislosti se změnami financování (zejména) regionálního školství řešit financování činnosti ŠPZ pro žáky se ZP (v závislosti na zvolené variantě právní subjektivity zařízení).

e) Návazně na předchozí úkol a opatření normativně upravit vybraný okruh výsledků (výstupů) činnosti ŠPZ pro žáky se ZP (zpráva z vyšetření, návrh na úpravu vzdělávacích podmínek), které ve vybraných situacích získají status „konstitutivní deklarace", která osvědčí právo dítěte nebo žáka se ZP na získání příslušného podpůrného prostředku a založí povinnost subjektu poskytujícího vzdělávací službu tento prostředek instalovat.

f) Změnit kompetence ke zřizování ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením (v intencích výše podaných variantních návrhů), tak, aby:

- Byl definován subjekt, který má jednoznačnou odpovědnost za stanovení potřebné sítě dostupných zařízení tohoto druhu,
- Byl stanoven mechanismus přiznávání „registrací" či „licencí" k provozování takového poradenského zařízení,
- Byly stanoveny základy „standardů kvality ŠPZ pro žáky se ZP" jako podmínky pro získání oprávnění působit jako ŠPZ,
- Byl stanoven minimální objem výkonů pro jednotlivé pozice a druhy ŠPZ pro žáky se ZP,
- Byl stanoven mechanismus horizontální působnosti a vertikální odpovědnosti (podřízenosti) jednotlivých ŠPZ, mj. zahrnující právo a proceduru odvolacího řízení.

g) Klarifikovat a sjednotit užívání základních pojmů ve vztahu k žákům se SVP – zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, sociální znevýhodnění i napříč všemi legislativními normami ve všech stupních vzdělávání (i v případě přechodu na novou terminologii, podpůrných a vyrovnávacích opatření).

h) Definovat objektivní klasifikační systém speciálních vzdělávacích potřeb podle jejich míry (hloubky) při respektování mezinárodně platných přístupů.

i) Definovat objektivní systém podpůrných a vyrovnávacích opatření a jim odpovídajících prostředků speciálně pedagogické podpory včetně vyřešení míry nárokovosti (nákladovosti) jednotlivých prostředků.

j) Za samostatný prostředek speciálně pedagogické podpory považovat instituty: a) asistenta pedagoga, b) podpůrného učitele (působení více pedagogů ve třídě, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením). K tomu stanovit objektivní, srovnatelná a vyvážená kritéria platná na celém území ČR.

k) Zpřesnit odpovědnost dotčených subjektů při stanovení a zejména naplnění povinností na úseku „vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením" – tzv. jiný způsob plnění povinné školní docházky. Obdobné se týká (zne) užívání možností, jež zakládá znění § 41 (individuální vzdělávání) a § 50 odst. 3 (dlouhodobá nepřítomnost žáka ve škole).

l) Definovat a vymezit pojem „práva na svobodnou volbu služby ve ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením". V souvislosti s tím řešit normativně i tzv. „spádovost" služeb ŠPZ (např. v rámci řízení o registraci).

m) Vymezit práva povinnosti účastníků služeb ŠPZ, včetně kompetencí (odpovědnosti) při získávání podkladů pro tuto činnost (zprávy, vyšetření dalších odborníků, role rodičů a míra jejich práva povinností ve vztahu k informovanému souhlasu ad.).

n) Definovat pojem a jeho obsah „přímá poradenská činnosti" u poradenských pracovníků ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením - adekvátně dosavadním přístupům k řešení přímé vzdělávací (vyučovací) povinnosti pedagogických pracovníků.

o) V souvislosti s uvažovaným řešením tzv. kariérového řádu definovat základní rámec povinností a možností dalšího vzdělávání pracovníků v ŠPZ pro žáky se ZP.

p) Nově definovat pozici (a její obsah) „sociálního pracovníka" ve ŠPZ

7.2.2 Návrh na změny a doplnění právních norem podzákonné síly

V prováděcích normách (nařízení vlády a vyhlášky MŠMT) doporučujeme:

a) Stanovit přesně základní a nepodkročitelné standardy personální a materiální vybavenosti jednotlivých ŠPZ.

b) Stanovit procesní pravidla pro přiznávání statusu příslušného stupně (míry) podpůrných opatření/míry a hloubky speciálních vzdělávacích potřeb. Provést základní práva a povinnosti účastníků, včetně příslušných lhůt pro jednotlivé části řízení.

c) Normativně stanovit (s využitím příslušných rozmezí) objem výkonů jednotlivých druhů (i typů) ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením.

d) Definičně vymezit škálu prostředků speciálně pedagogické podpory a (nárokovost) jejich přiznávání žákům s různou mírou potřeby podpůrných či vyrovnávacích opatření (Katalogy podpůrných a vyrovnávacích opatření)

e) Provázat tzv. Katalog prací v působnosti s MŠMT s činnostmi pracovníků v ŠPZ a pracovníků, kteří tvoří součást speciálně pedagogické podpory dětem a žákům s potřebou podpůrných a vyrovnávacích opatření/speciálními vzdělávacími potřebami. Zejména se jedná o:

- Různé stupně činnosti asistenta pedagoga
- Různé stupně činnosti „podpůrného" učitele
- Různé typy činnosti pracovníků ŠPZ (psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník)
- Definovat dosud neřešený „obsah pracovní činnosti" sociálního pracovníka ŠPZ pro žáky se ZP

f) Stanovit evidenci uživatelů služeb a zásady jejího vedení (matrika ŠPZ).

g) Stanovit v příslušných právních normách nově obsah dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků – část ŠPZ pro žáky se ZP (vstupní vzdělávání, rozšiřující, pokračující a vzdělávání vedoucích pracovníků) a organizační formy kurzů DVPP.

h) V rámci standardů či jinou formou definovat druhy a formy „terénní" činnosti ŠPZ, mj. cestou nově definovaných pracovních náplní vybraných pracovníků. Zejména vzhledem k žákům v režimu tzv. individuální integrace a žáků s jiným způsobem plnění povinné školní docházky.

i) Stanovit minimální standardy „jiného způsobu plnění povinné školní docházky" (u dětí s hlubokým mentálním postižením), dále vzdělávání podle § 41 a § 50 odst. 3) školského zákona.

8. IDENTIFIKACE RIZIK PROBLÉMŮ SOUVISEJÍCÍCH S NAVRHOVANÝMI ZMĚNAMI

Před zahájením kroků k jakékoliv změně, zejména před zahájením procesu „strategického rozhodování“ o budoucí podobě systému poradenství a diagnostiky pro žáky se zdravotním postižením, je nutné si uvědomit, že všechna navržená řešení (včetně setrvání u stávajícího stavu) sebou nesou příležitosti i rizika.

Žádné zde popsané řešení není jednoznačně „nejlepší“ a při zvažování jeho rizik je potřeba mít neustále na paměti, že je potřeba zvolit takový systém, který by nejlépe saturoval potřeby příjemců jeho služeb – dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením.

8.1 Dílčí rizika

V následujícím textu je uveden souhrn konkrétních rizik tak, jak byla definována v předchozí části tohoto textu. V následující části je však již uveden jejich souhrn, bez původní vazby na oblasti činnosti poradenského systému. Z následujících tabulek je zřejmé, že jednotlivá rizika se navzájem prolínají, ovlivňují a nelze je jednoznačně zařadit pouze k jednomu řešenému tématu.

8.1.1 Rizika v oblasti organizační formy SPC

MODEL: SPC JE SOUČÁSTÍ SPECIÁLNÍCH ŠKOL

- Dvacet let formulovaná, přitom nikde nepodložená tvrzení, že SPC i v případech vhodnosti individuální integrace preferuje umístění žáků do speciálních škol (z důvodu naplněnosti těchto škol).
- Ztráta odborného zázemí školy - řada speciálních škol dnes vzdělává jiné skupiny žáků, poradenští pracovníci přijali další úkoly nesouvisející s původním zaměřením.
- Nebezpečí nemožnosti využití prostředků na DVPP poradenských pracovníků z ONIV školy (při prioritě vzdělávání jiných než poradenských pracovníků).
- Financování priorit školy jako celku či některé z jejich součástí může znamenat nedostatečné financování rozvoje SPC – neexistence účelově vázaných prostředků na provoz SPC.
- Personální obměna ve vedení škol – mnohdy související s jinou volbou priorit v otázce strategického rozvoje školy – SPC mohou ztrácet své „postavení“.

MODEL: SPC JE SAMOSTATNÝ PRÁVNÍ SUBJEKT PŘI ZACHOVÁNÍ JEJICH STÁVAJÍCÍ PODOBY

- Vysoká finanční náročnost díky neekonomičnosti příspěvkové organizace s malým počtem zaměstnanců.
- Zachování stávající sítě, která není rozhodně ve všech částech republiky rovnoměrná.
- Nevyřešení problému vycházejícího z názoru, že SPC je „dodavatelem" žáků do kmenové školy.

MODEL: SPC JE JEDEN PRÁVNÍ SUBJEKT V KRAJI S DETAŠOVANÝMI PRACOVIŠTI V PŮVODNÍCH LOKALITÁCH

- Riziko pouhého zachování stávající sítě, která není rozhodně ve všech částech republiky rovnoměrná.
- Nevyřešení problému vycházejícího z názoru, že SPC je „dodavatelem" žáků do kmenové školy.
- Komplikovanost řídící činnosti pro vedoucího pracovníka vyplývající z časové náročnosti dostupnosti jednotlivých detašovaných pracovišť.

MODEL: SPC JE JEDEN PRÁVNÍ SUBJEKT V KRAJI S DETAŠOVANÝMI PRACOVIŠTI V NOVÝCH LOKALITÁCH TAK, ABY BYLA ZAJIŠTĚNA PŘIMĚŘENÁ DOSTUPNOST SÍTĚ

- Zrušení stávajících pracovních příležitostí v místech, kde by umístění stávajících SPC nekorespondovalo s novou sítí.
- Hrozící snížená odbornost a ztráta kreditu související s nárazovou výměnou pracovníků SPC (efektivita poradenské činnosti je ve velké míře závislá na důvěře vyplývající z dlouhodobých interpersonálních vztahů mezi poskytovateli a uživateli služeb).
- Komplikovanost řídící činnosti pro vedoucího pracovníka vyplývající z časové náročnosti dostupnosti jednotlivých detašovaných pracovišť.
- Riziko zkreslení informací mezi spolupracovníky vyplývající z nemožnosti komunikovat pravidelně „face to face".

MODEL: SPC JE JEDEN PRÁVNÍ SUBJEKT V KRAJI BEZ DETAŠOVANÝCH PRACOVIŠŤ

- Zhoršení dostupnosti ambulantních klientů bydlících ve větší vzdálenosti od centra.
- Nemožnost poskytovat těmto klientům pravidelnou ambulantní péči (např. žákům s narušenou komunikační schopnosti, pravidelné poradny k tréninku a rozvoji grafomotoriky ….).
- Riziko snížení počtu výjezdů z důvodů velké vzdálenosti některých lokalit a vytíženosti automobilu.
- Zrušení stávajících pracovních příležitostí ve stávajících obcích mimo tu, kde bude umístěno nově vzniklé SPC.
- Hrozící snížená odbornost a ztráta kreditu související s nárazovou výměnou pracovníků SPC (efektivita poradenské činnosti je ve velké míře závislá na důvěře vyplývající z dlouhodobých interpersonálních vztahů mezi poskytovateli a uživateli služeb).
- Riziko vyplývající z organizace společných výjezdů (snížení flexibility, zvýšení časové závislosti délce intervencí jednotlivých poradců, nemožnost reagovat na případnou nemocnost žáků či jiné překážky v místě poskytování poradenských služeb…)

MODEL: SPC JE SOUČÁST JEDNOHO PRÁVNÍHO SUBJEKTU V KRAJI - ŠKOLSKÉ PORADENSKÉ ZAŘÍZENÍ (SPC, PPP, SVP)

- Unifikace metod a forem práce.
- De facto zrušení svobodné volby poradenského zařízení.
- Zrušení konkurenčního prostředí.

8.1.2 Rizika v oblasti zřízení revizního pracoviště

MODEL: REVIZNÍ PRACOVIŠTĚ JE ORGÁN STÁTNÍ SPRÁVY (KRÚ, MŠMT)

- Nemožnost plného využití Správního řádu, neboť výstupy SPC nemají charakter rozhodnutí, ale doporučení.
- Odborné „nekompetence" pracovníků státní správy, které by musely být řešeny prostřednictvím vytvoření sítě kompetentních odborníků pro jednotlivé druhy zdravotních postižení.
- Nedostatek časového prostoru k mediační činnosti.

MODEL: REVIZNÍM PRACOVIŠTĚM JE ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

- Nedostatečné odborné kompetence pro řešení široké škály problémů vzhledem k jejich variabilitě vyplývající z různých druhů zdravotního postižení.
- Nedostatek časového prostoru k mediační činnosti.

MODEL: REVIZNÍM PRACOVIŠTĚM JE NOVĚ ZŘÍZENÝ SUBJEKT NÁRODNÍ INSTITUT ŠKOLSKÉHO PORADENSTVÍ

- Finanční náročnost spojená se vznikem nové organizace.

MODEL: REVIZNÍ ORGÁN TVOŘÍ ZKUŠENÍ PRACOVNÍCI SPC

- Kariérní růst poradenských pracovníků není řešen.

8.1.3 Rizika v oblasti metodického vedení

MODEL: METODICKÉ VEDENÍ JE ZABEZPEČENO PROSTŘEDNICTVÍM JEDNORÁZOVĚ VYTVOŘENÝCH STANDARDŮ ČINNOSTI BEZ DALŠÍHO USMĚRŇOVÁNÍ

- Možná rigidita nastavených standardů, neochota je měnit, nesoulad standardů s potřebami terénu.
- Nemožnost využití metodického vedení k soustavnému ovlivňování kvality požadovaných služeb.
- Nemožnost využití metodického vedení k vytvoření zázemí pro odborné poradenské asociace a platformy pro setkávání zainteresovaných odborníků.
- Nemožnost provázat metodické vedení se systémem dalšího vzdělávání poradenských pracovníků.
- Nemožnost provázat metodické vedení se systémem revizního pracoviště či revizního orgánu.

MODEL: METODICKÉ VEDENÍ ZAJIŠŤUJE ODBOR MŠMT (ANALOGICKY K ŘÍZENÍ OBLASTI PREVENCE)

- Praxe posledních dvou let ukázala, že tento model fungoval pouze díky tomu, že MŠMT úzce spolupracovalo s IPPP, které metodickou pomoc prakticky vykonávalo – např. organizačně zajišťovalo pravidelná setkání ředitelů SPC se zástupci MŠMT.

MODEL: METODICKÉ VEDENÍ ZABEZPEČUJE NOVĚ VZNIKLÁ ORGANIZACE: NÁRODNÍ INSTITUT PORADENSTVÍ VE ŠKOLSTVÍ

- Finanční náklady spojené se vznikem nové organizace.

8.1.4 Rizika v oblasti realizace supervize

MODEL: SUPERVIZE JE SOUČÁSTÍ STANDARDU KVALITY PORADENSKÝCH SLUŽEB

- Problém při financování supervize – pokud by nedošlo k systémovému financování, pak se problém financování projeví u jednotlivých právních subjektů.
- Nutnost změny zákona, aby byla povinnost realizace supervizí zaručena a nutnost vypracování Standardu kvality poradenských služeb.

MODEL: SUPERVIZE JE SOUČÁST DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKA – PROFESIONÁLNÍ RŮST

- Lze předpokládat, že problémem bude systém financování supervize, pokud by nedošlo k systémovému financování, pak se problém financování projeví u jednotlivých právních subjektů.

MODEL: SUPERVIZE JE SOUČÁSTÍ ČINNOSTI NOVĚ ZŘÍZENÉHO SUBJEKTU PRO ŘÍZENÍ A METODICKÉ VEDENÍ PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ

- Vzhledem k nutnosti zřízení nového subjektu – Národního institutu školského poradenství se jedná o model s nejvyšší finanční náročností realizace supervizí v poradenském zařízení.

8.1.5 Rizika v oblasti teritoriální

MODEL: SPC JSOU ORGANIZACÍ S PRÁVNÍ SUBJEKTIVITOU, SE STANOVENÍM OBLASTI, S PONECHÁNÍM STÁVAJÍCÍHO ZAMĚŘENÍ A S POVINNOU REGISTRACÍ

- Náročnost financování, jak nově zřízeného subjektu (Národní institut školského poradenství), tak případných reálných řešení výsledků analyzování dostupnosti poradenských služeb v případě, že bude nutné síť poradenských zařízení či jejich detašovaných pracovišť navýšit.

MODEL: SPC JSOU ORGANIZACÍ S PRÁVNÍ SUBJEKTIVITOU, SE STANOVENÍM SPÁDOVÉ OBLASTI, SE ZAMĚŘENÍM NA VŠECHNY TYPY ZDRAVOTNÍHO POSTIŽENÍ A S POVINNOU REGISTRACÍ

- Náročnost na personální zajištění, vzhledem k vysokým nárokům na multidisciplinární erudovanost a vzdělání poradenských pracovníků, se může projevit v obtížné zajistitelnosti specializovaných pracovníků. Problémem může být i nutnost zkrácených úvazků pracovníků v případě nízkého počtu klientů s určitým typem zdravotního postižení ve spádové oblasti.
- Náročnost financování, jak nově zřízeného subjektu (Národní institut školského poradenství), tak případných reálných řešení výsledků analyzování dostupnosti poradenských služeb v případě, že bude nutné síť poradenských zařízení či jejich detašovaných pracovišť navýšit.

MODEL: CENTRÁLNÍ SPC V RÁMCI KRAJE S DETAŠOVANÝMI PRACOVIŠTI

- S tímto modelem by byl spojen nový náhled na svobodnou volbu klienta při výběru poradenského zařízení. Bylo by nutné zajistit systém odvolání, revizních posudků, stanovit revizní pracoviště.
- Rizikem je možná náročnost řízení a systémové komunikace v rámci celého zařízení.
- V některých krajích, kde bude nutné výrazněji doplnit stávající síť speciálně pedagogických center, bude tato rekonstrukce finančně náročnější.

MODEL: CENTRÁLNÍ SPC V RÁMCI KRAJE BEZ DETAŠOVANÝCH PRACOVIŠŤ

- Tento model by byl v určitých oblastech příliš náročný na dostupnost služeb pro klienty, to by v konečném důsledku velmi zúžilo možnost využívání ambulantních činností.
- S tímto modelem by byl spojen nový náhled na svobodnou volbu klienta při výběru poradenského zařízení. Bylo by nutné zajistit systém odvolání, revizních posudků, stanovit revizní pracoviště.
- Rizikem bude náročnost na organizaci a finanční prostředky spojené s terénními činnostmi.
- Ve větších krajích, kde by se v případě zřízení jednoho centrálního poradenského zařízení neúměrně zvýšila dostupnost služeb pro klienty by bylo nutné ponechat 2, příp. více poradenských zařízení.

8.1.6 Rizika v oblasti zavedení standardu poradenských služeb

- Riziko příliš rigidního nastavení procesuálního standardu, což by mohlo ohrozit individuální princip nastavení péče o klienta.
- Finanční náročnost spojená s vymahatelností služby (např. počet návštěv u klienta, nároky na materiální vybavení…)
- Riziko vyplývající z faktu, že některá stávající poradenská pracoviště nemusí naplňovat podmínky standardizace a proto jim hrozí nesplnění podmínek registrace.
- Zvýšení finanční náročnosti spojené s povinností danou standardem, týkající se dalšího vzdělávání poradenských pracovníků a zavedení supervize a metodického vedení.

8.1.7 Rizika v oblasti financování poradenských služeb

RIZIKA FINANCOVÁNÍ NA SKUTEČNÉ KLIENTY

- Může být zavádějící a vedoucí k „honbě“ za klienty (vyšetření všech žáků 1. tříd v rámci depistáže atd.).
- Nebezpečí spočívající ve špatně nastavených kriteriích výpočtu normativu.
- Nutnost časté revize výčtu a finanční náročnosti podpůrných opatření v závislosti např. na stupni vývoje technologií.
- Vysoká závislost počtu poradenských pracovníků na konkrétním počtu klientů v daném roce – velké kolísání v jednotlivých letech.

RIZIKA FINANCOVÁNÍ NA POTENCIÁLNÍ KLIENTY

- Zejména z pohledu ekonomů poměrně neprůhledné nebo nemotivující (nevede k „vyššímu pracovnímu nasazení“).
- Klesající křivka demografického vývoje, který nekoresponduje s nárůstem počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

RIZIKA FINANCOVÁNÍ ZA PROVEDENÉ VÝKONY

- Riziko „přehlcenosti“poskytované poradenské péče v případě, že by nebyl stanoven počet klientů na jednoho odborného pracovníka.
- Nebezpečí spočívající ve špatně nastavených kriteriích výpočtu normativu.
- Vysoká náročnost „ocenění“ jednotlivých výkonů zohledňující jejich proměnlivou náročnost u jednotlivých klientů (respektování individuality klienta).

FINANCOVÁNÍ ODVOZENÉ OD „ZVYKOVÉHO PRÁVA“ BEZ BLÍŽE UVEDENÝCH KRITERIÍ

- Riziko vyplývající z výpadku objemu financí určených k financování poradenského systému.
- Neprůhlednost.

FINANCOVÁNÍ ODVOZENÉ OD POČTU PRACOVNÍKŮ SPC

- Nutnost časté revize z důvodu inflace.

8.1.8 Rizika v oblasti dalšího vzdělávání poradenských pracovníků

- Zvýšení nákladů na financování dalšího vzdělávání poradenských pracovníků.
- Nutnost změny zákona určující povinnost dalšího vzdělávání.
- Nutnost vypracování Standardu kvality školských poradenských služeb.
- Nepropojení dalšího vzdělávání s kariérním růstem poradenských pracovníků, neboť se v současné době zpracovává návrh kariérního růstu pouze pro pedagogické pracovníky.

8.2 Systémová rizika vyplývající ze společenské situace v ČR

Poradenský systém zaměřený na potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami **nese s sebou závažná rezidua minulosti**, která byla charakterizována téměř úplnou segregací žáků se speciálními potřebami a nepřipraveností škol hlavního vzdělávacího proudu na jejich přijetí. V určitých segmentech hrozí pokračování tohoto stavu.

Za 20 let fungování systému školských poradenských zařízení pro žáky se zdravotním postižením se zejména SPC stala právoplatnou součástí českého poradenského systému se zásadním podílem na dosaženém stupni inkluzivity našeho školství. Nicméně systém jejich fungování sebou nese řadu nevyřešených

problémů, které mohou znamenat **významná rizika. Ta mohou ohrozit** nejen samotná SPC a jejich pracovníky, ale **zejména jejich klienty – děti, žáky a studenty se zdravotním postižením, jejich školy a rodiny.**

Tato rizika pro přehlednost řadíme do následujících skupin:

A. Rizika související s organizací systému ŠPZ pro ZP (včetně zřizovatelských kompetencí).
B. Rizika spojená a poradenskými pracovníky.
C. Rizika významná pro příjemce služeb.

AD A: RIZIKA SOUVISEJÍCÍ S ORGANIZACÍ SYSTÉMU ŠPZ PRO ZP (VČETNĚ ZŘIZOVATELSKÝCH KOMPETENCÍ)

Otázka zkvalitnění systému ŠPZ souvisí nejen s řízením a poskytováním poradenských služeb, ale také s funkčním, logickým, o reálné možnosti opírajícím se legislativním rámcem s jednoznačnou a jasnou interpretací. Při stávajících nejasnostech a neprovázanosti **může vést (a vede) k výrazným disproporcím ve výkonech jednotlivých SPC.**

Rizikem současného stavu (při absenci jednotného metodického vedení školského poradenského systému) je i stav, kdy jednotlivá SPC mají **různé zřizovatele** (MŠMT ČR, kraje, obce, další právnické osoby). Tato variabilita by nemusela být na závadu, ale vyžaduje stanovení jasného, srozumitelného a vymahatelného standardu služeb a jednotnou metodickou podporu.

Při stávajícím řešení otázky ŠPZ v ČR, tedy při zřizování krajskými úřady, bez realizace zásadních úprav systému – existuje nadále reálná hrozba vzniku až 14 krajských systémů, jehož důsledkem je diferenciace a nesystémovost v přístupu k dětem/žákům/ studentům se speciálními vzdělávacími potřebami. Pro jedince s postižením pak sebou nese riziko snížení jednoduché systémové prostupnosti každé případné přestěhování či změna školy v rámci dvou krajů. Důkazem jsou, jak vyplývá z předešlého textu, stávající rozdíly např. v metodice krajských normativů, způsobu udělování asistentů pedagoga a udělování statutu jednotlivým SPC, které přiznávají sami zřizovatelé.

Absence závazných postulátů, které by jednoznačně definovaly podmínky pro výkon poradenské činnosti v oblasti inkluzivního vzdělávání, je jedním z výrazných rizik sytému. Ten je pak velmi zranitelný. Jedná se zejména o:

- stanovení počtu dětí, žáků a studentů na jednoho poradenského pracovníka (dle pracovního zařazení a druhu zdravotního postižení klientely),
- vymezení přiměřené spádovosti,
- zprůhlednění systému financování,
- stanovení standardů služeb,
- vytvoření obligatorního systému podpůrných opatření, na které má žák nárok v návaznosti na srovnatelné diagnostice jeho speciálních vzdělávacích potřeb,
- o nastavení systému supervize, metodického vedení a kontroly a systému dalšího vzdělávání poradenských pracovníků.

AD B. RIZIKA SPOJENÁ S PORADENSKÝMI PRACOVNÍKY

Absence jasně vymezených **pravidel nevytváří bezpečné** pracovní **prostředí**.
Riziko **pracovního přetížení** z důvodu personální poddimenzovanosti systému, z toho vyplývající **riziko ztráty motivace** či hrozící **syndrom vyhoření.**

Nebezpečí vyplývající z faktu, že **není připravován kariérní systém** pro poradenské pracovníky, což může v důsledku ovlivnit **negativně zájem** o tuto dosud poměrně prestižně vnímanou pracovní pozici a tím i nastartovat **přechod zkušených a kvalitních poradenských pracovníků do učitelské profese**, která bude mít kariérní systém (a tím i poměrně významný finanční stimul) zajištěn.

AD C. RIZIKA VÝZNAMNÁ PRO PŘÍJEMCE SLUŽEB

Přetrvávající **nesrovnatelnost poskytované poradenské podpory** zejména v závislosti na rozdílném stanovení podpůrných opatření **v různých regionech ČR** (např. asistent pedagoga) a na nízké obligatornosti pravidel pro jejich poskytování.

Přetrvávající **diskrepance v teritoriální dostupnosti služeb**.

Nevymahatelnost doporučení k saturaci speciálních vzdělávacích potřeb žáka ze strany škol, do kterých jsou žáci integrováni.

Vysoká náročnost v orientování se v segmentu ŠPZ pro ZP (SPC, PPP, SVP) vyplývající zejména z nejednoznačnosti vymezení jejich kompetencí.

Hrozící riziko **snížení** celkové **dostupnosti a kvality služeb** z důvodu celkové personální i finanční **poddimenzovanosti systému**.

Ztráta důvěry vyplývající ze snížené četnosti i kvality služeb.

Ve výše uvedeném textu jsou uvedeny návrhy vedoucí k takové emancipaci školského poradenského systému, který by kvalitně a v dostatečném rozsahu působil pozitivně na zvyšující se inkluzivitu českého školství.

JE NUTNÉ MÍT VŠAK NEUSTÁLE NA PAMĚTI, ŽE:

V případě navrhovaných změn resp. jednotlivých modelů existuje vždy řada „výhod“ a „nevýhod“ jak pro uživatele, tak příjemce služeb. **Je proto nutné** při zvažování možností **nepodlehnout jednostranným kritériím** (např. finančně nejúspornější model), **ale hledat** taková **řešení**, která by byla **optimální pro faktické zlepšení služeb za dostupných podmínek.**

Korekce či změna poradenského systému s sebou přináší **alespoň po určitou dobu souběh nároků (zejména finančních)** systému starého i nového.

Bez skutečně efektivního fungování systému poradenských služeb **hrozí riziko** samoúčelného prosazování inkluze žáků s postižením - **„inkluze pro inkluzi“**, které bude sice naplňovat celosvětové trendy v oblasti vzdělávání této skupiny žáků, o které usiluje i ČR, **ale bez skutečného přínosu pro žáky a školství samotné.**

PŘEDCHÁZEJÍCÍ BOD ÚZCE SOUVISÍ S METODICKÝM VEDENÍM A INSTITUTEM REVIZÍ:

Centrální metodické vedení, by případné nejasnosti klasifikovalo **na celorepublikové úrovni a zabezpečilo tak jednotu systému, výkladu právních norem a metodických postupů apod.**

Bez existence institutu revizí závěrů a doporučení ŠPZ **lze stěží hovořit o plnohodnotném systému naplňujícím práva všech zúčastněných stran systému**. Neexistence možnosti odvolání v současné době ústí v domáhání práv rodičů „objížděním" jednotlivých poradenských zařízení. Tento problém však není pouze jednostranně zaměřený na příjemce služeb. Někdy může být „objíždění" jiných pracovišť účelovým ze strany rodičů, kteří chtějí dosáhnout zcela konkrétních kroků, i v případě, že závěry primárně navštíveného pracoviště jsou objektivní a bez pochybení.

Přes výše uvedená rizika celý segment těchto poradenských služeb prokázal svoji opodstatněnost, významnou roli v českém školství a stojí za to jej v současnosti restrukturalizovat tak, aby byla zachována motivace a odborná erudice těch poradenských pracovníků, kteří přes absenci jasně nastavených pravidel vykonávají svou práci s nasazením a přesvědčením o její potřebnosti. Jednoznačně pozitivní vnímání prospěšnosti a potřebnosti poradenské podpory při vzdělávání žáků se zdravotním postižením z strany příjemců služeb (škol a rodin žáků) a pozitivní vnímání role SPC v toto procesu je dostatečným důvodem k aktivitám, které povedou ke zkvalitnění celého systému. Právě využití pozitiv uplynulých dvaceti let spolu s nastavením jasných pravidel jsou nutné pro rovnoprávné a efektivní vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími i potřebami v ČR.

9. NÁVRH ČASOVÝCH ETAP PRO REALIZACI NAVRHOVANÝCH ZMĚN

Navržené změny	Rok plnění
Právní samostatnost SPC Oddělit SPC od škol, u kterých jsou zřízeny	2014
Organizační forma Zvolit organizační formu poradenských zařízení: • SPC jako součást speciálních škol • SPC jako samostatný právní subjekt při zachování jejich stávající podoby • SPC jako součást jednoho právního subjektu v kraji - školské poradenské zařízení • SPC jako jeden právní subjekt v kraji bez detašovaných pracovišť • SPC jako jeden právní subjekt v kraji s detašovanými pracovišti v nových lokalitách tak, aby byla zajištěna přiměřená dostupnost sítě • SPC jako jeden právní subjekt v kraji s detašovanými pracovišti v původních lokalitách	2014
Systém financování Nastavit systém financování: • financování na skutečné klienty • financování na potenciální klienty • financování na provedené výkony • financování odvozené od „zvykového práva“ bez blíže uvedených kriterií • financování odvozené od počtu pracovníků SPC	2014
Dostupnost služeb Normativně definovat dostupnost služeb SPC pro klienty: • centrální SPC v rámci kraje bez detašovaných pracovišť • centrální SPC v rámci kraje s detašovanými pracovišti • SPC s organizační samostatností, se stanovením spádové oblasti a se zaměřením na všechny typy zdravotního postižení • SPC s organizační samostatností, se stanovením spádové oblasti a s ponecháním stávajícího zaměření	2014
Úprava svobodné volby poradenského zařízení ze strany klientů Při zvolení centrálního centra upravit svobodnou volbu poradenského zařízení ze strany klienta	2014
Revizní pracoviště • Legislativně ukotvit institut revizního pracoviště nebo revizního orgánu. • Podmínit možnost stát se revizním pracovníkem absolvováním uceleného cyklu dalšího vzdělávání.	2014
Národní institut školského poradenství Zřídit nový subjekt – Národní institut školského poradenství	2014
Kariérní růst Nastavit kariérní růst pro poradenské pracovníky.	2015-2023
Supervize • V právních předpisech jasně vymezit povinnost poradenského zařízení zajistit zaměstnancům supervizi v souladu s právními předpisy nebo se zněním Standardu kvality poradenských služeb. • Právními předpisy či Standardem kvality školského poradenství stanovit minimální počet hodin supervize na jednoho poradenského pracovníka za období jednoho školního roku a určit podmínky, za kterých může být supervize realizována, včetně kritérií vzdělání a další odbornosti supervizora.	2014

Registrace poradenského zařízení Zákonem zavést registr poradenských zařízení a konkrétně vymezit, který subjekt bude registrace provádět (MŠMT, Národní institut školského poradenství. . .) a stanovit podmínky registrace.	2014
Standard kvality školského poradenství • Vypracovat závazný standard kvality poradenských služeb s jasným vymezením jednotlivých oblastí a kritérií - oblast personální, provozní, procesuální, materiální. • Sestavit modul dalšího vzdělávání rozdělený do 4 úrovní. • Vymezit kompetence poradenského pracovníka, kterými má disponovat začínající poradenský pracovník, poté pracovník po určitých letech poradenské práce a vedoucí pracovník. • Stanovit výčet činností, které mohou být započítávány do přímé speciálně pedagogické činnosti, aby došlo k naplnění přímé pedagogické činnosti speciálního pedagoga, psychologa. • Stanovit normativní počet klientů na jednoho poradenského pracovníka (odlišný pro speciálního pedagoga, psychologa a sociálního pracovníka) v závislosti na druhu zdravotního postižení. • Vymezit a finančně vyčíslit podpůrná opatření v závislosti na stupních speciálně pedagogické podpory. • Jasně stanovit podmínky, za kterých může být realizována supervize, včetně rozmezí počtu hodin nebo minimálního počtu hodin supervize na poradenské zařízení za rok. • Legislativně ukotvit stanovení počtu klientů v závislosti na jednotlivých pracovních pozicích odborných pracovníků v SPC (speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník) a na druhu postižení dle zaměření SPC. • Stanovit počet nepedagogických pracovníků (administrativní pracovníci, uklizečky. . .) v závislosti na počtu odborných pracovníků • Legislativně zavést povinnost dalšího vzdělávání v souladu se standardem.	2014
Kontrola • Stanovit systém kontroly – který subjekt bude kontrolu-inspekci provádět – MŠMT, ČŠI, nový subjekt--Národní institut školského poradenství • Vypracovat závaznou metodiku pro kontrolu (inspekci) kvality poradenských služeb, která by zaručovala jednotnost kontrol v celé ČR.	2014
Vymahatelnost doporučení • Zajistit obligatornost doporučení vydávaných SPC ke vzdělávání žáků se SVP. • Zajistit obligatornost diagnostiky zohledňující zařazování speciálních vzdělávacích potřeb žáka do čtyř stupňů speciálně pedagogické podpory.	2014
Další vzdělávání poradenských pracovníků • Legislativně ukotvit povinnost dalšího vzdělávání. • Doplnit vyhlášku č. 317/2005 Sb. (§ 9)o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisí a kariérním systému pedagogických pracovníků a vytvořit akreditovaný vzdělávací program následujících kurzů DVPP: • „Specializované vzdělávání logopedů ve školství“ - Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na ucelené nejnovější poznatky z oboru, lektory jsou přední odborníci z oboru psychologických a lékařských věd. Program byl pilotně ověřen v rámci projektu CZ.1.07/1.3.00/08.0144. • „Podpůrné terapie pro žáky s mentálním a kombinovaným postižením“ – Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na nejnovější poznatky z oblasti podpory žáků s mentálním a kombinovaným postižením formou terapií, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky. • „Podpůrné metodiky pro vzdělávání žáků s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním“ – Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na nejnovější poznatky z oblasti podpory žáků s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním postižením formou terapií, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky a lékařských věd. • „Podpůrné metodiky pro vzdělávání žáků se sluchovým postižením zaměřené zejména na rozvoj a podporu komunikačních schopností“ – Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na nejnovější poznatky z oblasti podpory žáků s mentálním a kombinovaným postižením formou terapií, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky. • „Speciální metodiky pro vzdělávání žáků s poruchou autistického spektra“ Tříletý vzdělávací program v trvání 5 semestrů, zaměřený na nejnovější poznatky z oblasti vzdělávání žáků s poruchou autistického spektra, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky a lékařských věd. • „Studium k výkonu specializovaných činností metodika a koordinátora pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami“, Tříleté studium pro budoucí metodiky školních poradenských pracovišť a koordinátory poradenské péče v daných specializacích, lektory budou přední odborníci z oboru psychologie a speciální pedagogiky.	2014

10. ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ

Výše uvedený materiál se snažil na základě dotazníkového šetření, studia podpůrných materiálů a praktických zkušeností z poradenské praxe reflektovat stávající situaci a zejména navrhnout modely dalšího působení školských poradenských zařízení pro žáky se zdravotním postižením v rámci školského poradenského systému ČR.

Potvrdil, že zejména segment speciálně pedagogických center si za dvacet let své existence vydobyl nezastupitelné místo v poradenském sytému. Je pozitivně přijímán uživateli služeb i školskou veřejností kladně a je významným prvkem ovlivňujícím rozsah a kvalitu (nejen) inkluzivního vzdělávání v českém školství.

Zároveň je to stále poměrně silně zranitelný systém, zejména z důvodu nedostatečně jasné formulace podmínek poskytování nabízených služeb.

Největším nedostatkem je nemožnost stanovení objektivně srovnatelných, transparentních, nediskriminačních a efektivních služeb poskytovaných v rámci celé ČR, a to z důvodu roztříštěnosti kompetencí zřizovatelských, neexistence závazných standardů a pravidel služby, nezřetelnosti financování systému a nevyřešení postavení subjektů účastnících se poradenských služeb.

Proto je nezbytné, v případě jakýchkoliv úvah o „zlepšení či zpřesnění“ činnosti ŠPZ pro žáky se ZP stanovit jasná pravidla pro jeho fungování. Tak, aby poskytované služby nebyly závislé na místě v němž jsou (v rámci „malé“ ČR) poskytovány. Závažným důvodem je nutnost vytvoření bezpečného a nediskriminačního prostředí jak pro poskytovatele tak uživatele služeb těchto ŠPZ.

JEDNÁ SE ZEJMÉNA O NÁVRH ÚPRAV V TĚCHTO OBLASTECH:

- Organizační a právní forma existence a činnosti ŠPZ pro žáky se ZP
- Kompetence všech druhů ŠPZ ve vztahu k žákům se ZP
- Minimální „standard“ personální, odborné a dalších úrovní činnosti ŠPZ pro žáky se ZP, včetně minimální a maximální hranice počtu klientů služby
- Legislativní řešení vztahů subjektů účastnících se procesu poradenství a diagnostiky v ŠPZ pro žáky se ZP, v horizontální i vertikální rovině,
- Vymezení teritoriální dostupnosti služeb ve vztahu k ekonomice jejich provozu a přístupnosti pro klienty,
- Obligatornost diagnostických postupů (speciálně pedagogická diagnostika, psychologická diagnostika, diagnostika v sociální oblasti).
- Závazná a normativní definice standardů poskytovaných služeb (materiální, personální, procesuální, provozní).
- Vymezení „indikátorů kvality“, využitelných při registrační i kontrolní činnosti.
- Nová definice pravidel negraduálního i postgraduálního vzdělávání poradenských pracovníků a provázanost se systémem kariérního růstu poradenských pracovníků.
- Nově ustavit orgány či organizace zodpovědné za metodickou podporu a supervizi poskytovanou poradenským pracovníkům a za revizi výstupů z vyšetření i intervencí.

Pro realizaci uvedených závěrů je nezbytné provedení řady změn. Jejich možná modelace je uvedena v předešlém textu.

> *Pozn. závěrečná. Autoři si nečiní nárok to, že popsali všechny alternativy možných řešení. Jsou však zároveň přesvědčeni, že uvedené návrhy mohou být relevantním podkladem pro odbornou diskusi, jejímž cílem bude restrukturalizace školského poradenství pro žáky se zdravotním postižením tak, aby bylo efektivnější, odborně erudovanější a přitom finančně udržitelné.*

Seznam příloh

Příloha 1
Dotazník pro rodiče

Příloha 2
Dotazník pro školy

Příloha 3
Dotazník pro pracovníky SPC

Příloha 4
Expertní anketa

Příloha 5
Rozšiřující informace k analýze dotazníkového šetření – rodiče

Příloha 6
Rozšiřující informace k analýze dotazníkového šetření – školy

Příloha 7
Rozšiřující informace k analýze dotazníkového šetření – pracovníci SPC

Přílohy

Příloha 1: Dotazník pro rodiče

DOTAZNÍK – RODIČE – OČEKÁVÁNÍ OD SPC

Vážení rodiče,

obracíme se na Vás jménem skupiny odborníků, kteří připravují návrh úprav poradenské činnosti pro žáky se zdravotním postižením.

Protože pro vzdělávání Vašeho dítěte je nezbytné vyjádření Speciálně pedagogického centra, rádi bychom znali Váš názor na jejich činnost, na to, jak a v čem Vám SPC pomáhá, co naopak postrádáte.

Proto Vás prosíme o vyplnění následujícího dotazníku. Ten jste obdrželi v „psané, papírové“ podobě. Pokud Vám lépe vyhovuje elektronická verze dotazníku, naleznete ji na internetu na: **www.apspc.cz** v pravém sloupci pod odkazem „aktuality“ a pod názvem: Dotazník_rodiče.

Děkujeme za Vaši ochotu!

DOTAZNÍK:

1. DRUH POSTIŽENÍ VAŠEHO DÍTĚTE:

(zaškrtněte či barevně označte jedno z následujících označení)

1. Mentální postižení
2. Zrakové postižení
3. Sluchové postižení
4. Tělesné postižení
5. Řečové postižení
6. Porucha autistického spektra
7. Kombinované postižení
8. Zdravotní znevýhodnění (ostatní)

2. O MOŽNOSTI VYUŽÍT SLUŽEB SPC JSEM SE DOZVĚDĚL OD:

a) dětského lékařeb) odborného lékaře
c) pracovníka sociálního odboru
d) pracovníka SPC
e) z letáku SPC
f) z webových stránek
g) řekli mi o tom ve škole (i v MŠ)
Jinak: …….

3. SLUŽBY SPC VYUŽÍVÁME PŘEVÁŽNĚ V MÍSTĚ:

a) my chodíme do SPC
b) pracovník SPC chodí do školy
c) pracovník SPC chodí k nám domů
d) kombinujeme jednotlivé možnosti

4. SLUŽEB SPC VYUŽÍVÁME ZPRAVIDLA (KDEKOLIV, DOMA, VE ŠKOLE, V SPC)

a) 1 × týdně
b) 1 × 14 dní
c) 1 × měsíčně
b) 1 × za půl roku
d) 1 × za rok
f) méně často

5. JE FREKVENCE SLUŽEB SPC PRO VAŠE DÍTĚ ODPOVÍDAJÍCÍ?

a) Kontaktů je více, než je pro dítě potřeba
b) Četnost kontaktů je odpovídající
c) Kontaktů bychom přivítali více
d) Využít službu SPC je pro nás takřka nedostupné

Uveďte komentář:

6. KVALITA SLUŽEB SPC POSKYTOVANÝCH VAŠEMU DÍTĚTI JE:

a) velmi dobrá, jsme naprosto spokojeni
b) dobrá, jsme převážně spokojeni
c) spíše špatná, nebýváme vždy spokojeni
d) velmi špatná, nejsme spokojeni

Uveďte komentář:

7. PŘI VZDĚLÁVÁNÍ NAŠEHO DÍTĚTE BYCHOM DO BUDOUCNA RÁDI VYUŽÍVALI NÁSLEDUJÍCÍ SLUŽBY SPC

Uveďte jako známkování ve škole:

1 = velmi důležité
2 = spíše důležité
3 = spíše nedůležité
4 = nedůležité
0 = neumíme posoudit

Služba/četnost	Hodnocení
Opakovaná pravidelná diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb 1x ročně	
Podpora při zpracování individuálního vzdělávacího plánu dítěte	
Pomoc při zajišťování pomůcek	
Podpora při řešení problémů spojených se vzděláváním (zaměřeno spíše na pobyt dítěte ve škole)	
Podpora při řešení problémů dítěte (při výchově dítěte v rodině)	
Přímá práce s dítětem směřující odstranění či zmírnění problému (např. logopedická náprava, rozvoj grafomotoriky)	
Přímá práce s dítětem směřující k vyrovnání se problémy vycházejícími z daného postižení (např. prostorová orientace u zrakově postiženého, nácvik praktických dovedností u tělesně postiženého a podobně)	
Sociálně právní poradenství (dávky, služby, příspěvky)	
Psychosociální podpora celé rodiny při řešení problémů při výchově dítěte	

8. OD SPC OČEKÁVÁME A POTŘEBUJEME

(označte – např. vytučněte maximálně 5 oblastí, které považujete za podstatné):

1) Zlepšení dostupnosti služeb SPC z hlediska vzdálenosti i četnosti návštěv
2) Informace o daném druhu zdravotního postižení (obecné, zdravotní, psychologické apod.)
3) Srozumitelné závěry z vyšetření
4) Pomoc při tvorbě IVP
5) Pomoc při úpravách pracovního prostředí žáka ve škole
6) Pomoc při vybavení pomůckami
7) Pomoc při zapůjčení odborné literaturou
8) Podpora při jednáních se školou
9) Pomoc při řešení změn zdravotního stavu dítěte
10) Četnější návštěvy pracovníka SPC na škole
11) Četnější návštěvy pracovníka SPC doma
12) Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy, ve které je dítě integrováno
13) Podpora a pomoc při řešení negativních jevů (např. šikana)
14) Podpora a pomoc při volbě povolání žáka se ZP
15) Psychoterapeutická podpora dítěte
16) Psychoterapeutická podpora rodiny

Jiné služby, které nejsou ve výčtu uvedeny, a vy je přesto postrádáte:

9. POVINNOST JEDNOU ROČNĚ DÍTĚ PODROBIT DIAGNOSTICE JEHO VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB VYPLÝVAJÍCÍ Z PLATNÉ LEGISLATIVY POVAŽUJEME ZA

a) Přínosnou a potřebnou – potřeby dětí se mění
b) Obtěžující, ale námi respektovanou
c) Zbytečnou a nejlépe by bylo toto zrušit – tak často je to nadbytečné

10. CELKOVÉ HODNOCENÍ

a) SPC považuji za rádce a pomocníka
b) SPC považuji za kontrolora a „dohlížitele“
c) SPC mi nijak nepomáhá ani nepřekáží

Děkujeme za spolupráci!

Místo pro Váš komentář – sdělení – návrh – připomínku (i na další straně):

Příloha 2: Dotazník pro školy

DOTAZNÍK – ŠKOLY – OČEKÁVÁNÍ OD SPC

Vážená paní kolegyně, vážený pane kolego,

rok od roku se zvyšuje počet dětí a žáků se zdravotním postižením, kteří jsou vzděláváni v běžných školách. Pro školy představuje tato skutečnost na jedné straně novou pedagogickou zkušenost, na druhé straně často nutnost vytvářet nové postupy, učit se nové věci, získávat nové informace. Jedním ze subjektů, který by měl školám být nápomocen, jsou Speciálně pedagogická centra.

V současnosti zpracováváme pro MŠMT ČR materiál mapující jejich činnost včetně návrhů pro změny v jejich činnosti. Myslíme si, že není možno materiál vytvářet, aniž bychom znali názory uživatelů služeb SPC, tj. primárně škol a rodin dětí se zdravotním postižením.

Předkládáme Vám proto stručnou anketu. Osloveny jsou mateřské, základní i střední školy v celé ČR a věříme, že Vaše názory, zkušenosti, postřehy umožní do budoucna zkvalitnit speciálně pedagogickou podporu, která je vám poskytována. Prosíme Vás o vyplnění a zaslání dotazníků do pátku 19.10.2012.

Pokyny k vyplnění:
Odpovídejte prosím jako ve škole – tj. 1 znamená nejlépe dostupné, nejčastěji, potřebujete nejvíce – 5 nejméně dostupné, nepotřebujeme, nevyužíváte, nejste spokojeni apod.

MP – žáci s mentálním postižením
ZP – žáci se zrakovým postižením
NKS – žáci s narušenou komunikační schopností (logopedická vada)
PAS – porucha autistického spektra
SP – žáci se sluchovým postižením
TP – žáci s tělesným postižením
KP – žáci s kombinovaným postižením

I. OBECNÉ INFORMACE O SLUŽBÁCH SPC VE VZTAHU K VAŠÍ ŠKOLE

O službách SPC vím:	SPC pro děti a žáky s tímto postižením:						
	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Ve škole víme na které SPC se obrátit při příchodu žáka se zdravotním postižením: *(ano-ne)*							
Máme možnost využít (jsou pro nás dostupné) služby SPC pro žáky se všemi zdravotními postiženími: *Vyplňte u každého zdravotního postižení 1 až 5*							
Služeb SPC využíváme: *často – 1, občas a výjimečně – 3, vůbec nevyužíváme – 5*							

II. VAŠE OČEKÁVÁNÍ A POTŘEBY VE VZTAHU K PODPOŘE SPC PRO VAŠI ŠKOLU *(I zde k postižení, které se Vás týká, uveďte hodnocení jako ve škole: 1 = nejvíce, 5 = nejméně)*

Ze služeb SPC bychom nejvíce potřebovali využívat následující služby: podporu/rozsah/kvalita	SPC pro děti a žáky s tímto postižením:						
	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
Stanovení diagnózy u žáka							
Stanovení rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb u konkrétního žáka – doporučení ke vzdělávání							
Informace o daném druhu zdravotního postižení (obecné, zdravotní, psychologické apod.)							
Srozumitelné závěry z vyšetření							
Podpora při zpracování IVP							
Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole							
Pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami							
Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka							
Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku							
Návrhy na úpravy ve vzdělávání (včetně asistenta)							
Podpora v otázkách forem a metod práce se žákem se ZP							
Podpora v otázkách hodnocení a klasifikace							
Pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka							
Individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem							
Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem se ZP							
Častější návštěvy pracovníka SPC na škole							
Podpora a pomoc při volbě povolání žáka se ZP							
Podpora při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací							
Mediace a podpora při jednání s rodinou žáka							
Jiné:							

III. Celkové hodnocení role SPC:	SPC pro děti a žáky s tímto postižením:						
	MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP
SPC považuji za rádce a pomocníka							
SPC považuji za kontrolora a „dohližitele“							
SPC mi nijak nepomáhá ani nepřekáží							

Informace o škole:

1) Dotazník vyplnil:

a) ředitel nebo ředitelka b) výchovný poradce c) učitel nebo učitelka

2) Škola je: a) mateřská b) základní c) střední d) speciální

(v případě, že ve vaší škole je více součásti, označte všechny relevantní).

3) Škola má počet žáků (stačí uvést přibližně na desítky):

4) Škola má počet žáků se zdravotním postižením:

MP	SP	ZP	TP	NKS	PAS	KP

Příloha 3: Dotazník pro pracovníky SPC

DOTAZNÍK ZJIŠŤUJÍCÍ PODPORU, KTEROU POSKYTUJÍ ŽÁKŮM SE SVP SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ CENTRA

Pokyny pro vyplnění: doplňte do jednotlivých sloupců číselnou hodnotu uvedených tvrzení.

Aktuální plnění jednotlivých činností (poradenských služeb):
1 - Plníme dle potřeb terénu
2 - Plníme částečně: jsme omezeni kapacitou či odborností
3- Neplníme, považujeme za nadbytečné

Očekávání plnění služeb v horizontu 3 – 5 let v případě stávajícího personálního obsazení:
1 - Budeme plnit dle potřeb terénu
2 - Nebudeme schopni plnit z kapacitních důvodů
3 - Nebudeme schopni plnit z odborných důvodů
4 - Nebudeme plnit, považujeme za nadbytečné

Činnost	Aktuální plnění	Očekáv. plnění
Stanovení diagnózy u žáka		
Doporučení uzpůsobení ke vzdělávání		
Podávání informací o daném druhu zdravotního postižení		
Formulování srozumitelných závěrů z vyšetření		
Podpora při zpracování IVP		
Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole		
Pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami		
Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka		
Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku		
Stanovení podpůrných opatření		
Podpora v otázkách forem a metod práce se žákem se ZP		
Podpora v otázkách hodnocení a klasifikace		
Pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka		
Individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem		
Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem se ZP		
Návštěvy pracovníka SPC na škole dle potřeb žáka a jeho školy		
Podpora a pomoc při volbě povolání žáka se ZP		
Podpora při zpracování administr. náležitostí spojených s integrací		
Mediace a podpora při jednání s rodinou žáka		

EXPERTNÍ ANKETA – SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ CENTRA – POHLED ZŘIZOVATELE

Vážené kolegyně a kolegové,

na poradě v Jamném v srpnu tohoto roku jste přislíbili účast na zjišťování informací týkajících se pohledu zřizovatele (v převážné míře) a plátce (v rozhodující míře)na fungování, odbornou způsobilost, finanční a řídící náročnost na činnost speciálně pedagogických center, jako hlavních subjektů v oblasti poradenství pro děti a žáky se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním.

Zasíláme Vám okruhy zásadních otázek, které považujeme současnosti za důležité pro modelování návrhu, jak by měla SPC v budoucnosti vypadat a fungovat. Tento model chceme navrhnout na základě požadavků uživatelů služeb SPC (děti a žáci se ZP, jejich rodiny a školy), možností státní správy a možností samotných pracovišť a pracovníků v SPC.

Věříme, že Vaše poznatky uvedené v následující anketě pomohou navrhnout MŠMT model funkční, odborně způsobilý, financovatelný a lépe plnící svůj hlavní úkol: podpora žáků se zdravotním postižením v jejich vzdělávací dráze.

Odpovědi prosíme uvádějte přímo za otázky – rozsah záleží na Vás, uvítáme vždy určité hodnocení, názor, zasílejte na:

Asociace poraden pro zdravotně postižené
Partyzánská 1/7
170 00 Praha 7
e-mail: apzp@apzp.cz

Uveďte prosím názory na vybrané oblasti činnosti ŠPZ pro žáky se zdravotním postižením (zejména SPC)

1. Stávající teritoriální pokrytí službami SPC je v našem kraji dle Vašeho názoru u jednotlivých postižení: *(do příslušného řádku zadejte jen jedno hodnocení)*

SPC pro žáky s:	Dobrá – dostatečná	Průměrná – dostačuje	Nedostačuje
mentálním postižením			
zrakovým postižením			
sluchovým postižením			
tělesným postižením			
narušenou komunikační schopností			
vícečetným postižením			
poruchou autistického spektra			
Sociálně právní poradenství (dávky, služby, příspěvky)			
Psychosociální podpora celé rodiny při řešení problémů při výchově dítěte			

2. Jak hodnotíte strukturu pracovníků SPC dle jejich specializace a odbornosti – dostačuje potřebám?

3. Myslíte si, že počet poradenských pracovníků v SPC je s ohledem na potřeby žáků se SVP ve vašem kraji dostatečný?

4. Jak vnímáte nejednotnosti zřizovatelské funkce u jednotlivých SPC *(kraj, MŠMT, obecní, soukromé)*, – může mít nebo má tato nejednotnost dopad na řešení problematiky SPC a plnění jejich úkolů?

5. Jaký je váš názor na organizační pojetí činnosti SPC v budoucnu (modelově: při školách, samostatný právní subjekt, jeden subjekt v kraji s detašemi…)

6. Máte v kraji zaveden jednotný systém evidence klientů SPC (analogicky ke školám, které mají „matriku"). Pokud ano:
   a) napište jaký
   b) jak jste spokojeni s jeho fungováním
   c) zda jej vůbec jako metodický orgán využíváte.

   Pokud ne, pociťujete jeho absenci jako problém a hodláte ji v blízkém časovém horizontu řešit?

7. Pociťujete nějakým způsobem de facto zrušení IPPP jako centrálního metodického subjektu? (jak to vlastně řešíte – budete řešit…)

8. Co vnímáte jako velký problém (organizační, legislativní, finanční, odborný…) ve vztahu k asistentovi pedagoga?

9. Jak řešíte odvolací – revizní pracoviště pro řešení stížností či odvolání proti výsledkům diagnostiky?

10. Popište z vašeho pohledu tři největší problémy v činnosti SPC ve vašem regionu: (dle důležitosti jedna až tři):

11. Popište z vašeho pohledu tři největší problémy ve fungování stávajícího systému SPC jako systémové součásti poradenství v ČR celkově (dle důležitosti jedna až tři):

Děkujeme za spolupráci!

Příloha 5

ROZŠÍŘUJÍCÍ INFORMACE K ANALÝZE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ – RODIČE

GRAF K TAB. Č. 2.1
Charakteristika složení souboru dotazníku – rodiče

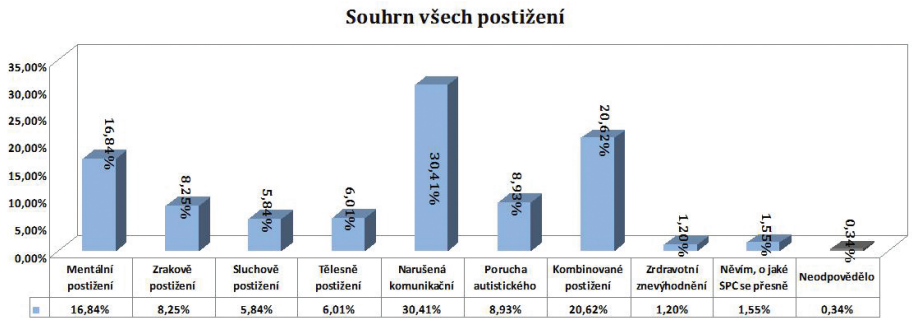

POLOŽKA Č. 2: INFORMOVANOST O SLUŽBÁCH SPC

GRAF K TAB Č. 2.2
Zdroje informací o existenci SPC a služeb

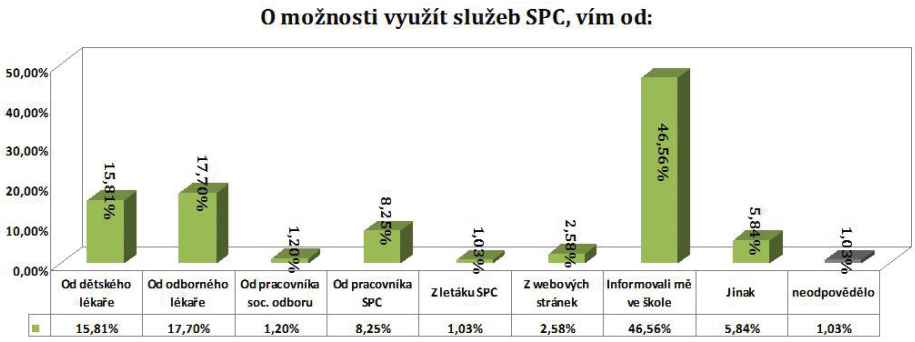

POLOŽKA Č. 7 A 8: OPAKOVANÁ PRAVIDELNÁ DIAGNOSTIKA A POVINNOST JEDNOU ROČNĚ PODROBIT DÍTĚ DIAGNOSTICE VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB POVAŽUJEME ZA:

GRAF K TAB. Č.2.8.1
Názory rodičů na důležitost a význam rediagnostiky u jednotlivých postižení

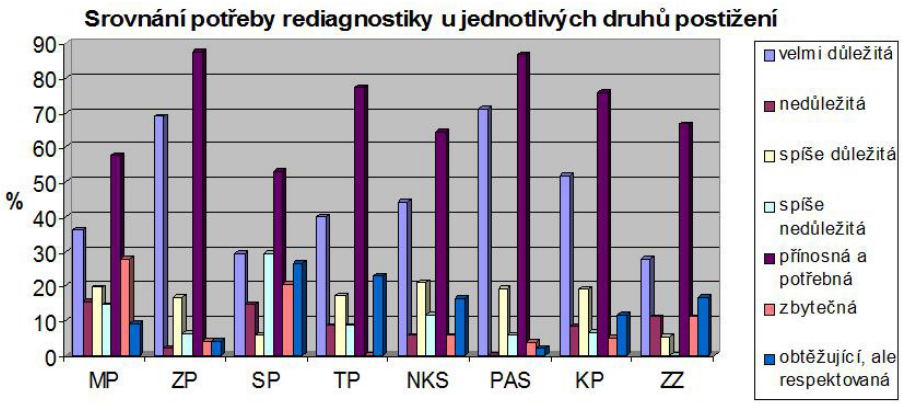

Příloha 6
Rozšiřující informace k analýze dotazníkového šetření – školy

POLOŽKA Č.1: VÍME, NAK TERÉ SPC SE OBRÁTIT

TAB. A
Znalost škol o nabídce SPC dle kritéria funkce respondenta ve škole

Víme o SPC na které se obrátit							
519 respondentů	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Ano	85,16 %	77,65 %	75,72 %	79,96 %	83,24 %	76,69 %	73,80 %
Ne	14,84 %	22,35 %	24,28 %	20,04 %	16,76 %	23,31 %	26,20 %
Učitel nebo učitelka							
90 respondentů	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Ano	90,00 %	80,00 %	80,00 %	82,22 %	86,67 %	81,11 %	72,22 %
Ne	10,00 %	20,00 %	20,00 %	17,78 %	13,33 %	18,89 %	27,78 %
Výchovný poradce							
357 respondentů	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Ano	85,43 %	87,11 %	82,91 %	83,19 %	85,99 %	79,83 %	75,07 %
Ne	14,57 %	12,89 %	17,09 %	16,81 %	14,01 %	20,17 %	24,93 %

Rozborem tabulky byly zjištěny jisté diference. **V případě žáků s mentálním postižením, sluchovým postižením, narušenou komunikační schopností a poruchami autistického spektra vykazují učitelé o 5-10 % více odpovědí v položce velmi často**, než-li je to u ředitele školy nebo výchovného poradce.

POLOŽKA Č.6 – STANOVENÍ DIAGNÓZY

TAB. B
Vyjádření potřeby stanovení diagnózy SPC dle kritéria funkce respondenta ve škole

Stanovení diagnózy							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	66,47 %	56,65 %	54,53 %	57,23 %	63,20 %	60,31 %	55,68 %
Potřebujeme - 2	8,48 %	7,90 %	8,86 %	10,21 %	10,21 %	9,44 %	10,79 %
Potřebujeme průměrně - 3	8,09 %	10,79 %	10,21 %	9,83 %	9,44 %	8,48 %	9,25 %
Málo potřebujeme - 4	1,16 %	1,93 %	1,54 %	2,89 %	1,93 %	1,93 %	1,93 %
Nejméně potřebujeme - 5	15,80 %	22,74 %	24,86 %	19,85 %	15,22 %	19,85 %	22,35 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	64,44 %	57,78 %	54,44 %	61,11 %	64,44 %	64,44 %	55,56 %
Potřebujeme - 2	10,00 %	11,11 %	11,11 %	10,00 %	17,78 %	10,00 %	12,22 %
Potřebujeme průměrně - 3	11,11 %	8,89 %	8,89 %	7,78 %	4,44 %	5,56 %	8,89 %
Málo potřebujeme - 4	1,11 %	2,22 %	1,11 %	2,22 %	0,00 %	2,22 %	1,11 %
Nejméně potřebujeme - 5	13,33 %	20,00 %	24,44 %	18,89 %	13,33 %	17,78 %	22,22 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	62,46 %	60,78 %	57,70 %	61,90 %	61,06 %	61,90 %	57,70 %
Potřebujeme - 2	9,80 %	10,08 %	8,96 %	10,08 %	11,20 %	8,68 %	9,24 %
Potřebujeme průměrně - 3	7,84 %	10,36 %	10,92 %	9,80 %	12,04 %	9,80 %	10,64 %
Málo potřebujeme - 4	1,12 %	2,52 %	3,36 %	2,24 %	1,96 %	1,96 %	1,96 %
Nejméně potřebujeme - 5	18,77 %	16,25 %	19,05 %	15,97 %	13,73 %	17,65 %	20,45 %

Výraznější diferenciaci nelze pozorovat ani v případě jednotlivých funkcí pracovníka na škole. Hodnoty jsou zastoupeny u jednotlivých postižení poměrně vyrovnaně jak u ředitelů/ek, učitelů/učitelek, výchovných poradců.

POLOŽKA Č.7: STANOVENÍ ROZSAHU SPEC. VZDĚLÁVACÍCH POTŘEB U ŽÁKA

TAB. C
Vyjádření potřeby stanovení rozsahu spec. vzdělávacích potřeb u žáka dle kritéria funkce respondenta ve škole

Stanovení rozsahu spec. vzdělávacích potřeb u žáka							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	63,01 %	**57,03 %**	**55,49 %**	57,03 %	61,66 %	**60,31 %**	**56,26 %**
Potřebujeme - 2	12,33 %	9,63 %	9,83 %	12,14 %	12,72 %	10,79 %	11,18 %
Potřebujeme průměrně - 3	7,90 %	10,40 %	9,63 %	9,25 %	9,06 %	8,09 %	9,06 %
Málo potřebujeme - 4	0,77 %	2,12 %	1,16 %	2,31 %	1,93 %	1,54 %	1,93 %
Nejméně potřebujeme - 5	15,99 %	20,81 %	23,89 %	19,27 %	14,64 %	19,27 %	21,58 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	63,33 %	61,11 %	58,89 %	60,00 %	67,78 %	71,11 %	54,44 %
Potřebujeme - 2	15,56 %	11,11 %	10,00 %	15,56 %	11,11 %	7,78 %	16,67 %
Potřebujeme průměrně - 3	7,78 %	4,44 %	7,78 %	5,56 %	6,67 %	2,22 %	5,56 %
Málo potřebujeme - 4	1,11 %	**0,00 %**	**0,00 %**	**0,00 %**	1,11 %	1,11 %	**0,00 %**
Nejméně potřebujeme - 5	12,22 %	23,33 %	23,33 %	18,89 %	13,33 %	17,78 %	23,33 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	64,99 %	**65,55 %**	**63,87 %**	63,31 %	63,59 %	**65,83 %**	**62,46 %**
Potřebujeme - 2	9,80 %	9,80 %	7,84 %	10,36 %	10,92 %	8,40 %	9,80 %
Potřebujeme průměrně - 3	6,16 %	9,24 %	9,52 %	10,08 %	10,36 %	9,24 %	7,56 %
Málo potřebujeme - 4	0,84 %	1,96 %	1,96 %	1,40 %	1,40 %	1,12 %	1,12 %
Nejméně potřebujeme - 5	18,21 %	13,45 %	16,81 %	14,85 %	13,73 %	15,41 %	19,05 %

Určité rozdíly lze pak pozorovat v **potřebnosti stanovení rozsahu vzdělávacích potřeb u jednotlivých funkcí ve škole,** kde v některých případech přesahují **více než 5 %**. Zpravidla je pak potřebnost stanovení míry speciálních vzdělávacích **potřeb vyšší (prioritnější) u učitelů nebo výchovných poradců oproti ředitelům škol – nejmarkantněji je tento fakt zřejmý u žáků s poruchami autistického spektra, kombinovaným postižením, zrakovým a sluchovým postižením.** Nutno dodat, že tyto rozdíly se vztahují pouze k **hodnocení velmi často. Nezanedbatelnou skutečností je rovněž fakt, že u vyučujících se v hodnocení „málo potřebujeme" vyskytuje 0 hodnota u 4 ze 7 druhů postižení.**

POLOŽKA Č.8: INFORMACE O DANÉM DRUHU POSTIŽENÍ

TAB. D
Vyjádření potřeby informací o druhu postižení dle kritéria funkce respondenta ve škole

Informace o daném druhu postižení							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	59,15 %	53,37 %	52,02 %	52,79 %	57,80 %	56,45 %	51,06 %
Potřebujeme - 2	12,33 %	12,52 %	11,56 %	13,87 %	14,07 %	12,14 %	13,10 %
Potřebujeme průměrně - 3	12,33 %	13,87 %	14,64 %	13,87 %	12,33 %	12,33 %	13,49 %
Málo potřebujeme - 4	3,08 %	1,73 %	1,54 %	2,70 %	2,50 %	2,50 %	2,50 %
Nejméně potřebujeme - 5	13,10 %	18,50 %	20,23 %	16,76 %	13,29 %	16,57 %	19,85 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	57,78 %	54,44 %	51,11 %	56,67 %	57,78 %	62,22 %	51,11 %
Potřebujeme - 2	20,00 %	16,67 %	15,56 %	20,00 %	21,11 %	14,44 %	18,89 %
Potřebujeme průměrně - 3	8,89 %	8,89 %	11,11 %	7,78 %	8,89 %	7,78 %	10,00 %
Málo potřebujeme - 4	1,11 %	0,00 %	0,00 %	1,11 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
Nejméně potřebujeme - 5	12,22 %	20,00 %	22,22 %	14,44 %	12,22 %	15,56 %	20,00 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	57,42 %	55,74 %	53,78 %	54,06 %	54,90 %	55,46 %	52,94 %
Potřebujeme - 2	15,41 %	17,93 %	16,81 %	17,37 %	18,77 %	16,25 %	16,53 %
Potřebujeme průměrně - 3	9,52 %	11,76 %	13,17 %	12,89 %	12,61 %	12,61 %	11,20 %
Málo potřebujeme - 4	1,12 %	1,96 %	1,68 %	2,24 %	1,68 %	1,40 %	1,12 %
Nejméně potřebujeme - 5	16,53 %	12,61 %	14,57 %	13,45 %	12,04 %	14,29 %	18,21 %

Výraznější diferenciaci v případě potřeby informací nebyly u jednotlivých funkcí pracovníků školy zjištěny.

POLOŽKA Č.9 - SROZUMITELNÉ ZÁVĚRY A VYSVĚTLENÍ

TAB. E
Vyjádření potřeby srozumitlených závěrů a vysvětlení dle kritéria funkce respondenta ve škole

Srozumitelné závěry a vysvětlení							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	67,05 %	62,43 %	61,27 %	63,01 %	**67,05 %**	**63,97 %**	59,92 %
Potřebujeme - 2	8,29 %	8,67 %	8,67 %	8,86 %	10,40 %	10,21 %	10,02 %
Potřebujeme průměrně - 3	8,67 %	8,48 %	7,13 %	9,06 %	7,51 %	6,94 %	7,90 %
Málo potřebujeme - 4	1,73 %	0,96 %	1,16 %	1,54 %	1,73 %	1,93 %	2,31 %
Nejméně potřebujeme - 5	14,26 %	19,46 %	21,77 %	17,53 %	13,29 %	16,96 %	19,85 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	68,89 %	66,67 %	66,67 %	67,78 %	**74,44 %**	**76,67 %**	62,22 %
Potřebujeme - 2	11,11 %	6,67 %	3,33 %	10,00 %	8,89 %	3,33 %	10,00 %
Potřebujeme průměrně - 3	6,67 %	5,56 %	6,67 %	5,56 %	4,44 %	4,44 %	6,67 %
Málo potřebujeme - 4	1,11 %	**0,00 %**	1,11 %	1,11 %	**0,00 %**	**0,00 %**	**0,00 %**
Nejméně potřebujeme - 5	12,22 %	21,11 %	22,22 %	15,56 %	12,22 %	15,56 %	21,11 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	66,11 %	68,63 %	66,11 %	67,79 %	**67,51 %**	**64,71 %**	64,15 %
Potřebujeme - 2	8,40 %	9,52 %	9,24 %	9,80 %	11,20 %	10,64 %	8,68 %
Potřebujeme průměrně - 3	7,56 %	7,28 %	7,28 %	8,12 %	7,56 %	8,96 %	8,68 %
Málo potřebujeme - 4	0,84 %	1,12 %	1,40 %	1,96 %	1,40 %	1,68 %	0,28 %
Nejméně potřebujeme - 5	17,09 %	13,45 %	15,97 %	12,32 %	12,32 %	14,01 %	18,21 %

Rozdíly z pohledu funkce kterou respondent zastává ve škole byly zaznamenány u žáků s narušenou komunikační schopností a poruchami autistického spektra ve prospěch učitelů v porovnání s ředitelem/ředitelkou nebo výchovným poradcem. **V příloze v tabulce „Srozumitlené závěry a vysvětlení" byly opět u 4 ze 7 postižení zaznamenány 0 hodnoty ve vyjádření „málo potřebujeme".**

POLOŽKA Č. 10: PODPORA PŘI ZPRACOVÁNÍ IVP

TAB. F
Vyjádření potřeby podpory při zpracování IVP dle kritéria funkce respondenta ve škole

Podpora při zpracování IVP							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**50,29 %**	**48,17 %**	**46,05 %**	**46,44 %**	**50,10 %**	**49,90 %**	**44,89 %**
Potřebujeme - 2	15,99 %	15,41 %	15,99 %	16,18 %	16,57 %	15,99 %	15,22 %
Potřebujeme průměrně - 3	13,29 %	12,91 %	12,14 %	14,07 %	12,91 %	11,95 %	12,91 %
Málo potřebujeme - 4	4,05 %	2,50 %	3,47 %	3,66 %	4,24 %	3,28 %	4,82 %
Nejméně potřebujeme - 5	16,38 %	21,00 %	22,35 %	19,65 %	16,18 %	18,88 %	22,16 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**41,11 %**	**43,33 %**	**40,00 %**	**38,89 %**	**38,89 %**	**43,33 %**	**35,56 %**
Potřebujeme - 2	24,44 %	20,00 %	18,89 %	21,11 %	31,11 %	26,67 %	25,56 %
Potřebujeme průměrně - 3	14,44 %	11,11 %	13,33 %	16,67 %	14,44 %	11,11 %	13,33 %
Málo potřebujeme - 4	5,56 %	2,22 %	5,56 %	3,33 %	1,11 %	1,11 %	2,22 %
Nejméně potřebujeme - 5	14,44 %	23,33 %	22,22 %	20,00 %	14,44 %	17,78 %	23,33 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**51,54 %**	**51,26 %**	**49,30 %**	**48,46 %**	**49,58 %**	**52,38 %**	**48,46 %**
Potřebujeme - 2	14,85 %	18,77 %	17,93 %	19,05 %	18,49 %	15,13 %	15,41 %
Potřebujeme průměrně - 3	11,20 %	10,92 %	10,92 %	13,45 %	12,32 %	12,32 %	12,89 %
Málo potřebujeme - 4	3,92 %	3,36 %	3,64 %	3,08 %	3,64 %	3,64 %	3,08 %
Nejméně potřebujeme - 5	18,49 %	15,69 %	18,21 %	15,97 %	15,97 %	16,53 %	20,17 %

KOMENTÁŘ:

Zde je však důležité upozornit na fakt, že toto tvrzení lze prohlásit pouze u položky „nejvíce potřebujeme", neboť při součtu všech kladných vyjádření (nejvíce potřebujeme, potřebujeme, potřebujeme průměrně) jsou hodnoty podstatně méně diferencované! Přesto toto dílčí zjištění považujeme za zajímavé.

Zajímavé a možná až paradoxní výsledky ukazuje následující tabulka specifikující podle funkce pracovnáka ve škole. (viz příloha) Podpora při zpracování IVP v příloze, která dále **specifikuje odpovědi podle funkce pracovníka ve škole.**

Z této tabulky totiž vyplývá, **že „větší potřebu" má vedení školy a výchovní poradci, než-li učitelé samotní!**

POLOŽKA Č.11: POMOC PŘI ÚPRAVÁCH PROSTŘEDÍ ŽÁKA VE ŠKOLE

TAB. G
Vyjádření míry potřeby pomoci při úpravách prostředí žáka dle kritéria funkce respondenta ve škole

Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	26,01 %	**26,01 %**	27,94 %	28,52 %	26,97 %	**28,32 %**	27,75 %
Potřebujeme - 2	13,87 %	16,57 %	16,18 %	14,45 %	14,45 %	14,64 %	15,03 %
Potřebujeme průměrně - 3	21,77 %	20,23 %	19,85 %	20,62 %	19,65 %	21,00 %	18,50 %
Málo potřebujeme - 4	8,29 %	7,13 %	5,78 %	7,13 %	9,25 %	7,51 %	7,13 %
Nejméně potřebujeme - 5	30,06 %	30,06 %	30,25 %	29,29 %	29,67 %	28,52 %	31,60 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	28,89 %	**31,11 %**	31,11 %	30,00 %	25,56 %	**33,33 %**	28,89 %
Potřebujeme - 2	11,11 %	11,11 %	11,11 %	11,11 %	14,44 %	15,56 %	11,11 %
Potřebujeme průměrně - 3	27,78 %	21,11 %	22,22 %	23,33 %	25,56 %	21,11 %	25,56 %
Málo potřebujeme - 4	5,56 %	6,67 %	5,56 %	11,11 %	8,89 %	4,44 %	6,67 %
Nejméně potřebujeme - 5	26,67 %	30,00 %	30,00 %	24,44 %	25,56 %	25,56 %	27,78 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	22,13 %	**23,81 %**	26,05 %	29,13 %	24,37 %	**26,05 %**	24,37 %
Potřebujeme - 2	15,97 %	20,45 %	19,61 %	17,37 %	16,25 %	19,61 %	20,73 %
Potřebujeme průměrně - 3	23,25 %	23,25 %	21,85 %	23,25 %	22,41 %	21,57 %	22,13 %
Málo potřebujeme - 4	8,12 %	7,84 %	6,44 %	7,00 %	9,52 %	7,56 %	5,32 %
Nejméně potřebujeme - 5	30,53 %	24,65 %	26,05 %	23,25 %	27,45 %	25,21 %	27,45 %

Rozdílnosti ve vztahu k funkci pracovníků vyplňujících dotazník byly zaznamenány ve 2 ze 7 druhů postižení – u žáků se sluchovým postižením a s narušenou komunikační schopností.
V těchto dvou případech je **potřeba vyučujících/výchovného poradce výraznější oproti vedení školy,** a to i při součtu všech kladných hodnot.

POLOŽKA Č.12: POMOC PŘI VYBAVENÍ KOMPENZAČNÍMI/REEDUKAČNÍMI POMŮCKAMI

TAB. H
Vyjádření míry potřeby pomoci při vybavení kompenzačními/reedukačními pomůckami dle kritéria funkce respondenta ve škole

Pomoc při vybavení kompenzačními/reedukačními pomůckami							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	39,69 %	39,69 %	41,04 %	39,11 %	39,69 %	38,54 %	38,73 %
Potřebujeme - 2	15,03 %	14,84 %	16,57 %	14,45 %	14,45 %	14,84 %	13,68 %
Potřebujeme průměrně - 3	16,38 %	15,61 %	11,56 %	16,38 %	16,76 %	15,80 %	15,22 %
Málo potřebujeme - 4	4,24 %	3,66 %	4,05 %	4,82 %	5,78 %	5,39 %	4,62 %
Nejméně potřebujeme - 5	24,66 %	26,20 %	26,78 %	25,24 %	23,31 %	25,43 %	27,75 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	41,11 %	40,00 %	41,11 %	40,00 %	43,33 %	48,89 %	40,00 %
Potřebujeme - 2	14,44 %	13,33 %	14,44 %	15,56 %	13,33 %	13,33 %	12,22 %
Potřebujeme průměrně - 3	12,22 %	13,33 %	10,00 %	14,44 %	14,44 %	10,00 %	14,44 %
Málo potřebujeme - 4	8,89 %	5,56 %	4,44 %	10,00 %	10,00 %	5,56 %	6,67 %
Nejméně potřebujeme - 5	23,33 %	27,78 %	30,00 %	20,00 %	18,89 %	22,22 %	26,67 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	36,69 %	43,98 %	43,42 %	43,42 %	37,54 %	35,85 %	40,06 %
Potřebujeme - 2	17,93 %	18,77 %	17,65 %	17,65 %	17,09 %	19,61 %	14,85 %
Potřebujeme průměrně - 3	17,09 %	15,13 %	14,85 %	17,37 %	19,05 %	17,37 %	17,37 %
Málo potřebujeme - 4	3,92 %	2,52 %	3,08 %	2,80 %	5,04 %	5,60 %	2,80 %
Nejméně potřebujeme - 5	24,37 %	19,61 %	21,01 %	18,77 %	21,29 %	21,57 %	24,93 %

Diferenciace v hodnocení z pohledu funkce pracovníka vyplňujícího dotazník je v tomto případě velmi malá.

POLOŽKA Č.13: PODPORA A POMOC PŘI TVORBĚ A UZPŮSOBENÍ POMŮCEK PRO ŽÁKA

TAB. I
Vyjádření míry potřeby pomoci při tovrbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka dle kritéria funkce respondenta ve škole

Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	31,79 %	32,56 %	33,72 %	31,98 %	33,91 %	33,53 %	31,98 %
Potřebujeme - 2	18,11 %	16,57 %	17,53 %	16,76 %	16,57 %	15,99 %	15,41 %
Potřebujeme průměrně - 3	18,11 %	17,92 %	15,22 %	17,73 %	17,34 %	17,53 %	18,11 %
Málo potřebujeme - 4	7,32 %	6,17 %	5,59 %	6,94 %	7,90 %	7,32 %	5,59 %
Nejméně potřebujeme - 5	24,66 %	26,78 %	27,94 %	26,59 %	24,28 %	25,63 %	28,90 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	32,22 %	33,33 %	33,33 %	31,11 %	34,44 %	38,89 %	33,33 %
Potřebujeme - 2	16,67 %	11,11 %	12,22 %	15,56 %	14,44 %	17,78 %	13,33 %
Potřebujeme průměrně - 3	20,00 %	17,78 %	17,78 %	21,11 %	21,11 %	13,33 %	20,00 %
Málo potřebujeme - 4	7,78 %	5,56 %	5,56 %	5,56 %	7,78 %	4,44 %	4,44 %
Nejméně potřebujeme - 5	23,33 %	32,22 %	31,11 %	26,67 %	22,22 %	25,56 %	28,89 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	31,65 %	36,97 %	36,97 %	34,73 %	33,33 %	33,33 %	35,29 %
Potřebujeme - 2	16,81 %	15,97 %	15,69 %	16,53 %	17,37 %	18,49 %	15,69 %
Potřebujeme průměrně - 3	22,69 %	21,01 %	19,89 %	22,13 %	21,29 %	21,01 %	22,13 %
Málo potřebujeme - 4	4,20 %	5,32 %	4,48 %	4,76 %	4,76 %	5,60 %	3,36 %
Nejméně potřebujeme - 5	24,65 %	20,73 %	22,97 %	21,85 %	23,25 %	21,57 %	23,53 %

Významné rozdíly ve vnímání potřebnosti „Podpory a pomoci při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka“ nebyly zaznamenány ani z hlediska posuzování účastníků dotazníkového šetření v různých funkcích – ředitel/a, učitel/ka a výchovný poradce.

POLOŽKA Č. 14: ZAPŮJČENÍ JIŽ VYTVOŘENÝCH MATERIÁLŮ PRO VÝUKU

TAB. J
Vyjádření míry potřeby zapůjčení již vytvořených materiálů pro výuku dle kritéria funkce respondenta ve škole

Zapůjčení již vytvořených materiálů pro výuku							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**41,43 %**	**40,66 %**	**42,00 %**	**39,69 %**	**42,00 %**	**42,00 %**	**41,04 %**
Potřebujeme - 2	13,68 %	12,52 %	12,14 %	12,33 %	12,52 %	10,98 %	10,79 %
Potřebujeme průměrně - 3	12,14 %	13,10 %	11,75 %	12,33 %	13,87 %	14,07 %	13,10 %
Málo potřebujeme - 4	6,36 %	5,78 %	5,01 %	5,97 %	5,97 %	5,97 %	5,39 %
Nejméně potřebujeme - 5	26,40 %	27,94 %	29,09 %	29,67 %	25,63 %	26,97 %	29,67 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**38,89 %**	**36,67 %**	**34,44 %**	**32,22 %**	**36,67 %**	**37,78 %**	**35,56 %**
Potřebujeme - 2	16,67 %	16,67 %	18,89 %	18,89 %	20,00 %	22,22 %	16,67 %
Potřebujeme průměrně - 3	8,89 %	8,89 %	10,00 %	11,11 %	10,00 %	6,67 %	10,00 %
Málo potřebujeme - 4	10,00 %	5,56 %	6,67 %	8,89 %	8,89 %	5,56 %	8,89 %
Nejméně potřebujeme - 5	25,56 %	32,22 %	30,00 %	28,89 %	24,44 %	27,78 %	28,89 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**43,70 %**	**47,62 %**	**47,34 %**	**42,58 %**	**43,98 %**	**43,14 %**	**43,14 %**
Potřebujeme - 2	12,89 %	12,61 %	12,32 %	14,57 %	13,17 %	15,13 %	12,32 %
Potřebujeme průměrně - 3	15,41 %	14,01 %	14,01 %	16,81 %	15,13 %	15,97 %	16,25 %
Málo potřebujeme - 4	2,80 %	2,80 %	2,52 %	3,36 %	3,08 %	3,36 %	2,24 %
Nejméně potřebujeme - 5	25,21 %	22,97 %	23,81 %	22,69 %	24,65 %	22,41 %	26,05 %

KOMENTÁŘ:

Výchovní poradci jsou velmi často osobami, kteří v zastoupení školy jednají s SPC a mají žáky s postižením „na starosti“ a to nejen administrativní agendu, ale také veškeré jednání s rodiči a organizacemi, které těmto dětem zabezpečují péči, a dále delegují informace a požadavky na vyučující, proto je možné, že u této skupiny je potřeba vyšší, než-li u vedení, které zaujímá v péči o žáky s postižením poněkud jiné postavení.

Tabulka specifikující míru potřebnosti dané položky opět diferencuje z pohledu funkce respondenta dotazníkového výzkumu. V případě kdy **vyplňovali dotazník výchovní poradci, byly hodnoty významně vyšší oproti dotazníkům zpracovaným řediteli/ředitelkami škol. U 5 ze 7 druhů postižení tento rozdíl činí více než 7 %** a to při menším zastoupení výchovných poradců jako celkového souboru v dotazníkovém šetření.
Největší rozdíl mezi výše zmíněnými skupinami respondentů byl zaznamenán u žáků s tělesným postižením 9,61 %, nejmenší u žáků s narušenou komunikační schopností 3,89 % – přičemž rozdíl v hodnotách přetrvává i při součtu všech kladných vyjádření (nejvíce potřebujeme + potřebujeme+ potřebujeme průměrně) u jednotlivých funkcí!

POLOŽKA Č.15: PODPORA V OTÁZKÁCH METODA A FOREM PRÁCE SE ŽÁKEM

TAB. K
Vyjádření míry podpory v otázkách metod a forem práce se žákem se ZP dle kritéria funkce respondenta ve škole

Podpora v otázkách metod a forem práce se žákem s ZP							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**49,13 %**	**48,75 %**	46,44 %	46,05 %	**49,33 %**	50,67 %	**46,24 %**
Potřebujeme - 2	17,73 %	15,41 %	15,99 %	18,30 %	16,76 %	15,61 %	15,80 %
Potřebujeme průměrně - 3	13,87 %	12,33 %	12,72 %	12,72 %	13,49 %	12,14 %	13,29 %
Málo potřebujeme - 4	2,12 %	1,35 %	1,93 %	2,31 %	2,89 %	2,89 %	1,73 %
Nejméně potřebujeme - 5	17,15 %	22,16 %	22,93 %	20,62 %	17,53 %	18,69 %	22,93 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**44,44 %**	**43,33 %**	44,44 %	**41,11 %**	45,56 %	48,89 %	**38,89 %**
Potřebujeme - 2	20,00 %	15,56 %	14,44 %	17,78 %	22,22 %	18,89 %	18,89 %
Potřebujeme průměrně - 3	13,33 %	13,33 %	12,22 %	16,67 %	14,44 %	12,22 %	16,67 %
Málo potřebujeme - 4	2,22 %	1,11 %	1,11 %	2,22 %	1,11 %	0,00 %	0,00 %
Nejméně potřebujeme - 5	20,00 %	26,67 %	27,78 %	22,22 %	16,67 %	20,00 %	25,56 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**48,46 %**	**49,02 %**	47,34 %	**47,06 %**	45,66 %	49,30 %	**47,34 %**
Potřebujeme - 2	19,05 %	20,73 %	18,77 %	18,49 %	19,89 %	19,61 %	16,81 %
Potřebujeme průměrně - 3	13,45 %	14,85 %	15,41 %	18,77 %	17,93 %	12,89 %	14,85 %
Málo potřebujeme - 4	1,40 %	1,68 %	1,96 %	1,68 %	1,96 %	2,52 %	1,40 %
Nejméně potřebujeme - 5	17,65 %	13,73 %	16,53 %	14,01 %	14,57 %	15,69 %	19,61 %

KOMENTÁŘ:

Opět je zde logická vazba na specifikum nabízené služby, která má charakter poradenské činnosti v přímé práci s dítětem s postižením, a proto je vnímána jako nejpotřebnější právě skupinou, která v rámci výchovně vzdělávacího procesu tuto činnost vykonává.

Z hlediska funkce pracovníka podílejícího se na dotazníkovém šetření **byly zjištěny rozdíly v hodnocení potřebnosti** u položky Podpora v otázkách metod a forem práce se žákem se zdravotním postižením, **a to u 4 ze 7 druhů postižení (žáci s mentálním postižením, žáci se sluchovým postižením, žáci s tělesným postižením a žáci s kombinovaným postižením).** Větší míra potřebnosti u této položky je zaznamenána u učitelů/učitelek, a to v hodnocení „nejvíce potřebujeme“, kdy **rozdíl dosahuje okolo 5 % a to i při nerovnoměrném zastoupení jednotlivých skupin! Nutno však dodat, že při součtu všech kladných vyjádření (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) se rozdíly mezi jednotlivými skupinami stírá.**

POLOŽKA Č.16: PODPORA V OTÁZKÁCH HODNOCENÍ A KLASIFIKACE

TAB. L
Vyjádření míry podpory v otázkáchhodnocení a klasifikace kritéria funkce respondenta ve škole

Podpora v otázkách hodnocení a klasifikace							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	28,32 %	**26,97 %**	**26,40 %**	**25,43 %**	27,55 %	29,09 %	**26,40 %**
Potřebujeme - 2	21,39 %	19,65 %	19,46 %	20,04 %	19,85 %	19,08 %	17,73 %
Potřebujeme průměrně - 3	18,69 %	17,92 %	16,57 %	19,08 %	19,08 %	17,53 %	19,27 %
Málo potřebujeme - 4	5,20 %	5,78 %	5,59 %	6,17 %	6,17 %	5,78 %	5,20 %
Nejméně potřebujeme - 5	26,40 %	29,67 %	31,98 %	29,29 %	27,36 %	28,52 %	31,41 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	28,89 %	**26,67 %**	**26,67 %**	**22,22 %**	25,56 %	31,11 %	**22,22 %**
Potřebujeme - 2	22,22 %	18,89 %	16,67 %	20,00 %	24,44 %	21,11 %	24,44 %
Potřebujeme průměrně - 3	18,89 %	17,78 %	18,89 %	23,33 %	22,22 %	17,78 %	20,00 %
Málo potřebujeme - 4	6,67 %	5,56 %	5,56 %	5,56 %	5,56 %	4,44 %	3,33 %
Nejméně potřebujeme - 5	23,33 %	31,11 %	32,22 %	28,89 %	22,22 %	25,56 %	30,00 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	31,93 %	**31,65 %**	**31,09 %**	**29,41 %**	29,69 %	31,93 %	**28,85 %**
Potřebujeme - 2	22,13 %	20,73 %	19,33 %	19,33 %	21,57 %	21,85 %	22,69 %
Potřebujeme průměrně - 3	18,49 %	22,13 %	21,85 %	24,09 %	24,09 %	22,41 %	20,17 %
Málo potřebujeme - 4	7,84 %	7,84 %	7,56 %	8,68 %	7,28 %	6,16 %	7,56 %
Nejméně potřebujeme - 5	19,61 %	17,65 %	20,17 %	18,49 %	17,37 %	17,65 %	20,73 %

Rozdíly v potřebě podpory v otázkách hodnocení a klasifikace jsou patrné u 4 ze 7 druhů postižení v závislosti na funkci respondenta ve škole.
Na hodnotícím bodě **„nejvíce potřebujeme“** zadané škály dotazníku byl **rozdíl okolo 5 %** mezi výchovnými poradci a řediteli škol nebo učiteli. **Při součtu všech kladných odpovědí v položkách „nejvíce potřebujeme“, „potřebujeme“ a „potřebujeme průměrně“ tento rozdíl přesahuje 8 % ve prospěch výchovných poradců.**

POLOŽKA Č.17: PODPORA PŘI ŘEŠENÍ ZMĚN ZDRAVOTNÍHO STAVU

TAB. M
Vyjádření míry podpory při řešení změn zdravotního stavu dle kritéria funkce respondenta ve škole

Podpora při řešení změn zdravotního stavu							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	45,09 %	42,20 %	42,00 %	43,93 %	44,89 %	42,97 %	41,62 %
Potřebujeme - 2	19,27 %	17,73 %	17,53 %	18,30 %	17,53 %	18,11 %	15,80 %
Potřebujeme průměrně - 3	11,95 %	13,87 %	12,72 %	12,52 %	14,26 %	13,29 %	13,87 %
Málo potřebujeme - 4	3,08 %	3,85 %	2,70 %	2,31 %	3,85 %	3,66 %	3,85 %
Nejméně potřebujeme - 5	20,62 %	22,35 %	25,05 %	22,93 %	19,46 %	21,97 %	24,86 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	43,33 %	38,89 %	38,89 %	43,33 %	40,00 %	46,67 %	38,89 %
Potřebujeme - 2	16,67 %	14,44 %	14,44 %	16,67 %	20,00 %	18,89 %	16,67 %
Potřebujeme průměrně - 3	13,33 %	14,44 %	12,22 %	12,22 %	16,67 %	11,11 %	12,22 %
Málo potřebujeme - 4	4,44 %	2,22 %	3,33 %	4,44 %	3,33 %	3,33 %	5,56 %
Nejméně potřebujeme - 5	22,22 %	30,00 %	31,11 %	23,33 %	20,00 %	20,00 %	26,67 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	46,22 %	46,78 %	45,10 %	45,94 %	43,70 %	46,50 %	44,82 %
Potřebujeme - 2	14,85 %	13,17 %	13,17 %	16,25 %	15,97 %	15,69 %	15,13 %
Potřebujeme průměrně - 3	14,29 %	17,93 %	17,65 %	16,53 %	16,53 %	17,09 %	16,81 %
Málo potřebujeme - 4	4,76 %	4,20 %	3,92 %	3,92 %	4,20 %	3,08 %	3,08 %
Nejméně potřebujeme - 5	19,89 %	17,93 %	20,17 %	17,37 %	19,61 %	17,65 %	20,17 %

Výrazné diference z hlediska funkce pracovníka, který dotazník vyplňoval, nebyly zaznamenány.

POLOŽKA Č. 18: INDIVIDUÁLNÍ (AMBULANTNÍ) PRÁCE PRACOVNÍKA SPC SE ŽÁKEM

TAB.N
Vyjádření míry potřeby individuální práce pracovníka SPC se žákem dle kritéria funkce respondenta ve škole

Individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**41,43 %**	39,69 %	38,73 %	37,96 %	41,62 %	40,08 %	**38,34 %**
Potřebujeme - 2	16,96 %	15,61 %	16,18 %	16,76 %	15,41 %	16,38 %	14,84 %
Potřebujeme průměrně - 3	15,22 %	15,03 %	14,45 %	15,99 %	16,18 %	16,18 %	16,38 %
Málo potřebujeme - 4	4,82 %	4,24 %	4,05 %	4,24 %	5,97 %	3,85 %	3,47 %
Nejméně potřebujeme - 5	21,58 %	25,43 %	26,59 %	25,05 %	20,81 %	23,51 %	26,97 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**33,33 %**	37,78 %	36,67 %	33,33 %	43,33 %	37,78 %	**28,89 %**
Potřebujeme - 2	18,89 %	12,22 %	11,11 %	14,44 %	13,33 %	15,56 %	21,11 %
Potřebujeme průměrně - 3	18,89 %	21,11 %	22,22 %	24,44 %	16,67 %	18,89 %	20,00 %
Málo potřebujeme - 4	6,67 %	1,11 %	1,11 %	2,22 %	8,89 %	3,33 %	4,44 %
Nejméně potřebujeme - 5	22,22 %	27,78 %	28,89 %	25,56 %	17,78 %	24,44 %	25,56 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**39,22 %**	38,94 %	37,54 %	35,29 %	38,94 %	40,62 %	**37,54 %**
Potřebujeme - 2	17,37 %	15,41 %	16,81 %	18,21 %	17,37 %	18,77 %	17,93 %
Potřebujeme průměrně - 3	16,53 %	19,89 %	18,49 %	19,33 %	17,93 %	17,37 %	17,65 %
Málo potřebujeme - 4	4,20 %	7,00 %	5,60 %	6,44 %	6,44 %	3,92 %	4,48 %
Nejméně potřebujeme - 5	22,69 %	18,77 %	21,57 %	20,73 %	19,33 %	19,33 %	22,41 %

Více než 5 % rozdíl v hodnocení nacházíme v z hlediska funkce pracovníka vyplňujícího dotazník **ve 2 ze 7 případů, a to u žáků s mentálním postižením a u žáků s kombinovaným postižením, a to tak, že u hodnotícího vyjádření** „nejvíce potřebujeme“ je znatelně vyšší potřeba u ředitelů a výchovných poradců oproti učitelům. **Nutné je však dodat, že při celkovém kladném hodnocení potřeby této služby (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) se rozdíly mezí jednotlivými pracovníky stírají.**
Výsledek tedy může vyplývat z nerovnoměrného rozdělení osob podle funkcí v dotazníkovém šetření.

POLOŽKA Č. 19: PODPORA A POMOC PŘI ŘEŠENÍ KLIMATU TŘÍDY SE ŽÁKEM SE ZP

TAB. O
Vyjádření míry potřeby podpory při řešení klimatu třídy dle kritéria funkce respondenta ve škole

Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem ZP							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	26,01 %	25,43 %	23,89 %	24,47 %	25,82 %	26,01 %	24,08 %
Potřebujeme - 2	20,23 %	16,96 %	17,92 %	17,34 %	18,50 %	17,73 %	15,80 %
Potřebujeme průměrně - 3	17,15 %	19,46 %	17,73 %	19,46 %	19,08 %	18,50 %	19,65 %
Málo potřebujeme - 4	10,40 %	8,09 %	9,06 %	9,06 %	8,86 %	9,06 %	9,25 %
Nejméně potřebujeme - 5	26,20 %	30,06 %	31,41 %	29,67 %	27,75 %	28,71 %	31,21 %
Učitel nebo učitelka							
Nejvíce potřebujeme - 1	25,56 %	23,33 %	21,11 %	22,22 %	23,33 %	22,22 %	22,22 %
Potřebujeme - 2	16,67 %	16,67 %	18,89 %	15,56 %	18,89 %	22,22 %	14,44 %
Potřebujeme průměrně - 3	17,78 %	20,00 %	18,89 %	20,00 %	20,00 %	22,22 %	18,89 %
Málo potřebujeme - 4	11,11 %	4,44 %	5,56 %	10,00 %	12,22 %	5,56 %	12,22 %
Nejméně potřebujeme - 5	28,89 %	35,56 %	35,56 %	32,22 %	25,56 %	27,78 %	32,22 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	27,45 %	25,49 %	24,37 %	26,05 %	25,21 %	31,93 %	26,33 %
Potřebujeme - 2	18,21 %	19,33 %	18,77 %	18,49 %	18,49 %	18,21 %	19,61 %
Potřebujeme průměrně - 3	21,85 %	24,93 %	23,81 %	25,21 %	24,93 %	22,69 %	23,25 %
Málo potřebujeme - 4	8,12 %	8,12 %	9,24 %	9,24 %	9,24 %	7,00 %	7,28 %
Nejméně potřebujeme - 5	24,37 %	22,13 %	23,81 %	21,01 %	22,13 %	20,17 %	23,53 %

Výrazné diference z hlediska funkce pracovníka, který dotazník vyplňoval, nejsou významné.

POLOŽKA Č. 20: ČASTĚJŠÍ NÁVŠTĚVY PRACOVNÍKA SPC NA ŠKOLE

TAB. P
Vyjádření míry potřeby větší frevence návštěv pracovníka SPC na škole dle kritéria funkce respondenta ve škole

Častější návštěvy pracovníka SPC na škole							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**28,71 %**	25,05 %	**25,63 %**	25,24 %	**26,97 %**	28,13 %	**26,59 %**
Potřebujeme - 2	20,04 %	20,04 %	18,11 %	18,69 %	18,88 %	20,23 %	18,11 %
Potřebujeme průměrně - 3	21,58 %	22,93 %	22,93 %	22,93 %	23,89 %	21,97 %	21,97 %
Málo potřebujeme - 4	8,67 %	6,36 %	6,17 %	8,09 %	7,90 %	6,55 %	6,55 %
Nejméně potřebujeme - 5	21,00 %	25,63 %	27,17 %	25,05 %	22,35 %	23,12 %	26,78 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**28,89 %**	26,67 %	**28,89 %**	24,44 %	**31,11 %**	24,44 %	**20,00 %**
Potřebujeme - 2	17,78 %	13,33 %	14,44 %	16,67 %	20,00 %	21,11 %	21,11 %
Potřebujeme průměrně - 3	20,00 %	22,22 %	17,78 %	21,11 %	16,67 %	22,22 %	22,22 %
Málo potřebujeme - 4	10,00 %	7,78 %	11,11 %	10,00 %	11,11 %	8,89 %	10,00 %
Nejméně potřebujeme - 5	23,33 %	30,00 %	27,78 %	27,78 %	21,11 %	23,33 %	26,67 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**23,81 %**	25,77 %	**23,25 %**	23,53 %	**23,81 %**	28,01 %	**24,65 %**
Potřebujeme - 2	20,73 %	19,89 %	18,49 %	20,45 %	18,49 %	19,33 %	16,53 %
Potřebujeme průměrně - 3	26,61 %	26,89 %	26,05 %	27,45 %	28,57 %	26,89 %	29,13 %
Málo potřebujeme - 4	7,00 %	7,28 %	7,84 %	7,56 %	8,68 %	6,16 %	6,44 %
Nejméně potřebujeme - 5	21,85 %	20,17 %	24,37 %	21,01 %	20,45 %	19,61 %	23,25 %

Rozdíly v potřebě vyšší frekvence návštěv pracovníka SPC ve škole jsou patrné u **4 ze 7 druhů postižení v závislosti na funkci respondenta ve škole.** Na hodnotícím bodě **„nejvíce potřebujeme“** zadané škály dotazníku **byl rozdíl okolo 5 %** mezi výchovnými poradci a řediteli škol nebo učiteli.
Z tohoto pohledu se jeví tato potřeba jako prioritní u učitelů (ev. vedení školy) oproti výchovným poradcům,ale pozor pouze u žáků s mentálním postižením, u žáků se zrakovým postižením, narušenou komunikační schopností u žáků s kombinovaným postižením je poměr opačný! Nutno podotknout, že toto platí pouze pro marginální hodnotící kritérium „nejvíce potřebujeme!“

POLOŽKA Č.21: PODPORA A POMOC PŘI VOLBĚ POVOLÁNÍ ŽÁKA SE ZP

TAB. R
Vyjádření míry podpory při volbě povolání dle kritéria funkce respondenta ve škole

Podpora a pomoc při volbě povolání žáka se ZP							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**25,24 %**	**25,82 %**	**25,63 %**	**25,05 %**	**24,28 %**	**27,36 %**	**25,05 %**
Potřebujeme - 2	12,14 %	11,18 %	11,37 %	12,52 %	12,14 %	10,98 %	11,18 %
Potřebujeme průměrně - 3	14,07 %	14,64 %	14,64 %	14,64 %	14,84 %	14,26 %	14,84 %
Málo potřebujeme - 4	6,74 %	6,55 %	6,17 %	5,78 %	6,74 %	5,97 %	5,78 %
Nejméně potřebujeme - 5	41,81 %	41,81 %	42,20 %	42,00 %	42,00 %	41,43 %	43,16 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**26,67 %**	**24,44 %**	**24,44 %**	**25,56 %**	**20,00 %**	**24,44 %**	**21,11 %**
Potřebujeme - 2	14,44 %	13,33 %	14,44 %	13,33 %	17,78 %	13,33 %	14,44 %
Potřebujeme průměrně - 3	16,67 %	16,67 %	15,56 %	18,89 %	18,89 %	18,89 %	18,89 %
Málo potřebujeme - 4	6,67 %	6,67 %	5,56 %	5,56 %	7,78 %	6,67 %	5,56 %
Nejméně potřebujeme - 5	35,56 %	38,89 %	40,00 %	36,67 %	35,56 %	36,67 %	40,00 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**34,45 %**	**35,29 %**	**33,89 %**	**34,45 %**	**33,61 %**	**36,69 %**	**34,45 %**
Potřebujeme - 2	18,21 %	19,89 %	18,49 %	17,09 %	17,09 %	17,37 %	17,37 %
Potřebujeme průměrně - 3	18,49 %	19,89 %	19,89 %	22,69 %	21,01 %	19,61 %	20,45 %
Málo potřebujeme - 4	6,72 %	5,60 %	6,16 %	6,72 %	7,28 %	5,32 %	5,32 %
Nejméně potřebujeme - 5	22,13 %	19,33 %	21,57 %	19,05 %	21,01 %	21,01 %	22,41 %

KOMENTÁŘ:

Z tohoto pohledu se jeví tato potřeba jako prioritní u výchovných poradců, což není některak překvapující jev, protože profesní orientace je na základních školách zpravidla doménou právě výchovných poradců.

Rozdíly v potřebě vyšší Podpory a pomoci při volbě povolání žáka se ZP všech **druhů postižení z hlediska funkce respondenta ve škole.** Na hodnotícím bodě **„nejvíce potřebujeme“** zadané škály dotazníku **byl rozdíl okolo 9 %** mezi výchovnými poradci oproti ředitelům škol a učitelům. **Při součtu všech kladných odpovědí v položkách** „nejvíce potřebujeme“, „potřebujeme“ a „potřebujeme průměrně“ dosahuje tento **rozdíl přesahuje dokonce 15 % ve prospěch výchovných poradců.**

POLOŽKA Č.22: PODPORA PŘI ZPRACOVÁNÍ ADMINISTRATIVNÍCH NÁLEŽITOSTÍ SPOJENÝCH S INTEGRACÍ

TAB. S
Vyjádření míry potřeby podpory při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací dle kritéria funkce respondenta ve škole

Podpora při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**39,31 %**	**36,61 %**	**36,22 %**	**36,99 %**	**39,50 %**	38,15 %	**35,45 %**
Potřebujeme - 2	15,22 %	15,41 %	14,26 %	14,26 %	15,03 %	14,45 %	14,64 %
Potřebujeme průměrně - 3	14,26 %	14,45 %	13,87 %	15,22 %	14,45 %	15,03 %	14,84 %
Málo potřebujeme - 4	6,74 %	6,55 %	7,13 %	6,55 %	6,74 %	7,51 %	7,13 %
Nejméně potřebujeme - 5	24,47 %	26,97 %	28,52 %	26,97 %	24,28 %	24,86 %	27,94 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**33,33 %**	**31,11 %**	**32,22 %**	**31,11 %**	**32,22 %**	34,44 %	**30,00 %**
Potřebujeme - 2	18,89 %	17,78 %	20,00 %	20,00 %	22,22 %	23,33 %	20,00 %
Potřebujeme průměrně - 3	18,89 %	20,00 %	16,67 %	20,00 %	23,33 %	17,78 %	20,00 %
Málo potřebujeme - 4	6,67 %	4,44 %	3,33 %	6,67 %	5,56 %	5,56 %	7,78 %
Nejméně potřebujeme - 5	22,22 %	26,67 %	27,78 %	22,22 %	16,67 %	18,89 %	22,22 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**33,61 %**	**36,41 %**	**33,89 %**	**33,05 %**	**32,49 %**	32,49 %	**30,53 %**
Potřebujeme - 2	19,33 %	19,61 %	18,49 %	21,29 %	20,45 %	21,57 %	20,73 %
Potřebujeme průměrně - 3	18,49 %	18,49 %	18,21 %	20,45 %	21,01 %	19,61 %	19,05 %
Málo potřebujeme - 4	5,32 %	5,88 %	6,16 %	5,32 %	5,88 %	6,16 %	5,88 %
Nejméně potřebujeme - 5	23,25 %	19,61 %	23,25 %	19,89 %	20,17 %	20,17 %	23,81 %

KOMENTÁŘ:

Tento jev lze vysvětlit tak, že pro ředitele školy má opravdu prioritní význam neboť správně zpracované administrativní náležitosti souvisí s celkovým financování integrovaných žáků se zdravotním postižením. V celkovém hodnocení však je tato potřeba velmi důležitá i pro zbývající část pracovníků a můžou mít u nich v konečném důsledku větší význam, neboť je zde velká pravděpodobnost, že materiály k integraci právě výchovní poradci a učitelé ředitelům škol zpracovávají.

Rozdíly v potřebě Podpory při zpracování administrativních náležitostí spojených s integrací jsou **ve vztahu k funkci respondenta ve škole patrné u 6 ze 7 druhů postižení.** (viz tabulka v příloze) Na hodnotícím bodě **„nejvíce potřebujeme“** zadané škály dotazníku **byl rozdíl okolo 5 %** ve prospěch ředitelů škol oproti výchovným poradcům a učitelům.
Nutno podotknout, že toto platí pouze pro marginální hodnotící kritérium „nejvíce potřebujeme!“, neboť při součtu všech kladných odpovědí v položkách „nejvíce potřebujeme“, „potřebujeme“ a „potřebujeme průměrně“ se poměr obrací a to tak, že se tato potřeba jeví jako prioritnější u učitelů a výchovných poradců než-li u ředitelů škol.

POLOŽKA Č. 23: MEDIACE A PODPORA PŘI JEDNÁNÍ S RODINOU ŽÁKA

TAB. T
Vyjádření míry potřeby mediace a podpory při jednání s rodinou žáka dle kritéria funkce respondenta ve škole

Mediace a podpora při jednání s rodinou žáka							
ředitel nebo ředitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**36,03 %**	34,10 %	**33,53 %**	**34,30 %**	36,99 %	**37,57 %**	33,72 %
Potřebujeme - 2	21,97 %	19,27 %	19,27 %	19,27 %	20,42 %	19,46 %	18,50 %
Potřebujeme průměrně - 3	16,38 %	16,76 %	15,80 %	16,96 %	17,15 %	15,99 %	17,73 %
Málo potřebujeme - 4	5,78 %	5,01 %	5,01 %	5,20 %	5,01 %	5,59 %	4,82 %
Nejméně potřebujeme - 5	19,85 %	24,86 %	26,40 %	24,28 %	20,42 %	21,39 %	25,24 %
Učitel nebo učitelka	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**37,78 %**	34,44 %	**35,56 %**	**33,33 %**	31,11 %	**37,78 %**	32,22 %
Potřebujeme - 2	15,56 %	15,56 %	16,67 %	13,33 %	21,11 %	21,11 %	15,56 %
Potřebujeme průměrně - 3	23,33 %	22,22 %	20,00 %	25,56 %	24,44 %	18,89 %	25,56 %
Málo potřebujeme - 4	2,22 %	1,11 %	2,22 %	2,22 %	4,44 %	1,11 %	1,11 %
Nejméně potřebujeme - 5	21,11 %	26,67 %	25,56 %	25,56 %	18,89 %	21,11 %	25,56 %
Výchovný poradce	**MP**	**SP**	**ZP**	**TP**	**NKS**	**PAS**	**KP**
Nejvíce potřebujeme - 1	**30,81 %**	31,09 %	**28,29 %**	**28,85 %**	29,97 %	**32,21 %**	30,25 %
Potřebujeme - 2	22,13 %	21,57 %	20,17 %	21,01 %	20,45 %	22,41 %	19,89 %
Potřebujeme průměrně - 3	20,17 %	21,01 %	22,69 %	22,69 %	22,41 %	19,89 %	21,85 %
Málo potřebujeme - 4	6,72 %	9,24 %	8,68 %	10,08 %	10,36 %	7,56 %	6,72 %
Nejméně potřebujeme - 5	20,17 %	17,09 %	20,17 %	17,37 %	16,81 %	17,93 %	21,29 %

Rozdíl okolo **5 %** v hodnocení nacházíme v z hlediska funkce pracovníka vyplňujícího dotazník **ve 4 ze 7 případů, a to u žáků s mentálním postižením a u žáků se zrakovým postižením, u žáků s tělesným postižením a žáků poruchami autistického spektra, a to tak, že u hodnotícího vyjádření** „nejvíce potřebujeme“ je znatelně vyšší potřeba u ředitelů a učitelů oproti výchovným poradcům.

Nutné je však dodat, že při celkovém kladném hodnocení potřeby této služby (nejvíce potřebujeme + potřebujeme + potřebujeme průměrně) se rozdíly mezí jednotlivými pracovníky stírají.

Příloha 7

Rozšiřující informace k analýze dotazníkového šetření – pracovníci SPC

STANOVISKO – PLNÍME: BUDEME PLNIT

TABULKA KE GRAFU Č. 2. 35

Poměrové vyjádření k plnění služeb dle požadavku terénu

Plníme: Budeme plnit	Aktuální plnění	Očekávané plnění
Mediace a podpora při jednání s rodinou žáka	63,2 %	54 %
Podpora při zpracování administr. Náležitostí spojených s integrací	68,8 %	46 %
Podpora a pomoc při volbě povolání žáka	56,8 %	45 %
Návštěvy pracovníka SPC na škole dle potřeb žáka a jeho školy	51,2 %	39 %
Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem	38,4 %	29 %
Individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem	41,6 %	32 %
Pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka	70,4 %	58 %
Podpora v hodnocení a otázkách klasifikace	76,0 %	66 %
Podpora v otázkách forem a metod práce se žákem	79,2 %	64 %
Stanovení podpůrných opatření	84,0 %	69 %
Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku	51,2 %	50 %
Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka	41,6 %	41 %
Pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami	45,6 %	42 %
Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole	53,6 %	49 %
Podpora při zpracování IVP	69,6 %	60 %
Formulování srozumitelných závěrů z vyšetření	93,6 %	78 %
Podávání informací o daném druhu zdravotního postižení	77,6 %	69 %
Doporučení uzpůsobení ke vzdělání	87,2 %	66 %
Pravidelná rediagnostika žáka 1 x za rok	32,8 %	22 %
Stanovení diagnózy u žáka	69,6 %	57 %

STANOVISKO – PLNÍME ČÁSTEČNĚ × NEBUDEME PLNIT: KAPACITNÍ DŮVODY

TABULKA KE GRAFU Č. 2.37

Poměrové vyjádření k plnění služeb z hlediska kapacitních důvodů

Plníme částečně x Nebudeme plnit: kapacitní důvody	Aktuální plnění	Očekávané plnění
Mediace a podpora při jednání s rodinou žáka	32,0 %	38 %
Podpora při zpracování administr. Náležitostí spojených s integrací	28,0 %	48 %
Podpora a pomoc při volbě povolání žáka	29,6 %	41 %
Návštěvy pracovníka SPC na škole dle potřeb žáka a jeho školy	43,2 %	57 %
Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem	40,8 %	50 %
Individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem	55,2 %	62 %
Pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka	18,4 %	30 %
Podpora v hodnocení a otázkách klasifikace	21,6 %	30 %
Podpora v otázkách forem a metod práce se žákem	17,6 %	30 %
Stanovení podpůrných opatření	12,8 %	26 %
Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku	29,6 %	39 %
Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka	43,2 %	45 %
Pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami	37,6 %	41 %
Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole	35,2 %	40 %
Podpora při zpracování IVP	27,2 %	35 %
Formulování srozumitelných závěrů z vyšetření	4,0 %	18 %
Podávání informací o daném druhu zdravotního postižení	15,2 %	23 %
Doporučení uzpůsobení ke vzdělání	10,4 %	30 %
Pravidelná rediagnostika žáka 1 x za rok	60,0 %	62 %
Stanovení diagnózy u žáka	23,2 %	36 %

STANOVISKO – PLNÍME ČÁSTEČNĚ × NEBUDEME PLNIT: PERSONÁLNÍ DŮVODY

TABULKA KE GRAFU Č. 2.39
Poměrové vjádření k plnění služeb z hlediska personálních důvodů

Plníme částečně x Nebudeme plnit: personální důvody	Aktuální plnění	Očekávané plnění
Mediace a podpora při jednání s rodinou žáka	3,2 %	4 %
Podpora při zpracování administr. Náležitostí spojených s integrací	0	0 %
Podpora a pomoc při volbě povolání žáka	8,8 %	8 %
Návštěvy pracovníka SPC na škole dle potřeb žáka a jeho školy	2,4 %	1 %
Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem	18,4 %	16 %
Individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem	1,6 %	1 %
Pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka	5,6 %	5 %
Podpora v hodnocení a otázkách klasifikace	0	1 %
Podpora v otázkách forem a metod práce se žákem	0,8 %	2 %
Stanovení podpůrných opatření	0,8 %	1 %
Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku	8,8 %	3 %
Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka	3,2 %	2 %
Pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami	7,2 %	3 %
Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole	3,2 %	1 %
Podpora při zpracování IVP	0,8 %	1 %
Formulování srozumitelných závěrů a vyšetření	0	0 %
Podávání informací o daném druhu zdravotního postižení	4,8 %	4 %
Doporučení uzpůsobení ke vzdělání	0	0 %
Pravidelná rediagnostika žáka 1 x za rok	1,6 %	1 %
Stanovení diagnózy u žáka	5,6 %	3 %

STANOVISKO - NEPLNÍME : NEBUDEME PLNIT

TABULKA KE GRAFU Č.2.41
Poměrové vjádření k neplnění služeb z hlediska nadbytečnosti/ neopodstatnění služby

Neplníme : Nebudeme plnit	Aktuální plnění	Očekávané plnění
Mediace a podpora při jednání s rodinou žáka	0	0 %
Podpora při zpracování administr. Náležitostí spojených s integrací	0	0 %
Podpora a pomoc při volbě povolání žáka	1,6 %	1 %
Návštěvy pracovníka SPC na škole dle potřeb žáka a jeho školy	0,8 %	0 %
Podpora a pomoc při řešení klimatu třídy se žákem	0,8 %	0 %
Individuální (ambulantní) práce pracovníka SPC se žákem	0	1 %
Pomoc při řešení změn zdravotního stavu (SVP) žáka	0,8 %	1 %
Podpora v hodnocení a otázkách klasifikace	0	0 %
Podpora v otázkách forem a metod práce se žákem	0	0 %
Stanovení podpůrných opatření	0	0 %
Zapůjčení již vytvořených metodických materiálů pro výuku	2,4 %	0 %
Podpora a pomoc při tvorbě a uzpůsobení pomůcek pro žáka	4,8 %	3 %
Pomoc při vybavení kompenzačními a reedukačními pomůckami	2,4 %	2 %
Pomoc při úpravách prostředí žáka ve škole	2,4 %	2 %
Podpora při zpracování IVP	0	0 %
Formulování srozumitelných závěrů a vyšetření	0	0 %
Podávání informací o daném druhu zdravotního postižení	0	0 %
Doporučení uzpůsobení ke vzdělání	0	0 %
Pravidelná rediagnostika žáka 1 x za rok	3,2 %	11 %
Stanovení diagnózy u žáka	0	0 %